

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ**

MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYETE

SPOR MÜSABAKALARI

Şebnem TAŞDEMİR

**Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı**

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYETE

SPOR MÜSABAKALARI

Şebnem TAŞDEMİR

Danışman
Prof. Dr. Tülay ALİM BARAN

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL-2021

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

21.01.2021

Şebnem TAŞDEMİR

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	V
Önsöz.....	VI
Özet.....	VII
Abstrack.....	VIII
Giriş.....	1
1. Bölüm: At Yarışları.....	5
2. Bölüm: Atletizm Müsabakaları.....	41
3. Bölüm: Bisiklet Müsabakaları.....	67
4. Bölüm: Boks Müsabakaları.....	79
5. Bölüm: Deniz Sporları Müsabakaları.....	100
6. Bölüm: Futbol Müsabakaları.....	107
7. Bölüm: Güreş Müsabakaları.....	194
8. Bölüm: Hokey Müsabakaları.....	223
9. Bölüm: Muhtelif Müsabakalar.....	233
(Halat-Okçuluk-Tulumba-Yumurta-Çuval-Paten-Beysbol)	
Ekler.....	244
Kaynakça.....	279

KISALTMALAR

AFC: Association of Football Club (Futbol Kulüpleri Birliği)

Aga: Adı geçen ansiklopedi

Age: Adı geçen eser

Agm: Adı geçen makale

Agt: Adı geçen tez

AHIY: Anadolu Hisarı İdman Yurdu

Bkz: Bakınız

CIO: Uluslararası Olimpiyat Komitesi

İFB: İstanbul Futbol Birliği

İFKL: İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi

İJK: İstanbul Jimnastik Kulübü

İSK: İttihad Spor Kulübü

İT: İhtiyat Takımı

İY: İdman Yurdu

MOC: Milli Olimpiyat Cemiyeti

TİO: Türk İdam Ocağı

TMOK: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

UC: Union Club

YMCA: Young Men's Christian Association (Genę Hristiyanlar Erkekler Birliği)

YSSZ: Yavuz Sultan Selim Zırhlısı

ÖNSÖZ

2017 yılında bir gece vakti, yıllardır açmadığım bilgisayarımı açtım ve karşıma Osmanlıca bir gazete çıktı. İlk sayfada Galatasaray ve Fenerbahçe oyuncularının fotoğrafları. Çok şaşırdım. Hiç eski gazetelerde sporla ilgili fotoğraf görmemiştim. Tarihine baktım, 1914... Tam da I. Dünya Savaşı yıllarıydı. O dönemde maç yapılmış mıydı? Hiç sanmıyordum. Okuduğumuz tarih kitaplarında hiç rastlamamıştım. Tanıdığım herkse sordum ama hiç kimse fikir sahibi değildi. Spor tarihi alanında yapılan çalışmaları araştırdım ve bu konu üzerine o kadar az eğilen kişi olduğunu görünce bu dönemde yapılan sporların karanlıkta kalmaması gerektiğine karar verdim ve kendimde yüksek Lisans yapmaktan başka bir çare görmedim. Ve o fotoğraf bir maceranın başlangıcı oldu.

Bu çalışmada emeği geçen, öncelikle tüm dezavantajlarımı görmezden gelerek, yüksek lisans eğitimimde önümü açan, inanan ve güvenen sayın Prof. Dr. Tülay ALİM BARAN'a, benden hiçbir desteğini esirgemeyen, başaracağıma inanan eşim İsmail TAŞDEMİR'e sonsuz teşekkür ederim...

ÖZET

Tüm Dünya’da spor, özellikle erkekler tarafından ilgi görmüş, sevilmiş ve bir çok branş gençler arasında hızlıca yayılabilmektedir. Devletler de sporu askerliğe hazırlık olarak görmüş ve desteklemiştir. Ancak Osmanlı Devleti için aynısını söylemek mümkün değildir. Çünkü istibdat yaşanan ülkede iki üç gencin dahi yanyana yürümesi, sohbet için toplanması dahi yasaklanmıştır. Üstelik futbol oynayan gençler tutuklanmıştır. İlk spor müsabakaları genelde gizli ve kurlsız yapılmıştır.

Meşrutiyet’in ilanı ile siyasi refah, sosyal yaşama da sirayet etmiş, spor müsabakaları serbest olmaktan öteye gidip, spor kulüpleri dahi kurulmuştur. Ancak Trablusgarp ve Balkan Savaşlarına direnen spor, Cihan Harbi’ne direnemeyerek sekteye uğramıştır. Futbol dışında diğer branşlar genel olarak gençlerin askere alınması sebebiyle 1914 itibari ile azalmaya hatta iptal edilmeye kadar varmıştır. Bunlardan farklı olarak güreş, 1912 yani Balkan Harbi ile hitama ermiştir. Bunda pehlivanların Balkan kökenli olması önemlidir. Ancak futbol, İstanbul Ligi olarak etkilense de işgal kuvvetleriyle yapılan maçlar sayesinde savaş dönemlerinde daha çok oynanmıştır. 1920’den sonra spor yaşamı eski havasını yakalamaya başlamış ve 1922’de doruğa ulaşmıştır.

ABSTRACT

All around the World, especially men are interested in sport. A lot of branches have spreaded rapidly among the youngs. States have accepted and supported sport as a preparation for military service. But we can't say the same thing for Ottoman Empire. Because it was forbidden for youngs walking together and chatting due to despotabsolute rule. Moreover, Young people playing football were arrested. First sport competition was accured secretly and irregularly.

With the Constitutionalism, political welfare affected the social life, sport competitions became independet moreover sport clubs were founded. However sported started out against the Trablusgarp and Balkan War, it didn't resist the World War and unfortunately it was interrupted by the World War. Except of the football, the other branches wewrw cancelled because of the youngs military service by the year of 1914. But unlike these wrestling ended due to Balkan War in 1912. At this paint, it was important that wrestlers were from Balkan Origin. But football as Istanbul league was spreaded by the matches played among the occupier states. Of course it was affected in a bad way but it was common among the Young players. After 1920s sport life started to reach its old popularites and reached the climax in 1922.

GİRİŞ

Spor, belli kurallara ve tekniklere uyularak yapılan, bedensel gelişmeye yararlı, eğlenmek ve yarışmak amacı da bulunan beden hareketlerinin tümünün ortak adıdır. Ancak Osmanlı Devleti'nde spor daha çok güreş ve okçuluktan ibarettir. Batı'da da yeni yeni kurallar belirlenerek yapılmaya başlanan bazı spor dalları, Türk gençleri arasında da yayılacakken siyasi otorite sebebiyle hızı yavaşlamıştır.

Dağılımı ve gelişimi yıllara dağılsa da bu aşk engel tanımaz. Özellikle futbol, siyasi irade tarafından en çok tepki ve yasak gören spor dalı olmuştur. Çünkü iki gencin yan yana yürümesinin yasak olduğu istibdat döneminde siyasi iradeye tehlike saçabilecek olan genç ve atletik erkekler bir araya toplanıyor ve üstelik de onlarca seyircinin toplanmasına sebep oluyordu. Hüseyin Hüsnü Paşa'nın oğlu Fuad Hüsnü Bey, Black Stochking'de futbol oynarken gözaltına alınarak hapis yatmıştır. Çıktıktan sonra da bir İngiliz takımında oynamaya devam edebilmek için Bobby ismini kullanmak zorunda kalmıştır.

Meşrutiyet'in açtığı siyasi refah, spor hayatına da sirayet etmiş, müsabakaların aleni yapılmasının ötesinde spor kulüplerinin resmi açılışlarının yapılmasını da sağlamıştır. Futbola olan sevgi nedeniyle hapis yatan Fuad Hüsnü Bey, dönemin spora bakışını şöyle anlatmaktadır;

“Mazi, hâl ve istikbal

315 (1899) senesi Sonbaharı idi. O devrin; içtimai töhmet (toplantı yapmayı suç), kulübü fesad, ocağı telakkî edildiği elemli günlerinde adedi mahdud bazı gençler sporun câzibesine tutulmuş ve ayakları ilk defa futbol tesmiye olunan (ismi verilen) topa temas etmiş idi. Spor o devrede mergup (rağbet gören) değildi. Birkaç gencin çayırarda baldırı çıplak top oynaması halkın nazar-ı hususiyetini celb eder, ihtiyarlar baldırı çıplak namıyla tevessüm ettikleri futbolistlere fena nazarla bakar, hanımlar hüsn-ü hicap (utanma hissi) ile başlarını çevirir, hanım neneler ise oyuncuların yanından kâh nasihat kâh tekdir (azarlama) ile geçerlerdi¹...”

Fuat Hüsnü Bey 20. asrın başında Türkler arasında sporla ilgili herhangi bir eylem bulunmadığını belirterek spor yapanlara hoş gözle bakılmadığını söyledikten sonra şunları ekliyor:

¹ Fuad Hüsnü Bey, “Mazi Hal ve İstikbal”, *Spor Âlemi*, 12 Eylül 1923, S.48, s.6-7.

“...hele kulüp teşkili gibi mûcib-i idbar (boşuna) bir işe teşebbüs etmek herkesin kârı değildi. Fakat her nasılsa itilânın (yükselmenin) ruha verdiği kudret, kudisiyet ile birkaç genç bu mesalike (gidilen yol) atıldı.

317 (1901) sonbaharında Black Stocking Futbol Kulübü nâm-ı tahtında sırf Türk faslından mürekkep bir kulüp teşkil olundu. İşte bugünkü futbolun mesgur (övlümü) faaliyeti o zamanın üzüntülü teşebbüsünün mesut neticidir².”

Ruşen Eşref Ünaydın da “Galatasaray ve Futbol” kitabında bu dönemin futbolunu anlatır. Hiçbir kural olmadan, tüm Galatasaray Lisesi bahçesinde oynamak isteyen herkesin oyuna dâhil olabildiği, tarafsız ve gelişine oynanan oyunun, lise bahçesinin dışındaki durumunu şöyle anlatır;

“... Bugün tüzükteki maddelere uyan herkesin kolayca gerçekleştirebileceği, en doğal insan haklarından sayılan bir örgütlenme, o gün için olağanüstü bir olaydı. Kendi aralarında bir saz alemi yapmak için bir evde beş on kişinin toplanmasından bile ‘devlet idaresine karşı ayaklanma hazırlıyor olabilirler’ kuruntusu duyan, o kuşkuyu duyduklarını imparatorluğun İran Körfezi’nden Bosna-Hersek sınırına, Kafkas Dağları’ndan Adriyatik Kıyılarına, Yemen sahralarına ve Fizan çöllerine uzanır genişliği içindeki birbirlerinden aylarca uzak mesafelere süren rejimin yıldırma, sindirme, ayırma politikaları düşünülürse, Galatasaray’ın kuruluşunda gösterilen cesaret ve Müdür Abdurrahman Şeref Bey’in göz yumuşundaki anlamın büyüklüğü kavranmış olur. Yan yana gelmiş iki harften bile rumuz anlamı çıkarıp kuruntuya kapılan, tüyleri diken diken olan, ürkek gözleri faltaşı gibi açılan, o zamanlar yeni çıkmış Cimdallı türküsünü bile yasaklamış bir yönetim, Abdurrahman Şeref Bey’in kulüp kurulmasına göz yummasından kimbilir ne art niyet çıkarırdı³...”

Meşrutiyet, spor hayatının kapılarını açmış olsa da 1911 Trablusgarb Savaşı ile başlayan ve Cumhuriyet’e kadar sürecektir olan bir savaş döneminden etkilenmiştir. Spor dallarının geneli 1914 I. Dünya Savaşı ile seyrekleşmeye hatta durmaya başlarken, güreş gibi sporlar çok daha erken, Balkan Savaşları’yla durmuştur. At yarışlarıysa işgallere kadar direnmiş, yarış alanlarının işgal edilmesiyle o da sekteye uğramaktan kurtulamamıştır.

² Spor Âlemi, 12 Eylül 1923, S.48, s.6-7.

³ Ruşen Eşref Ünaydın, Galatasaray ve Futbol, Ka kitap, 2002 Ankara, s.50.

Ancak bunlardan farklı olarak futbol, her şartta ve durumda devam edebilmiştir. O da 1914-1917 arası büyük acılar yaşamış, oyuncularını cephede kaybetmiştir ancak, işgal kuvvetleriyle yapılan maçlar sebebiyle sahalar neredeyse hiç boş kalmamıştır.

Çalışmamızda Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemleri arasında yapılan spora dair müsabakaları inceledik. At yarışlarının dışında yapılan spor branşlarında sporcular genelde aynı kişiler; yani bir sporcu hem futbol takımında aynı zamanda halat ya da atletizm sporuyla da ilgilenmiştir. Çalışma alanımızda olan spor kulüplerini şöyle listeledik;

1. Alman Mektebi Spor Kulübü	16. Darülfünun Spor Kulübü
2. Altınordu İdman Yurdu	17. Dork Football Club
3. Altınörs	18. Elpis
4. Anadolu Hisarı İdman Yurdu	19. Espereans
5. Anadolu İdman Ocağı	20. Eyüp Spor Kulübü
6. Araks	21. Faure Mektebi
7. Arap Cami İsmail Yurdu	22. Fenerbahçe
8. Ardavaki	23. Galatasaray
9. Artziv	24. Haliç Feneri
10. Bakırköy Gençlerbirliği	25. Hilal Spor Kulübü
11. Bakırköy Gürbüzler	26. Imogene
12. Bereket Jimnastik Kulübü
(Beşiktaş Jimnastik Kulübü)	27. İstanbul Jimnastik Kulübü
13. Beykoz Zindeler Yurdu	28. İstiklal İdman Yurdu
14. Beylerbeyi Spor Kulübü	29. İttihad Spor Kulübü
15. Club Jason / Yasson	30. Kadıköy
	31. Kumkapı

32. Maccabi	45. Saint Benait Spor Kulübü
33. Makriköy İdman Yurdu	46. Stella
34. Masis	47. Strugglers
35. Menemen	48. Süleymaniye Terbiye-i Bedeniyye
36. Milon	49. Şark Kulübü
37. Moda	50. Telefoncular /Kampana
38. Mühürdar Footbal Club	51. Topkapı Altay İdman Yurdu
39. Nişantaşı	52. Türk İdman Ocağı
40. Olimpia	53. Türkgücü
41. Pera	54. Üsküdar
42. Progreä / Terakki	55. Vefa İdman Yurdu
43. Ramblers	56. YMCA (Young Men Christian Association)
44. Sahagon	

Bu kulüplerin dışında İzmir’de Panionios, Smyrna, Altay, Karşıyaka Mümaresi-i Bedeniye, Apollan, Evangelidis, Bornova İngiliz Takımı; Ankara’da İstanbul’dan transfer olan Ankaragücü, Altınörs ve Turan Sanatkâran, bunların dışında Talimgâh, Bursa’da Bursa Sultanisi, Adana’da Türk Gücü takımları da mevcuttur. (EK. 1)

1. BÖLÜM

AT YARIŞLARI

Türkler için at, hayatın olmazsa olmaz bir canlısıdır. Göçebe hayat tarzında insanoğlunun en temel sorunlarından biri; insan, yük ve eşyalarının taşınması olmuştur. Bu bakımdan at, konar-göçer toplulukların gelişmesinde onların bir yerden başka bir yere göç etmeleri ve yurt edinmelerinde önemli bir işleve sahip olmuştur. Bu bakımdan göçebe kültürün, hayatı kolaylaştıran en önemli unsuru kuşkusuz attır. İnsanoğlu, at vasıtasıyla yer değiştirme, ürettiklerini değiştirme, geliştirme ve sosyokültürel alışveriş imkânını yakalamıştır. Bu açıdan insanlık tarihinde iktisadî ve siyasî olayların gelişmesinde atın oldukça önemli bir rolü olmuştur. Zamanla “atlı kültür” olarak bilinen bir yapının oluşması sağlanmıştır. Kâşgarlı Mahmud’un Dîvânu Lugâti’t-Türk adlı eserinde “At Türk’ün kanadıdır” sözünden anlaşılacağı üzere, konar-göçer Türklerin yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuştur⁴.

At, konar-göçer hayatta sadece binek hayvanı değil, aynı zamanda savaş aracı, yiyecek, içecek ve giyecek kaynağı idi. Çin vesikalarına göre Hunlar geleceğin okçu Hun savaşçısı olarak daha çocukluk çağında eğitime başlıyorlar, koyun sırtında biniciliği deniyorlar; önce sincap, gelincik ve kuşlara, sonra tilki ve tavşanlara ok atarak atıcılığa alışıyorlar, büyüdüleri zaman da mükemmel bir atlı muharip oluyorlardı⁵. Bu bağlamda MS. 4. ve 5. yüzyıllardaki Batı kaynakları, Avrupa Hunları hakkında şu tespitleri yapmışlardır: “*Henüz ayakta durabilecek bir Hun çocuğunun yanında eyerlenmiş bir at bulunurdu. At üstünde yerler, içerler, alışveriş yaparlar, sohbet ederler ve uyurlar. At başka kavimleri sırtında taşıdığı hâlde, Hunlar at sırtında ikamet ederler*”⁶.

At yarışları önceleri genelde sonbaharda yapılırdı. Genelde şöenlerde ve itibarlı bir kişinin ölüm yıldönümünde. Merasimlerde yemekler hazırlanırken “kemeğe bayge” (ocak bayge) denilen at yarışları yapılırdı⁷. Kısa mesafeli olan bu yarışlara genelde olgun atlar katılırdı.

Bugünkü anlamıyla düzenli yarışlar, diğer spor dallarında da olduğu gibi İzmir’de, ilk kez 23 Eylül 1856 tarihinde yapılmıştır. Dönemin İngiltere Başkonsolosu Mr. Patterson ve Evliyazade Refik Bey’in öncülüğünde Smyrna Races Club (İzmir Yarış Kulübü) kurulmuştur. İzmir’de Paskalya günlerinde yılda bir kez at yarışları düzenleniyordu. Smyrna

⁴ Kayrat Belek, “Eski Türklerde At Ve At Kültürü (Dünden Bugüne Kırgız Kültürel Hayatı Örneği)”, *Gazi Türkiyat*, Bahar 2015/16 s.111-128.

⁵ L. Ligeti, *Attila ve Hunlar, Asya Hunları*, İstanbul – 1962, s.37.

⁶ Osman Fikri Sertkaya, *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık*, TJK yayınları, İstanbul, 1995, s.26.

⁷ Belek, agm, s.122.

Races Club yarışları 20. yüzyıl başında en parlak dönemini yaşamış 1. Dünya Savaşı ile birlikte sona ermiştir⁸.

İzmir'de at yarışlarını izleyen Sultan Abdülaziz, 1864 yılında İstanbul'da, Kâğıthane'de at yarışları düzenletir. Bu işi üstlenen komitenin başına Sefer Paşa, ikinci başkanlığına da Salih Paşa getirilir⁹.

1909 yılına gelindiğinde, “Jokey Club Ottoman” adıyla, Padişahın himayesindeki hipodromdaki at yarışlarını yönetmek İngiliz ve safkan Arap atı yetiştirmek amacıyla Osmanlı Jokey Kulübü kurulmuştur. Bu yıllarda profesyonel olarak düzenli at yarışlarına rastlayamıyoruz. Ancak, 1912 yılından itibaren, Babıali Baskınında da beyaz atıyla gördüğümüz ve at sevgisiyle tanınan Enver Paşa, Islah-ı Feres Cemiyeti'ni kurdu ve Veliefendi'de düzenli olarak yarışlar organize edilmeye başlandı. 1917-1920 arası yarışlarda sıkıntılar yaşansa da 1921'den itibaren tekrar düzene girerek devam edilmiştir.

Çalışmamızda payitahtta yapılan yarışları merkeze aldık. Bunun yanında İstanbul dışında düzenlendiği halde yarışın büyüklüğü ve katılımcıların öneminden dolayı İstanbul basınına yansıyan yarışlara da yer verdik.

1910 yılı içinde 3 at yarış yapıldığını tespit ettik. Bu sene at yarışları için genelde Alibeyköy çayırı kullanılmıştır.

18 Nisan 1326 (2 Mayıs 1910) Pazar günü, ilkbahar at yarışları, Alibeyköy'de yapılmıştır. Yarışa katılanlar arsında önemli isimler vardır. “*Veliahd-ı Saltanat Yusuf İzzeddin, Şehzade Ziyaeddin Efendiler hazeratıyla Meclis-i Mebusundan bazı zevat Şevket Paşa Meclis-i Vükela'da bulunduğu cihetle ancak yarışın nihayetlerinde gelebilmiştir*¹⁰.”

Koşu mahallinin karşısındaki etken tepesine üç çadır gerilmiş; bunlardan biri veliahtlara, diğer ikisi de birinci sınıf bilet alan zevata tahsis edilmiştir. Koşu meydanının diğer tarafında Harbiye Nezareti'nden gönderilen bir bando konser vermektedir¹¹. Burada, halkın havanın güzel olmasıyla farklı eğlence yerlerine gitme şansı varken at yarışı izlemeyi tercih etmesi büyük bir memnuniyetle karşılanıyor.

⁸ İlker Akyüz, “Geçmişten Günümüze Şanlıurfa Hipodromu At Yarışları İle İlgili Bir Araştırma”, *Veteriner Fakültesi Dergisi*, 2012, S.23, s.160.

⁹ Akyüz, agm, s.160.

¹⁰ Tanin, 19 Nisan 1326/ 2 Mayıs 1910 Pazartesi, s.2-3.

¹¹ Tanin, 19 Nisan 1326/ 2 Mayıs 1910 Pazartesi, s.2-3.

Yarışlara saat yedi buçuk ile sekiz arasında başlanmıştır. Altı kısımdan oluşan yarışların ilki 1500 metre mesafeli engelli yarıştır. Bu yarışta Birinci Ordu Süvari ve Topçu Zabitanı, acemi Macar hayvanlarına binmişlerdir. Yapılan bu engelli koşuda Hamid Bey birinci olmuş, mükâfatını Veliahd Efendi Hazretleri vermiştir. Nazım Bey ikinci, Behçet Efendi üçüncü gelmiştir.

Engelli olan 2. yarışta, Nazmi Bey birinci, Behcet Bey ikinci, Galib Bey üçüncü olmuşlardır. Üçüncü kısımdaki yarışın mesafesi 2850 metredir. Tevfik Bey birinci, Nazım Bey ikinci, Murad Bey üçüncü gelmiş, mükâfatı da yarış komisyonu tarafından verilmiştir. Dördüncü yarış yine 2850 metre mesafeli idi. Birinci olan Ziya, ikinci olan Yüzbaşı Nazmi Bey ve üçüncü olan Memduh Bey olmuştur. Beşinci “*masklı büyük yarış*” olarak adlandırılan yarış 3000 metre mesafeli idi ve Halim Bey birinci gelmiştir. Altıncı ve son kısım yine “*masklı yarış*” olarak addedilmiştir. Bu ayakta Yusuf Bey gerek ilk dört kilometrelik yarışta gerek bu son bölümde birinciliğini koruyarak, komisyon tarafından büyük takdir kazanmıştır. Son ayakta Rüşdü Bey ikinci, Behcet Bey üçüncü olmuştur.

Alibeyköy koşularından sonra 15 gün içinde yeni bir at yarışlarının daha yapılacağı haber veriliyor Tanin’de¹². 24 Nisan 1326 Tanin nüshası da yapılacak yarışı şöyle duyurmuştur;

“Süvari Yarışları

Geçen Pazar günü Alibeyköy’ünde icra edilen Süvari Yarışları’nda görülen muvaffakiyet üzerine Mayıs’ın dokuzuncu günü ikinci bir yarış daha icra edilecektir. Bu yarışta Avrupa’da olduğu gibi süvarilerin taklitleri nazar-ı dikkate alınacak ve sivillerden de arzu eden iştirak edebilecektir. Geçen birinci yarışta zevat için lüzumi kadar mahal tahsis edilemediği cihetle birçok zevat güneş altında saatlerce kalmışlardı. Komisyonca bu ikinci koşuda evvelki mahzurun defî içinde tedabir-i mukteziyeye (gerekli tedbirler) tevessül olunmuştur¹³. ”

Ancak yarışlar “...koşu havalleri adem-i müsaadesinden ve yarış sahasının yaşı bulunmasından Mayıs Rumi’nin on dördüncü Cuma gününe¹⁴...” (Miladi 27 Mayıs 1910) tehir edilmiştir.

¹² Tanin, 19 Nisan 1326/ 2 Mayıs 1910 Pazartesi, s.2-3.

¹³ Tanin, 24 Nisan 1326/ 7 Mayıs 1910 Cumartesi, s.4.

¹⁴ Tanin, 3 Mayıs 1326/ 15 Mayıs 1910 Pazartesi, s.4.

27 Mayıs 1910 Pazar günü yapılması planlanan yarışların mesafeleri ve mükâfatları Tanin’de tüm ayrıntılarıyla ilan edilmiştir¹⁵.

Rumi 14 Mayıs 1326 Cuma gününe ertelenen at yarışları verilen tarihte nihayet icra edilebilmiştir. Saat 7’de başlayan koşulara Harbiye ve Bahriye Dairesi Bandoları eşlik etmiş, yarış, 6 ayaktan oluşmuştur.

Hakem olarak, askeriyeden Süvari Kumandanı İshak Paşa, Istabl-ı Amire Müdürü Şeref Bey, sivil olarak Âyandan Prens Said Paşa, Kâtip olarak da Süvari Müfettişliği maiyetinde müstahdem Mülazım-ı Evvel Ferhad Efendi görevlendirilmiştir. Koşunun neticelerini Tanin’den aktaralım;

“... Birinci koşuda birinci gelen: Süvari Birinci Alayında Musaffer Mülazım-ı Evvel Mecid Bey. İkinci gelen: Süvari Beşinci Alayında Mülazım Abdülkadir Efendi. Üçüncü gelen: Süvari Üçüncü Alayında Yüzbaşı Faruk Bey.

Bir çarık fasıla ikinci koşu başlamıştır. Koşuda Birinci Alayda Musaffer Kolağası Esad Bey birinci, Topçu Mülazım-ı Evveli Mehmed Efendi ikinci, Süvari Beşinci Alaydan Mülazım-ı Sani Yaşar Efendi üçüncü gelmiştir.

Bir çarık saat sonra üçüncü koşuya başlandı ve Abdullah Paşazade İhsan Bey birinci, Mösyö Donlebind ikinci gelmiştir.

Dördüncü Mani’li Koşu – Birinci: Süvari Birinci Alayda Mülazım-ı Evvel Nazım Bey. İkinci: Süvari Birinci Alayından Yüzbaşı Nazmi Bey. Üçüncü: Mezkûr alayda Mülazım-ı Evvel Behcet Efendi.

Beşinci Mani’li Uzun Mesafeyi Kat Ederek Koşu – Bunda birinci: Topçu Mülazımı Tevfik Efendi. İkinci, Birinci Alayda Mülazım Yusuf Efendi. Üçüncü, mezkûr Alayda Mülazım Said Efendi.

Altıncı umuma mahsus koşu, buna üç kişi iştirak etmiş ve çerkes Şevket Efendi’nin barkiri birinci gelmiştir¹⁶... ”

Bu yarışta sadece birinciye değil ikinci gelen -bazı ayaklarda üçüncü gelenlere de- yarışmacıya da ödül verilmiştir. Verilen ödülleri şöyle tasnif ettik;

Birinci koşu – Birinciye altın saat, ikinciye dürbün;

¹⁵ Tanin, 3 Mayıs 1326/ 15 Mayıs 1910 Pazartesi, s.4.

¹⁶ Tanin, 15 Mayıs 1326/ 28 Mayıs 1910 Cumartesi, s.3.

İkinci koşu – Birinciye Erkan-ı Harbiye Heyetinden hediye olarak gümüş vazo, ikinciye gümüş tepsi, üçüncüye tabaka;

Üçüncü koşu – Birinciye altın saat, ikinciye gümüş bir çiçeklik;

Dördüncü koşu – Birinciye ve ikinciye büyük boy gümüş vazo, üçüncüye gümüş tabaka;

Beşinci koşu – Harbiye Nezaretinden hediye olarak bir barkir, ikinciye gümüş matara, bir sigara kutusu, bir harita çantası, Süvari Müfettişi İzzet Paşa’dan gümüş hediye, üçüncüye dürbün;

Altıncı koşu – Birinciye 15 Osmanlı Lirası mükâfat verilmiştir.

Yılın bu ilkbahar 2. Koşusu, ilkinde göre daha muntazam ve keyifli olmuştur. Koşuları takip eden Tanin muhabiri de koşu heyetini tebrik etmiştir.

1912 senesi içinde İstanbul’da 2, İstanbul dışında olup İstanbul merkez basınına yansıyan 1 at yarışı tespit ettik. Geçen yıllardan farklı olarak bu tarihlerden itibaren Veliefendi Çayırı öne çıkmaktadır.

4 Mayıs 1328 Cuma, Donanma-i Osmani Muavenet-i Milliye Cemiyeti tarafından hasılatı Donanmaya ait olacak şekilde bir at yarışı tertip edilmiştir. Miladi Takvimde 17 Mayıs 1912 Cuma gününe denk gelen yarışlar, Sultan Ahmed Meydanı’nda yapılmıştır. Saat 6’da başlayan yarışlardan önce de bir müzayede yapılmıştır.

Tek ayak koşulan yarışları Başçavuş Tahir birincilikle bitiriyor ve 100 Kuruş kazanıyor. Nefer Hafız Kadri de ikinci gelerek 60 Kuruş kazanmıştır¹⁷.

Tanin gazetesi 8 Haziran 1912 gününde, Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti tarafından Veli Efendi Çayırı’nda düzenlenecek bir at yarışını haber vermiştir.

Henüz profesyonel bir hipodrom bulunmadığı için, Padişah V. Mehmed Reşad’ın da katılımının umulduğu yarışlar için Rumili Şimendüfer Kumpanyası bez fabrikası civarında bir durak ve deniz yoluyla getirilecek hayvanlar için de bir iskele inşa edileceği duyurulmuştur¹⁸.

Öncelikle iki yarış arasında bir mukayese yapan muharrir, yarışların umutları beslemeye degecek nitelikte olduğunu belirtir. Halkın gösterdiği rağbetten, bu yarışların memleketimiz için kıymeti ve öneminin halk tarafından fark edildiğinin ispatı olarak

¹⁷ Tanin, 5 Mayıs 1328/ 18 Mayıs 1912 Cumartesi, s.3.

¹⁸ Tanin, 22 Nisan 1328/ 5 Mayıs 1912 Pazar, s.4.

değerlendiriliyor. Ve at yarışlarının muasır medeniyetleri yakalamadaki önemi samimiyetle anlatılmıştır.

Veli Efendi Çayırı, o dönem ulaşımında vasıta sıkıntısı yaşanmayan ve her tabakadan halkın da rağbet gösterdiği bir mesire alanıdır. Dolayısıyla burada yapılan organizasyonlar halk tarafından büyük ilgi görebilmektedir. Tren istasyonu ve vapur iskelesine yürüyerek 7 dakika olması da sadece bu civardan değil daha uzakta ikamet eden halkın da yarışlara katılmasını kolaylaştıran bir husustur.

Yarışı izlemeye gelenler arasında “*Fransa Sefiri ve madamalarıyla Bulgar Sefiri*” bulunmaktadır.

İlk yarış “Formalı Yarış” olarak addedilmiştir ve sadece binicilikte profesyonel olan üniformalı zabıtlar katılabilmektedir. 2000 metre mesafeli yarışta yerli atların 65, ecnebi atların 75 kilo olma şartları vardır. Atlar, tren yolu üzerinde hizaya girmiş ve kırmızı bayrakla verilen işaretle yarışa başlamışlardır. Bu yarışta halkın atlara yaptığı tezahürat dikkati çekmiştir. Bunda bahis oynayanların artmasının önemi vardır.

Bu ilk yarış Nazım Bey’in Macid isimli yerli kıratı birinci bitirir. Mülazım-ı Sani Şerafeddin Efendi’nin Tefevvuk isimindeki doru atı ikinci gelir¹⁹.

İkinci yarış, 145 cm’den kısa at ve kısıraklara mahsus, 2200 metre mesafeli umumi düz koşudur. 5 Arap atı iştirak etmiştir. Bu yarışta birinciye 2000 Kuruş, ikinciye 500 Kuruş mükâfat verilecektir. Bu yarışta bahis gişesinin önünde görülmemiş bir kalabalık mevcuttur. Çok yüksek paralar yatırılmıştır. Faik Bey’in Tufan’ı birinci gelerek, adına bahis oynayanların kazanmasını sağlamıştır. Bandırmalı Çerkes Tahir Bey’in kır Derviş’i de ikinci olmuştur.

Bu yarışta bir ihtilaf yaşanmıştır. Tufan’ın binicisinin, kurallara uymayacak şekilde Derviş’in önünü kestiği iddia edilmiştir.

Üçüncü yarış, halisüddem Arap at ve kısıraklarına mahsus olarak 3000 metre mesafeli düz icra edilen bir koşudur. Yarışların mükâfatı; birinciye 4000 Kuruş, ikinciye 1000 Kuruş olarak ilan edilmiştir. Yarışa kayıt yaptıran 12 attan 3, 6, 7, 11 ve 12 numaralı atlar son anda yarıştan ayrılmışlardır. Yüzbaşı Şükrü Bey’in Ceylan’ı mezkûr mesafeyi 2,15 dakikada kat ederek birinciliği kazanmıştır.

Dördüncü yarış, yine üniformalı zabıtlara mahsus, Arap, yerli, ecnebi at ve bargir ve kısırakların katılabildiği 3000 metre mesafeli bir yarıştır. Mükafatı da 3000 Kuruş’tur. 4 at

¹⁹ Tanin, 28 Mayıs 1328/ 10 Haziran 1912 Pazartesi, s.3.

iştirak etmiştir. Yüzbaşı Şükrü Bey'in Emir'i birinci gelerek büyük ödülün sahibi olmuştur. *"Süvarisi pek mahir bir binici olan Süvari Zabitanından Hayri Bey idi."* Mahmud Muhtar Paşa'nın Azat'ı da ikinci gelmiştir. Bu yarışta bahisçiler en çok Azat'a oynamışlardır.

Beşinci yarış 3200 metre mesafeli zabitan tarafından icra edilen 2. Alay Mülazım-ı Sanisi Necmeddin Bey'in Levhe Nefrin namındaki doru ecnebi atı birinci, Kaymakam Hakkı Bey'in yerli Aliço'su ikinci gelmiştir.

Altıncı yarış, Arap ve yerli at ve kısraklarına mahsus 2200 metre mesafeli düz yarıştır. Yüzbaşı Şükrü Bey'in Arap Ceylan'ı birinci, Ziyaeddin Bey'in Yazla'sı da ikinci gelerek gelmiştir.

6. yarıştan sonra, programa dâhil olmadığı halde 9 zabıt tarafından "zabitan yarışları" icra edilmiştir. Mülazım Şerafeddin Bey'in atı birinci, Mülazım Said Bey'in atı ikinci gelmiştir.

Yarışlarda toplanan hasılat 700 Lira olarak duyurulmuştur²⁰.

4 Mayıs 1328 Cuma [Miladi 17 Mayıs 1912] günü için Bursa'da İlkbahar At yarışları organize edilmiştir. Yarışların programı ve mükâfatı Tanin'de şöyle ilan ediliyor;

"... İstihbaratımıza nazaren yarışa iştirak etmek üzere İstanbul'da da bir heyet teşekkül etmiş ve riyaseti Nafia Nazırı Cavid Bey Efendi deruhte eylemiştir.

Yerli ve Çerkes hayvanatına mahsus birinci tertip tecrübe koşusu bin yedi yüz metro mesafede edilecek ve birinciye bin guruş mükafat verilecektir. İki bin beş yüz metro dahilinde yapılacak ikinci tertip Nilüfer Koşusunun birinciye mükafatı Bin Altı Yüz, iki bin iki yüz metro mesafelik üçüncüsü Atıcılar Koşusunun Bin Dört Yüz ve Arap atlarının iştirak edeceği üç bin metroluk dördüncü Brusa (Bursa) Koşusunun Üç Bin Beş Yüz, beşinci tay yarışının Bin, altıncı Köylü Koşusunun da Altı Yüz Guruştur.

Bundan başka süvari jandarma efradına mahsus Jandarma Koşusu ve heveskâran yarışları, velosipid müsabakaları da icra edilecektir²¹...

Tanin, "Brusa'da İlkbahar Koşuları" başlığıyla yarış öncesi yaşanan ziyaretler ve diğer seremoniler hakkında detaylı bilgilere yer vermiştir²².

Kaleme alınan bu uzun makalede, Bursa'nın misafirperverliği ve at yarışı merakı hakkında önemli bilgiler verilmektedir²³.

²⁰ Tanin, 28 Mayıs 1328/ 10 Haziran 1912 Pazartesi, s.3.

²¹ Tanin, 23 Nisan 1328/ 6 Mayıs 1912 Pazartesi, s.3.

²² Tanin, 6 Mayıs 1328/19 Mayıs 1912 Pazar, s.3-4.

1912 yılı içinde yapılan yarışlara bir de şu notu eklememiz gerekir. 1913 yılında yapılan bir at yarışında sonuçlar verilirken İdman Mecmuası bir de şu notu düşmüştür;

“... Jipzip evvelki sene yine müsabakada birinci gelmiş ve geçen 328 Teşrinievvel’in altısında Muharebe Meydanı’nda vurulmuş, bu sene garip bir tesadüfle yine 6 Teşrinievvel’de yarışta birinci gelmiş²⁴...”

Ancak bu sene içinde yapılan yarışlarda böyle bir atın kazanmasına şahit olamıyoruz.

1913 senesinin koşularında Kadıköy – Uzunçayır öne çıkmaktadır. Ancak o dönemde Kadıköy’e ulaşım zorlukları, diğer spor dallarında aldığı şikâyetler kadar bu spor dalına ilgi duyanlar için de eleştiri konusu olmuş ve yapılan iki yarıştan sonra tekrar Veli Efendi’ye dönmüştür.

Sonbahar Sezonuna dâhil edebileceğimiz, Ramazan Bayramı’nın 3. günü yani Miladi 5 Eylül 1913 Cuma günü Donanma-i Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti’nin Kadıköy Şubesi’nin teşebbüsüyle Kadıköy Uzunçayır’da at yarışları yapılacağı İkdâm’da birkaç gün önceden duyurulmuştur²⁵. Dâhiliye Nazırı Talat Paşa’nın himayesinde yapılan koşulara, havanın iyi olmamasına rağmen büyük bir kalabalık katılmıştır.

2. Balkan savaşı münasebetiyle siyaseten sıkıntılı günler yaşanmaktadır. 29 Eylül’de imzalanacak olan Türk-Bulgar sınırını belirleyecek İstanbul Antlaşması için murahhaslar İstanbul’da bulunmaktadır. Gazeteler her gün Edirne ve Kırklareli ahvali hakkında bilgiler vermektedir. Yıllarca 2 sayfa olarak basılmış İkdâm Gazetesi dahi bu dönemde 6 sayfa yayımlanmaktadır. Hariciye Nezareti bu konularla meşgulken Dâhiliye Nazırı halkın morali ve maneviyatı adına spor müsabakası düzenlemiştir.

Yarışın ilk ayağında yerli hayvanlara mahsus yarış yapılmıştır. Bu yarışı Kont Kantes’in Kırışman’ı kazanmış, Sabri Bey’in Ferhad’ı ikinci gelmiştir²⁶.

İkinci ayak Avrupa’nın araba hayvanlarına mahsustu. Birinciliği Orlov cinsinden Milo Kazak ismindeki kır bargiri birinci, Ali Muhsin Bey’in Rus cinsinden olan Robert’i ikinci gelmiştir.

²³ Tanin Gazetesi müsabakaya katılan at sahipleri ve bu at yarışları hakkında ayrıntılı bilgiler de eklemiştir.

²⁴ *İdman*, 14 Teşrinisani 1329/ 27 Kasım 1913, S.10, s.145.

²⁵ *İkdâm*, 20 Ağustos 1329/ 2 Eylül 1913 Salı, s.4.

²⁶ *İdman*, 1 Eylül 1329/ 14 Eylül 1913 Pazar, S.6-7, s.107.

Bu ayaktan sonra tulumba sandığı yarışı yapılmış ve yarışların üçüncü müsabakası olarak kaydedilmiştir. Dördüncü koşuya yerli, Arap ve Avrupa menşeli tüm atlar katılabiliyordu. Heyecanla beklenen bu koşunun sonunda Kolağası Kemal Bey'in Tayyar isimli Arap atı birinci gelir. Sabri Bey'in Mesud isimli yerli atı da ikinci gelir. Beşinci yarış olarak yine farklı bir branşa yer verilmiş ve bu tur motosiklet yarışına ayrılmıştır. Altıncı ve en ehemmiyetli yarış safkan Arap atlarına özel olan koşunun mesafesi 4000 metredir. Bu koşuda birinci tahminlerin dışında olan Said Bey'in Derviş isimli kır atı, birinci gelir. İkinci ise Ali Kemal Bey'in Farah'ı olur. (EK. 2)

Miladi 3 Ekim 1913 Pazar, yine Dâhiliye Nazırı Talat Paşa'nın himayesinde gerçekleşmiştir²⁷. Hasılatı, yapılacak olan bir kürek kulübüne hibe edileceği belirtilmiştir.

Dönemin şartları dâhilinde tüm spor dallarının müsabakalarında sürekli dile getirdiği gibi Kadıköy'e olan ulaşım zorluğu, bu yarışlarda da yaşanmış ve seyirci sayısı çok az olmuştur. Muharrir, 6 Teşrinisani'de Makriköy'de yapılacak yarışların varlığından haberdar eder ve yarış meraklılarının buraya gelemediği için üzülmemesinden bahseder²⁸. Ayrıca koşu mahallinin intizamsızlığı dile getirilir.

Bu mahzurları tenkit eden Tasvir-i Efkâr muharriri, başlangıç işareti olarak silah atılması gerektiğini belirtmiş ve İdman Muharriri de silah sesinin atları ürküteceğini belirtmiştir. Tasvir-i Efkâr muharriri ayrıca şunları da belirtir;

“... Jüri heyeti meyanında Avrupa'ya seyahat etmiş ve binaenaleyh koşularda bulunmuş kimseler vardır zannederiz. Onlar hareket işaretinin nasıl verildiğini ve verilmek lazım geldiğini takdir etmelilerdir. Bu ikinci at yarışı olduğu halde alenen harekette aynı adem-i intizam devam ediyor. Jüri Heyetinden bir zat uzak ve yüksek bulunan bir mevkiden hazır mısınız deyip düdüğü çalıyor, fakat sıraya gelmeye çalışan müsabıkların mütemadi bir faaliyet ve cevvaliyet halinde bulunmaları hasebiyle o tiz düdük sesini işitmeleri kabil olmuyor. Binaenaleyh haydi diye bağırıyor. Atların bazıları pek ileride bazıları geride kalıyor²⁹...”

Bu nizamsızlıklardan sonra ülkemizde yeni başlayan bu sporda yaşanan terslikler nedeniyle halkın gözünün korkacağı ve ilgisinin azalacağı endişesi dile getirilmiştir.

²⁷ İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.117.

²⁸ İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.118.

²⁹ Tasfir-i Efkâr, 21 Eylül 1329/ 4 Ekim 1913 Pazar, s.4.

Bu işaret karışıklığı sebebiyle hakem heyetine yoğun itirazlarda bulunulmuş, bazı tartışmalar da yaşanmıştır.

Bu yarışa arabalı iki Arap atı katılmıştır. Abdullah Ağa'nın kullandığı arabanın dizginleri kopmuş ve bu sebeple yarış dışı kalmıştır. Yarışta tek araba kalmıştı, muhtemelen birinci olacak derken “müesses nizam harici” yani kural dışı davrandığı gerekçesiyle yarış dışı bırakılmıştır. Araç sahibi Ali Muhsin Bey, hakem heyetine itirazlarda bulunmuş ve derdini anlatmaya çalışsa da netice alamamıştır.

Muhtelif bir koşu daha başlayacakken, hazırlananlar arasında Faik Bey'in atı Tufan'ı gören İdman muharriri şunları dile getirir;

“... Muhtelif yarışlar içinde Faik Bey'in Tufan'ı görülmüyordu. Bu iki yarış için kabul edilir ve hatta takdir edilir. Çünkü Tufan iki yarışta da birinci geldi. Fakat bir üçüncü yarışa daha girmek Faik Bey için de, Tufan için de yazık idi. Zavallı Tufan yedi bin metroda kıymetinden oldukça mühim zararlara uğradı...”

Kıymettar Tufan'a sahip olan Faik Bey bu derece haksızlık yapmamalıydı.”

Yarışlardaki nizamsızlıktan sıkılmış muharrirler, neyse ki durumlar düzelmiş olacak ki; “Bundan başka mühim şeyleri zabt edemedik ve heyet-i umumiyesi ibtidarıyla yarışlar iyi devam etti³⁰” diye not düşer ve sadece sonuçları verir.

Yerli Hayvanlara Mahsus 1000 metre yarışı:

At Sahibi	Atın İsmi	Mükâfat	Süre (dakika)
1. Faik Bey	Tufan	10 Lira	1.36
2. Fuad Bey	Bulgurlu Gümüş	4 Lira	1.37

Arap-Yerli-Avrupa Hayvanlarına Mahsus 2000 metre yarışı:

At Sahibi	Atın İsmi	Mükâfat	Süre (dakika)
1. Faik Bey	Tufan	15 Lira	3.4
2. Fuad Bey	Yazla	5 Lira	3,5

Formalı Zabitana Mahsus Çit Üzerinden Atlama 2000 metre Yarışı:

At Sahibi	Atın İsmi	Mükâfat	Süre (dakika)
1. Mülazım Hüsameddin Bey	Baron Mareşal		3.58 (3 engel)

³⁰ İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.118-119.

Halisüddem Arap At ve Kısaraklarına Mahsus 4000 metre Yarışı:

At Sahibi	Atın İsmi	Mükâfat	Süre (dakika)
1. Kemal Bey	Farah	50 Lira	5,09
2. Agâh Bey	Beder	10 Lira	5,11

Yerli Tek Atlı Araba 1000 metre Yarışı:

Araba Sahibi	Mükâfat
1. Abdullah Bey'in arabası	5 Lira

Sandıklarla Tulumba 1000 metre Yarışı:

1. Hasköy Piri paşa	8.53
2. Kadıköy Hasan Paşa	9.18

Kadıköy Uzunçayır 2. At yarışlarıyla ilgili yayınlanan fotoğrafları EK.3'te görebilirsiniz.

19 Ekim 1913 Cuma günü günümüzde Bakırköy olarak kullandığımız, mezkûr dönemdeki adıyla Makriköy'deki Veli Efendi Hipodromunda Sonbahar koşusu yapılmıştır. Duyurular günler öncesinden günlük gazetelerde yayımlanmıştır³¹. Oldukça kapsamlı ve geniş katılımlı olan koşulara yazılı basın da ilgi göstermiştir. Bazı dergilerin kapak sayfası olmuştur.

Sadrazam, Veliahd Yusuf İzzeddin, Şehzade Ziyaeddin, Ömer Hilmi, Fuad, Cemaleddin Efendilerin de katıldığı bu koşu, Nesl-i Feres Cemiyeti tarafından Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin Edirne'de yaptıracağı Darüleytam menfaatine yapılmıştır. Bilhassa Ziyaeddin Bey, “*spor konusunda pek çok heves ve heyecan gösterdiği, İtalya'daki koşulardan, Avrupa'da spora verilen ehemmiyetten pek ciddi bahsettiği*”³² belirtilmiştir.

İlk koşuların neticesinde Süvari Mülazımı Celal Efendi'nin Jipzip isimindeki al atı 2200 metre mesafesi olan sahayı 3 dakikada kat ederek birinci geldi. Süvari Mülazımı Memduh Efendinin Kısmet isimindeki kır atı da 4 dakika 4 saniyede ikinci gelmiştir.

İkinci yarış, 145 cm'den az olan Arap atı ve kısaraklarına mahsus düz koşudur. Yarışın startında zil ve flamalarla işaret verilmiş ancak finish noktasında ya flama yoktu ya da yarışçılar göremediği için bitiş ayarlanamamış ve saat 2'de yarış tekrarlanmıştır. Yarışçılardan biri zili beklemeden hareket ettiği için tekrar yarış durmuş ve 3. kez tekrarlanmıştır ve nihayetle Hasan Bey'in Derviş'i birinci, 2 saniye farkla Fuad Bey'in Tufan adlı atı da ikinci gelmiştir.

³¹ *İkdam*, 27 Eylül 1329/ 11 Ekim 1913 Cumartesi, s.4.

³² *İdman*, 14 Teşrinisani 1329/ 27 Kasım 1913 Perşembe, S.10, s.144.

Üçüncü yarış yine umumi, safkan Arap atı ve kısıraklarının katıldığı bir yarış oldu. Bu önemli yarışın birincisi Ali Kemal Bey'in Farah'ı oldu. Kadıköylü Ağâh Bey'in Beder'i son metrelere kadar önde gitse de bitişte ikinci olmuştur.

Dördüncü yarış 3000 metre sadece üniformalı zabıtlere mahsus “*Mal-ı zatı veya arkadaşısı veya miri hayvanı olup Arap, yerli ve ecnebi at ve kısıraklarına mahsus manialı yarış*” idi. Süvari Mülazım-ı evveli Ahmed Efendi'nin Şehbal'i birinci gelir. Mülazım Hüsameddin Efendi'nin Baron Mareşal ismindeki Fransız atı ikinci gelmiştir.

Beşinci yarışa Arap, yerli ve ecnebi atlar katılabildi. Yarışın başlangıcında Mülazım Bedri Efendi atıyla beraber yere düşmüş ve ağır yaralanmıştır. Sıhhiye askerleri tarafından saha dışına çıkarılmış ve yine sıhhiye araçları ile hastaneye nakledilmiştir. Yarışın sonunda da Fuad Bey'in Yazla isimli doru atı birinci, Hasan Beyin kır atı Derviş de ikinci gelmiştir.

Altıncı yarış aşiret alaylarına mahsus düz yarıştır ve Birinciliği Yüzbaşı Abdi Efendi'nin Cerme ismindeki al atı kazanmıştır. İkinciliği de Mülazım-ı Sani Reşid Efendi'nin kır atı kazanmıştır.

Yarışlar sonuçlanmış ve hala vakit de müsait olduğu için bazı zabıtlar yeni müsabakalar yapmaya karar vermişlerdir. Bu müsabakalarda en güzel performansı Mülazım Hayri Bey göstermiştir³³. (EK. 4)

1914, Dünya, savaşa başlamıştır, ancak at yarışlarına merakıyla bilinen Enver Paşa, artık Harbiye Nazırıdır ve bu sebeple yarışlar hız kesmez.

Fenerbahçe'nin Ramblers karşısında kazandığı büyük zaferin manşetlerde yayınlandığı Tasfir-i Efkâr nüshasında Veli Efendi İlkbahar At Koşularının da duyurusu var³⁴.

Günlük gazetelerin manşetlere taşıdığı, 6 Haziran 1914 Cuma gününe denk gelen bu koşularda, Padişah 5. Mehmed Reşad da onur konuğu olmuş, birinci mevki kısmında kendisine mahsus bir çadır kurulmuştur. Bu koşuda otomobiller için de özel bir yer ayrılmıştır. Ayrıca Harbiye ve Bahriye ikinci fırka muzıkaları müzik ziyafeti vermişlerdir.

Bu koşuların Heyet-i Tertibiyeti Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti olup şu kişilerden müteşekkildi;

- *Fon Liman Paşa* (Liman Von Sanders)
- *Birinci Liva Kumandanı Hamdi Bey*
- *Istabl-ı Amire Müdürü Şeref Bey*

³³ *İdman*, 14 Teşrinisani 1329/ 27 Kasım 1913 Perşembe, S.10, s.145.

³⁴ *Tasfir-i Efkâr*, 27 Nisan 1330/ 10 Mayıs 1914 Pazar; s.4-5. 24 Mayıs 1914 Pazar, s.4.

- *Binicilik Mektebi Kumandan Muavini Binbaşı Esad Bey*
- *Baytar Kolağası Cemal Bey*

Koşuların Heyet-i İdaresi de Müdafaa-i Milliye'ye aitti.

Yarışların ilk ayağı Formalı Zabitana mahsus yani üniformalı memurlar için özel olan bir koşuydu. Mesafesi 3000 metre olup, 14 at katılmıştır. "... Evvela hakem heyeti önünde bir geçit resmi yaptıktan sonra şimendüfer güzergâhındaki köprüünün altından yarışa başlamak üzere ayrıldılar³⁵."

İlk koşunun birincisi Piyade Sekizinci Alay Beşinci Bloğu Yüzbaşı Şevket Bey'in al Macar atı oldu. İkincisi de Manisa'dan gelen Süvari 12. Alayın Beşinci Bloğu Mülazım-ı Evveli Hüsnü Efendi'nin kır yerli atı oldu. Mükâfat olarak Şevket Bey'e kordonsuz altın saat, Hüsnü Bey'e dürbün hediye edilmiştir.

İkinci ayak yarış, Arap atlarına mahsustu. Bu yarışın da mesafesi 3000 metre olup 15 at katılmıştır. Birinci, Faik Efendi'nin doru atı oluyor ve ikinci gelen Hakkı Bey'in bindiği ve Kolağası Kemal Bey'in Tayyar isimli kır atı oldu. Tanin, haberi böyle verir ama mükâfat kısmında 2500 Kuruşluk büyük ödülün Kemal Bey'e verildiğini yazmıştır. Faik Bey'e de 1000 kuruş verilmiştir³⁶.

Üçüncü yarışta ayrıntılara ulaşamıyoruz ama kazananlar bellidir. Birinciliği kazanan Faik Bey'e 10.000 Kuruş, ikinci olan Mehmed Bey'e 3000 Kuruş mükâfat verilmiştir.

Dördüncü ayak, umumi ve yerli atlara mahsus yarıştır. Mesafe 2200 metre ve 7 at katılmıştır. Birinci, Süvari Yüzbaşı Behçet Bey'in bindiği, Yüzbaşı İzzet Bey'in Melodi isimli koyu kızıl kısrağı kazandı. Mükâfat olarak da İzzet Bey'e 3000 Kuruş verilir. Ahmed Bey'in Ceylan isimli koyu demirkırı atı ikinci geldi. Bu ata binen de İhsan Bey'dir. Ahmed Bey'e mükâfat olarak 1500 Kuruş verilmiştir.

4. yarıştan sonra Galatasaray ve İstanbul Sultanisi izcileri bir gösteri yapmış, mızıka dinletisinden sonra devam edilmiştir.

5. yarışta Anadolu ve Rumeli at ve kısrakları yarıştır. Ahmed Bey'in Bahtiyar isimli koyu demirkırı Anadolu atını süren İhsan Bey birinci, Faik Efendi'nin Geyik isimli yine koyu demirkırı Anadolu atını süren Hakkı Bey ikinci olmuştur.

³⁵ *İkdam*, 24 Mayıs 1330/ 6 Haziran 1914 Cumartesi, s.1.

³⁶ *İkdam*, 24 Mayıs 1330/ 6 Haziran 1914 Cumartesi, s.2.

6. ve son ayak yarışlar profesyonel üniformalı zabıtlere mahsus engelli koşuydu. Yerli ve ecnebi atların ve kısırakların katılabildiği koşuda, beş bölgeye hendekler kazılmış, içlerine çalılar koyulmuş ve tahtalarla engeller koyulmuştur. Yarışın ilk dakikasında Binicilik Mektebi'nden Yüzbaşı Şerafeddin Bey ilk engelde düşmüştür. Tekrar atına binip yarışa devam etmiştir ve dördüncü olmuştur. Birinciliği Binicilik Mektebi'nden Bahri Efendi'nin Alço isimli al yerli atı, ikinciliği de Mekteb-i Harbiye Süvari Numune Bloğu Baytarı Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi'nin Mareşal namındaki doru Fransız beygiri kazandı. Bahri Efendi altın saat, İsmail Hakkı Efendi de bir dürbün kazanmıştır.

Yarışlar saat 5'te biter. Yukarıda saydığımız mükâfatlardan başka Galatasaray ve İstanbul Sultanisi izcilerine kıymetli bir vazo, birkaç yarış kazanan Hakkı Bey'e at sahipleri tarafından gümüş bir kırbaç hediye edilmiştir³⁷.

Bu yarışa ait İkdâm Gazetesi'nde yayınlanan fotoğrafları EK. 5'tedir.

1914 İstanbul dışında yapılan önemli koşular arasında Adapazarı'nda bir yarış tertip edilmiştir. Medeniyetin bir gereği olarak görülen at yarışlarına önem verilmesi ve İstanbul'a yakın olması sebebiyle gidilip dönülebilecek bir yer olmasından dolayı duyurular, yazılı basında kendine çok fazla yer bulmuştur.

Yarışların duyurusunu ilk olarak İdman Mecmuası yapıyor ve Adapazarı Kaymakamı Necati Bey'in Taht-ı Alisinde yapılacak yarışların programını ilan ediyor³⁸.

Duyuruları yazılı basında çok yer bulsa da maalesef sonuçlar hakkında her hangi bir haber yayınlanmamıştır.

Padişah 5. Mehmed Reşad'ın taht-ı himayesinde, Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti tarafından Müdafaa-i Milliye Cemiyeti marifetiyle 9 Temmuz 1915'te Veli Efendi Çayırı'nda bir yarış organize edilmiştir³⁹.

Birkaç yılın verdiği tecrübe ile 9 Temmuz 1915 Cuma günü icra edilen yarışlarda göze çarpan, intizam düzenini büyük ölçüde oturtmuş olmasıdır. Bu yarış mevkiinde de Padişah ve Saltanat mensuplarına mahsus bir alan ayrılmıştır. Hakemlik görevini Seryaver Salih Paşa, İstabl-ı Amire Müdürü Şeref Bey, 11. Alay Kumandanı Kaymakam Esad Bey üstlenmiştir. Öğleden sonra saat 3'te başlayan yarışlar 5 kısımdan oluşmuştur.

³⁷ *İkdâm*, 24 Mayıs 1330/ 6 Haziran 1914 Cumartesi, s.2.

³⁸ *İdman*, 1 Mayıs 1330/ 14 Mayıs 1914 Perşembe, S.30, s.480.

³⁹ *İkdâm*, 7 Haziran 1331/ 20 Haziran 1915 Pazar, s.2.

Birinci yarış Formalı zabıtana mahsus, cins-i miri hayvanların katıldığı düz yarıştır. Birinciliği 11. Alaydan Yüzbaşı Behcet Bey'in bindiği Devo isimli İngiliz Kısrağı kazanmıştır. İkinci olan da 22. Alayın ikinci blok Mülazım-ı Sâni'si Bahri Bey'in bindiği Mapis isimli yerli kır beygiridir. Birinciye bir eğer takımı, ikinciye kol saati verilmiştir.

İkinci koşular halka açık düz yarıştır. Birinci Üsküdarlı Faik Bey'in Tufan'ı olmuş ve Üsküdarlı Hasan Efendi'nin bindiği ve sahibi olduğu Derviş isimli kır atı da İkinci olmuştur.

Üçüncü yarışlar yine halka açık halisüddem yani safkan Arap at ve kısraklarına mahsus koşularda birinciliği Üsküdarlı Faik Bey'in Zed isimli doru atı kazanır. İkinciliği Adapazarlı Aziz Efendi'nin sahibi olduğu Ceyhun isimli kır atı kazanır.

Dördüncü yarış halka açık yerli ve ecnebi at ve kısrakların katıldığı düz koşulu yarış oldu. Birinciliği 2. Ordu menzil müfettişliği Anbar Müdürü Kolağası Kemal Bey'in sahibi olduğu Reyhan isimli doru atı kazandı. İkinci Faik Bey'in atı olan Geyik isimli kır atı kazandı.

Beşinci yarış yine üniformalı zabıtana mahsus idi. Birinci Küçük Zabitan Mektebi Mülazım-ı Evveli Cevdet Efendi'nin sahibi olduğu ve yine kendi bindiği kır atı kazandı. İkinciliği de Süvari Alayı Mülazım-ı Evvellerinden Nazmi Efendi'nin sahibi olduğu ve yine kendisinin bindiği Kırço isimli kır atı kazandı⁴⁰.

Hicaz'ın bağımsızlığını ilan edip Osmanlı Devleti'nden ayrılmasına 4 gün kala, 23 Haziran 1916 Cuma günü yapılacak koşuların ilanları günler öncesinden duyurulur. Ayrıca “... Hayvanlarını yarışa kayd ettirecek zevatın her gün öğleden sonra vasati saat ikiden beşe kadar Pangaltı'da Mekteb-i Harbiye Talimhanesi'ndeki Sipahi Ocağı'na müracaat eylemeliler⁴¹.” duyurusu da yapılmıştır.

Bu yarışları da Sultan Mehmed Reşad onurlandırmıştır. Organizasyonu yine Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti yapmış; hasılatın da bu defa “evlad-ı şühedaya” yani şehit çocuklarına bağışlanacağını açıklamıştır. İkdâm gazetesi, hayırlı ve faydalı bir amaç edinen bu yarışların mükemmel bir intizamda yapıldığını iletiyor.

Yarışlara geçildiğinde ilk koşu üniformalı zabıtana mahsus yerli atların koşulduğu bir yarıştı. Birinci Bahriye Yüzbaşısı Faik Bey'in atı Geyik olmuştur. İkinciliği Süvari Küçük Zabitan Mektebi 2. Blok Kumandanı Mülazım-ı Evvel Hasan Bey'in atı demir kır renkli Derviş kazandı.

⁴⁰ İkdâm, 27 Haziran 1331/ 10 Temmuz 1915 Cumartesi, s.2.

⁴¹ İkdâm, 20 Mayıs 1332/ 2 Haziran 1916 Cuma, s.2.

İkinci yarışlar Arap at ve kısıraklarına mahsus düz koşuydu. Birinciliği Üsküdarlı Hancı Hasan Efendi'nin sahibi olduğu ve yarışta İhsan Efendi'nin süvarilik ettiği kır at Haydar kazanmıştır. İkinci Bahriye Yüzbaşısı Faik Bey'in sahibi olduğu Tufan olmuştur.

Üçüncü yarışlarda halisüddem yani safkan Arap atları koşulmuştur. Birinciliği Adapazarlı Kağnızade Ahmed Efendi'nin sahibi olduğu Hacı Sadık Ağa'nın bindiği Pelenk kazanmış, ikinciliği de İhsan Bey'in yarıştığı al at Derviş olmuştur.

Dördüncü koşu yine yerli at ve kısıraklara özel bir ayaktı. Menzil Müfettişliği İdaresi Amirinde Kolağası Ahmed Kemal Bey'in atı Reyhan, birinciliği kazandırmıştır. Reyhan, 3. Koşuya da katılmış ancak süvarisinin hatasından dolayı kazanamamıştır. Bahriye Yüzbaşısı Faik Bey'in Geyik isimli kırat da ikinci olmuştur.

Beşinci yarış 2200 metrelik mesafede taylara mahsus bir yarışı. Bahriye Binbaşısı Aziz Bey'in Beşir isimli al atı birinciliği kazanır. Süvari Binbaşısı Mazhar Bey'in ismini tespit edemediğimiz atı da ikinciliği kazanmıştır.

Altıncı koşularda Yerli-ecnebi-Arap atlara üniformalı zabitanaya mahsus engelli yarıştı. Birinciliği Süvari Küçük Zabit Mektebi 2. Blok Kumandanı Mülazım-ı Evvel Hasan Bey'in Derviş'i kazandı. İkinciliği de İstihkâm Yaveri Yüzbaşı Refik Bey'in Belkıs isimli Macar atı kazandı⁴².

7 Teşrinievvel 1332 Cuma Veli Efendi'de Sonbahar yarışlarının ilki yapılmıştır. Öncelikle belirtmeliyiz ki bu tarihe ait Veli Efendi Koşuları, sadece İkdâm'da yer almıştır. Diğer gazetelerde tam bir hafta sonra yine Veli Efendi'de yapılan yarışlar yer almış, çoğu gazete de o haberi manşetten vermiştir. İkdâm Gazetesinde yer alması sebebiyle biz bu yarışlara “Veli Efendi 1. Sonbahar Koşuları” başlığını verdik.

Sultan V. Mehmed Reşad'ın onurlandırdığı bu yarışlarda da kusursuz intizam ve mükemmeliyet hâkim olmuştur. Yarış mahallinde padişah ve şehzadelerine, vükela, süfera ve sair yetkililere özel pavyonlar hazırlanmıştır.

Yarışların hakem heyeti; 1. Ordu Kumandanı Esad Paşa ile 1. Ordu Erkan-ı Harb Reisi Hasan Tosun, Umur-ı Baytariye Müdürü Ali Rıza Beylerden mürekkep idi.

Yerli atlara mahsus ilk yarışa 7 at iştirak etmiştir. Birinciliği Hakkı Bey'in Mesud'u kazandı. İkinciliği de Kütahyalı Osman Bey'in Kefir isimli atı kazandı.

⁴² İkdâm, 11 Haziran 1332/ 24 Haziran 1916 Cumartesi, s.2.

Bu koşunun bitiminde Türk Tayyarecileri güzel bir gösteri yapmıştır. İkinci yarış yerli aygır ve kısraklara mahsustur. Birinciliği Tevfik Bey'in Yegâne isimli kısrığı, ikinciliği de Alay Kâtibi Rüstem Bey'in Mazlum'u kazanmıştır.

En mühim kısmı teşkil eden üçüncü koşularda 26 at iştirak etmiştir. İzmir Eşrafından Kapanizade Tahir Bey'in Mebruk isimli Arap atı 25 atı geçerek birinci olmuştur. Bahriye Yüzbaşısı Faik Bey'in Dandi isimdeki Arap atı da ikinciliği kazanmıştır. Bu yarışta birinci olan atın sahibine 500 Lira, ikinci gelen atın sahibine de 200 Lira mükâfat verilmiştir.

Dördüncü yarışa 21 at katıldı. Birinciliği Kemal Bey'in, ikinciliği de Ahmed Bey'in atı kazanmıştır.

Beşinci ayakta 13 at yarışa katılıyor ve Harbiye Nezareti Yaver Binbaşı Safvet Beyin Ceylan'ı, ikinciliği Mülazım Cevdet Beyin Yıldız'ı kazanmıştır⁴³.

14 Teşrinievvel 1332 Cuma tarihinde 2. Kez at yarışı düzenlenir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu yarış birçok gazetede yer almış ve Tanin dışındaki gazetelerde "1. Sonbahar Yarışları" olarak adlandırılmıştır. Ancak, geçen haftaki yarışlara yer verdiğimiz için biz bu yarışa "2. Sonbahar Yarışları" olarak isimlendirdik.

Havanın müsait olması sayesinde oldukça kalabalık bir seyirci karşısında yapılan koşular öğleden sonra 1'de başlamıştır.

Sipahi Ocağı Müdürü Faik Paşa, İstanbul Mebusu Osman Sahib ve Istabl-ı Amire Şeref Beyler komiserlik vazifesini ifa etmekteydiler. Jüri Heyeti Seryaver Salih Paşa, Miralay Hasan Tosun, Umur-ı Baytariye Müdürü Ali Rıza Beylerden müteşekkildi⁴⁴.

2.200 metre mesafeli ilk koşuda Binbaşı Mazhar Bey'in Şahin'i birinci gelmiştir.

İkinci yarışta mesafe 3500 metredir ve Mustafa Naci Efendi'nin Mesud'u 4 dakika 50 saniyede yarışı birincilikle bitirmiştir. İkinci olan Harbiye Nezaret-i Yaveri Hasan Tahsin Bey'in Kılıc'ı olmuştur.

Üçüncü yarış safkan Arap atı ve kısraklarına mahsustur. Nişli Mehmed Bey'in Şevik isimdeki atı birinci, Üsküdarlı Hasan Efendi'nin Haydar'ı ikinci olmuştur.

Dördüncü yarışta Binbaşı Kamil Bey'in Karaca isimdeki al atı birinci gelmiştir. Bağdadi Zade Hüseyin Efendi'nin Derviş isimli doru yerli atı ikinci gelmiştir.

⁴³ *İkdam*, 8 Teşrinievvel 1331/ 21 Ekim 1916 Cumartesi, s.2.

⁴⁴ *Tanin*, 15 Teşrinievvel 1332/ 28 Ekim 1916 Cumartesi, s.3.

Beşinci yarış üniformalı zabıtana mahsustur. Faik Bey'in Geyik'i birinci olmuştur. Binbaşı Mazhar Bey'in Şahin'i ikinci olmuştur. 3. ve 4. Yarış arasında 3 tayyare uçarak gösteri yapmıştır⁴⁵.

1917 senesine genel baktığımızda, yine acılarla başlayan bir sene olmuştur. Yılın 3. Gününde Ardahan Arap Camii'nde 373 Müslüman, Ermeni çeteler tarafından yakılmıştır. Hala devam etmekte olan Dünya Savaşı'nın kaderini tayin edecek olan Rus Çarlığı yıkıldı. Amerika Birleşik Devletleri Nisan ayıyla birlikte, Osmanlı Devleti'nin karşısında olan bloğa dâhil olmuştur. Bu dönemde diğer spor dallarında maçlar sekteye uğramış, futbolda dahi bazı maçlar ertelenmek zorunda kalınmıştır. Ancak at yarışlarında bunlardan farklı olarak bir artış görüyoruz. Bu yıl da genelde Veli Efendi Hipodromu'nda yarışlar yapılmıştır.

Sipahi Ocağı tarafından tertip edilen ilkbahar koşularının birincisi 25 Mayıs 1917 Cuma günü Veli Efendi Çayırında icra edilmiştir. Yarışın duyurusu ve bazı şerait şöyle ilan edildi;

“Sipahi ocağından: yarışa iştirak edecek hayvanların muayeneleri Mayıs'ın 13, 17, 21, 23. Günlerinde Pangaltı'da Sipahi Ocağı'nda saat birden itibaren icra edileceği ve 23'ten sonra geleceklerin kayd edilemeyecekleri ilan olunur⁴⁶.”

Verilen tarihler Rumi'dir ancak mezkûr yılda tarihler miladi takvimde de aynı günleri ihtiva eder.

Yarışa saat 13:45'te ibtidar edilmiştir. Yarışlar altı kısma münkasım olup, her yıl yapıldığı gibi her kısımda birinci ve ikinci gelenlere mükâfat ita edilmiştir. Haberi yapan İkdâm Gazetesi maalesef tüm ayaklara değinmemiş ve sadece 4. ve 6. Yarıştan kısa bilgi vermiştir. Yer aldığı şekilde İkdâm'dan aktaralım;

“Altı yarıştan en büyüğü dördüncü yarış idi. Bu yarışta birinciliği Harbiye Nazırı Enver Paşa Hazretlerinin Mutasarrıf Vebadi Efendi'nin rakip olduğu Süklün namındaki al at kazanmıştır.

Formalı zabıtana mahsus mânialı yarışta zabitanımız hakikaten alkışlara layık bir surette temiz eylemişler ve hiçbir kaza vukua gelmemiştir.

⁴⁵ Tanin, 15 Teşrinievvel 1332/ 28 Ekim 1916 Cumartesi, s.3.

⁴⁶ İkdâm, 12 Mayıs 1338/ 12 Mayıs 1917 Cumartesi, s.2.

Yarış saat dört buçukta hitam bulup Vükela huzurunda mükâfatlar ita olunmuştur.

Yarış esnasında Mehterhane-i Hakanî terennümsaz olmuştur⁴⁷.”

Diğer gazeteler bu yarışa yer vermedikleri için diğer ayakların sonuçlarına ulaşamıyoruz.

At yarışları artık Anadolu ve bilhassa İstanbul için vazgeçilmez bir spor olmuştur. Bunda yazılı basının büyük katkısı vardır ki her haberde muasır medeniyet seviyesine ulaşmanın en önemli yolunun Avrupa’da yaygın sporların ülkemizde de geliştirilmesi olarak gösterilmektedir. İlk örneklerinden farklı olarak organizasyonlar artık daha profesyonelleşmiş, halk içinde yayılım arttığı için yarışlara iştirak artmıştır. Önceki yıllarda sadece 1-2 hafta önce yayımlanmaya başlayan ilanlar, artık mevsimler öncesinden başlamıştır. Kasım 1917’de yapılacak olan Sonbahar koşusunun ilanı Nisan ayı başında gazetelerde yerini buluyor⁴⁸.

İkdam’ın 24 Eylül 1917 nüshasında bahsi geçen Sonbahar Yarışları’nın iki hafta üst üste yapılacağını öğreniyoruz⁴⁹. 5 ve 12 Ekim’de yapılacak yarışlara son başvuru 30 Eylül olarak belirtilmiştir.

Gazetelerin yine ilk sayfalardan verdiği; Padişah V. Mehmed Reşad’ın taht-ı himayesinde, 1917 sonbahar at koşularının ilki 5 Ekim 1917 Cuma günü Veli Efendi Çayırında icra edilmiştir.

İlk yarış, halisüddem Arap ve yerli olmayan aygır ve kısırakların katıldığı bir yarışı. İki atın katıldığı yarışta Yanko Efendi’nin bindiği, Komiser muavini Hamid Efendi’nin demir kıratı Fakir, birinciliği kazanmıştır.

İkinci yarışlarda halisüddem Arap atları ve yerli olmayan aygır ve kısıraklar yarışı. 4 atın iştirak ettiği yarışın birincisi Badi Efendi’nin bindiği Enver Paşa’nın Übeyyan isimli melez doru atı oldu. İkinci de Şehzade Abdülhalim Efendinin Ateş isimli al atı oldu.

Üçüncü koşular günün en önemli yarışıydı. 8 atın katıldığı yarışta birincilik, Enver Paşa’nın demirkırı Maşallah isimli atının oldu. Yarışta ikinciliği yine Şehzade Abdülhalim Efendi’nin doru atı Reyhan’ın oldu.

⁴⁷ *İkdam*, 26 Mayıs 1333/ 26 Mayıs 1917 Cumartesi, s.2.

⁴⁸ *Vakit*, 2 Nisan 1333/ 2 Nisan 1917 Pazartesi, s.2.

⁴⁹ *İkdam*, 24 Eylül 1333/ 24 Eylül 1917 Pazartesi, s.2.

Halisüddem Arap at ve kısıraklarına mahsus 4. Koşulara 4 at iştirak emiş ve bitişe ilk varan yine Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın al atı Süleyk olmuştur. İkinciliği Çifteler Harasının Şeyda isimli al atı kazandı.

3 atın katıldığı 5. Yarışlarda birincilik Şevket Bey'in çilli kırat Derviş'in oldu. Mustafa Naci Bey'in mercan kıratı Mesud ikinci oldu.

Altıncı yarış engelli ve üniformalı zabitan tarafından icra edilen bir yarışı. Süvari Yüzbaşısı Haşim Beyin Ümid'i birinci, Topçu Yüzbaşısı Tevfik Bey'in Ceylan'ı ikinci gelmiştir⁵⁰.

Gelenekselleşmiş olarak Padişah ve şehzadelerinin onurlandırdığı 2. Sonbahar koşuları yine Veli Efendi Çayırı'nda yapılmıştır. Oldukça mutantan icra edilen yarışlarda Harbiye Nezaretinden gönderilen bando ekibi konser vermiştir. Ayrıca Mehteran da yine konser vermiştir.

Birinci yarışlar safkan Arap atı yanında yerli atların da katılabildiği bir yarıştır. Komiser Muavini Mehmed Efendinin Fakir'i birinci olmuştur. Süvari Mülazımı Reşid Bey'in sahip olduğu Alcan ikinci olmuştur.

İkinci yarışlar yine safkan Arap ve yerli atlara mahsus bir yarışı ve birinciliği Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın Übeyyan'ı kazandı. İkinciliği Şehzade Abdülhalim Efendi'nin Ateş'i kazandı.

Bu yarışın en önemli ayağını yine 3. ayak oluşturunuyordu. Bu ayakta, yarışların da önüne geçen bir durum oluşmuş, Şehzade Abdülhalim Efendi'nin atı Reyhan Jübile yapmıştır. Son yarışında 1. gelerek koşulara veda etmiştir. Enver Paşa'nın Maşallah'ı ikinci olmuştur.

Halisüddem Arap atlarına mahsus dördüncü yarışta Enver Paşa'nın Süleyk'i yine birinci, Yüzbaşı Osman Bey'in ismini tespit edemediğimiz kıratı ikinci gelmiştir.

Yerli ve Ecnebi atların katılabildiği 5. koşuda tahammül yarışı yapılmıştır. Şevket Efendi'nin Derviş'i birinci, Bağdadizade Ömer Efendi'nin Arslan'ı ikinci gelmiştir.

Üniformalı zabitanaya mahsus engelli yarışta her cins at yarışabilirdi. Süvari Mülazım-ı Evveli Cevdet Bey'in Yıldız'ı burada da kazandı. Mülazım Reşid Bey'in Alcan'ı ikinci,

⁵⁰ *İkdam*, 6 Teşrinievvel 1333/ 6 Kasım 1917 Cumartesi, s.1.

Topçu Yüzbaşı Tevfik Bey'in Devo isimli Macar atı üçüncü, Mülazım-ı Evvel Nami Bey'in Cenin isimli yerli doru atı dördüncü gelmiştir⁵¹.

4 Temmuz itibariyle padişah, VI. Mehmed Vahdeddin olmuştur. Savaşın verdiği zararlar her alanda hissedilir, futbol dâhil tüm sporlarda aksamalar yaşanır. At yarışlarında da aynı durum yaşanır mı derken İkdâm, verdiği ilan ile sadece Ekim ayında 3 tane yarışın olacağını duyuruyor.

“Sipahi Ocağı’ndan: 27 Eylül sene 1334 ve 4 ve 6 ve 11 Teşrinievvel sene 1334 tarihlerinde icra edilecek sonbahar yarışları müttetik ordular zabitanının dahi iştirakiyle ehemmiyet-i mahsuseye haiz olacağından iştirak edecek zabitanın hayvanları için bazı mürettebe teshilat (kolaylık) ifa edileceği mükerrer bulunmakla bu babda malumat almak ve isimlerini kayd ettirmek üzere şimdiden Sipahi Ocağı’na müracaat eylemeliler⁵².”

27 Eylül Cuma yani Veli Efendi’de 1. Sonbahar yarışların yapıldığı gün, İkdâm, alışlagelmişin dışında bu duyuruyu ilk sayfaya taşımıştır. Duyuruya Sipahi Ocağı azasından İzzet Fuad Paşa’nın da beyanatına yer verilmiştir; *“... Bugünkü yarış emsal-i sabıkasına nisbetle daha mühimdir. Almanya İmparatoru, zabıtana mahsus mâniâlı yarışta ahraz-ı muvaffakiyet eden zata verilmek üzere kıymettar bir hediye göndermek lütfunda bulunmuşlardır⁵³...”*

Hünkâr yarışı için tahsis olunan mükâfat 700 Liraya iblağ edilmiştir. Sadece Halisüddem Arap atlarının katılabileceği beyan olunmuştur. Budapeşte Koşu Kulübü’nden mükemmel bir vazo gönderilmiş ve yarışa katılma arzuları kabul edilmiştir. Bu yarışlara Alman biniciler de iştirak edecektir. Alman İmparatoru’nun yeğeni Lupe, Hidmet-i Osmaniye’de müstahdem Almanyalı Binbaşı Fon Elren ile müştereken 4-5 at iştirak ettireceklerdir. Yarış başlamadan İzmir’den bir atın katılacağı bildirilmiştir. Biniciler arasında Macar zabitanlar da bulunacaktır.

⁵¹ İkdâm, 13 Teşrinievvel 1333/ 13 Ekim 1917 Cumartesi, s.2.

⁵² İkdâm, 17 Ağustos 1334/ 17 Ağustos 1918 Cumartesi, s.2.

⁵³ İkdâm, 27 Eylül 1334/ 27 Eylül 1918 Cuma, s.1.

İlk koşu “Küşad Yarışı” tabir olunmuş, birinciliği Mösyö Ojen Fon Horti’nin Hindenburg isimli al atı kazandı. İkinci olarak Prens Şavem Burglipe’nin sahip olduğu Lodin isimli doru kısrağı geldi.

İkinci koşuya “Müdafaa-i Milliye” namı verilmiş, birinciliği Harbiye Nazırı Enver Paşa’nın Übeyyan’ı kazanmıştır. Mülazım-ı Evvel Nami Bey kendi atına binmiş ve Ceylan, ikinciliği kazanmıştır.

Üçüncü koşulara Halisüddem Arap, 4 yaşında olan ya da daha yaşlı atlar katılabildi. Birinci Harbiye Nazırı Enver Paşa’nın atı Mesud oldu. İkinciliği yine Enver Paşa’nın sahip olduğu Hakkı Bey’in bindiği al atı kazanmıştır.

Dördüncü yarış “Satış Yarışı” addolunmuş 4 yaş ve üstü atların katıldığı bir yarış olmuştur. Birinciliği Harbiye Nezareti Yaveri Kazım Bey’in Siyad’ı kazandı. İkinci Yüzbaşı Jozef Rayter’in Keveş’i oldu.

Beşinci koşularda çit yarışı yapıldı. Birinciliği Kont Albret Piyacaviç’in Riha isimli ecnebi doru atı kazandı. İkinci Mösyö Horen’in sahip olduğu yarışta Bekşur’u kazandı.

Altıncı koşu, engelli koşulara yine 4 yaş ve üstü atlara ve müttefik ordu zabitanı ile müttefik hükümet tebaasına mahsus bir yarışı. Birinciliği Prens Şavom Burglipe ve Binbaşı Arslan Bey’in mutasarrıf oldukları Kovandolite kazanır. İkinciliği kazanan Enver Paşa’nın Maşallah’ı olmuştur. Son yarışta, Avusturyalı Yüzbaşı Josef Rayter’in bindiği at engelden atladığı esnada devrilmiş, at yaralanmış olmasına rağmen Yüzbaşı atına tekrar atlatıp bitişe kadar devam etmiştir⁵⁴.

1920, Anadolu’nun en hareketli ve hararetli yılıdır. Anadolu’da bu dönemde aşiret ayaklanmaları baş göstermiştir.

Milli Aşireti’nin Doğu Anadolu’da isyana başladığı günlerde organize edilen Veli Efendi İlkbahar yarışı için, “*Makriköy Veli Efendi Çayırı at koşuları Haziranın 27. Pazar günü saat 2’de icra edilecektir. Cumartesi saat üçten itibaren bilumum ...*⁵⁵” şeklinde ilanlar erken dönemden itibaren yayımlanmaya başlamıştır. Ancak bu ilandan başka bu yarışla ilgili hiçbir gazetede hiçbir haber yoktur. Aynı günlerde İngilizler Mudanya’ya asker çıkarır; Yunanlılar, Balıkesir ve Edremit Bölgesi’ni işgal ediyor; İzmir civarında Kula Olayları çıkıyor... İstiklal Mahkemesi de Damat Ferit için idam kararı alır. Bu sıcak gündem içinde, bu yarışlar iptal mi edildi yoksa önem sırasına koyulduğunda gazetelerde kendisine yer mi

⁵⁴ *İkdam*, 28 Eylül 1334/ 28 Eylül 1918 Cumartesi, s.2.

⁵⁵ *Vakit*, 26 Haziran 1336/ 26 Haziran 1920 Cumartesi, s.2.

bulamadı bilemiyoruz. Alemdar, İkdâm, Tasvir-i Efkâr ve Vakit Gazetelerinin o haftaki hiçbir nüshasında yarışlara değinilmemiştir.

Bir yarış ilanı da İkdâm'da yer alıyor;

“Veli Efendi Çayırında At Yarışları

Gelecek yarışlar 4 Temmuz Pazar günü alafranga saat ikide icra edilecektir.

Her Cuma günü yarışları için atlar nihayet Çecharşenbe günü alafranga saat 12'ye kadar kabul edilecektir. Her Pazar günü yarışları için atlar nihayet Cuma akşamına kadar kayd olunurlar⁵⁶.”

İkdâm'ın bu ilanından, her Cuma ve her Pazar yarış yapıldığını öğreniyoruz. Ancak dönemin gazetelerinde başka bilgi yoktur.

Siyasi darboğazın gölgesinde 3 Teşrinievvel 1336 Pazar günü öğleden sonra yapılacak olan sonbahar at yarışlarının duyurusu ve programı İkdâm'da şöyle yayımlanmıştır;

“3 Teşrinievvel 336 Pazartesi gün öğleden sonra saat 1'de başlayacak

Umumi Büyük Sonbahar At Yarışları

Veli Efendi Çayırı'nda yarış mahallinde bilcümle ecnebi, yerli at ve kısırakları ile halisüddem Arap atlarına ve koşulu arabalara mahsustur.

1 – Hiç yarış kazanmamış yerli ve Arap at ve kısıraklarına mahsustur.

2 – Şimdiye kadar icra edilmemiş en büyük müsabaka yarışıdır. Bu yarışta birinci gelecek at ecnebler tarafından teşekkül etmiş bir heyet tarafından muayene neticesi (Beş Bin Lira) mukabilinde satın alınacak ve atın sahibine bir hatıra olmak üzere (Memleket Şampiyonu Altun Madalyası) ihda edilecektir. Bu yarış halisüddem Arap at ve kısıraklarına mahsustur.

3 – Çift koşulu araba ile tırıs koşusu yerli ve ecnebi at, bargir ve kısıraklara mahsustur.

4 – Mukavemet yarışı her cins hayvanata mahsustur.

5 – Tek koşulu tırıs araba bargirlerine mahsustur.

6 – Bilcümle herik tulumbalarına mahsus yarış. İşbu yarışta dahi birinci gelene (mükâfat-ı nakdiye)den maada ayrıca bir de (gümüş başlık) verilecektir⁵⁷ ...”

⁵⁶ İkdâm, 3 Temmuz 1336/ 3 Temmuz 1920 Cumartesi, s.3.

⁵⁷ İkdâm, 25 Eylül 1336/ 25 Eylül 1920 Cumartesi, s.2.

Yarışlar 3 ayaktan oluşmuştur. 1200 metre mesafeli ilk yarışın kazananı Ali Rıza Bey'in Mansur isimli atıdır. İkinci gelen de Abdullah Efendi'nin atıdır. İkinci yarışta yine Ali Rıza Bey'in sahibi olduğu Mesud isimli at birinci gelir. Üçüncü yarışta Saadeddin Efendi'nin Siyah isimli atı rakiplerini geride bırakmıřtır⁵⁸.

18 Eylül 1921 Pazar günü yapılacak koşulara son müracaat 14 Eylül olarak bildirilmiřtir⁵⁹. Pazar günü yarışlar başlamıştır ancak, 3. ayakta olağan dışı bir olay yaşanır. Yarışı kazanamayan bir at arabası, koşunun şampiyonu olan Muhiddin Bey'in arabasına saldırır. Bu haberi Vakit muharriri şöyle aktarır;

“... Evvelki Pazar günü Veli Efendi Çayırı'nda mevkiin nezaketiyle mütenasib olmayacak müessif bir hadise vukua gelmiştir. Üçüncü koşu olarak tertip edilen tırıs hafif araba yarışı hitama erer ermez müsabıklardan birinciliği kazanan Muhiddin Bey'in arabası yarışı kazanamayan Çeşme Meydanı arabacılarından Celal'in taarruzuna uğramış ve sırf gazez saikasıyla Celal arabasını rakibinin tekerleğinin kırılmasına sebebiyet vermiştir. Bunun üzerine Muhiddin Beyin binicisi ile Celal arasında kavga baş göstermiş ve halk iki kısma ayrılarak leh ve aleyhte bir takım tezahürette bulundu.

Çayırın intizamına nezaretle mükellef bulunan zabita heyeti, tarafeyni ayırmakla meşgul iken hayvan koşurmaya mahsus olmayan bir mahalden halk arasına karışan bir canbaz o sırada Ferhad Ağa namında bir saray ağasına çarparak biçare ademi hayvanın ayakları altında iyice zedelemiş ve jandarmaların takribi üzerine süratle firar eylemiştir.

Diğer tarafta cereyan eden münazaa ise büsbütün kesb-i şiddet etmişi ve Muhiddin Bey'in akrabalarından polis memuru Enver Efendi tabancasıyla Celal ve arkadaşlarının üzerine saldırmıştır. Bereket versin jandarma müfrezesi derhal yetişerek bu vazife naşinas memurun silahını elinden almış ve kendisini polis merkezine sevk etmiştir. Enver Efendi merkezde ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıřtır⁶⁰.”

⁵⁸ İkdâm, 5 Teşrinievvel 1336/ 5 Ekim 1920 Salı, s.3.

⁵⁹ İkdâm, 10 Eylül 1337/ 10 Eylül 1921 Cumartesi, s.3.

⁶⁰ Vakit, 20 Eylül 1337/ 20 Eylül 1921 Salı, s.3.

Yaşanan bu olumsuz havadan sonra yarışlar devam etmiş midir bilemiyoruz. Koşular hakkında diğer gazetelerde de herhangi bir bilgi yoktur.

Bu arada Türk Ordusu Sakarya Nehri'nin batısına geçmiştir. Mustafa Kemal, Franklin Bouillon ile Ankara'da görüşmelere başlamıştır. İstanbul'da da aynı gün Veli Efendi 2. Sonbahar yarışları yapılmaktadır. Yarışın duyurusunu Vakit veriyor. Program şöyle;

“ Üçü araba tırıs, ikisi Arab binek olmak üzere beş büyük yarışa balığ olmuştur. Tırıs yarışlarına 16, Arab koşuya 10 hayvan iştirak edecektir⁶¹...”

Yarışın duyurusu yapılsa da yine yarışla ilgili herhangi bir haber yayınlanmamıştır. Bu yarışların sonuçlarıyla ilgili de bilgilere ulaşamıyoruz.

2 Ekim 1921 Pazar günü için İkdâm “Bugün: Büyük At Yarışları” başlıklı ilan yayımlar. Veli Efendi'de saat 3'te yarışların başlayacağı ve bahsi müşterekin var olduğunu da ekler⁶².

3. Sonbahar yarışlarında hava muhalefeti yaşanmış buna rağmen yarışlar muntazam icra edilebilmiştir. Bu yarışa üst düzey erkân katılmamış olacak ki, gazeteler yarışların hemen ertesi gününde manşetlere taşınamışlardır. 2 gün sonra verilen yarışlar kendine 3. sayfada küçük bir yer bulabilmiştir.

Saat 3'te başlayan yarışların ilk ayağında Şekerci Hacı Bekirzade Ali Muhiddin Bey'in Dahut isimli atı birinci gelmiştir. İzzet Bey'in Canazavra namındaki atı da ikinciliği kazanmıştır. İkinci yarışta Arap ve yerli atlar katılabilmektedir. Yarışı birinci bitiren İzzet Bey'in Meşkûr'u olmuştur. İhsan Bey'in Meymenet'i de ikinci gelmiştir. Üçüncü yarışlar yine araba tırıs yarışıdır. Bunu da yine Ali Muhiddin Bey'in Sazan isimli atı kazanmıştır. Nazım Bey'in Bayro isimli atı da ikinci olmuştur. Dördüncü yarışlarda birinciliği Ali Muhiddin Bey kazanmıştır. Bu koşudaki kıratı Lobims'dir⁶³.

1921 yılının sonlarında İkdâm'da Daily Mail Gazetesine gönderilen bir telgraf kaynak gösterilerek, İngilizlerin, buradaki at cinslerini ıslah etmek için çaba sarf ettiklerini, hatta Veli Efendi Çayırını 50 seneliğine kiraladığını bildirir⁶⁴.

⁶¹ Vakit, 19 Eylül 1337/ 19 Eylül 1921 Pazartesi, s.4.

⁶² İkdâm, 2 Teşrinievvel 1337/ 2 Ekim 1921 Pazar, s.4.

⁶³ İkdâm, 4 Teşrinievvel 1337/ 4 Ekim 1921 Salı, s.3.

⁶⁴ İkdâm, 3 Kanunievvel 1337/ 3 Aralık 1921 Cumartesi, s.2.

Önceki yıllarda sene içinde genellikle ilkbahar ve sonbahar yarışları olmak üzere iki koşu yapılırken, 1922 içinde yarışlarda büyük bir artış oluyor. Yarışlara en büyük ilgiyi Akşam Gazetesi veriyor. Sadece yarışların tarih ve saatini duyurmakla kalmıyor, at sahiplerinin atlarına yaptırdıkları idmanları da yayımlıyor. Bu sene için genel olarak Akşam Gazetesini kaynak aldık.

At yarışları hususunda bundan 10 yıl önce nasıl yapılıyor, intizam nasıl sağlanıyor soruları cevap bulamazken 1922 senesinde artık hayatın vazgeçilmezi olmuştur. İddia ve bahislerden sonra meydan okumalar dahi gazeteler aracılığıyla ilan edilmiştir. 12 Mayıs koşularından önce Kadıköylü Ağa Bey Zade Agâh Bey, Akşam Gazetesi aracılığıyla bir teklif yayımlar;

“Agâh Bey diyor ki:

Hitabım mücerrep atlara değil. Ben, koşu mahallerinde değerini henüz ispat etmemiş olan atlara bir teklifte bulunuyorum.

Elimde “Ferhad” namında bir at var. Sahibi Boşnak Mustafa Bey’dir. Refika arasında atına güvenenler ve koşudan evvel bir tecrübe yapmak isteyenler bana haber versinler, hep birden önümüzdeki çeharşenbe günü, koşu mahallinin idman yolunda 2200 metroluk bir koşu yaparız.

Koşuya iştirak edecek zevatın at başına ortaya koyacakları Yigirmişer Lira’nın hâsıl edeceği yekûn bittabi tamamen birinciye ait olacaktır.

Teklifimi kabul edenlerin önümüzdeki Salı akşamına kadar izin vasıtanızla beni haberdar itmelerini rica ederim⁶⁵...

Bu teklife Sipahi, “koşudan evvel, koşuya iştirak edecek hayvanları yarış mesafesi üzerinde tecrübe etmek mutad olduğundan, Agâh Bey’in bu teklifini pek münasip görürüz” notunu düşmüştür. Bundan sonra bir hafta kalan yarışların ve yarış pistinin yağmurlardan dolayı etkilendiği aktarılıyor;

“... Son iki gün zarfında yağın yağmurlar koşu mahallini ve averinde idman yapılan çayırıları nakabul mürur bir hal koyduğundan buradaki atlara zaruri olarak iş verilemedi⁶⁶.”

⁶⁵ Akşam, 9 Mayıs 1338/ 9 Mayıs 1922 Salı, s.3.

Hazırlıklar yapılırken, aynı zamanda atların cinsi ve menşei konusunda bir tasnif de yapılmaktadır. 20 civarında at muayene edilerek menşei tescil edilmiştir. Burada komisyon, Meşkûr ve Şükran isimli atların menşei farklı tescil edince eleştirilere maruz kalıyor;

“... ‘her kaidenin bir istisnası’ olabileceğini nazar-ı dikkate almayan komisyon, “Şükran” ile “Meşkûr” ün ecnebi kırmaları olduklarına karar verdi. Hem hakem, hem müdenni vaziyetinde bulunduğum ve atı ilk gördüğümde pek de Arap’a benzetmediğim için, İzzet Paşa tarafından Musul’da mubayaa edebilen “Şükran” hakkında ısrar ediyorum. Fakat omuz ve göğsü tamam Arap olan “Meşkûr” e gadr edildiğini söylemek mecburiyetindeyim.

“At Kitabı” [Studboug], olmayan memleketlerde bu gibi hatalar zaruridir. Binaenaleyh, tarafeynin bu içtihat mücadelesini samimi olarak kabul ve telakki etmelerinden başka çare yoktur.

Yarış şirketi tarafından getirilen İngiliz kısıraklarından ikisi Şehzade Devletlü Necabetlü Ömer Faruk Efendi Hazretleri tarafından mubayaa edilmiştir. Büyük pederleri Cennetmekân Sultan Abdülaziz Han dahi at koşularını sevdiklerini ve zaman-ı saltanatlarında bu hususta dahi memleketimizin çok ileri gittiğini o devre yetişenler alenen söylerler.

Efendi hazretlerine ait atların muvaffakiyeti at meraklılarının büyük bir memnuniyetle karşılayacakları şüphesizdir⁶⁷.

Sipahi’nin bu yazdıklarına bir tekzip gelecektir. Mahmud İzzet isimli bir at sahibi bir mektupla yapılan hataları ve doğruları dile getirir ve Meşkûr’un Sipahi Ocağı tarafından Arapatı olduğunun tescil edildiğini belirtir⁶⁸.

Meşkûr’un Arap atı olmasıyla ilgili tartışmalar uzun sürmüştür. Ancak Sipahi’nin ısrarını doğrulayacak şekilde bir karar çıkar. 21 Mayıs yarış gününde Sipahi Ocağı’ndan yapılan açıklamayı Sipahi aktarıyor;

“Meşkûr” at hakkındaki neşriyatımızın, gerek “Sipahi Ocağı” riyasetince, herkes koşu heyeti müdüriyetince nazar-ı itibara alındığını ve atın “Arap” olarak

⁶⁶ Akşam, 9 Mayıs 1338/ 9 Mayıs 1922 Salı, s.3.

⁶⁷ Akşam, 13 Mayıs 1338/ 13 Mayıs 1922 Cumartesi, s.3.

⁶⁸ Akşam, 15 Mayıs 1338/ 15 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

kabul edildiğini memnuniyetle istihbar ettik. Esasen tarafeynden başka tarzda bir muamele beklemездik⁶⁹. ____S.”

21 Mayıs 1922 Pazar Günü Veli Efendi Çayırı’nda yapılan yarışları Makriköy Rasing Sendikat koşu şirketinin tertiplemiştir. Bu koşularda bahis oynandığı için koşacak atlar önceden ilan edilmiştir⁷⁰.

Nihayet uzun hazırlık döneminden sonra yarış günü gelir. Büyük bir katılım sağlanmış ve üstelik siyasi hayatın da önde gelenleri katılmıştır. Akşam; “*Dünkü Veli Efendi At Yarışlarına Ait İntibaât*” başlığıyla ilk sayfanın büyük bir kısmını bu yarışa ve konukların fotoğraflarına ayırmıştır⁷¹.(EK.6)

Yarışların ayrıntısından evvel, yarış mahalli ve organizasyonu yapan şirket hakkındaki bazı olumsuzluklar bulunmaktadır. Bunlardan biri bilet ücretlerinin pahalılığı, diğeri de at isimlerinin yazılı olduğu tablonun dürbünsüz okunamayacak kadar uzak olmasıdır⁷².

İlk koşuda Fransa Ordusu Yüzbaşılardan Fauré kazandı. İkinciliği Fransız Kuva-i İşgalıyesi kumandanı General Paribo’nun İstanbul isimli atı aldı.

Arap atlarına mahsus olan ikinci koşu, oldukça heyecanlı geçmiştir. Sipahi, İhsan Bey ve Fauré’un profesyonellik dışı davrandıklarını belirtir ve “... *Burada, hem İhsan Bey’e hem Yüzbaşı “Fauré” a itiraz edeceğim. Bu iki güzel binici, sanki yarışta onlardan başka kimse yok gibi hareket ettiler. Ve nihayet cokey “Vol”ün pek güzel idare ettiği “Küheylan” tarafından geçildiler. Damat Şerif Mecid Bey’in atının bu işi görebileceğini tahmin etmek hakikaten müşküldü*”⁷³.

Üçüncü ve İngiliz atlarına mahsus koşuyu Şehzade Ömer Faruk Efendi’nin “Veksid⁷⁴” 1 kazandı.

Dördüncü yarışlar, araba atlarına mahsustu ve Fahri Bey’in Talib isimli atı kazandı.

Askeri zabıtana mahsus beşinci yarış, yine Yüzbaşı Fauré kazandı.

⁶⁹ Akşam, 22 Mayıs 1338/ 22 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

⁷⁰ Akşam, 19 Mayıs 1338/ 19 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁷¹ Akşam, 22 Mayıs 1338/ 22 Mayıs 1922 Pazartesi s.1.

⁷² Akşam, 22 Mayıs 1338/ 22 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

⁷³ Akşam, 19 Mayıs 1338/ 19 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁷⁴ Ömer Faruk Efendinin atının ismi “Vav-he-kaf-sin-de” harfleriyle yazılmıştır.

Altıncı yarış, araba atlarına mahsus yarış İhsan Bey galebesiyle neticelendi. İkinci, Şakir Efendi'nin idare ettiği Süleyk ikinciliği aldı. Katılımın az olması sebebiyle bahis kazançları da az olmuştur.

Yılın ilk koşuları olması hasebiyle biraz tereddüt, biraz atları tanımama, biraz da hava muhalefeti sebebiyle katılımın yüksek olamaması sebebiyle, bahislerden istenen hasılat toplanamamıştır. Hemen ertesi Pazar günü yapılacak olan yarışların duyurusu bu yarış haberinin sonuna ekleniyor. Ve bahislerden toplanan hasılatın kontrolü için, maliye memurları görev alıyor;

“Koşu Mahallinde Müfettişleri

Maliye Nazariyetince tayin edilen maliye memur ve müfettişleri dün Veli Efendi At Koşuları'nda Şehremaneti'ne maliyeye ait hisseyi tahsil etmişlerdir⁷⁵.”

İkinci koşular, bir önceki ilanda verildiğine göre 28 Mayıs'ta olmalı⁷⁶. Akşam gazetesinde pazartesi bir yarış olacağından ve koşacak atların listeleri yayınlanıyor⁷⁷. Ancak daha önce pazartesi gününde hiç yarış yapılmamıştır. Muhtemelen yazı hatası olmuştur diye düşünüyoruz. Biz bunu 28 Mayıs Pazar yarışlara katılacak atlar olarak kabul ettik. Tüm ayaklarda koşacak atlar ayrıntılı olarak verilmiş olsa da bu koşuların sonuçları da gazetelerde yer bulamamıştır. Ancak yapıldığı kesindir. Çünkü 3.'sü 4 Haziran Pazar günü yapılan yarışlarda bu haftanın yarışlarına da atıfta bulunulmuştur⁷⁸. Ayrıca yarışlardan birini Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin atı kazanmıştır. Bunu 3. Veli Efendi Koşularında 3. Ayakta birinci geldiği için “... Veksıd aleyhindeki bütün tahminler hilafına, diğer atları çok geride bırakarak, birinci geldi ve büyük mükâfatı, geçen haftaki gibi, yine kazandı⁷⁹” cümlesinden anlıyoruz. Ayrıca, yarışlardan birini de Küheylan isimli at kazanmıştır.

4 Haziran 1922 Pazar günü yapılan yarışları 3. Veli Efendi At Yarışları olarak aldık. Yarışın yapıldığı gün, yarışlar, yarış mahalli ve bahisler hakkında intibaat yayımlanır. Bu arada, bahis konusunda tecrübeli olmayan halka, Baytar ve Ziraat Mekteb-i Âlisi

⁷⁵ Akşam, 19 Mayıs 1338/ 19 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁷⁶ Akşam, 26 Mayıs 1338/ 26 Mayıs 1922 Cuma, s.2.

⁷⁷ Akşam, 26 Mayıs 1338/ 1922 Cuma, s.2.

⁷⁸ Akşam, 5 Haziran 1338/ 1922 Pazartesi, s.3.

⁷⁹ Akşam, 5 Haziran 1338/ 1922 Pazartesi, s.3

Muallimlerinden İhsan Abidin imzasıyla, bahis oynarken dikkat edilmesi gerek konular ve bahis yaparken atın nasıl seçilmesi konusunda bir bilgilendirme veriliyor⁸⁰.

TBMM'nin, Yunan zulmünü dünyaya duyurma kararını almasının ertesi, 4 Haziran 1922 Pazar, Türk dostu Claude Farrère'in Türkiye'ye geldiği gün, yarışlar icra edilir. Claude Farrère'den bugünlük manşetleri ödünç alan yarışlar, ilk sayfadan fotoğraflarla yayımlanır⁸¹. (EK. 7)

Birinci koşuda “*Geçen haftanın en büyük muvaffakiyetini elde eden Fransız Yüzbaşı “Fauré” bu yarışta, üzerine en ziyade bahse tutuşulan binici idi*⁸².” Bu ilk koşuda Fauré'a itimat edenler yanılmamış ve Fauré, Karakol ile birinci gelmiştir. İkinciliği Yüzbaşı Laşorye'nin Kiki isimindeki doru atı, üçüncülüğü de Mülazım Jakye'nin Dolmabahçe isimli atı kazanmıştır.

İkinci koşu nispeten daha heyecanlı oluyor. Çünkü bu koşuya Meşkûr gibi, Ceylan gibi, geçen hafta Fauré'un altında kazanan Toçminot gibi atlar iştirak ediyordu. Meşkûr, birinci gelerek taraftarlarına kazandırmıştır. İkinciliği Yüzbaşı Peterik'in Ceylan'ı, üçüncülüğü de Hasan Efendi'nin “Doğan” isimindeki yerli kıratı kazandı.

Üçüncü koşu en büyük koşudur. En çok bahis oynanan Veksîd birinci gelir. İkinciliği Prediksyon üçüncülüğü Kop Mark kazandılar.

Dördüncü koşuda birinciliği hiç tahmin edilmeyen Enver Paşa'nın atı kazanmıştır. İkinci Şükran, üçüncü Sasi olmuştur.

Beşinci koşuda Anders'in “Organ Sayk” isimindeki atı birinci, Yüzbaşı Kiyapini'nin Ekler'i ikinci, Yüzbaşı Klark'ın “İstanbul” u üçüncü geldi.

Altıncı koşuda İhsan Bey'in Tayyar'ı birinci gelmiştir. İkinciliği Meşkûr, üçüncülüğü Süleyk kazandı⁸³.

11 Haziran 1922 Pazar günü Makriköy'de at yarışları düzenlenmiştir. “Makriköy Rasing Sendikat Koşu Şirketi'nin üçüncü ilkbahar koşuları” olarak yayımlanan bu koşular, Veli Efendi'de 4. mezkûr şirketin organize ettiği 3. yarıştır.

⁸⁰ *Vakit*, 4 Haziran 1338/1922 Pazar, s.3

⁸¹ *Akşam*, 5 Haziran 1338/ 1922 Pazartesi, s.1

⁸² *Akşam*, 5 Haziran 1338/ 1922 Pazartesi, s.3

⁸³ *Akşam*, 5 Haziran 1338/ 5 Haziran 1922 Pazartesi, s.3.

Birinci yarış askeri zabıtana mahsus bir yarış idi. 7 at iştirak etmiştir. Birinciliği Yüzbaşı Kiyapini'nin Ekler namındaki al atı, ikinciliği Yüzbaşı Klark'ın Tomas ismindeki demir doru atı, üçüncülüğü de General Pariyo'nun İstanbul ismindeki doru atı kazandı.

İkinci koşuda birinciliği Hasan Efendi'nin Doğan'ı ikinciliği Mösyö Markoviç'in Meymenet'i, üçüncülüğü ise Yüzbaşı Petrik'in Ceylan'ı kazanmıştır.

Üçüncü koşuda birinciliği Yüzbaşı Petrik'in "Peçi Stanton" ı, ikinciliği Yüzbaşı Berkerdi'nin "Tolentino" su, üçüncülüğü de Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin "Veksid" ı kazanmıştır.

Dördüncü koşu Ayastefanos koşusu olup birinciliği Hasan Efendi'nin Übeyyan'ı, ikinciliği Mösyö Markoviç'in Meymenet'i üçüncülüğü Yüzbaşı Klark'ın Demir doru Tomas ismindeki atı kazanmıştır.

Beşinci koşu askeri koşu olup birinciliği Andros'un "Ugansing" ismindeki doru atı, ikinciliği Yüzbaşı Fauré'n Karakol ismindeki al kısrağı kazanmıştır.

"Kadınlar bileziği" namındaki altıncı koşuya beş hayvan iştirak etmiştir. Birinciliği İhsan Beyin Meşkûr ismindeki al doru atı. Üçüncülüğü İzzet Bey'in Süleyk al arap atı kazandı. Birinciye 600, ikinciye 100, üçüncüye 50 Lira mükâfat verildi. Bu koşuya neden Kadınlar Bileziği denildiğini şöyle açıklıyorlar;

"Altıncı koşuda her at bir hanıma himayesinde ad olunuyordu. Hangi hanımın himaye ettiği at birinci gelirse kendisine ayrı bir hediye verilmesi mükerrerd. İhsan Bey'in Tayyar'ını himaye eden Rakiye Hanım Yüz Elli Lira kıymetinde bir bilezik kazandı."

4. yarışlara katılım çok olmasa da bahse katılanların sayısı az değildir. Sürpriz atların kazanması da kazanan sayısının az, kazancın yüksek olmasını sağlamıştır⁸⁴. (EK. 8)

25 Haziran 1922 Pazar günü Makriköyü'nde Veli Efendi Çayırı'nda at koşularına saat üç buçukta başladı. Beş Yarış icra edildi. Bu koşuda da birçok Türk ve Ecnebi ricali hazır bulunmuşlardır. İkdam, yarış sonuçlarını kısa kısa vermiştir. Yarın Mecmuası, yarış mahallinin genel havasının aktarmıştır⁸⁵.

⁸⁴ Akşam, 12 Haziran 1338/ 12 Haziran 1922 Pazartesi, s.3.

⁸⁵ Yarın Mecmuası, 29 Haziran 1338 / 1922 Perşembe, S.36, s.189.

Birinci koşu 1000 metre mesafede beş atın iştirakiyle başlamıştır. Birinciliği General Pariyo'nun İştanbu' u, ikinciliği Yüzbaşı Klark' ın Tomas' 1, üçüncülüğü Mülazım Servalmerat' ın Hanşet' i kazanmıştır.

İkinci koşulara, şimdiye kadar kazanamamış Arap ve yerli atlar iştirak etti. Birinci İzzet Bey' in Süleyk' i, ikinciliği Hasan Efendi' nin Farah' 1, üçüncülüğü Yüzbaşı Fauré' un Kuřmono isimli kır Arap atı kazanmıştır.

Üçüncü koşu umumi bir yarış olduğu için her cins at katılabilmıştır. Birinci Yüzbaşı Petrik' in bindiği Peçi Stampo, ikinciliği Yüzbaşı Berkerdi' nin Tolentino isimli atı, üçüncülüğü de Doliveti' nin “Seviçmit” isimli doru İngiliz kışrağı kazandı.

Dördüncü koşuya safkan olmayan her at katılabilmıştır. Birinciliği Hasan Efendi' nin Ayan' ı ikinciliği Andrevesd' in bindiği Organ Sayk, üçüncülüğü Saadettin Efendi' nin Siyah namındaki atı kazanmıştır.

Beşinci koşuya 2 at katıldı. Birinci bitiren Yüzbaşı Kiyapini' nin Ekler' i, ikinciliği Yüzbaşı Faure' un Karakol' u kazanmıřtır⁸⁶.

İkdam, 5 koşu yapıldığını aktarmış, Yarın Mecmuası, 6. Yarış sonucunu da aktarmıştır; “*Altıncı yarışı bir günde iki defa koşan (Süleyk), (Küheylan) a karşı kazandı*”⁸⁷.”(EK. 9)

Akşam Gazetesi 5. İlkbahar yarışlarından itibaren 6. İlkbahar yarışı hazırlıklarını anlatmaya başlamıştır. 30 Haziran 1922 nüshasında 3. Sayfanın neredeyse yarısını bu hazırlıklara ayırmıřtır⁸⁸. Akşam Gazetesi' nin, yarışların sonuçlarının yayınlanması muhtemel olan 3-4ve 5 Temmuz nüshaları mevcut değildir. Diğer gazeteler yani Vakit, İkdam ve Tevhid-i Efkâr gazeteleri de bu yarışın sonuçlarına yer vermemiştir. Büyük ihtimalle İştanbul Olimpiyatları' nın gölgesinde kalmıştır.

Yazın havaların aşırı sıcak olmasından dolayı Temmuz ve Ağustos aylarında at yarışı yapılmamıştır. Havaların serinlemesiyle Sonbahar yarışları yapılmaya başlanmıştır. İlk yarış tarihi 10 Eylül olarak ilan edilir. Yarışları yapan Racing Sendikat şirketi, bu yarışlara özel İngiltere ve Mısır' dan at getirtmiştir. Bu yeni atların performansı hakkında herhangi bir bilgi bulunmadığı için, bahis oynayan şahıslara, bu atlarda temkinli olunmalı diye uyarıda bulunuyor muharrir.

Koşuların programı şöyle;

⁸⁶ İkdam, 26 Haziran 1338/ 26 Haziran 1922 Pazartesi, s.3.

⁸⁷ Yarın Mecmuası, 29 Haziran 1338 / 1922 Perşembe, S.36, s.189.

⁸⁸ Akşam, 30 Haziran 1338/ 30 Haziran 1922 Cuma, s.3.

1. koşu halisüddem atların dışında atlara mahsus 1800 metre mesafeli bir koşudur. Bu koşunun favorisi Şükran'dır.

2. koşu yine halisüddem atlardan hariç atlara mahsus 1600 metre mesafelidir. Yarışın favorileri Farah ve Yüzbaşı Faure'un atıdır.

3. koşu halisüddem atlara mahsus tek tur mesafelidir. Bu yarışın favorisi Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin Şahab isimli atıdır. Ayrıca Suisayd ve Kising isimli atlar da önemlidir.

4. koşu Arap ve yerli atlara mahsus 1600 metre mesafeli koşudur. Bu koşunun gözdeleleri de Tayyar ve Süleyk'dir.

5. koşuya 5 atın iştirak edeceği bilmekte ancak mesafe bilgisi bulunmamaktadır. Çok iyi idman yapamasa da bu koşunun favorisi Toçminot'tur.

6. koşu askeri koşu olacak ve 6 at iştirak edecektir. Fergüle bu ayağın gözdesidir⁸⁹.

Bu yarış, tam da İzmir'in düşman işgalinden kurtulduğu günün ertesine denk gelmektedir. O haftanın tüm gazetelerini tarasak da bu yarışların sonuçlarına ulaşamadık. Tüm gazeteler sayfalarını zafere ve zafer için düzenlenen şenliklere ayırmıştır.

1922'de Ankara'da bir at yarışı yapılmış ve İstanbul basınına da yansımıştır. Miladi takvimde de 21 Nisan'a denk gelen yarışlara sadece Akşam Gazetesi yer vermiştir. Aynen aktaralım;

“ Ankara'da At Yarışları

... Başlangıç ziraat cemiyetinin koşusu idi. Mustafa Beyin Ceylan adlı kısırağı birinci, Sebastiyanoğlu yoldaşın Doğan namındaki atı ikinci gelmiştir. Yerli hayvanat koşusunda Hulusi Beyin Tayyar namındaki atı birinci, Haymanalı Hüseyin Efendinin Tayyar namındaki kıratı ikinci gelmiştir.

Arap hayvanatı koşusunda da Selim Beyin Ferhan namındaki atı birinci, Ali Galip Beyin Celge namındaki atı ikinci, İsmail Hakkı Beyin İzmir namındaki kısırağı üçüncü gelmiştir.

Müdafaa-i Milliye Hasan Tahsin Beyin Ceylan adlı kısırağı birinci, Safvet Beyin Çakal namındaki atı ikinci, Sadık Beyin Suud adlı melez atı da üçüncü gelmiştir. Müsabaka koşusunda da Binbaşı Selim Beyin Ferhan'ı birinci gelmiştir⁹⁰...”

⁸⁹ Akşam, 9 Eylül 1338/ 9 Eylül 1922 Cumartesi, s.3.

⁹⁰ Akşam, 5 Mayıs 1338/ 5 Mayıs 1922 Cuma, s. 2.

Gekbuze'de⁹¹ zafer koşularının 25 Mayıs tarihinde yapılacağı duyurulmuştur. Ancak "... Civar mahallerden bir hafta sonraya tehiri talep olunmuş, koşu heyeti bu talebi nazar-ı itibara alarak daha zengin program 1 Haziran Cuma gününe tehir edildiği⁹²..." duyurusu ile 1 hafta ertelenmiştir.

Gekbuze İlkbahar Zafer Koşuları, Ordu Kumandanı Nureddin Paşa himayesinde gerçekleşmiştir. Bu yarışta seyircilerin ellerinde Kırmızı Beyaz Türk Bayrakları bulunmaktadır ve satın aldıkları biletlerde oturacakları koltukların numaraları yer almaktadır. Ayrıca, yarış mahallinde bulunan bando, İstiklal Marşı ve İzmir Marşı'nı terennüm etmiş ve halk da eşlik etmiştir.

Hakem heyetinde Fırka Kumandanı Hüseyin Hüsnü Paşa, Süvari Miralayı Akif ve Miralay Esad Bey bulunmaktaydı.

Saat 14.00'da başlayan koşuların ilki "Teşvik Koşuları" idi. Makriköylü Aziz Bey'in Reyhan'ı birinciliği, Buldan Zade Ahmed Bey'in Mercan'ı da ikinci olmuştur.

İkinci yarışlar "Sürat Yarışları" olarak belirlenmiştir. Birinciliği İhsan Bey'in Tayyar'ı kazanmıştır. Buldanlızade Ahmed Bey'in Süleyk'i ikinci olmuştur.

Üçüncü yarışlara iki buçuk yaşını ikmal etmiş her cins at katılabilmıştır. "*Şekerci Hacı Bekir Zade Muhiddin Beyin Neriman isimli al halisüddem İngiliz atı getirmiş ve koşu heyetinin şeraiti bu hayvanın da yarışa girmesine bir mani teşkil etmemiştir*⁹³." Günümüzde yapılan yarışlarda bu kabul edilen bir durum değildir. Her cins at katılabilse de İngiliz atları Arap atlarından daha hızlı koştuğu için aynı yarışlarda koşturulmazlar. Zaten yarışa dâhil olan diğer at sahipleri bunun haksız rekabet olduğunu ileri sürerek kendi atlarını yarıştan çekmişlerdir. Yarışa sadece 3 at dâhil olmuştur.

Mesafenin 1000 metre olduğu yarışta İhsan Bey'in sahibi ve binicisi olduğu Neriman, beklentileri karşılayarak birinci olmuştur. İzmitli Osman Bey'in Tayyar'ı ikinci gelmiştir.

Dördüncü koşu ordu zabitanına mahsus engelli yarışı. Birinciliği Süvari Mülazımı Mahmud Bey'in Fakir'i kazanmıştır. Mülazım Tahsin Bey'in Gazi'si de ikinciliği kazanmıştır.

En önemli yarış sona bırakılmıştır. Kadıköylü Agâh Bey'in Meşkûr'u tüm atları geride bırakarak birinci, Buldanlızade Ahmed Bey'in Serhan'ı ikinci gelmiştir⁹⁴.

⁹¹ Gekbuze, günümüzde Kocaeli sınırında bulunan Gebze İlçesinin eski adıdır.

⁹² *Vakit*, 20 Mayıs 1338/ 20 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁹³ *Vakit*, 2 Haziran 1339/ 2 Haziran 1923 Cumartesi, s.3.

⁹⁴ *Vakit*, 2 Haziran 1339/ 2 Haziran 1923 Cumartesi, s.3.

2. BÖLÜM

ATLETİZM

MÜSABAKALARI

Atletizm; kelime anlamı olarak çeviklik, güçlülük gibi beden yeteneklerini geliştirmeye yarayan koşu, ağırlık kaldırma, atma ve atlama gibi tek başına yapılan, bireysel güce dayanan sporların genel adıdır⁹⁵.

“Atlet” diye adlandırdığımız sporcu ise eski Yunanca’da “athletes” yazılır ve “bir ödül karşılığı yarışan kişi” olarak bilinmektedir⁹⁶. Çinli düşünür Konfüçyüs 6 sanat dalı olarak saydığı matematik, müzik, güzel yazı, araba kullanma ve eskirim gibi dalların en başına atletizmi koyar⁹⁷.

Atletizm, insanın iki ayağı üzerinde durmasıyla başlar. Çünkü insanın o dönemlerinden bu yana geçirdiği evrimsel süreçte hayatta kalmasını sağlamaya yönelik koşma atma ve atlama uğraşlarında bulunmuştur. İnsanlığın dönüm noktalarını oluşturan tarım, sanayi devrimi de bu doğal eylemlerin spora dönüşmesine alt yapı oluşturmuştur.

Tarihte ilk atletizm yarışlarının Mısır’da yapıldığı düşünülüyor ancak bilinen tarzdaki atletizmlerin atası Antik Yunan’dır. M.Ö. 1453’te ilk atletizm müsabakaları yapılmıştır⁹⁸. Futbol ve basketbolun gerisinde kalsa da⁹⁹ aslında spor dallarının anasıdır.

Atletizmin Türkiye’deki serüveni ise 19. Yüzyılın sonlarında Mekteb-i Sultani’nin Fransız Beden Eğitimi Öğretmeni Mösyö Curel’in derslerdeki eğitimiyle başlar. Gençler tarafından sevilen spor dalı, 1896’da kulüpleşir. İlk atletizm kulübü olan Heraklis Kulübü bu tarihte Tatavla Rum gençleri tarafından kurulmuştur¹⁰⁰.

Atletizm, profesyonel olarak Atma, atlama ve koşu olarak 3 ana başlığa ayrılır. Atletik sporlar bayrak yarışları dışında bireysel sporlardır.

23 Temmuz 1908’de ilan edilen Meşrutiyet Rejimi, siyasi hayatı rahatlatmış gibi, kurumsallaşma faaliyetlerinde de kısmi serbestiyetler getirmiştir. 10 yılı aşkın süredir profesyonel olarak Osmanlı’da yapılan atletizm sporu da daha önceleri başlayan futbol gibi kurumsallaşmaya başlamıştır. İstibdattan kurtulan “spor” serbestçe yapılabilmeye başlanınca, izleyicisini arttırdı, izleyenlerin merakı arttı, merak duyan gençler spor yapmak istedi.

⁹⁵“Atletizm Nedir?”

https://www.google.com/search?q=atletizm+nedir&rlz=1C1HLDY_trTR852TR852&oq=atletizm+ne&aqs=chrome.1.69i57j0l7.6427j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8 Erişim: 14.3.2019.

⁹⁶ Korkut Yapıcı, Adnan Ersoy, “Modern Olimpiyat Oyunlarında Atletizm Rekorlarını Hazırlayan Faktörler” <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55285> , s.2.

⁹⁷Sevinç Türksever Güngör, Atletizme Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2018, s.9.

⁹⁸ Güngör, agt, s.10.

⁹⁹ “Rum ve Musevi Sporcular”, <http://sgm.gsb.gov.tr/> Erişim:14.03.2020.

¹⁰⁰ “Geçmişten Günümüze Tarihçe”, <http://www.taf.org.tr/tafgeneral-bilgiler-ve-tarihce/> Erişim:14.03.2020.

Meşrutiyet'i müteakip, Selim Sırrı Bey, Eylül ayında Mercan Yokuşu'nda "Terbiye-i Bedeniye Mektebi" adında şahsi bir okul açtı¹⁰¹. Ülkenin ilk spor okulu sayılan bu okul, Nisan 1909'da Ordu tarafından İsveç'e Beden Eğitimi konusunda yüksek eğitim alması için gönderilmesi sebebiyle kapanır.

Selim Sırrı Bey, iki senelik eğitimin ardından İsveç Kralı tarafından "Vasa Nişanı" ile şereflendirilir.

Atletizm müsabakaları daha öncelerde de yapılıyorsa da müsabakalara yazılı basında 1910 itibariyle rastlıyoruz¹⁰².

Bu yıl, atletizm eğitiminin de dönüşmeye başladığı bir yıldır. Atletizm ve jimnastiğin beşiği olan Galatasaray Sultanisi'nde Beden Eğitimi Öğretmeni Mazhar Bey, eski sitem beden eğitimi verirken, yani aletleri araç olarak kullanıyor ve önemli olanın bedeni terbiye etmek olarak gördüğü anlayış yerini artık Selim Sırrı Bey'in ülkeye getirdiği yeni sistem beden eğitimine bırakmıştır. Yeni sistemde aletler artık araç değil, hareketin temel unsurudur.

1910 senesinde ilk spor müsabakasını Ruşen Eşref Üneydın'ın anılarında buluyoruz. O yılın Hıdırellez kutlamaları için Padişah V. Mehmed Reşad'ın huzurunda Beykoz'da spor şenlikleri yapılmıştır. Ruşen Eşref Üneydın, anılarından bu şenlikleri ayrıntılarıyla anlatır ancak müsabakalara yer vermemiştir¹⁰³. Gazetelerde de bu Hıdırellez şenlikleriyle ilgili haber bulunmamaktadır.

Atletizm müsabakalarının basındaki haberlerini bu yıl, ülkenin ilk spor dergisi olan "Futbol" mecmuasından alıyoruz. Yayın hayatına 28 Eylül 1326 (11 Ekim 1910) tarihinde 4 sayfa ve her sayfası üç sütuna ayrılmış olarak çıkan derginin ilk sayısının 3. sayfasında "Pazar Günkü Müsabakalar" başlığıyla atletizm müsabakaları verilir.

İlk haberde 9 Ekim 1910'da yapılan kısa mesafe koşusunun başlama hataları ve çıkış düdüğünün zamanında çalmaması ile ilgili yaşanan sıkıntılardan bahsediliyor. Bu nedenle birkaç kez koşu tekrarlanmak zorunda kalıyor.

¹⁰¹ Özbay Güven, "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Okulların Eğitimini Hazırlayıcı Çalışmalar", *Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi*, S. 1996/2, s.73.

¹⁰² 1903'te kurulan Bereket Jimnastik Kulübü (Beşiktaş) 1911'den itibaren yeşil sahalarda görülürken aradaki bu 8 yıl boyunca atletizm ve jimnastiğe ağırlık vermiştir. Ayrıca kulüpleri tanıttığımız bölümde Vefa Kulübünün de en gurur duyduğu branşın atletizm olması, atletizm müsabakalarının 1910'dan evvel yapıldığını gösterir.

¹⁰³ Ruşen Eşref Üneydın, *Galatasaray ve Futbol*, KA Kitap, İstanbul, 1957, s.29.

Koşuya katılanları tam tespit edemesek de katılan beş oyuncunun da bitişe ulaşabildiği bilgisini veriyor haber. Birinci olan Celal Bey'dir. İkincilerde beraberlik olması sebebiyle koşu tekrarlanır ve bu ikinci koşuda birinci gelen Elpis takımından Mösyö Aleko'nun ikinci olduğu ilan edilir. Kaybeden kişinin de Galatasaray'ın kalecisi olduğu belirtiliyor. O Dönemde Galatasaray'ın kalesini genelde Ahmed Robenson koruduğu için, üçüncü olanın da Ahmed Bey olduğunu düşünüyoruz.

Yine Futbol gazetesinden devam edersek bir de engelli koşu haberi var. “Çit Yarışı”nda da yine başlama hataları yapılsa da tekrarlar neticesinde Mösyö Aleko burada birinci olmuştur¹⁰⁴.

İstanbul dışında yapılan müsabakalara baktığımızda; Servet-i Fünûn, Edirne'de geleneksel olarak yapılan Kırkpınar Güreşlerinde bu seneki müsabakaların 3. gününde at yarışı ve koşu müsabakalarının da yapılacağı haberini veriyor¹⁰⁵. Duyuruları merkez basında yer alsada bu yarışların sonuçlarına hiçbir gazetede ulaşamadık.

Müsabakaların dışında atletizm konusunda yaşanan bazı gelişmeler de olmuştur. Selim Sırrı Bey İsveç'ten dönmüştür. 14 Temmuz 1910'da zamanın Maarif Nazırı Emrullah Efendi Selim Sırrı Bey'i “Maarif Mektepleri Müfettişliği Umumiliği”ne tayin eder. Selim Sırrı Bey'in bu göreve atanması ile ülkemiz okullarında beden eğitimi çalışmalarının bilimsel ve metodik biçimde girişinin başlangıcı denebilir¹⁰⁶.

1911 yılının spor hayatındaki en önemli haberi Macaristan'dan gelen misafirlerimizin olmasıdır. Spor bayramı havasında yapılan ev sahipliğinde atletizm müsabakaları da yapılmıştır. 1 Nisan 1327 (14 Nisan 1911) Cuma günü el ve ayak denilen dört ayak yarışı yapılır ve Kabataş İdadisi Spor Kulübü'nden Fahreddin Efendi birinci, Sedad Efendi ikinci olmuştur.

İki gün sonra, muhtelif bazı müsabakaların ardından sırikla yüksek atlama müsabakası yapılmış, Robert Kolej talebesinden Kuyumcuyan Efendi başarılı olmuştur¹⁰⁷.

Engelli yarışlarda Ahmed Celal Efendi birinci, Robert Kolej öğrencisi Kuyumcuyan Efendi ikinci olmuştur.

4 Nisan Pazartesi müsabakalar yürüme yarışları ile başlamıştır. İki tur yürüme yarışını Galatasaray'da Halid Bey kazanmıştır. Alafranga güreş müsabakasından sonra tekrar

¹⁰⁴ *Futbol*, 28 Eylül 1326/ 11 Ekim 1910 Salı, S.1, s.3.

¹⁰⁵ *Sevet-i Fünun*, 7 Nisan 1326/ 20 Nisan 1910 Çarşamba, S.983, s.168.

¹⁰⁶ Güven, agm, s.72.

¹⁰⁷ *Tanin*, 5 Nisan 1327/ 18 Nisan 1911 Salı, s.3.

atletizme geçilmiştir. Okullar arası bayrak yarışı yapılmıştır. Kazanan okul Galatasaray oluyor.

Genç kızlar sürat yarışında Besime Hanım birinciliği, Macide Hanım ikinciliği kazanmıştır¹⁰⁸.

Mükâfatlar verildikten sonra Kolojvar ekibi Romanya Vapuru ile memleketlerine uğurlanmıştır.

Selim Sırrı Bey, liselerin birinci ve ikinci sınıflarına beden eğitimi derslerinin zorunlu olarak konulmasını sağlamıştır. Böylece beden eğitiminin, okullarımıza bilim metotlarıyla ilk girişi olmuş ve ampirik jimnastik yerini İsveç jimnastiğine bırakmıştır¹⁰⁹.

4 Mayıs 1328 Cuma Donanma-i Osmani Muavenet-i Milliye Cemiyeti tarafından hasılatı Donanmaya ait olacak şekilde düzenlenen at yarışından sonra 3. yarış olarak da yaya koşusu yapılmıştır. Bu yaya koşularında Zenci Abidin birinci, Vasilyani ikinci gelmiştir¹¹⁰.

1912 Dünya Atletizmi için önemli bir yıldır. Çünkü Stockholm 5. Modern Olimpiyat Oyunları yapılmıştır. Ancak Türk Atletizmi için çok daha önemlidir. Çünkü Osmanlı Tarihi'nde ilk kez Uluslararası bir spor organizasyonuna Milli Formamsıyı taşıyan oyuncular gönderilmiştir.

Olimpiyat Oyunları İsveç'te yapılacaktır ancak kulüpler sporcuları gönderip geri getirecek maddi imkâna sahip değillerdir. Selim Sırrı Bey gazetelerde heveskâr gençleri olimpiyatlara göndermek için ilanlar yayınlar¹¹¹. Bu konuda Harbiye Nezareti “...*bu oyunların askerlikle münasebeti bulunmadığından yapılacak masrafin yerinde olmayacağını* ...” belirtmiştir. Bu sebeple ülkeyi temsil edecek sporcuların kendi imkânlarıyla gitmekten başka çareleri kalmamıştır.

Selim Sırrı Bey'in ilanlarına cevap verip Stockholm'de ülkemizi temsil etmeye gönüllü iki kişi Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'ne başvurur.

Türk Milli Formasını giyen iki oyuncu Vahram Papazyan ve Mıgırdiç Mıgıryan, Ermeni asıllı Osmanlı vatandaşlarıdır.(EK. 10) İkisi de Amerika merkezli Robert Kolej'de okumaktadır. Agos gazetesi, bu iki sporcunun kendi paralarıyla gittiklerini yazar¹¹². Cem Atabeyoğlu da Mıgıryan'ın kendi masraflarını karşılayabilecek durumunun olduğu ancak

¹⁰⁸ Tanin, 5 Nisan 1327/ 18 Nisan 1911 Salı, s.3.

¹⁰⁹ Güven, agm, s.72.

¹¹⁰ Tanin, 5 Mayıs 1328/ 18 Mayıs 1912 Pazar, s.3.

¹¹¹ Cem Atabeyoğlu, 1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi, Fotospor yayınları, İstanbul 1991, s.61.

¹¹² <http://www.agos.com.tr/tr/ara?query=futbol+tarihi> Erişim:10.03.2019.

Papazyan'ın ise bu imkânının olmadığını yazar. O'nun masraflarını mensup olduğu Ardavast Kulübü karşılamıştır. Bu kulüp, masrafları karşılayacak parayı toplamak için Arnavutköy'de bir sinemada bir müsamere düzenlemiştir¹¹³.

Skor olarak istenen sonuçlar elde edilemese de ilk katılım sağlanmıştır. Dönemin spor makalelerinde genelde sporda başarı için neler yapılmalı konuları işlenmiştir¹¹⁴. Gençleri spora alıştırmak ve özendirme amacıyla idman bayramları düzenlenmiştir.

Milliyetçi duyguların had safhada olduğu, bunun sonucu olarak Balkan Savaşlarının yaşandığı bu dönemlerde, milli bayrağı dalgalandırmak spor faaliyetlerinin de önüne geçirmiştir.

Olimpiyatlarda yaşanan olumsuz sonuçlar, sporcuların atletizme yönelmesinde olumlu sonuçlar doğurdu. Bu yıl, atletizmin yıldızları doğdu. En önemlilerinden bir Galatasaray Lisesi öğrencisi Halil Şükrü Bey, nam-ı diğer Silifkeli Şükrü. Ayrıca Nurettin ve Salâhaddin Bey de yıldızı parlayan atletler olmuştur.

Spor hayatı gençler arasında iyice yayılmıştır ancak uzmanlar hala yabancı ülkelerle kıyaslama yaparak durumdan şikâyet etmektedir. 1913 Futbol Şampiyonunu seçmek için bir idman bayramı düzenlenir. Galatasaray'ın 6-1 galip gelerek kupayı aldığı müsabakaların yanında yapılan atletizm müsabakasında da Şükrü Bey 100 metrede birinci olur. Haberin atletizm kısmını alıntılalım;

“... Evvelce de söylediğimiz vechle gençlerimiz bazı idmanlarında intizam göstermiyorlar, koşularda, atlamada, disk, kargı ve ağırlık atmak hususlarında Türk gençleri idmansız olduğundan muvaffak olmak değil müsabakaya dâhil olmak cesaretini bile ibraz etmiyorlar.

Birkaç seneden beri yekdiğerini takiben teşekkül eden kulüplerimizin bu cihetleri kemal ehemmiyetle terk ederek isporun çalışmaları, her şubede tekemmüle sai olaları icap eder. Elyevm (şu dönemde) en ziyade germi verilen şube futbol kısmıdır. Fakat düşünmeli ki bazı gençlerin meyil ve istidadı bununla tevafuk etmeyebilir. O vakit o vücudun başka bir şubede tekemmül etmesini temin eylemelidir. İnkişafına çok zamanlar intizar etmeyeceğimizi bazı emareler bize gösteriyor. Müteşebbis azim ve metanet sahibi bazı zevat-ı muhtereme, yorulmak bilmeyen bir gayret-i mütemadiye ile

¹¹³ Atabeyoğlu; aga, s.61.

¹¹⁴ *İdman*, “Olmaya Devlet Cihanda Bir Nefes Sıhhat Gibi”, S.1, s.3; *İdman*, “Olimpiyad Oyunları Nedir?”, S.8-9, s.131.

Galatasaray Kulübünü terakki ettiriyorlar. Bu kulüp vaktiyle sırf futbol ile iştigal ederken bugün hokey, ip ekme, atlama yarışları ve müsabakaları için gençler ve takımlar yetiştirdikleri gibi keşşaf heyetleri de tertip ediyor.

Ermeniler ve Rumlar, bu hususlara çok ehemmiyet atf ediyorlar, kulüplerinde her müsabaka için bilhassa müsteid (yapmaya meğilli) gençler ahzar eyliyorlar. Yalnız yüz metre koşuda Şükrü Bey isminde bir genç ahraz-ı muvaffakiyet eyledi. Bu muvaffakiyetini şayan-ı tebrik görürüz. Çünkü boy ölçüştüğü müsabıklar meyanında sırf bu yüz metre koşusu için yetiştirilmiş bir Ermeni genç mevcut idi ki, şimdiye kadar icra edilen yarışlarda ekserya birinci gelirdi. Bu koşuda bilhassa imal edilmiş yemeniler gelir; altlarında diken gibi idiler vardır. Şükrü Bey'in ayağındaki yemenide bu yok idi. Mamañih yüz metreyi on saniyede kat ederek hasmına tefevvuk etti¹¹⁵...”

Ecnebi kulüplerin sporun her dalına önem verdikleri gibi sporcuları için de gerekli ekipmanları hazırlamaları dikkat çekicidir. Ancak olanaksızlıklara rağmen Şükrü Bey'in liderliği de yeteneğini ortaya koyması açısından önemlidir.

5 Temmuz'da (18 Temmuz) başlayan, Anadolu Hisarı İdman Yurdu Kulübü'nün organize ettiği spor müsamesine, 19 Temmuz (1 Ağustos 1913) Cuma gününde de devam edilmiştir. Birçok alanda yarış ve eğlence yapılırken, atletizm müsabakaları da yer verilmiştir. Yaz ortası olmasına rağmen bazı günleri yağmurlu olan spor bayramında yine de tüm müsabakalar neticelendirilmeye çalışılmıştır.

“100 yardalık 4 ayak koşusu” Galatasaray Sultanisi'nden Feyzi Efendi kazanıyor. 100 yardalık koşu müsabakasında Silifkeli Şükrü Efendi 11 ⁴/₅ saniyede ihraz-ı muvaffakiyet etti. Üçüncü numroda Hisar İttihad Mektebi Enas talebesinin 100 yardalık sürat yarışı vardı.

Yarışlar üç kısma ayrılmıştı. Bunlardan Naile Hanım 17 ⁴/₅ Faide Hanım 17 ⁴/₅ Fahriye Hanım 18 ²/₅ saniyede birinci geldiler¹¹⁶...”(EK. 11)

1331 Ramazan Bayramı Şenlikleri kapsamında (3 Eylül 1913) at yarışları düzenlenir. 6 tur yapılan yarışlardan sonra spor kulüpleri arasında bir de koşu müsabakası yapılır. “Spor Kulüpleri beyninde icra edilecek 1000 metroluk koşu müsabakasına topu topu iki zat iştirak etmiştir. Bunlardan Aspirov Efendi birinciliği ve Mesud Bey Efendi de bittabi ikinciliği

¹¹⁵ *Tasfir-i Efkar*, 29 Nisan 1329/ 12 Mayıs 1913 Pazartesi, s.5.

¹¹⁶ *İdman*, 1 Ağustos 1329/ 14 Ağustos 1913 Perşembe, S.5, s. 87.

kazandı¹¹⁷.” Haberin devamında 1000 m yarışın Dünya sporunda olmadığı, 100-400-1500 m yarışların var olduğundan ve bu yarışın manasız olmasından bahsedilmiştir.

13 teşrinievvel yani 26 Ekim 1913 Pazar günü Fenerbahçe Kulübü Union Club’da bir spor bayramı düzenler. Maarif Nazırı Şükrü Bey’in onur konuğu olduğu, bayan sporseverler, öğrenciler ve diğer kesimlerden birçok kişinin katıldığı program bir saat gecikmeli başlamıştır. “*Bu bizim her müsameremiz, her yarışımız için tekrar edilir bir noksan idi...*” ifadesinden de anlaşıldığı üzere bu duruma o dönemde sıkça rastlanmaktadır. Organizasyonsuzluktan ziyade genellikle seyirci toplanması için geciktirmeler yapılmaktadır. Yarışın sonunda Bahriye Zabitanından Refet Bey 100 metrelik koşuyu, Konstantin Efendi 6900 metrelik yaya tahammül yarışını ve Silifke’li Şükrü Bey 100 metrelik sürat koşusunu kazanmıştır¹¹⁸.

6 Aralık 1913 Cumartesi, Anadolu Hisarı İdman Yurdu bir müsamere daha düzenlenmiştir. Müsamerede atletik yarışmalar da vardır. İlk müsabaka beş tur koşusudur. Kelekyan Efendi 1 dakika 6 ¹/₅ saniye ile birinci olur. Onu 1 dakika 11 ³/₅ ile Amerikalı Eker takip etmiştir. Ancak Hasan Yusuf ile aynı skora sahip olması sebebiyle ikinciyi tayin etmek için bir yarış daha yapılır. Ancak Hasan Yusuf, talihsiz bir şekilde 4. Turu son tur sanarak çizgi dışına çıkar çıkmaz durur ve Amerikalı rakip onu geçerek turu tamamlar. Böylece ikinci tayin edilen kişi Eker olur¹¹⁹.

İdman Dergisi, sporun yayılması ve doğru tatbik edilmesi için spor kaidelerini yayınlamaya devam eder. 13. Sayısında atlama sporlarını öğretmek ve tanıtmak amacıyla “Nasıl Atlamalı” başlıklı bir makale yayınlamıştır¹²⁰.

Bu yıl içinde Sultanilerin altı, yedi, sekiz ve dokuzuncu sınıflarının “sunüf-i taliye” ders programlarına terbiye-i bedeniye dersi eklendi. Ayrıca devre-i saninin (orta öğretimin ikinci devresi) on, on bir, on ikinci sınıflarına da haftada iki gün olarak yerleştirilmiştir¹²¹.

¹¹⁷ İdman, 1 Eylül 1329/ 14 Eylül 1913 Perşembe, S.6-7, s.108.

¹¹⁸ İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.137.

¹¹⁹ İdman, 28 Teşrinisani 1329/ 11 Aralık 1913 Perşembe, S.12, s.181.

¹²⁰ İdman, 5 Kanunievvel 1329/ 18 Ocak 1913 Perşembe, S. 13, s.193,194,195.

¹²¹ Nalan Bilge, *Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s.26-27.

Meşrutiyetten beri devam eden sosyal refah, 6. yılına geldiğinde, sporla paralel olarak atletizm müsabakalarında da önemli bir artış olmuştur. 1914 yılı, atletizmin en çok müsabaka yapıldığı senedir.

İlk müsamerayı Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü, 8 Ocak 1914 Perşembe günü düzenlenmiştir. Beyoğlu Skating Ring’de yapılan eğlenceye Maarif Nazırı Şükrü Bey ve Terbiye-i Bedeniye Müfettiş-i Umumisi Selim Sırrı Beyler de konuk olmuştur.

Zarafet yarışı ile başlayan müsabakalar, sürat yarışları ile devam etmiş. 24 devreden oluşan bir koşu yarışını Kelekyan Efendi 5 dakika 45 saniyede tamamlayarak birinci olmuş, ikinciliği ise 7 saniye geriden gelen İbrahim Akşiyote Efendi kazanmıştır¹²².

16 Ocak geldiğinde hem İzmir sporu hem de tüm spor dünyası için önemli bir gelişme olur. Ege’nin en köklü takımlarından biri olan Altay kurulur.

Rumi 22 Şubat (7 Mart) Cumartesi gecesı, Galatasaray Kulübü, bir idman müsameresi düzenlenmiştir. İdman Mecmuası Maarif Nazırı Şükrü Bey’in himayesinde gerçekleştirilen bu müsamerenin, 1914 senesinin 3. Müsameresi olduğunu bildiriyor. “... *Birincisi İdman Yurdu, ikincisi Süleymaniye İdman Ocağı tarafından tertib edilmişti.*”

İdman müsamerelerinde atletizm müsabakaları mutlaka yapılmaktadır. Programın başında da atletlerin resmigeçide katıldığı belirtilmiştir ancak sonuçlarda sadece halat ve hokey sonuçlarına yer verilmiştir¹²³.

Rumi 28 Şubat (13 Mart) Cuma günü Cuma Birliği Ligi bir spor bayramı düzenlenmiş ve farklı branşlarda müsabakalar hazırlar. Olması planlanan müsabakalar İdman’da tahmini olarak notuyla şöyle yayınlanır¹²⁴.

Normal şartlarda kulüplere kazanç amacı da taşıyan bayramların, bu defa gençlerin spora ilgisini uyandırabilmek amacıyla düşük fiyatlı tutulmuştur. Katılımı arttırmak için de askeri bando davet edilmiştir. Ayrıca dönemin manevi ve milli duygularına hizmet ederek bayrama hiçbir şekilde ecnebi ve gayr-ı Müslim kulüp ya da kişinin kabul edilmeyeceği de duyurulmuştur. Ayrıca şöyle de bir not düşülmüştür;

“... *bu suretle yapılan müsabakalar Türkler arasında bir [seçme müsabakası] olacak ve vakti gelir de olimpiyatlarda adem yetiştirmeye çalışılırsa elde bir iki seçme [zorlu]bulunacaktır*”¹²⁵.

¹²² *İdman*, 4 Kânunusani 1329/ 17 Ocak 1913 Cumartesi, S.17, s.267.

¹²³ *İdman*, 6 Mart 1329/ 19 Mart 1914 Çarşamba, S.24, s.367.

¹²⁴ *İdman*, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.330.

Dönemin çoğu köşe yazısında, spora verilen önemin az olması gençlerin ilgisinin yetersizliği ve sonuç olarak Uluslararası müsabakalarda boy gösterecek sporcunun bulunmamasından sitem edilir. Yapılacak bu müsamere oyuncuyu belirlemek açısından önemlidir ancak o dönemde yapılmış uluslararası müsamerelerde diğer önemli bir sorun da maddi imkânsızlıklardır. Ayrıca şunu da hatırlatmalıyız ki o dönem atletizm için bu problemler olsa da güreş dalında uluslararası müsabakalar Türk güreşçilere göre belirleniyor ve tüm maddi giderler için sponsorlar bulunuyordu.

13 Mart Cuma müsamere yapılır ve onur konuğu olarak da Üsküdar Mutasarrıfı Faik Ali Bey ve maarif Müdürü Şevket Bey katılır. Bisiklet yarışlarıyla başlayan müsamere atletik müsabakalarla devam eder. Atletik müsabakalar şöyle neticelendi;

“... Mani’li 100 metro sürat ayak koşusu (19) saniyede Rıza Bey, (19 -) saniyede Hikmet Bey

100 metro sürat 11 saniyede İstanbul Sultanisi’nden Ziya Bey

100 metro sürat 11 saniyede Besalet Kulübü’nden Ziya Efendi

2 tur mekatipliler arasında yaya koşu 2,55 Mesud Bey İstanbul Sultanisi’nden

2 tur mekatipliler arasında yaya koşu 3,9 Ömer Bey İstanbul Sultanisi’nden

2 tur mekatipliler arasında yaya koşu 3,16 Receb Bey Davud Paşa Sultanisinden

30 tur münavebe (nöbetleşe) ile yaya koşusu: Anadolu Kulübü ile İstanbul Jimnastik Kulübü arasında İstanbul Jimnastik Kulübü ol-ikmal ederek kazanmıştır.

100 metroluk şişmanlar sürat koşusu; birinci Afif Bey; ikinci Rüşdü Bey Davud Paşa Sultanisinden¹²⁶”

Sıklet atma müsabakasında Celal Bey 8,85 metre atarak birinci olur. İkinci ise 8,35 metre ile Vefa Sultanisinden Zeki Bey olur. Darülfünun Kulübü’nden Burhaneddin Bey de 8,30 ile üçüncülükte yerini alır¹²⁷.

Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü menfaatine Şurayı Devlet Reisi Halil Bey Efendi’nin himayelerinde, Beyoğlu Mutasarrıfı Kani Bey Efendi nezaretinde ve Şurayı Devlet Azasından Haşim Bey Efendinin riyasetlerinde olmak üzere bir spor bayramı

¹²⁵ *İdman*, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.331.

¹²⁶ *İdman*, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.378-379.

¹²⁷ *İdman*, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.382.

düzenlenir. Rumi 20 Mart Perşembe yapılması planlanan bayramın programında yüksek atlama yapılacağı da belirtiliyor¹²⁸. Ancak sonuçlara yer verilmiyor.

28 Mart 1330 (10 Nisan 1914) Cuma günü Altun Ordu spor kulübü menfaatine bir idman bayramı düzenlenmiştir. Altun Ordu Kulübü, dönemin madden daha olanaklı takımlarından olduğu için düzenlediği idman bayramları diğer kulüplerinkinden daha muntazam olmaktadır. Bu bayramı haber yapan tüm gazetecilerin iletlediği de bu bayramın ne kadar düzgün yapıldığına ilişkindir. “*Müsamerenin yalnız Altun Ordu tarafından tanzim edilmesinin de bu hususta oldukça tesiri olduğu zannındayım...*”¹²⁹ Buna rağmen koşu müsabakalarında mesafelerin metre değil de mil olarak ayarlanmasına ilişkin bir eleştiri de iletılmıştır.

Atletizm daha yeni uygulanan bir spor dalı olduğu için henüz bildiğimiz manada profesyonel atletler bulunmamaktadır. Spor eleştirmenleri, bu bayramdaki atletlerin biraz ümit kırıcı olmalarına değinir.

Bu idman bayramında atletizm dışında halat ve bisiklet müsabakaları da yapılmıştır. Atletizme ait sonuçları İdman Mecmuası’ndan aktaralım;

“...Çeyrek Mil: İstanbul Sultanisi’nden Ziya Bey birinci 1 dakika 4 saniye. Altun Ordu’dan Nihad Bey ikinci dakika 6 saniye. Altun Ordu’dan Subhi Bey 1 dakika 6 saniye.

Üç Mil Mukavemet: Müsavad Bey

Mani’li yarışı 100 Metre Sanayi Kulübü’nden Hasan Bey

Sıklet Atmak: birinci Fuad Bey Alman Mektebi’nden 9 metre 47 santim. İkinci Şükrü Bey Galatasaray Mekteb-i Sultanisi’nden 9 metre 46 santim. Üçüncü Osman Bey İstanbul Jimnastik Kulübü 9 metre 38 santim.

...

100 metre sürat: birinci Galatasaray Mekteb-i Sultanisi’nden Şükrü Bey 11 saniye, ikinci Fuad Bey Alman Mektebi’nden 11 3/5 saniye, üçüncü Galatasaray’dan Cevad Bey 11 4/5.

Yarım mil: birinci Altun Ordu’dan Müsavad Bey 2 dakika 10 saniye. İkinci Altun Ordu’dan Rafet Bey 2 dakika 18 saniye.

¹²⁸ İdman, 13 Mart 1330/ 25 Mart 1914 Perşembe, S.25, s.400.

¹²⁹ İdman, 6 Nisan 1330/ 19 Nisan 1914 Pazar, S.27, s.426.

İrtifa atlama: birinci Şükrü Bey Galatasaray'dan 1 metre 50 santim. İkinci Hikmet Bey Süleymaniye Kulübü'nden 1 metre 35 santim.

...

Bir mil koşu: birinci Altun Ordu'dan Hayreddin Bey 5 dakika 37 saniye. İkinci Müsavvad Bey 5 dakika 48 saniye.

Atlama: birinci Şükrü bey Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nden 5 metre 36 santim. İkinci, Subhi Bey Altun Ordu'dan 5 metre 02 santim.

Kulüplerarası Bayrak Yarışı: birinci Galatasaray Takımı ikinci Altun Ordu¹³⁰ ...”

Bu müsamerelerin Atletizm ile ilgili fotoğrafları için bkz. EK. 12

Dönemin spor gündemini tutan tek dergi olan İdman, her sayısında bir spor dalı hakkında bilgiler verir, sporu tanıtır ve Dünya'da uygulanan kurallarını anlatmak amacıyla makaleler yayınlar. 29. Sayısında da engelli koşulara değinir¹³¹.

5 sayfa ayırdığı makalesinde engelli koşuları ve kurallarını anlatan Ali Seyfi Bey, birkaç sayfa sonra yayınlayacakları müsamere haberine aslında bir giriş yapıyor. İstanbul Jimnastik Kulübü adına icra edilen idman müsameresinde yaşanan olumsuzluklar hakkında ön bir bilgi.

18 Nisan 1330 yani 1 Mayıs 1914 Cuma günü İstanbul Jimnastik Kulübü bir idman müsameresi düzenler. Programa 12'de başlanacağı ilan edilse de 13.30'da başlanabilmiştir. İdman muharriri işini gücünü bırakıp seyre gelenlerin işlerinde 1,5 saatlik kayba dikkat çemiştir¹³². Müsamerede kötü giden bir durum da seyircinin azlığıdır. Öyle sanıyoruz ki seyircilerin toplanabilmesi için başlangıç geciktirilmiştir. Muharrir, seyircilerin durumuna bakarak, dönemin spor hayatıyla ilgili şöyle bir yorum yapar;

“... İdman'ın sporun gençler arasında tamamına büyük bir gayretle çalışmakta ve semeresi görülmekte olmasına rağmen halkımızın bigâneliğine hakikaten hayret etmemek mümkün olmuyor. Böyle şerefli günlerde koca Ünyon Kulüb bomboş duruyorken dört adım ötede Kuşdili Çayırı'nın tozlu dumanlı yolları, kadın erkek adım

¹³⁰ *İdman*, 6 Nisan 1330/ 19 Nisan 1914 Pazar, S.27, s.427.

¹³¹ *İdman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S.29, s.451-452.

¹³² *İdman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S.29, s.454.

almıyor(!) hele kadın namına hanımlar mevkiinde ancak üç hanım efendinin mevcudiyeti pek şayan-ı esef. Hiç olmazsa müsabakalara iştirak eden gençlerin valdeleri, akrabaları olsun. Orada bulunup evlatlarının kahramanlığını muvaffakiyetini görmelidir. Kuvvetli nesli yetiştirecek olan validelerin sıhhatin, kuvvetin, mertliğin ne demek olduğunu görüp anlamaları iktiza etmez mi?¹³³...”

Bu müsamereye geçmiş müsamerelere oranla daha fazla yarışmacı katılmıştır. Özellikle sıklet atma ve yüksek atlamaya katılanların çoğu yeni yüzlerdir. Müsamerelerde dikkati çeken hakemlerin bitaraf olamaması, engelli koşularda, 1500 m koşusuna ve münavebeli (nöbetleşe) yarışa katılanların kulvarda koşamamalarıdır. Yukarıdaki makalede ayrıntılarıyla anlatılan engel atlama tarzı ve adım sayıları konusunda müsabaka esnasında yapılan hatalar şöyle anlatılmış;

“... Mani’lideki hatalar; iki mâni’ arası üç hatvede kat edip dördüncü hatve ile mani aşılabacağı yerde beş hatta bazen daha ziyade ufak adımlar atlayarak zaman kayb edilmesi; ...”

Engellerin dışında diğer bir hata da 1500 metre yarışında başlangıçta oyuncuların kendini ileri atarak tüketmeleri, bazılarının da kendilerini gereksiz yere yormaları. Ayrıca nöbetleşe koşuda da üçüncü turda tüm koşucuların yorgunluktan yere serilmeleri... Ali Seyfi Bey olduğunu düşündüğümüz muharrir “... koşucularımıza nasıl koşmak lazım geldiğini öğretmemişlerdir. Başka türlü muvaffak olmak ihtimali yoktur...” diyerek sporcularımızın durumunu ortaya koyar. Müsabaka evrelerine gelecek olursak;

“ ... Sıklet atmak müsabakasında geçen defa birinci gelen Fuad Bey’i bu küçük atleti yine takdir edeceğiz. Geçen defa 9,47 metre atmış idi. Bu sefer 9,67 attı ki arada yigirmi santim kadar mühim bir fark var.

Cebheden 1,40 metrelik mâni’yi aşan İstanbul Jimnastik Kulübü’nden Ali Rıza Bey de şayan-ı takdir görürüz. Mânialı müsabakada da bu genç birinci gelmiştir.”

Bunların dışında müsabakalarda oluşan sonuçlar şöyle;

Yüz Metre Sürat

Saniye

1. Ziya Bey – İstanbul Jimnastik Kulübü	11 ¹ / ₅
2. Kazım Bey – Beşiktaş Jimnastik Kulübü	11 ² / ₅

¹³³ *İdman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S.29, s.454.

Mektepler Arası On Tur Münavebeli Koşu; “koşucular pek süratle hareket ettiklerinden ikmale muvaffak olamadılar yalnız Davud Paşa Sultanisinden bir efendi, devam ediyordu¹³⁴”

100 Metre Mani’lı Koşu	Saniye
1. Ali Rıza Bey – İstanbul Jimnastik Kulübü	18
2. Mehmed Bey – Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Kulübü	18 ² / ₅

400 Metre Sürat	Dakika
1. Nihad Bey – Altun Ordu	1
2. Kazım Bey – Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Kulübü	1.58

Sıklet Atma	Metre Santim
1. Fuad Bey	9 67
2. Mahmud Bey – Fenerbahçe	9 64

1500 Metre Yarım Mukavemet
1. Mesud Bey – Altun Ordu
2. Şükrü Bey – Mühendishane

Cepheden İrtifai Atlama (Yüksek Atlama)	Metre Santim
1. Ali Rıza Bey – İstanbul Jimnastik Kulübü	1 45

Müsamere bittikten sonra Muallim Faik Bey’in ihda ettiği madalyalar, kazananlara takılmıştır.

8 Mayıs 1914 Cuma günü Anadolu Kulübü’nün spor müsamesesi yapılır. Ancak bu müsamerede maalesef atletizm dalında sadece bayrak yarışı yapılmıştır.

İki futbol müsabakasının ardından halat çekme yarışı yapılmış. Bundan sonra da resmigeçit düzenlenmiştir. Diğer müsamerelere göre daha ahenktar geçen bu geçitten sonra bayrak yarışı düzenlenmiştir¹³⁵.

“... Bu yarışta birinciliği Altun Ordu Kulübü kazandı. Celal Bey’in bilhassa son nöbetteki koşusu bu kulübe daima birinciliği kazandırıyor...”

15 Mayıs 1914 Cuma günü de Ticaret Bahriye Mektebi bir idman müsamesesi düzenler. Müsamere bisiklet yarışları ile başlar. İkinci olarak engelli koşu yapılmış ve 4 atlet

¹³⁴ *İdman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S.29, s.455.

¹³⁵ *İdman*, 1 Mayıs 1330/ 14 Mayıs 1914 Perşembe, S.30, s.470.

iştirak etmiştir. Birinciliği Ticaret Bahriye Gücü'nden Nebil Efendi kazanmıştır. Tekrar bisiklet yarışı yapılmış ve 15 turluk bisiklet yarışını Frerler Mektebi'nden Osman Bey birinci ve Heveskaran'dan Sırrı Efendi ikinci gelmiştir.

Dördüncü etapta irtifai atlama yapılmıştır. Ev sahibi Ticaret Bahriye Gücü takımından Cevdet Efendi 142 cm yüksekten atlayarak birinciliği kazanmıştır.

Beşinci etapta yumurta yarışı yapılmış ve nihayet mukavemet koşularına geçilmiştir. 15 turluk mukavemet yarışında Ticaret Bahriye Mektebi'nden Bedri Bey birinci gelmiş, 1 turluk sürat koşuda da Ticaret Bahriye Mektebi'nden Bahri Bey (aynı zamanda Altun Ordu Kulübü oyuncusudur) birinci olmuştur.

Müsabakaların en kalabalık yarışı olan, küçükler için 3 turluk mukavemet yarışının kazananı da Türk İdman Ocağı'ndan Tefvik Bey olmuştur.

Yarışların bitiminde kazananlara, Ticaret Bahriye Mektebi Müdürü tarafından kırmızı kurdeleli hediye ve madalyalar takdim edilmiştir. Futbol müsabakalarına geçmeden önce mızıkacı takımı konser vermiştir¹³⁶.

24 Mayıs 1914 Pazar günü de Union Club Çayırı'nda "Çiçek Eğlenceleri" yapılmıştır. Çeşitli alanlarda müsabakalar yapılmıştır.

Müsabakaların programı Tanin'de bir hafta evvelden duyurulmaya başlanmıştır¹³⁷.

İlk müsabakalar hep çiçeklerle bezeli ekiplerin geçişleri ile yapılmıştır. Gerçek manada ilk müsabaka halat olmuştur. İkinci ciddi müsabaka yani şenliklerin yedinci müsabakası "güzel hanım kızlar" arasında 100 metrelik koşudur. Osmanlı İttihad Mektebi talebesi olan Nimet Hanım birinci gelmiştir¹³⁸.

Henüz yeni yeni futbolda görmeye başladığımız ancak kurulduğu günden beri atletizme önem veren Beşiktaş Jimnastik Kulübü, Akaretler'deki salonunda yapılacak bir müsamerenin duyurusunu yapar;

"Müsabakaya Davet:

Beşiktaş Akaretler'de Osmanlı Jimnastik Kulübü İdmanhanesi'nde Mayıs'ın on altıncı Cuma günü icrâ olunacak boks, kılıç, süngü, alafranga güreş, irtifâen atlama,

¹³⁶ Tanin, 3 Mayıs 1330/ 16 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

¹³⁷ Tanin, 5 Mayıs 1330/ 18 Mayıs 1914 Pazartesi, s.5.

¹³⁸ Tasfir-i Efkâr, 12 Mayıs 1330/ 25 Mayıs 1914 Pazartesi, s.1-s.3.

*sırıkla irtifâen atlama, koşu, mavzerle nişan, bayrak yarışı müsabakalarına Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü amatörleri, bilumum sportmenleri davet eder*¹³⁹.”

İlana göre 29 Mayıs 1914 Cuma günü Akaretlerde bir müsabaka yapılmış olmalı ama gazeteler bu müsabakalara değil de yine aynı gün yapılmış olan Union Club müsabakalarına dikkat çekerek o müsabakaların haberini vermiştir.

İdman Mecmuasının Union Club’da düzenlediği bu müsabakalar, Tasfir-i Efkâr’da “İlk Hokey Müsabakası” başlığıyla yayınlanıyor. Katılımın fazla olmadığı müsabakalar bisiklet yarışı ile başlamış ve ikinci yarışma 100 metre sürat koşusu olmuştur. 9 atletin iştirak ettiği müsabakada ilk üç atlet Galatasaraylı idi. Birinci Şükrü Bey, ikinci Ömer Bey, üçüncü Kazım Bey olmuştur.

Müsamere, 6 atletin katıldığı 110 metre engelli koşu ile devam etmişti. Bunların 4’ü Galatasaraylıdır. Yine ilk üç sırayı Galatasaraylı atletler alıyor. Birinci Şükrü Bey, ikinci Feyzi Bey ve üçüncü yine Ömer Bey olmuştur.

Uzun atlama müsabakasına geçilmiş ve Ömer Bey, 5m 18 cm atlayarak birinci gelmiştir. Altun Ordulu atlet Mesud da 5m 12cm atlayarak ikinci olmuştur¹⁴⁰. Müsamere hokey ve futbol maçları ile devam etmiştir.

Bu tarihlerden itibaren Dünya, savaş ortamına girmiş ve 28 Temmuz itibariyle de savaş resmen başlamıştır. İlk aşamada tarafsız kalsa da dünyada süregelen savaş psikolojisi, Osmanlı’ya da sirayet etmiştir. Bu tarihten sonra spor hayatında yeni bir habere rastlayamıyoruz.

1914 Kasım ayı itibariyle Osmanlı Devleti artık Cihan Harbi’ne dâhil olmuştur. Kış sezonunda futbol dışındaki spor dallarında yapılan müsabaka veya müsamerelerde ciddi azalmalar görüyoruz.

Şubat ayı sonlarına doğru Çanakkale Savaşları başlamıştır. Bir ay içinde de Mustafa Kemal önderliğindeki Osmanlı Ordusu bu cepheden zafer haberleri göndermeye başladı. 18 Mart 1915 Perşembe itibari ile de Çanakkale Cephesi’nin Deniz Savaşları aşaması büyük zaferle sonuçlandı. Bir hafta sonra da 2 Nisan 1915 (20 Mart 1331) Cuma günü Beşiktaş ile ismini tespit edemediğimiz bir takımla hususi bir futbol müsabakası için karşılaştlar.

¹³⁹ *Tasvir-i Efkâr*, 8 Mayıs 1330/ 21 Mayıs 1914 Perşembe, s.4.

¹⁴⁰ *Tasfir-i Efkâr*, 17 Mayıs 1330/ 30 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

Burada haberi ileten Donanma Mecmuası Beşiktaş ve atletizm hakkında döneme ışık tutacak bazı yorumlar yapar;

“ ... Ekseri işlerde birinciliği, geçen seneki müsabakalarda hemen cümlesinde kendini göstermiş olan Beşiktaş Kulübü ahraz ediyordu. Hakikati itiraf edersek, Beşiktaş Kulübü mevcut meyanında yegâne ‘Atletik’ bir kulüptür. Esasen Kulüplerimizin iştigal ettikleri sporlar hiç mütenevvi değil; şimdiye kadar ne kadar kulüp varsa hemen cümlesi ayak topu kulübüdür. Ve kendilerini öyle tanıtmışlardır. İçlerinde bilhassa terbiye-i bedeniye ve atletik sporlar için teşekkül etmiş olanlar Beşiktaş Kulübü ile İstanbul Kulübü’dür.

Beşiktaş’tan bu hususta daha çok şeyler beklenir¹⁴¹ ... ”

Müsamerede havanın yağmurlu olmasına rağmen müsabakalar sonuna kadar devam ettirilir. Müsamereye futbol maçı ile başlanır. Darüşşafaka ve Yeni Turan Takımları arasında yapılan müsabakada taraflar 2’şer sayı ile berabere kalırlar.

7 tur bisiklet yarışından sonra 7 tur yaya tahammül yarışı yapılır. Yaya tahammül yarışını Altun Ordu mensubu Mesud Bey birinciliği kazanırken, ikinciliği de Türk İdman Ocağı’ndan Ömer Efendi alır.

3. müsabaka. Bu müsabakanın birincisi de Beşiktaş’tan Emin Efendi, ikinci de Galatasaray’dan Feyzi Efendi olur.

4. müsabaka sıklet atma müsabakasıdır ve burada da kazananlar yine Beşiktaş’tan gelir. Birinci Hikmet Bey ikinci de yine bu kulüpten Fahri Efendi olur.

5. müsabaka mânialı yarıştır. Burada da Beşiktaş öne çıkar. Birinci Kadri Efendi ve ikinci Nebi Efendi de Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Kulübü atletidir.

6. müsabaka dört ayak yarışıdır ve birinci yine Beşiktaş’tan Ümid Bey olur.

7. müsabaka 100 metre sürat koşusudur. Birinci Altun Ordu’dan Harun Efendi, ikinci de İstanbul Sultanisi’nden Ziya Efendi’dir.

8. müsabaka kulüpler arası bayrak yarışı. Birinci Altun Ordu Kulübü, ikinci de Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Kulübü olur. Müsabakalarla ilgili bir de not var;

“Dâhil-i program olan irtifai atlama, sehpaların tedarik edilememesinden bizzaruri bunun yerine sıklet atma icra edilmiştir¹⁴². ”

¹⁴¹ Donanma, 25 Mart 1915 Perşembe, tarih bilgisi bulunmamaktadır. Önceki ve sonraki sayılara bakılarak tarihleme bizim tarafımızdan yapılmıştır.

27 Mart 1915 Cuma günü Ergenekon Bayramı münasebetiyle bir spor eğlencesi düzenlenmiştir.

Donanma; günün anlam ve öneminden bahsedip, bireysel sporlara da takım sporları kadar önem verilmesine dikkati çeker, ancak o gün yapılan müsabakalara değinmeden haberi bitirir. Mecmuanın bir sonraki sayısına ulaşmamız mümkün olmadı. Ancak O günkü müsabakalara her hangi bir günlük gazete de maalesef değinmemiştir. Dolayısıyla, bireysel sporların da yapıldığını bildiğimiz Ergenekon Günü'nde müsabaka sonuçlarını öğrenemiyoruz. Ancak yayınlanan fotoğraflar vardır. (EK. 13)

Her gün Çanakkale'den başarı haberleri gelmektedir. Bu arada Hilal-i Ahmer Cemiyeti menfaatine de bazı müsamereler düzenlenmektedir. Hatta 23 Nisan Perşembe günü Küçük Çamlıca İdman Yurdu Union Club'da bir müsamere yapılması planlanıyor ancak ertelenmesi gerekiyor. Gerekçesi;

“Bu Cuma Kadıköy'ünde, Ünyon Kulüpte, Küçük Çamlıca İdman Yurdu namına icrası müsemmin olan müsamere, yevm-i mezkûrun Hilal-i Ahmer menfaatine terakki cihetiyle, 24 Nisan Cuma gününe tehir edilmiştir¹⁴³.”

Rumi 24 Nisan 1331 Miladi olarak 7 Mayıs Cuma gününe denk gelmektedir.

Dönemin en aktif kulübü olan Anadolu Hisarı İdman Yurdu, 3 Eylül Cuma günü bir müsamere daha düzenler. Uzun bir tebrik ve teşekkür yazısından sonra Donanma Mecmuası müsamerayı şöyle tanıtır;

“... Koşu, atlama, sırkla sıçrama gibi idmanlarda Yurd münteseblerinin muhitimize nazaren gösterdikleri faaliyet takdire sezaadır. Bilhassa henüz on, on iki yaşlarında körpe vücutların terbiyeve [jimnastik yapmak hususunda] gösterdikleri intizam cidden tebrik edilmelidir. Vesait-i mevcudeyi hüsn-i suretle kollanan İdman Yurdu'nun elde ettiği şu netaic-i hüsneyi, mesaisiyle mepsuten tevsii etmesini idmancı sıfatıyla temenni ederiz¹⁴⁴.”

Dönemin günlük gazetelerinden İkdam ve Tanin'in ilgili tarihli tüm nüshalarını taradığımız halde müsabaka sonuçlarına ulaşamadık. Ancak müsabakaların yapıldığı

¹⁴² İkdam, 22 Mart 1331/ 4 Nisan 1915 Pazar, s.2.

¹⁴³ İkdam, 9 Nisan 1331/ 22 Nisan 1915 Perşembe, s.4.

¹⁴⁴ Donanma, 30 Eylül 1331/ 30 Eylül 1915 Perşembe, S.119, s. 104.

kesindir. Çünkü Donanma Mecmuası bu müsamerede yapılan sırkla yüksek atlama müsabakasından bir fotoğraf yayınlamıştır¹⁴⁵. (EK. 14)

Aynı yıl “Erkek Öğretmen Okulu Tüzüğü” yayınlamıştır ve beden eğitimi veren öğretmen yetiştirilmesi amaçlanmıştır. “Terbiye-i Bedeniye Muallim” adı altında bu okulun yapımına Cağaloğlu semtinde bir arsada başlanır. Okulun yapımı devam ederken Osmanlı Devleti dönemin deyişyle Umumi Harb’a dâhil olur ve işgal kuvveti askerleri binayı işgal eder. İşgal bitip askerler binadan çekildiklerinde ise Maliye Nezareti binaya el koyar ve burada bir bez fabrikası kurar¹⁴⁶.

1916 senesinin en önemli olayı, bu yılla beraber “İdman Bayramı”nın kutlanmaya başlanmasıdır. Önceki yıllarda gençleri spora alıştırmak için spor bayramları ya da spor müsameresi adı altında çeşitli etkinlikler yapılsa da; 1916'dan başlayarak, Kadıköy İttihat Spor Kulübü alanında Dar'ül-muallimîn-i Âliyesi tarafından okullar arası büyük jimnastik ve spor müsabakaları tertiplenmeğe başlanmış ve buna, "İdman Bayramı " adı verilmiştir.

12 Mayıs 1916 tarihinde yapılan idman müsabakalarını Tanin'den öğrenebiliyoruz. Saat 14.15'te müsamere başlamış ve hazır bulunan öğrenciler tarafından bir resmigeçit yapılmıştır. Ancak Maarif Nazırı Şükrü Bey'in geç kalması sonucu bu geçit tekrar edilmiştir¹⁴⁷. Tanin; “... bir askeri mızika bandosu tarafından bir marş çalınmıştır” diye verilen bilgi muhtemelen yukarıda da bahsettiğimiz gençlik marşı olmalı. Çünkü genelde gazeteler çalan marşın ismini mutlaka yazar. Yapılan resmigeçitte, Darüleytam öğrencileri askeri üniforma giymiş ve marşların yanında bir de milli şarkılar söyleyerek izleyicileri derinden etkilemiştir.

Müsabakaları aynen aktaralım;

“... darülmüallimin ibtidai kısmıyla tatbikat kısmı tarafından bir jimnastik numune dersi yapılmıştır. Hakikaten takdirlere layık bir surette yapılan bu idmanlarda ibtidai kısmına Neşet Bey, tatbikat kısmında Selim Sırrı Bey kumanda etmekte idiler.

Bundan sonra manili atlama, yüksek atlamai koşu, bisiklet, futbol, Darülmüallimin İdmancıları tarafından halat çekme müsabakaları Darülmüallimin birinci ve ikinci futbol takımları arasında üç çarıklık bir zaman dâhilinde bir futbol müsabakası icra edilmiştir.”

¹⁴⁵ Donanma, 23 Eylül 1331/ 7 Ekim 1915 Perşembe, S.110, İlave idman sütunları.

¹⁴⁶ Güven, agm, s.73.

¹⁴⁷ Tanin, 30 Nisan 1332/ 13 Mayıs 1916 Cumartesi, s.4.

Atletizm müsabakalarında kazananlar ve ödülleri; “... manili atlamada birinciliği kazanan Muhlis Efendiye bir Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye, yüksek atlamada birinci gelen Ziya Efendi’ye Ulum-ı İktisadiye Mecmuası tevzi edildiği gibi koşu müsabakasında kazanan Talha Efendi de mükafata mazhar olmuştur¹⁴⁸...”

İdman Bayramı 1917’de de kutlanmış ancak savaş ortamı sebebiyle 1928’e kadar bir daha yapılmamıştır¹⁴⁹.

19 Mayıs 1916 Cuma günü Kadıköy’de Miralay Cafer Tayyar Bey’in himayesinde Altun Ordu şerefine bir müsamere düzenlenmiştir. Müsamere saat 2’de başlamıştır. Önce bisiklet yarışı yapılmış, ardından sürat koşusu yapılmıştır. Bu koşuda tabi ki Şükrü Bey birinci gelmiştir. Ağırlık atmada İdman Yurdu’ndan Muzaffer Bey, yüksek sıçrama yarışında Harun Bey birincilikleri kazanmışlardır. Bu yarışlardan sonra futbol müsabakasına geçilmiş ve müsamere sona ermiştir¹⁵⁰.

Selim Sırrı Bey tarafından organize edilen "İdman Bayramı " nın ilki 12 Mayıs 1916’da, ikincisi 11 Mayıs 1917 Cuma günü yapılmıştır. Bu bayramda Mustafa Kemal, şeref tribününde müsabakaları izlemiştir¹⁵¹. Bu Osmanlı Devleti’nin son İdman Bayramı olacaktır. Bundan sonra Cumhuriyete kadar “İdman Bayramı” yapılmamıştır.

O tarihlerde bu idman Bayramlarını hazırlatan Darü’l-muallimîn-i Âliyye Müdürlüğü Terbiye-i Bedeniye Öğretmeni ve Müfettiş-i Umumisi Miralay Von Hof Paşa, İsveç usulü tertip ve jimnastiklerin öncülüğünü yapıyorlardı¹⁵².

11 Mayıs 1917 Cuma günü yapılan İdman Bayramı, Tanin’de “İkinci İdman Bayramı” başlığıyla verilmiştir. Uzun girizgâhta, ilk bayrama oranla daha iyi ve parlak geçtiği anlatılmaktadır.

Selim Sırrı Bey’in komutasında Darülmuallimin öğrencileri “terbiyevi oyunlar” icra etmişlerdir. Burada bir drama da sergilenmiştir. Spor yaparken yaralanan sporculara nasıl müdahale edileceği canlandırılmıştır. Daha sonra yüksek atlamaya geçilmiştir. Davud Paşa, Kadıköy Sultanisi dışındaki okullardan toplam 15 atlet katılmıştır. Oldukça heyecanlı geçen müsabakada Ziya Bey 1,5 m irtifayı atlayarak birinci olmuştur.

¹⁴⁸ Tanin, 30 Nisan 1332/ 13 Mayıs 1916 Cumartesi, s.4.

¹⁴⁹ “İdman Şenliğinden 19 Mayıs’a” <https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/idman-senliginden-19-mayisa-h260295.html> Erişim:13.09.2020.

¹⁵⁰ İkdâm, 8 Mayıs 1332/ 21 Mayıs 1916 Pazar, s.2.

¹⁵¹ Güven, agm, s.73.

¹⁵² Hıfzırrahman Raşit Övmen, *Mustafa Kemal’in Eğitimle İlişkileri ve Türk Eğitimine Etkileri*, Atatürk Konferansları 6, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1977, s. 143-144.

“Uzunluğuna bir adım atlama” olarak tabir olunan yarışa Davud Paşa, Mercan, Vefa ve Kadıköy Sultanileri dışında 7 öğrenci iştirak etmiştir. Birinciliği Galatasaray Sultanisinden Fuad Efendi 5,70 m atlayarak kazanmıştır.

Sırıkla yüksek atlama yarışına Darülmualimin Aliyye ve İstanbul Sultanisinden ikişer atlet katılmıştır. Birinciliği 2,15 m atlayarak Darülmualimin Aliyye’den İsmail Efendi kazanmıştır.

100 m sürat koşusunda Kabataş Sultanisi dışında 21 atlet katılmıştır. Birinciliği Nişantaşı Sultanisinden Hilmi Efendi kazanmıştır.

Bu arada Selim Sırrı Bey, Kuleli Askeri Mektebinin de müsamereye dâhil olacağını bildirmiş ve sahne Kuleli Talebelerine bırakılmıştır. Herkesi hayrete düşüren gösteri yapmışlar ve büyük takdir toplamışlardır.

800 m mukavemet koşusunda Darülmualimin Aliyye’den Hasan Efendi birinci olmuştur.

Cirit ve disk atma müsabakalarında da Darülmualimin Aliyye talebeleri kazanmıştır ve akabinde halat müsabakalarına geçilmiştir. Galatasaray ve Darülmualimin Aliyye takımları berabere ilan edildikten sonra da son etap olarak bisiklet yarışı yapılmış ve mükâfatların dağıtımının ardından müsamereye son verilmiştir¹⁵³.

Geleneksel olması planlanan bu idman bayramının 2.si sonuncusu olmuş ve 1928’e kadar bir daha kutlanamamıştır¹⁵⁴.

Temmuz ayı itibariyle gazetelerde sık sık müsamere iptalleriyle ilgili ilanlar yayınlanır. Bunlardan biri;

“Müsabaka Menni

Polis Müdiriyyet-i Umumisi’nden: dünkü gazetelerden bazılarında Taksim Bahçesi’nde ita edilecek müsamere esnasında müsabakalar yapılacağı ilan olunmuş idi. Mezkûr müsabakaların icrası polisçe muvaffak görülmeyerek men edilmiş olmakla ilan-ı keyfiyet olunur¹⁵⁵.”

¹⁵³ Tanin, 12 Mayıs 1333/ 12 Mayıs 1917 Cumartesi, s.3-4.

¹⁵⁴ Övmen, age, s.144.

¹⁵⁵ İkdâm, 18 Temmuz 1333/ 18 Temmuz 1917 Çarşamba, s.2.

20 Temmuz olduğunu düşündüğümüz¹⁵⁶ Taksim'deki müsamere, polisin güvenli görmemesi sonucu tehir değil men edilmiştir. Yaz dönemi boyunca tüm gazetelerde bunun gibi ilanlar çokça yayınlanmıştır.

Sezon bittikten birkaç ay sonra Ramazan Bayramı münasebetiyle bazı kulüpler gazete ilanları ile bayramlaşma için toplanma duyurusu yayımlatmışlardır. Altun Ordu ve Galatasaray bunlardan bazılarıdır¹⁵⁷.

Yaşanan işgaller nedeniyle, spor sahaları da işgal edildiği için birkaç yıl boyunca atletizm gibi diğer bireysel spor dalları da müsabaka yapamamışlardır. 1921'e gelindiğinde Milli Mücadele hızlanmış, halkta bir nebze huzur ve güven duygusu oluşmaya başlamıştır. Rusya ile masaya oturulmuş, anlaşmaya varılmış, Afganistan ile dostluk anlaşması imzalanmış, Bağlantılı olarak da spor müsabakaları da tekrar canlanmaya başlamıştır.

6 Mayıs Cuma günü futbol mevsiminin bitmesi sebebiyle son Cuma Birliği müsabakası yapılır. Fenerbahçe-Altun Ordu karşılaşmasından evvel bazı kulüpler atletizm müsabakaları da yaparlar. "İlkbahar Koşuları" olarak adlandırılan atletizm müsabakaları 2 hafta sürecek şekilde organize edilmiştir¹⁵⁸. Ayrıca yarışlara herkesin katılabileceği de ilan edilmiştir.

Müsabakalardan ilki 7 tur mukavemet koşusudur. Bu yarışı Kumkapı Kulübü'nden ve Küçük Zabit Mektebi'nden İsmail Efendi birinci bitirmiştir. Uzun atlama Afzel Bey birinci, 100 metre sürat koşusunda Anadolu Kulübü'nden Ömer Bey birinci olur¹⁵⁹.

İkinci haftada futbol, beysbol ve boks müsabakaları yapılmış ancak atletizm yapılmamıştır.

27 Mayıs Cuma Hilal-i Ahmer Cemiyeti Müslüman Spor Kulüpleri için müsamere düzenler. İttihad Spor Kulübü'nde yapılan müsabakalara birkaç hafta önce Milli Mücadele'ye katılmak için Ankara'ya hareket eden ancak İnebolu'da durdurulup geri dönen Şehzade Ömer Faruk Efendi ve Ali Vasıb Efendi de katılmıştır. Katılımcı sayısı geçmiş yıllara göre daha fazla olmuştur¹⁶⁰.

¹⁵⁶ Müslümanlar, bu dönemde spor müsabakalarını Cuma günü yapmaya özen gösterirlerdi.

¹⁵⁷ *İkdam*, 19 Temmuz 1333/ 19 Temmuz 1917 Perşembe, s.3.

¹⁵⁸ *İkdam*, 6 Mayıs 1337/ 6 Mayıs 1921 Cuma, s.3.

¹⁵⁹ *İkdam*, 8 Mayıs 1337/ 8 Mayıs 1921 Pazar, s.3.

¹⁶⁰ *Vakit*, 30 Mayıs 1337/ 30 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

Müşamere atletizm 100 metre sürat koşusu ile başlanır. Koşuya 16 atlet iştirak eder. Tıbbiye-i Şahane talebesinden Nubar Bey 11 ⁴/₅ saniyelik derecesi ile birinci olurken; 12 saniye ile Fenerbahçe'den İlhami Bey ikinci olmuştur.

Sırıkla yüksek atlama müsabakasında tek atlet vardır. O da tabiki en çok atletizme önem veren Beşiktaş Kulübü'nden İzzet Bey'dir. hiç rakibi olmadığı için kendi skoru olan 2.65 metre ile müşamerenin birincisi olmuştur. Ancak İkdâm, “Türkiye yüksek atlama şampiyonluğunu ihraz etmiştir¹⁶¹.” Şeklinde belirtmiştir.

Uzun atlamaya 5 atlet iştirak etmiş ve Union Club'dan Bekir Bey 6.46 metre atlayarak birinci olmuştur. 6.16 ile Tıbbiye-i Şahane'den Nubar Bey ikinci, Anadolu Kulübü'nden Mesud Bey 5.88 metre ile üçüncülüğü kazanmıştır.

Bayrak yarışında Galatasaray ve Tıbbiye-i Şahane arasında icra edildi. Birinciliği Tıbbiyeliler kazanmıştır. Halat ve hokeyi müteakip futbol maçı yapılarak müşamere hitama erer. Vakit Gazetesi bu müşamerenin fotoğraflarına da yer vermiştir. (EK. 15)

28 Mayıs 1921 Cumartesi günü için Robert Kolej spor müşamereleri ilanı verilir. Sezonun en önemli atletizm müsabakaları yapılacaktır.

“Müşabaka netaiçleri Avrupa rekorları ile mukayese edilebilmesi için bilimum ölçüler bu sene metroya (metreye) tecvil edilmiştir. Mevsimin en mühim idman müsabakalarını teşkil edecek olan bu fırsatı idman meraklılarının kaçırmamaları şayan-ı tavsiyedir¹⁶²...”

Profesyonel bir müşabaka olsa da maalesef sonuçlar gazetelere yansımamıştır.

7 Ekim 1921 Cuma günü Spor Âlemi Mecmuası önderliğinde Gülhane Parkında spor eğlenceleri düzenlenmiştir¹⁶³. Müsabakalara mukavemet koşusuyla başlamıştır. Koşucular Gülhane Parkı'ndan başlayarak Bayezıd Parkı'ndan dolaşarak tekrar Gülhane Parkı'na dönmüşlerdir. Bu koşunun kazananı Vefa Kulübü'nden Besim Bey olmuştur.

İkinci müşabaka 100 m sürat koşusu olmuştur. İştirak eden atletlerden Rauf Bey 11 ³/₅ derece ile birinciliği kazandı. Fenerbahçe'den İlhami Bey ikinciliği, yine Fenerbahçe'den Hami Bey üçüncülüğü kazanmıştır. Müsamere en önemli etabı olarak belirtilen bisiklet

¹⁶¹ İkdâm, 29 Mayıs 1337/ 29 Mayıs 1921 Cuma, s.3.

¹⁶² Vakit, 27 Mayıs 1337/ 27 Mayıs 1921 Cuma, s.4.

¹⁶³ İkdâm, 8 Teşrinievvel 1337/ 8 Ekim 1921 Cumartesi, s.2.

yarışıyla devam etmiştir. Burada Şehzade Abdülhalim Efendi, kendi aracıyla ve bizzat kendi kullanarak, Gülhane'den Bakırköy Köprüsü'ne kadar olan mesafede devam eden yarışı takip etmiştir. Ayrıca müsabaka bitiminden sonra da Fiat ve Ford markaları, traktörlerini tanıtmışlardır¹⁶⁴.

Aynı gün yani 7 Ekim Cuma günü Beykoz'da da kayık yarışları yapılmaktadır. Kayık ve yüzme yarışları bittikten sonra Mekteb-i Harbiye talebeleri tarafından atletik hareketlerle gösteri tapılmış ve barfiks çekilmiştir¹⁶⁵.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Taksim Stadyumu'nda 1921-1922 futbol şampiyonunu belirlemek için organize ettiği müsabakayı idman şenliği eşliğinde 3 gün olarak düzenlemiştir. 30 Haziran 1922 Cuma günü finalistler Galatasaray ve Fenerbahçe maçı yapılır. Aynı gün ferdi sporlar da yapılır. İdman Cemiyetleri İttifakı, Vakı'te belirtildiğine göre katılım şartını "*heveskâr olmak ve mani-i sıhhisi bulunmaması*" olarak belirlemiştir. Ancak ferdi sporlarda bazı asgari ölçüler belirlemiştir. Bunlar "*bilhassa ferdi sporlarda hadd-i asgariye kazanılmak mecbur addedilmiştir. Ve bu hadler 100 metro süratte 12 ²/₅, 110 metro manilide 21 saniye, hız alarak atlamada 5 metro, hız alarak irtifai atlamada 1,40 metro, sıklet atmada 9, mızrak atmada 30 ve disk atmada 25 metro olarak tespit edilmişti*"¹⁶⁶. " Olarak belirlenmiştir.

Asgari bir ölçü verildiğine göre ön bir eleme koşusu yapılacağını anlıyoruz.

Müsabakalara saat 10.30'da 110 metre engelli koşu ile başlanmıştır. Burhaneddin, Said ve Ahmed Beyler hakemlik vazifesini üstlenmiştir. Koşuya katılanlardan Şekib, Selahaddin, Faysal ve Musavad 21 saniyede bitişe gelebildikleri için Pazar günü icra edilecek olan final koşusuna katılabilme hakkı kazanmışlardır.

5000 metre koşulunda Besim Ömer ve Ferhad hakkında hakemin ihtilafı dolayısıyla 15 gün sonra icra edilecek bir müsabakaya tehir edilmiştir.

Mızrak atma yarışında Ali Naci Bey 35,53 Faik Bey 28,38 metreye atarak müsabakayı sonlandırmışlardır. Akabinde sıklet atma müsabakası yapılmış Ekrem 11,26 Muzaffer 9,94 metre atarak elemeyi geçmiştir.

¹⁶⁴ Vakı't, 8 Teşrinievvel 1337/ 8 Ekim 1921 Cumartesi, s.3.

¹⁶⁵ Vakı't, 9 Teşrinievvel 1337/ 9 Ekim 1921 Pazar, s.3.

¹⁶⁶ Vakı't, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.1.

400 metre sürat koşusunda atletler gruplara ayrılmıştır. Birinci grupta Anadolu Kulübü'nden Mesud 1 dk 4²/₅ sn ile birinci, Vefa Kulübü'nden Ahmed Nureddin Bey 1 dk. 7³/₅ sn ile ikinci gelmiştir. İkinci grubun koşusu daha heyecanlı geçmiştir. Çünkü Galatasaraylı Unvan ve Rauf Bey mükemmel bir çıkış yaparak en yakın rakibi Altun Ordulu Emin'e büyük fark atmıştır. Ancak Rauf, ilk turu ikmal edemedi rahatsızlanarak sahadan ayrılmak zorunda kalmıştır. Unvan 1 dk ile birinci, Emin 1 dk 9³/₅ sn ile ikinci gelmiştir. Hakem heyetinin kararına göre Unvan Bey bu koşuda rekor kırmıştır.

Halat ve boks seçmelerinden sonra bayrak yarışı yapılmıştır. Galatasaray ekibi birinci, Anadolu Kulübü ikinci gelmiştir¹⁶⁷.

Akabinde yüksek atlama yapılmıştır. Anadolu Kulübü'nden Nail Bey 1,57 metre atlayarak birinci, Süleymaniye'den Selahaddin Bey 1,48 metre atlayarak ikinci gelmiştir.

2 Temmuz Pazar günü de önemli atletizm müsabakaları yapılmış ve Beşiktaş Kulübünden Danış Bey birinci olmuştur. Diğer günlerde de yapılmıştır ama netice tayinleri son güne bırakılmıştır¹⁶⁸. ”

Bu müsabakalardan sonra boks maçları yapılmış, akabinde Anadolu Takımı ile Bahriye Takımı halat çekme mücadelesi vermiştir. Önemli futbol müsabakalarına gelmeden evvel, 110 metrelik engelli koşu yarışı yapılmıştır. Bu koşuda birinci Galatasaray'dan Şekib Bey birinci, Fenerbahçe'den Feyzullah Bey ikinci gelmiştir. (EK. 17) Bu yarıştan sonra da günün en heyecanlı karşılaşması olan İngiliz Takımı ile Türk Muhteliti'nin futbol maçına geçilmiştir.

30 Ağustos itibariyle de Büyük Taarruzdan muzafferiyetle çıkmış, akabinde 3 Eylül'de Emet, 9 Eylül'de İzmir, 11 Eylül'de Bursa işgalden kurtulmuştur. Ancak İstanbul henüz bu kadar şanslı değildi ve hala işgal altındaydı. Milli mücadelenin Anadolu'daki başarısı İstanbul'da asayiş daha güvensiz yapıyordu.

15 Eylül 1922 Cuma günü Makriköy Enas-ı İttihadi Osmani Mektebi bir müsamere düzenleyecektir ancak “... *Hükümet'in dün akşam tebliğ edilen emri mucibince*¹⁶⁹...” ertelenmesine karar verilmektedir.

¹⁶⁷ *Vakit*, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.2.

¹⁶⁸ *Vakit*, 3 Temmuz 1338/ 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.1.

¹⁶⁹ *İkdam*, 15 Eylül 1338/ 15 Eylül 1922 Cuma, s.4.

1923 senesinin ilk spor olayı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulmasıdır. Mart ayında Ankara'nın en önemli kulüplerinden Gençlerbirliği kuruldu. Temmuz ayında da İzmir Spor kuruldu.

9 Nisan Pazar günü, Taksim Stadyumu'nda saat 2'de “*sporcular arasında senelerden beri kemal tehalükle beklenen beynelmilel umumi koşular*” icra edilmiştir¹⁷⁰. Program şöyle tahmin ediliyor; Ömer Besim Bey ve Kenan Kadri Bey 1500 metre koşuya iştirak edecek ve aynı koşuya 5 İngiliz askeri ve 10 Rum iştirak edeceklerdir. 5000 metre koşusuna İsmail Hakkı Bey ve Karasu gibi meşhur müsabıklar iki İngiliz askeri ve sair Rum ve Ermeni sporcuları iştirak edecektir¹⁷¹.”

¹⁷⁰ İkdam, 9 Nisan 1339/ 9 Nisan 1923 Pazar, s.3.

¹⁷¹ İkdam, 9 Nisan 1339/ 9 Nisan 1923 Pazar, s.3.

3. BÖLÜM
BİSİKLET
ve
MOTOSİKLET
MÜSABAKALARI

Dünya tarihinde bilinen ilk iki tekerlekli araç, Baron Karl de Drais de Sauerbrun tarafından tahta malzemeden geliştirilen arkada sabit, önde yönlendirilebilen bir tekerleği olan ve 6 Nisan 1818’de Paris’te sergilenen “drezin”dir. Bu alet tam anlamıyla bisiklet sayılmazdı. Binici hareket edebilmek için yerden destek alıyor ve kaydırarak ilerliyordu. (EK. 18)

İskoç Kirk Patrick Mc. Millan’ın 1839 yılında pedalı bulmasıyla bisiklet bugünkü görünümünü andırmaya başladı¹⁷². 1861’de Fransız Pierre Michaux ve oğlu Ernst ile birlikte geliştirilen ve “Velospid” adıyla tanınan tahta ve demirden yapılmış araçtan 142 tane üreterek piyasaya sürdü¹⁷³. Tekerleklerin sert lastikle kaplanıp demirin çıkarılması sayesinde sürat arttı ve halkın da yoğun ilgisini çekmesiyle ilk resmi bisiklet yarışları yapılmaya başlandı. 1869’da Paris-Rouen arasında ilk bisiklet yarışı düzenlendi. İngiliz James Moore’un 10 saat 23 dakika ile kazandığı 126 kilometrelik bu yarış bisiklet sporunun başlangıcı olarak kabul edilir¹⁷⁴. Bu yarışın katılımcıları arasında ayrıca 4 Fransız kadın yarışmacı da vardır¹⁷⁵.

ABD’deki bisiklet yarışları ise 1878 yılında düzenlenmeye başladı. Bisiklet yarışları, 1890’larda Avrupa’nın pek çok ülkesinde en çok tutulan yaz sporu haline geldi. İlk klasik yol yarışı olan Fransa Turu’nun birincisi 1903 yılında düzenlendi. Bu yarışı Fransız Maurice Garin kazanmıştır¹⁷⁶.

Bisikletin Osmanlı’ya girişi, Avrupa’da yaygınlaşmasının ardından çok zaman almamıştır, 19. yüzyılın sonlarında girmiş, gördüğü ilgi üzerine kullanımı kısa sürede yaygınlaşmıştır. Öncelikle kamu hizmetlerinin daha hızlı bir şekilde yerine getirilebilmesi için posta, polis ve ordu teşkilatında kullanılmıştır¹⁷⁷.

Tarik gazetesinin 31 Ağustos 1885 tarihli nüshasında şöyle bir haber bulunmaktadır;

“...Mösyö İstefanis adında bir Amerikalının velosiped ile seyahat ve Dersâa’det’e muvasalatıyla buradan dahi hareket ettiğini yazmış idik. Ankara’dan yazıldığına göre mumaileyh İzmit’ten 5 günde şehr-i mezkûra muvasalat ve Vali Paşa hazretleri ile memûrin-i vilâyet ve binlerce ahali merkuûmun hareketini temaşa etmişler ve merkuûm kendisine yapılan rica üzerine 3 defa şose üzerinde velosiped ile yürüyüp

¹⁷² Morpa Spor Ansiklopedisi, Morpa Yayınevi, İstanbul, 2003, C.1, s.198.

¹⁷³ “Bisiklet Tarihi”, <https://ikitekerruhu.wordpress.com/2014/12/30/bisiklet-tarihi/> Erişim: 20.09.2020.

¹⁷⁴ Meydan Larousse, “Bisiklet”, Meydan Yayınları 1969,C.1, s. 363.

¹⁷⁵ Mehmet Süme, Selami Özsoy, “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Bisiklet Sporuna”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y.2010, S.24, s.346.

¹⁷⁶ Anabritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık, İstanbul 2004, C.4, s.326-328.

¹⁷⁷ Süme-Özsoy, agm, s.347.

1200 yarda mesafeyi 2 dakika 14 saniyede kat etmiştir. Merkuûm bilahare vali paşa hazretleri ile memûrin-i vilâyetten veda idüp Yozgat’a mütevecciye-i azimet olmuş (yönuüne gitmiş) andan dahi Sivas’a azimet etmiştir¹⁷⁸. ”

Habere göre Mösyö Thomas Istefanis adında bir Amerikalı, bisikletiyle önce İstanbul’a gelmiş daha sonra İzmit üzerinden beş günlük bir yolculuktan sonra Ankara’ya ulaşmış ve oradan da Yozgat üzerinden Sivas’a geçmiştir.

Velosiped, Fransızca “Vélocipède” kelimesinin farklı bir telaffuzudur. Fransız Kültürüne daha yakın olan İstanbul halkı da önceleri bu ismi kullanmıştır. Batı Avrupa’da velosiped üç tekerlekli çocuk bisikleti anlamını kazanırken 1901’de İkdâm gazetesinde Ali Kemal “derrace” adını önermekteydi¹⁷⁹. Nitekim Osmanlı’da bisiklet için yaygın olarak velosiped tabiri kullanılsa da bunun yanı sıra Ali Kemal’in önerdiği “Derrace” deyimini de kullanılmıştır. Bisikletin ilk görülmeye başladığı dönemlerde bisiklet kullananlar “monden” denilerek alaya alınmış, zaman zaman züppelikle suçlandığı görülmüştür¹⁸⁰.

İstanbul’a ilk bisikletler 1880’lerde ithal edilmeye başlanmıştır. 1884 yılında İstanbul’da yayınlanan Saadet gazetesinde yayınlanan ilanda şu satırlar yer almaktadır:

“Velosiped istimalinin dünyanın her tarafında ne derecelere terakki ettiği malumdur. Galata’da Şişli Tramvay hattı mevkiinde Voyvoda Karakolhanesi istisalinde kâin Mösyö Edmon Karvana’nın İngiliz Mağazası bu terakkiyi nazarı dikkate aldığı cihetle, bu kere meşhur ‘Anglo Amerikan’ şirketinin Dersaadet Vekâletini deruhte etmiştir. Bu şirket en sağlam, en hafif, en ziyade süratle hareket eden ve en müzeyyen ‘velosiped’lerin imali ile iştihar etmiştir¹⁸¹. ”

Servet-i Fünûn dergisi yazarı Ahmet İhsan, 1893 yılında İstanbul’da düzenlenen nizami olmayan bisiklet yarışından bahsetmektedir.

“... belki pek yakında Kuşdili Çayırı’nda bir velosiped yarışı görürüz demiştik. Zannımız pek çabuk hakikat oldu, ama yarış Kuşdili Çayırı yerine Tepebaşı Bahçesi’nde oldu. Yarışmanın esası bahçe etrafını bir saatte 120 defa devretmekti.

Bu müsabakayı ortaya çıkaran Mösyö Ortek, bir saatte ancak 104 defa devredebildi. İstanbul’un yeni velospidçilerinden Fernand isminde bir ehl-i zevk de

¹⁷⁸ Tarik Gazetesi, 19 Ağustos 1301/ 31 Ağustos 1885, s.3.

¹⁷⁹ Kudret Emiroğlu, *Gündelik Hayatımızın Tarihi*, Dost Kitabevi, Ankara, 2002, s. 528.

¹⁸⁰ Akçura, age, s.139.

¹⁸¹ Gökhan Akçura, *Evvel Zaman İçinde Bisiklet*, Om Yayınları, İstanbul 2003, s.119.

120 defa devrederek galebe çalmaya muvaffak oldu. İki tekerlekli arabasına süvar olarak bahçede dolaşan Ortek'in yarışı kazanmak için helecan ile bacak salladığını, çırpındığını görmek hakikaten pek gülünç idi¹⁸².”

1894 yılında bir Avrupa gazetesinde ordularda velosiped kullanımını konu alan bir gazete yazısı tercüme edilerek padişaha sunulmuştur. 1895 yılında İstanbul'da sayıları artmaya başlayan bisikletlerden biri saraya takdim edilirken diğer yandan Şehremaneti bisiklet kullanımının düzenlenmesi için harekete geçmiştir. Şehremaneti, İstanbul Beyoğlu'nda bisiklet ile dolaşanların sayısının artması üzerine bunların yasaklanmasını ve Taksim-Şişli yolu haricinde dolaşmalarına müsaade edilmemesi için 2 Ocak 1895 tarihinde Dâhiliye Vekâleti'ne başvurmuştur. Dâhiliye Vekâleti de Şehremaneti'nin bu talebini Sadaret Makamı'na sunmuştur. Sadaret Makamı durumu değerlendirmiş ve Dâhiliye Vekâleti'ne gönderdiği cevapta bu yolda gidip gelenlerin şimdiye kadar bir sakınca doğurmadığı bildirildiğinden yasaklanmasını uygun görmeyerek şu notu eklemiştir:

“Her ne kadar bunların dar sokaklardan geçemeyeceği bilenmekteyse de geçenler olduğu halde belediye çavuşları marifetiyle ötekine berikine çarpıp bir kazaya neden olmamaları için uygun bir dille ikaz edilmesi şimdilik yeterli olacaktır.”

1895'te Viyana'daki bisiklet cemiyetlerinin girişimi ile Viyana – İstanbul arasında bir bisiklet yarışı düşünülmüş, ancak Alman Wolff Ajansı'nın haberine göre bu yarış ertelenmiştir.

Daha sonra Viyana Belediye Başkan Yardımcısı Doktor Alber Rinhetr'in girişimiyle kurulan bir komite; Belgrad, Niş, Sofya, Filibe ve Edirne yoluyla İstanbul'a ulaşılacak bir gezi planlamıştır. Viyana'da ortaya çıkan bu organizasyon fikrine Avusturya'nın İstanbul başkonsolosu Bonri de destek vermiş, hatta bu komitenin kurulmasından dolayı sarayın en küçük Şehzadesi de memnuniyetini belirtmiştir. Komite, bu gezide Osmanlı ülkesine getirilecek bisikletlerin ithalat ve ihracat vergisinden muaf tutulması için talepte bulunmuştur. Ayrıca bisikletlerin geçecekleri yolların keşfi için yarış öncesinde Viyana'dan yola çıkacak olanlara kolaylık sağlanmasını da talep etmiştir. Bu seyahat için keşif koluyla birlikte kaç kişinin geleceğinin daha sonra bildirileceği beyan edilmiştir. Sadaret Makamı,

¹⁸² Süme ve Özsoy, agm, s.348.

Avusturya sefareti aracılığıyla iletilen bu talebi olumlu karşılamış, kafilenin getireceği bisikletlerden vergi alınmayacağını bildirmiştir.

Türkiye Bisiklet Federasyonu'nun ilk başkanı olan Muvaffak Menemencioğlu'nun anlatımına göre; 1897 yılında, Osmanlı İmparatorluğu'nun en büyük kentlerinden biri olan Selânik'te, Depo Harici diye anılan mahalde, toprak pistli ve yüksek virajlı, çevresi ahşap tribünlerle çevrili bir velodrom mevcuttu ve burada bisiklet yarışları yapılırdı. Nobile adında bir Fransız öğretmen ile Selânik yerlilerinden Modyano Efendi ile Enver Paşazade Mustafa Bey, Selanik Velodromu'nda ilk bisiklet yıldızımız olmuştur¹⁸³.

Osmanlı sınırları içinde ilk bisiklet yarışlarının Selanik'te yapılmasından sonra taht şehri İstanbul'da da bir bisiklet faaliyetinin başladığı göze çarpar. Ancak bu, 20. yüzyılın başlarına rastlar.

Meşrutiyetin ilanından önce, bazı bisiklet acentelerinin, yurt dışından getirttikleri bisikletlere müşteri çekebilmek için, doğrudan doğruya reklâm amacıyla giriştikleri bir teşebbüs bu yolda ilk ciddi adımı teşkil etmiştir. Beyoğlu'nda, Ağa Camii yanında bir bisiklet mağazası bulunan Levon Efendi ile Ragıp Paşa Hanı içinde aynı işi yapmakta olan Papazyan Efendi'nin ortaklaşa girişimleriyle Tepebaşı'nda, bugün İstanbul Belediyesi Sergi Sarayı'nın bulunduğu alanda güzel bir bisiklet pisti yaptırılmıştı. Yaklaşık 5 metre genişliğinde ve virajları tahtadan yapılma bu pistin uzunluğu 250-300 metre kadardı. Zemini ise çimentodandı.

Tepebaşı Bahçesi'nde oturanlar tarafından da rahatça görülebilen bu pistte yapılan, ancak bir spordan çok heveskârlar arasında iddialı bahisleri andıran buradaki ilk bisiklet yarışları halkın büyük ilgisini uyandırmıştı. Artan bu ilgi yalnız bisiklet satışlarını etkilemekle kalmamış, Tepebaşı pistine büyük meraklı kalabalıklarını da çekmeye başlamıştır. Ancak büyük kalabalıkların yarış izlemek amacıyla dahi olsa, toplanmasından huylanan II. Abdülhamid'in emir ve fermanıyla burada bisiklet yarışlarının yapılması yasaklanmıştır.

Tepebaşı'nda yapılan ilk bisiklet yarışlarının uyandırdığı büyük ilginin sonucu olarak bisiklet sporu çok geçmeden Kadıköy yakasına da sıçramıştır. Kadıköy'de baş gösteren ve hızla gelişen bu faaliyetin ilk sivrilen isimleri arasında, aynı zamanda “İlk Türk Futbolcusu” olmakla da ünlü Bahriyeli Fuad Hüsni Bey, Şûray-ı Devlet mensuplarından

¹⁸³ Cem Atabeyoğlu, *1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, Fotospor yayınları, İstanbul 1991, s.47.

Hamid Bey, daha sonra Türkiye Bisiklet Federasyonu Başkanlığı görevinde de bulunan Hüsni Naili Bey, Kadıköylü Hüsameddin ve Acem Ali beyler bulunuyordu.

1908-1923 ARASINDA YAPILAN BİSİKLET MÜSABAKALARI

Meşrutiyet'in ilanı doğal olarak bisiklet sporu camiasında da büyük rahatlık sağlamıştır. Ayrıca bisiklet sporu diğer spor dallarında göre daha kısa sürede meraklı toplamıştır etrafına. Ancak basına yansması oranında ulaşabildiğimiz bilgiler azdır. Mesela 1914'te yayınlanan bir makalede, mezkûr seneden birkaç sene evvelinin bisiklet yarışlarının sıklığı ve sporcu becerileri ile 1914 senesi bisiklet sporunun durumu karşılaştırılarak sitem edilmektedir¹⁸⁴. Ancak ne var ki biz basında 1910'dan evvel bisiklet yarışı göremiyoruz.

Osmanlı'nın ilk spor gazetesi olan Futbol, ilk sayısında "Pazar Günkü Müsabakalar" başlığında atletizmden sonra 4. haber olarak bisiklet yarışları verilmiştir. Yarışın galibi Metin Hafız Bey olmuştur. İkinciliği kazanan da Fenerbahçe'den Niyazi Efendi olmuştur.

Bisiklet yarışından sonra motosiklet yarışı yapılmış ve bu yarışın şampiyonu da Fethi Efendi olmuştur¹⁸⁵. Futbola uzun sütunlar ayıran gazete maalesef bu tip sporlara çok kısa değinmiştir.

1911 yılında Tanin gazetesi düzenlenen İdman Bayramında bisiklet müsabakası yapıldığını, Terakki Kulübü'nden Niyazi Efendi birinciliği kazandığını haber vermiştir¹⁸⁶.

3 Nisan 1327 (16 Nisan 1911) Pazar günü Kolojvar'ın misafir edildiği spor şenliklerinde yapılan motosiklet müsabakalarında "Galatasaray Kulübü'nün makinesini idare eden Zekeriya Efendi birinciliği kazanmıştır¹⁸⁷."

1912 senesinin açık hava sporlarının mevsimi geldiğinde sporseverleri en memnun eden olaylardan biri olan Galata Köprüsünün yeniden trafiğe açılması olmuştur. Bu açılış, at yarışları için Zeytin Burnu'na gidişi, Makriköy futbol sahalarına gidişi ve Kadıköy Union Club'a vapurla geçişi kolaylaştırmıştır.

Rumi 4 Mayıs 1328 Cuma günü Sultan Ahmed Meydanı'nda Donanma-i Osmani Muavenet-i Milliye Cemiyeti tarafından hasılatı Donanmaya ait olacak şekilde bir at yarışı

¹⁸⁴ *İdman*, 15 Mayıs 1330/ 28 Mayıs 1914 Perşembe, S.31, s.484.

¹⁸⁵ *Futbol*, 28 Eylül 1326/ 11 Ekim 1910 Salı, S.1, s.3.

¹⁸⁶ *Tanin*, 4 Nisan 1327/ 17 Nisan 1911 Pazartesi, s.3.

¹⁸⁷ *Tanin*, 5 Nisan 1327/ 18 Nisan 1911 Salı, s.3.

tertip edilmiştir. Velosiped yarışları da icra edilmiştir. Bu yarışı Hafız Yakub birinci, Âsaf Bey ikinci olarak bitirmiştir¹⁸⁸.

Osmanlı Jimnastik Kulübü 11 Mayıs Cuma (24 Mayıs 1912) Akaretlerdeki kulüp binasında öğleden sonra 2 buçukta müsamere düzenleyeceğini ilan eder. Programda bisiklet yarışı da vardır¹⁸⁹. Program ve saati yayınlansa da müsabaka sonuçları hiçbir gazetede yayınlanmamıştır.

1913 senesinde Fransa’da uluslararası katılımlı büyük bir bisiklet müsabakası yapılır. Tüm Fransa’yı turlayacak şekilde planlanan müsabakalara Türk sporseverler de büyük ilgi göstermiştir. İdman Mecmuası büyük yer ayırmış ve ayrıntılı haber yapmıştır¹⁹⁰.

Ramazan Bayramı’nın 3. Günü olması münasebetiyle Miladi 5 Eylül Cuma günü Kadıköy Uzunçayır’da at yarışları düzenlenmiştir. Yarışta belli sıralarda farklı branşlara yer verilmiş ve beşinci yarış olarak motosiklet yarışları yapılmıştır. Müsabakayı yine İdman’dan aktaralım;

“... Motosiklet yarışı programın beşinci numarasını işgal ediyor, fakat iştirak edenlerin isimleri görülmüyordu. Maalesef bu yarış yapılamadı. Hatta badema icra edilecek müsabakalarda da yapılamaz, yapılsa bile bir menfaat temin etmekten uzaktır. Çünkü, motorlu merakıbin yarışı her makinenin icat olduğu fabrikalar beyinde bir zanaat yarışıdır. Vakıa, onu idare edenin de işte oldukça tesiri var ise de şimdiye kadar fena bir makinenin iyi binicinin elinde hiçbir muvaffakiyet temin edemeyişine nazaren herhalde esas masnuatının değil zanaatın derecesini tayin olduğundan ve bizde ise böyle motor, otomobil (motorbot) gibi yarış makineleri yapacak fabrikalar değil tamir edecek, kullanacak ustalar bile bulunmadığından bu yarışların ehemmiyeti pek az olacaktır¹⁹¹ ...”

Dolayısıyla 5. Yarış olarak motosiklet yarışına yer verilse de, teknik bazı sorunlardan yarış gerçekleşememiş, tekrarlamaya da ihtiyaç duyulmamıştır.

¹⁸⁸ Tanin, 5 Mayıs 1328/ 18 Mayıs 1912 Pazar, s.3.

¹⁸⁹ Tanin, 6 Mayıs 1328/ 19 Mayıs 1912 Pazar, s.5.

¹⁹⁰ İdman, 1 Ağustos 1329/ 14 Ağustos 1913, S.5, s.81.

¹⁹¹ İdman, 1 Eylül 1329/ 14 Eylül 1913 Pazar, S.6-7, s.108.

13 teşrinievvel yani 26 Ekim 1913 Pazar günü Fenerbahçe Kulübü Union Club’da bir spor bayramı düzenlenmiş ve Maarif Nazırı Şükrü Bey’in de katıldığı program bir saat gecikmeli başlamıştır. Atletizmle başlayan müsabakalarda arada bir de küçükler bisiklet yarışı yapılmıştır. 2600 metre küçükler bisiklet yarışında on dört dakika yedi saniyen ile birinciliği Faur Mektebi’nden Sedad Bey kazanmıştır. 23000 metrelik bisiklet yarışı kırk beş dakika kırk iki saniyede Aşot Efendi kazanmıştır¹⁹²”

1. Dünya Savaşı senesine gelindiğinde, savaşın güçlü taraflarından Fransa’da siyasi durumdan bağımsız olarak spor, yine yoluna devam etmiştir. Fransa’nın etrafında tam tur dönmek suretiyle yapılan yarışmaya İdman, yine geniş yer ayırmıştır¹⁹³;

Bisiklet müsabakasının ilk günü Avusturya Arşidükü suikasta uğrar ve 1. Dünya Savaşı başlar. Yarışın bitiminde de Almanya Belçika’yı istila eder ve Fransa’ya savaş ilan eder. Müsabakanın bitiminde yarışçılardan çoğu askere alınmıştır¹⁹⁴.

13 Mart 1914 Cuma, Cuma Birliği Ligi himayesinde İttihad Spor Kulübü’nde bir spor bayramı düzenlenir. Üsküdar Mutasarrıfı Faik Ali Bey ve Maarif Müdürü Şevket Bey’in de onurlandırdığı eğlencede geniş kapsamlı bisiklet müsabakaları da yapıldı. Olması planlanan müsabakalar İdman’da ‘tahmini olarak’ notuyla şöyle yayınlanır:

“1 – (50) tur bisiklet [tahammül koşusu]
2 – (10) tur bisiklet [14 yaşından küçük çocuklara]
3 – (5) tur bisiklet [saat koşusu] ...¹⁹⁵”

Gerçekleşen müsabakalarda sonuçlar ise şöyledir;

“30 tur bisiklet (35) dakikada Burhaneddin bey
30 tur bisiklet (37) dakika Vecdi Bey
10 tur bisiklet ‘çocuklar arasında’ 12 dakikada Rabi Bey,
10 tur bisiklet ‘çocuklar arasında’ 12 dakikada Muhtar Bey
5 tur bisiklet sürat 5 dakikada Vecdi Bey¹⁹⁶...”

¹⁹² İdman, 15 teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913, S.8-9, s.137.

¹⁹³ İdman, 11 Kanunisani 1329/ 24 Ocak 1914, S.18, s. 278-279.

¹⁹⁴ “Tarih”, <https://www.letour.fr/en/#> Erişim: 09.12.2019.

¹⁹⁵ İdman, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.330.

¹⁹⁶ İdman, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.378.

Altın Ordu'nun 28 Mart 1914'te düzenlediği müsamerede Vecdi Bey birinci, Alber Bey ikinci olmuştur¹⁹⁷.

1 Mayıs 1914 İstanbul Jimnastik Kulübü İdman Müsameresinde atletizm müsabakaları arasında bisiklet yarışları da yapıldı. Müsamereye geç başlanması ve hakem bitarafılığı sorunları gölgesinde yapılan müsabakalarda bisiklet yarışları neticeleri şöyle;

Beş Tur Bisiklet Sürat	Saniye Dakika	
1. Alber Efendi – Fenerbahçe	44	4

30 Tur Bisiklet	Saniye Dakika	
1. Vecdi Bey	30	15
2. Alber Efendi	31	12

15 Mayıs 1914 Cuma günü Ticaret Bahriye Mektebi menfaatine düzenlenen İdman müsameresinde 4 rakibin bulunduğu bir bisiklet yarışı da düzenlenmiştir. Müsamere bisiklet yarışlarıyla başlar. Üç turluk bisiklet yarışına 4 rakip katılmıştır. Kadıköy Numune Mektebi talebesinden Edib Bey 1350 metrelik mesafeyi 150 saniyede kat ederek birinciliği kazanmıştır.

Dönüşümlü müsabakalar yapıldığı için ikinci olarak atletizm müsabakası yapılmış ve tekrar bisiklet yarışı yapılmış, 15 turluk bisiklet yarışını Frerler Mektebi'nden Osman Bey birinci ve heveskârandan Sırrı Efendi ikinci gelmiştir¹⁹⁸.

1914 yılına ait "... bisiklet şu son senelerde bizde büsbütün ortadan kayboldu. Bundan yedi sekiz sene evveleri Hafızların, Süleyman Efendilerin daha bilmem kimlerin fenerdeki yarışları süratleri, mukavemetleri şimdi kimsede görülmek şöyle dursun iyi kötü bisiklet yarışçısı namına bir iki gençten başka koşucu yok. Hâlbuki bu spor bizde yer tutmuş hem de esaslı surette bizi ümitlendirecek şekilde bir müddet devam etmiştir. Ne oldu bize?¹⁹⁹" değerlendirme 1914 yılından önce daha fazla bisiklet yarışı yapılırken şimdi bunun azalmasının eleştirisi niteliğindedir.

¹⁹⁷ *İdman*, 6 Nisan 1330/ 19 Nisan 1914 Pazar, s.427.

¹⁹⁸ *Tanin*, 3 Mayıs 1330/ 16 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

¹⁹⁹ *İdman*, 15 Mayıs 1330/ 28 Mayıs 1914 Perşembe, S.31, s.484.

Yine aynı şekilde bir başka yazıda da “Bir zamanlar futbol ile mütevaziyen ikinci bir sporumuzu teşkil eden bisikletle geçen iki sene ile bu sene zarfında söndü. O yolda çalışacak bunca genç kaldığı halde bir tanesi bile bisiklet yarışlarında görülüyor.

Beş altı sene evveleri Fenerbahçe, Ünyon Kulüp devranları ne mühim bir meşgale olurdu. Küçük, büyük beylerce temaşakar orada tur eden beş on ateşli gencin o tura tur seyrini adeta tettebbu edercesine görür, seyredirdi. Fenerde yüz turluk mukavemet koşuları, kırk turluk sürat yarışlarında şimdi motorbot makinistliği eden Hafız’ın, Bahriyeli Süleyman Efendi’nin atlet Adil Bey’in gösterdikleri şiddet ve azim hakikaten takdirlere sezadır...²⁰⁰”

1915 Mart ayının bitimiyle yine Açık hava sporları canlanmaya başlamıştır. Çanakkale’de Deniz Muharebeleri devam etmektedir. 2 Nisan Cuma günü, Union Club’da yağmurlu havaya rağmen bir müsamere yapılır. Müsamere Darüşşafaka ve Yeni Turan takımları arasında yapılan futbol maçı ile başlar. Takımlar 2’şer gol ile berabere kalır. Ardından yedi tur bisiklet yarışı yapılır. Birinci Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Kulübü’nden Cavid Efendi olur. İkinci de Hadika-i Meşveret Mektebi talebesinden Cemaleddin Efendi olur²⁰¹.

4 Haziran 1915 Cuma, Fenerbahçe, Tayyareciler takımını ağırlarken bir de bisiklet müsabakası yapılmıştır. İttihad Spor Kulübü’nde 50 tur bisiklet yarışında Tayyarecilerden Vecihi Bey birinciliği kazanmıştır²⁰².

1915-1916 kış mevsimi yine Cihan Harbi’nin sıcak atmosferinde geçer. 19 Mayıs 1916 Cuma günü Kadıköy’de Miralay Cafer Tayyar Bey’in himayesinde Altun Ordu şerefine bir müsamere düzenlenmiştir. Müsamereye bisiklet yarışlarıyla başlanmış ve bu yarışı Beşiktaş Sultanisi’nden Feyzi Bey kazanmıştır. Bisiklet ardından atletizm ve akabinde futbol maçı yapılarak müsamereye hitam verilmiştir²⁰³.

11 Mayıs 1917 Cuma günü Osmanlı Devleti’nin 2. İdman Bayramı icra edilmiştir. İlkine göre daha mutantan kutlanan bayramın son etabında bisiklet müsabakaları yapılmıştır.

²⁰⁰ *İdman*, 15 Mayıs 1330/ 28 Mayıs 1914 Perşembe, S.31-32, s.507.

²⁰¹ *İkdam*, 4 Nisan 1915 Pazar, s.2.

²⁰² *Tasfir-i Efkâr*, 23 Mayıs 1331/ 5 Haziran 1915 Cumartesi, s.2.

²⁰³ *İkdam*, 8 Mayıs 1332/ 21 Mayıs 1916 Pazar, s.2.

Diğer branşlara ayrıntılı yer verilse de bisiklet etabında kazananların adına dahi yer verilmemiştir. Sadece kazananlara mükâfat tevzi edildiğini biliyoruz²⁰⁴.

Osmanlı Devleti, Savaşın sonlarına yaklaştıkça daha da yorgun düşmüş, müttefikleri de aynı durumda olmasından dolayı manevra gücü de tükenmiştir. Üstelik ülkedeki genç sporcular çoğunlukla muvazzaftır. Dolayısıyla futbol dışındaki tüm spor dallarında sporcu bulunamadığı için müsabaka da yapılamamıştır. Bisiklet sporunda öncü olan Fransa da dahi 1914'ten 1919'a kadar bisiklet yarışı yapılamamıştır. Ülkemizdeki bisiklet sporu için de yeni müsabakaları görebilmek için 1921'i beklemek gerekecektir.

Nihayet Rumi 28 Mayıs 1337 Cumartesi İttihad Spor Kulübü'nde Hilal-i Ahmer Cemiyeti İdman Müsameresi düzenler. Atletizm müsabakalarıyla başlayan müsamerede bisiklet yarışları da icra edilir.

3 tur bisiklet yarışında 5 atlet iştirak etmiştir. Darülfünun Osmani Dişçi Şubesi'nden Nuri Bey 2 ³/₅ dakika skor ile birinciliği kazanır. Tıbbiye-i Şahane'den Süleyman Efend 3 dakika skor ile ikinciliği kazanmıştır²⁰⁵.

7 Ekim 1921 Cuma Günü Spor Âlemi Mecmuası, Gülhane Parkı'nda büyük bir müsamere düzenlenmiştir. Atletizmle başlayan müsabakalardan sonra bisiklet yarışı yapılmıştır. Gazeteler bu yarışı, müsamerenin en önemli etabı olarak yazar²⁰⁶. Gülhane Parkı'ndan başlayan yarışçılar tramvay hattını takiben Aksaray – Yedikule – Bakırköy Köprüsü'ne ulaşmış, oradaki görevlilerin kontrolünden sonra tekrar dönüşe geçmişlerdir. Bu yarışı Şehzade Abdülhalim Efendi bizzat kullandığı otomobille takip etmiştir. Kontrol merkezine ilk ulaşan Vefa Kulübü'nden Mehmed Ali Bey olmuştur. Sırasıyla Fahri Bey, Haydar Bey, Nureddin Bey, İskender Efendi gelmiştir. Daha sonra aynı yoldan geri dönmüş, dönüşte Mehmed Ali Bey liderliği kaybetmeyerek 1 km farkla birinci gelmiştir. İkinciliği Kumkapı Kulübü'nden Fahri Bey, üçüncülüğü aynı kulüpten Haydar, dördüncülüğü Nişantaşı'ndan İskender Efendi kazanmıştır.

Müsabakaların sonunda mükâfatlar dağıtılmış, Fiat ve Ford firmalarının traktörleri tanıtılmıştır²⁰⁷.

²⁰⁴ *Tanin*, 12 Mayıs 1333/ 12 Mayıs 1917 Cumartesi, s.3-4.

²⁰⁵ *İkdam*, 29 Mayıs 1337/ 29 Mayıs 1921 Cuma, s.3.

²⁰⁶ *Vakit*, 8 Teşrinievvel 1337/ 8 Ekim 1921 Cumartesi, s.3; *İkdam*, 8 Teşrinievvel 1337/ 8 Ekim 1921 Cumartesi, s.2.

²⁰⁷ *Vakit*, 8 Teşrinievvel 1337/ 8 Ekim 1921 Cumartesi, s.3.

4. BÖLÜM

BOKS

MÜSABAKALARI

Boksun ilk örneklerine Sümerlerde rastlanmıştır ve Mısır Piramitlerinde de boks figürleri tesbit edilmiştir. Atik Yunan'da Santorini Adası Minos Fresklerinde de boks yapan insan figürü bulunmaktadır.

Günümüzdeki şekline en yakın boks sporu diğer birçok branştaki gibi İngiltere'de görülüyor. Çıplak parmaklı boksör ismiyle nam salan James Figg 1719'da İngiltere'de hem ring kurmuş, hem de boks yapmıştır²⁰⁸. Bu dönemde boks sporunda herhangi bir kural bulunmamakla birlikte, maçın bitmesi rakibin pes etmesine kadar devam ediyordu. 1866'da John Chambers ve VIII. Queensburg öncülüğünde bazı kurallar getirilmiştir. London Prize Ring adında kurdukları kulüpte, kask ve eldiven kuralları getirilerek, kurallara dayalı boksun ilk adımları atılmıştır²⁰⁹.

Birçok kaynağa baktığımızda boksun Türkiye'ye 1. Dünya Savaşı ile geldiği, İngiliz askerlerin oynadığı bu oyunun Türk gençleri arasında beğenilip ilgi çekmesi ile yaygınlaştığı anlatılır. Bu çok doğru bir bilgidir. Çünkü Osmanlı'da dövüş sporlarında bu döneme kadar güreş önemsenmektedir. Türkler, dövüş sporlarında alet kullanmamayı tercih etmektedir. Teknikten ziyade güç kullanarak yeniyorlardı.

Selim Sırrı Bey, 1913 Ağustos-Eylül aylarında İkdâm Gazetesi'nde boks sporunu tanıtan ve gençler arasında yaygınlaşmasını amaçlayan makaleler yayımlar. Bu makalelerin birinde anısını paylaşarak Türk halkının boks sporuna bakışını özetlemiştir;

“... Bir gün spor meraklısı birkaç gence hararetli hararetli anlatıyordum. Her vakitki gibi yumruk döğüşünün faziletinden bahs ediyor vuruşları tarif ediyor ve bizim memlekette herkesin az çok yumruk döğüşü bilmesi elzemdir diyordum. Henüz kendisiyle yeni peyda-i maarife ettiğim kalıplı kıyafetli bir zat benim yarım saat kadar devam eden boks konferansımı dinledikten sonra başını salladı ve; ‘Affedersiniz azizim. Bendeniz boks moks bilmiyorum, öyle ince hesaplara pek aklım ermez, fakat bir gün en mahir bir boks mütehassısı ile döğüşmek icap etse Yaradan’ıma sığınır da bir tokat aşk edersem otuz iki dökerim zannederim’ dedi²¹⁰.”

Ancak boks yaygın olmasa da Anadolu ilk boksörünü 1909-1910 yıllarında yetiştirmiş oldu.

²⁰⁸ “James Frigg”, www.britannica.com, Erişim: 04.08.2020 İngilizce aslından çevrilmiştir.

²⁰⁹ “Boksun Tarihi”, <https://perpaboks.com/boks-bilgileri/boksun-tarihi/> Erişim: 25.9.2020

²¹⁰ İkdâm, 9 Ağustos 1329/ 22 Ağustos 1913 Cuma, s.4

Yukarıda da anlattığımız gibi boks sporu Türkiye’de talep görmediği için karşılaşacak rakip de yoktur. Bu sebeple ilk Türk boksörü diyebileceğimiz Sabri Mahir de bu sporu ülkesinde yapmamıştır ama tüm dünyada kendini tanıtmış ve Türk Boks dünyasının en büyük efsanesi olmuştur. Bu sebeple Sabri Mahir’e ayrı bir parantez açalım.

Sabri Mahir, Almanların deyimiyle “Çılgın Türk”, Galatasaray’ın ilk efsanesi, Türkiye’nin ilk boksörü ve yurt dışına transfer olan ilk futbolcusu²¹¹... Antrenör ve vatansever bir öğretmen... Ecnebi takımlarla yapılan maçlarda sürekli kavga ediyor ve disiplin cezası veriliyor, ancak okul müdürü Tefik Fikret tarafından affediliyordu. Birçok kaynakta” Strugglers takımı oyuncusuyla yaptığı kavgadan dolayı...” dese de aslında 19 Eylül 1909 Pazar günü Elpis takımıyla yapılan bir maç esnasında İsac Cohen isimli Rum sporcuyla döverek hastanelik etmesi sonucu olaylar çıkmış, polis tarafından aranmaya başlamıştır. Polislerin peşine düştüğünü haber alan genç liseli, artık Tefik Fikret’in de yardım edemeyeceğini görünce soluğu Fransa’da almıştır. Ülkenin en köklü kulüplerinden Paris ekibi Racing ile sahaya çıkarak ülke dışında forma giyen ilk Türk futbolcu olmuştur. (EK. 19)

Kendisi de boksör olan organizatör Amerikalı Kidd Jackson, Sabri Mahir’i İspanya’ya götürmüş ve ringe çıkmasına yardımcı olmuştur. Tam olarak tarihi belli olmasa da Madrid’in ünlü Fiorinten Centrale salonunda düzenlenen büyük bir turnuvada ringe çıkan Sabri Mahir, Kral XIII. Alfonso’nun karşısında, İspanya Boks Şampiyonunu nakavt ile yenmiş, tüm çabalara rağmen ringde ayılamayan İspanyol’un soyunma odasına taşındıktan sonra vefat haberi gelmiştir²¹². Maçtan sonra Kral, Sabri Mahir’i yanına çağırarak, çıkardığı güzel maçtan dolayı tebrik etmiş ve mükâfat vermiştir. Ancak Şampiyon boksörün vefatı derinden etkilediği için kısa süre içinde İspanya sınırları içinde boks yapılması yasaklanmıştır²¹³.

²¹¹ Galatasaray’da ilk resmi yurtdışı transferi Bombacı lakaplı Bekir Bey’dir. İade-i ziyaret münasebetiyle Almanya’da bulunurken, Phonex Takımıyla anlaşma yapmış ve orada kalmıştır. Sabri Bey’in yurtdışına çıkışı resmi değildir. Ayrıca futbolcu olarak değil boksör olarak gitmiştir.

²¹² Cem Atabeyoğlu, *Türkiye Spor Tarihi Ansiklopedisi 1453-1991*, Fotospor yayınları, 1991 İstanbul, s.60

²¹³ İspanya’da boksun yasaklanmasının ardından Sabri Mahir İngiltere’ye geçti. İngiltere ağır sıklet boks şampiyonunu da 2. rauntta nakavt ile yendi. Dünyanın en önemli üniversitelerinden Cambridge ve Oxford Üniversitelerinde hocalık yaptı. Bu esnada II. Dünya Savaşı başladı. Sabri Mahir, İngiliz ordusundaki askerlere boks dersleri verirken 1916 yılında ajan olduğu gerekçesi ile tutuklandı. 1919 yılında diğer esirlerle beraber Almanya’ya gönderildi. Sabri Mahir boks hayatına Almanya’da devam etti. Berlin’de bir gecede, karşılamaya çıktığı 4 boksörden 3 ünü nakavt ile yenmesi ile herkes Sabri Mahir’i konuşmaya başladı. Almanya’da “Korkunç Türk” lakabıyla anılmaya başlandı ve fotoğrafları kartpostallara basıldı. Ağır sıklet boks şampiyonu yetiştirdi. Almanya’da tanıştığı kasap çırağı Max Schmeling’i boksör olmaya ikna etti ve hocalığını üstlendi. Sabri Mahir’in öğrencisi olan Max Schmeling 3 kez ağır sıklet boks şampiyonu oldu. Almanya’da açtığı boks salonunda birçok ünlüye ders verdi. Hatta dönemin ünlü sinema yıldızı Marlene Dietrich’i şımarıklığından dolayı salonundan kovdu. Mahir, hayatının sonuna kadar Almanya’da yaşadı.

1913'te boks henüz talep görmemiş olsa da sporcular ve bazı spor muharrirleri, Avrupa ve Amerika'da yapılan sporları gazete ve dergi sayfalarına taşıyarak halkın ilgisini uyandırmaya çalışmaktadır. İkdam, boks sporunu tanıtmak amacıyla bir köşe ayırır ve seri haber şeklinde boks tanıtın makaleler yayımlar. Bunlardan birinde boks şöyle tanımlanır;

“BOKS 2

El yumruğu yemeyen kendininkini yüzdoğan armudu sanır.

Alelumum yumruk mübarezelerine boks tami verilir. Pehlivanlık, cündilik ve sair riyazet-i bedeniye gibi bu da insanlarla beraber doğmuş ve zamanla terakki ve tekâmül etmiştir. Yunan-ı kadimde boksa pujila “pugilat” tabir edilirdi²¹⁴ ...”

Selim Sırrı Bey boks tanıtın için birkaç seri makale daha yayımlamıştır. Yayın hayatına 1913'te başlayan İdman Dergisi de boks sık sık konu etmiş 11. sayısında Sabri Mahir'in müsabakalarını haber yapmıştır. Dick Baily ile ringe çıkması gerekirken, rakibin isbat-ı vücut etmemesi sebebiyle Mahir de kendinden sıklet olarak büyük olan Goung Johnson ile dövüşmek zorunda kalmıştır. Son 3 rauntta tamamen tıkanmış ve bu defa rakip hücumu geçse de yine de kazanmayı başarmıştır. Ayrıca rakibi 5 devrelik bir maç daha teklif etmiştir²¹⁵.

İdman, bu sayıda ayrıca “Boksun Kralı Jack Johnson” başlığıyla bir fotoğraf da paylaşır²¹⁶. 1914 senesi Cihan Harbi'nin başladığı senedir. Dolayısıyla bütün spor dallarında müsabakalar azalır. Aslında bu boks için farklı gelişir. Çünkü savaş nedeniyle ülkeye gelen yabancı bilhassa İngiliz askerlerinin kendi aralarında boks maçı yapmaları sayesinde boks daha da tanınma fırsatı bulmuştur.

Cem Atabeyoğlu, bu dönemdeki boks yaşamını şöyle anlatır;

“İstanbul'daki işgal kuvvetlerini mensup İngiliz ve Fransız boksörlerin kendi aralarında ve Beyoğlu'nun ünlü salonlarında yaptıkları boks maçları Türk gençleri arasında boksa karşı büyük bir ilginin uyanmasına neden olmuştu. O günlere kadar İstanbul'da boks faaliyeti bir kaç Türk gencinin ferdi çalışmalarından ibaret kalıyordu. Darüşşafakalı Zeynel Abidin, Askerî Tıbbiye öğrencisi bulunan

Kaynak: <https://www.cnnturk.com/yasam/ispanyada-boksu-yasaklatan-turk-sabri-mahir?page=11>

Erişim: 12.03.2019.

²¹⁴ İkdam, 9 Ağustos 1329/ 22 Ağustos 1913 Cuma, s.3.

²¹⁵ İdman, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, s.165.

²¹⁶ İdman, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, s.166.

Fenerbahçeli futbolcu Yavuz İsmet (Uluğ), Atatürk'ün alnından öptüğü Türk casusu olmakla ünlü ve “İngiliz Kemal” adıyla tanınan Esat Bey (Tomruk) bunların arasındaydı²¹⁷. ”

Bu sene itibariyle nihayet ülke içinde boks sporu haberlerine rastlayabiliyoruz. 8 Ocak 1914 Perşembe, Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü Menfaatine Skating Ring’de düzenlenen geceye Maarif Nazırı ve Terbiye-i Bedeniye Müfettiş-i Umumisi Selim Sırrı Beyler de katılmıştır.

Gecede boks müsabakası yapılmış olmasına rağmen taraflar Türk değil Amerikalıdır. Muharrir “milliyet olarak bizi pek de alakadar edemediğinden tafsilatından sarf-ı nazar ettik” diyerek sonuç hakkında bilgi vermez²¹⁸.

Türkler arasında çok fazla boks müsabakası yapılmasa da halk, bokstan uzak tutulmamıştır. Fransız Cihan Pehlivanı Karpantiniye’nin müsabakaları ayrıntılarıyla yayınlanmıştır. 14 Mart 1914’te Paris’te Amerikalı boksör ile dövüşeceği duyurulur²¹⁹.

1915’e gelindiğinde artık İstanbul’da boks müsabakaları organize edildiği gibi, Türk boksörler de ringde boy göstermeye başlamışlardır. 26 Mayıs 1915 Pazar günü için bir boks müsabakası programına rastlıyoruz;

“26 Nisan Rumi sene 331 tarihine müsadif Pazar günü zevali saat üç buçukta Beyoğlu Mutasarrıfı saadetli Süleyman Kani Bey Efendi’nin taht-ı himayelerinde Taksim Belediye Bahçesinde İstanbul’umuzun en namdar heveskârlarından mürekkep gençler tarafından büyük boks müsamesesi verileceğinden birinciye bir kupa ihda ve diğer galiplere madalyalar tevzi olunacaktır. Program bervec-i atidir;

Dafnolps Efendi ile Jorj (George) beş raund iki dakika; Mazlumidis Efendi ile Mars altı raund iki dakika; Ragıb Bey ile Keyli altı raund iki dakika; Lukas Efendi ile Gustav 6 raund iki dakika;Viktor Efendi ile Dimitri sekiz raund iki dakika;Tokatî Efendi ile Ş. B on iki raund iki dakika²²⁰. ”

Programın tüm ayrıntıları olmasına rağmen sonuçlar basında verilmemiştir. Sonucuna ulaşamadığımız bir diğer müsabaka da İkdâm’ın 15 Ekim Cuma akşamı için, Beşiktaş

²¹⁷ Atabeyoğlu, age, s.76.

²¹⁸ *İdman*, 4 Kânunusani 1329/ 17 Ocak 1913 Cumartesi, S.17, s.267.

²¹⁹ *İdman*, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.331.

²²⁰ *İkdâm*, 25 Nisan 1331/ 8 Mayıs 1915 Cumartesi, s.3.

Jimnastik Kulübü'nün, Beyoğlu Mutasarrıfı himayesinde boks müsabakaları düzenleyeceğini duyurduğu müsabakadır²²¹.

Yaşanmakta olan Harb-i Umumi sebebiyle yurt dâhilindeki genç erkekler silahaltına toplanmışlardır. Bireysel sporlar bu sebeple 1920'ye kadar yapılamamışlardır. Aslında boks müsabakaları yapılmıştır ancak genelde İngiliz askerleri arasında yapıldığı için gazete ve dergiler alakadar olmamıştır.

1920 yılından itibaren Beyoğlu'ndaki Skating Palace, Varieate, Winter Palace ve Spring Field gibi salonlara Türk boksörleri de girmeye başladılar. Bunların arasında “Yedi Belâ” nâmiyle ünlü futbolcu ve komple sporcu plan Altun Ordulu Fahri, Ziya ve Hayri beyler de bulunuyordu

Türk boksörlerinin özellikle yabancı boksörlerle yaptıkları maçlar halkımızın büyük ilgisini çekmekteydi, Bir Türk boksörünün İşgal kuvvetlerine mensup bir boksörü ringlerde dövmesi, Türkler arasında büyük bir sevinç ve gurur vesilesi teşkil ediyordu²²². Ancak bunun tam tersi de olabiliyordu. 5 Mart 1920 akşamı Skating Palace'da boks müsabakaları yapılır ve ringe çıkanlardan biri de bir Türk'tür. Halk büyük bir hevesle Amerikalıyı ringde yere sermesini bekler, ama Kemal Bey rahatsızdır;

Dün İsketing Palas'da birkaç müsabaka yapıldı. İlk boks müsabakası Fransızla Amerikalı arasında idi. İkişer dakikalık dört hamleden sonra Amerikalı galip geldi. İkinci müsabakada Yunanlı Mazlum gelmediği için yerine bir İtalyan geçti ve bu da 4. Hamle sonunda Amerikalıya mağlup oldu. Üçüncü en ehemmiyetli müsabaka Kemal Bey ile Amerikalı arasında idi. Fakat Kemal Bey son idmanlarını yaparken kolunu sakatlamış olduğunu söyleyerek bir kuvvetle vuruşmayı teklif etmiştir. Hakem heyeti bu teklif üzerine kendisini muayene ediyordu. Lakin rahatsızlığını hamiyetsiz bularak müsabakaya davet etti. Kemal bey bunu kabul etti. Onun için hakem Amerikalıyı galip etti.

Bunun üzerine halkta büyük bir infial baş gösterdi. Kemal bey ya rahatsızlığını daha evvel ilan edecek yahut tuluat edecekti. Kemal Bey (Kemal Beyi isteriz) davetlerine içeri çekilmekle cevap verdi²²³.”

²²¹ *İkdam*, 2 Teşrinievvel 1331/ 15 Ekim 1915 Cuma, s.2.

²²² Atabeyoğlu, aga, s.76.

²²³ *Vakit*, 6 Mart 1336/ 6 Mart 1920 Cumartesi, s.2.

Bu hareket, böyle bir atmosferde halkı moral olarak yıkmıştır.

İstanbul, 16 Mart 1920’de, İtilaf kuvvetleri tarafından resmen işgal edilmiştir. Bunun 4 gün sonrası 19 Mart Cuma günü için Vakit gazetesinde bir boks maçı ilanı yayınlanır.

“... Boksörümüz Kemal Bey ve Amerikalı Kidnolm ile çarpışacaktır. Bundan maada yine boksörümüz Amatör Muhiddin Bey profesyonel bir Amerikalı ile müsabaka edecektir. Bir de üçüncü müsabaka vardır ki mühimdir. İstirahatini arzu edenler şimdiden İstanbul’da Bahçe Kapısında köşe başında terakki Mağazasından biletleri tedarik edebilirler²²⁴.”

Bu ilan işgalden önce yayınlamıştır ancak, işgalden sonra daha da önem kazanmıştır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Türk boksörlerin işgal güçlerini yumruklaması halkın büyük ilgisini çekiyordu. Ve sonuçlar 2 gün sonra şöyle yayımlanıyor;

“Evvelki günkü boks müsabakaları

...

Bundan sonra günün en mühim maçı olan Kemal Bey ile şehrimizdeki en mahir Amerikalı boksör Kidnolm arasındaki müsabakaya başlandı. Kemal Bey iyi hücumlarda bulunmuş ise de hasmına karşı pek zayıf olduğu ve ilk şiddetli hücumlardan sonra çabuk yorulacağı gözüküyordu. İkinci partide Kemal Bey evvela beyhude hücumlarda bulunmuş fakat birbirini müteakip başına tesadüf eden yumruklar neticesinde 57 saniye nihayetinde mağlup ad olunarak çekilmiştir. Kemal Bey üç hafta evvelki muvaffakiyetinin verdiği neşe ile muhasımının kuvvetinden bihaber olarak müsabakayı kabul etmiştir.²²⁵

Bu müsabakalarda Muhsin Bey de Amerikalı rakibini sayı üstünlüğü ile yenmiştir.

Sonbahar gelince, 17 Eylül 1920 Çengelköy Spor Kulübü’nün açılışı yapılmıştır. Çok yönlü müsabakaların icra edildiği müsamereye spor dünyasının en önemli isimleri katılım sağlamıştır. En önemlilerinden biri kuşkusuz Selim Sırrı Bey’dir²²⁶.

İlk olarak saha ortasına kurulan ringde boks müsabakaları yapılmıştır. Beşiktaş’tan Hulki ve Nuri Bey boks gösterisi yapmıştır. Bundan sonra ciddi müsabakalara geçilmiştir. 4 rauntluk maça Fenerbahçe’den İsmet ile Çengelköy’den Muid Beyler çıktı. İlk raunda İsmet

²²⁴ Vakit, 13 Mart 1336/ 13 Mart 1920 Cumartesi, s.2

²²⁵ Vakit, 21 Mart 1336/ 21 Mart 1920 Pazar, s.2.

²²⁶ Vakit, 19 Eylül 1336/ 19 Eylül 1920 Pazar, s.2.

Bey rakibini mağlup ederek büyük alkış kazanmıştır. Muhiddin Bey ile Tayyar Bey arasında da güreş müsabakası yapılmıştır. Bu müsabakadan sonra müsamerenin deniz bölümüne geçilmiştir²²⁷.

30 Ekim 1920 Cumartesi günü yapılan maçları da Donanma Mecmuası vermiştir.

“ ...

Birinci maç: Kadri Beyle bir Fransız arasında 4 raundluk müsari idi. Fransız ilk iki raundda mağlup son iki raundu galip vaziyette idi. Kadri Bey ise dört raundda da aynı fevkaladelik ile çalıştı. Fakat hakem, Kadri Bey'i mağlup addetti.

İkinci maç: Dimitriyef (Rus) ile Burg (Fransız) arasında altı rauntluk müsabakada Burg Amerikalılardan iyi ders gördüğünden kendisini güzel idare ediyordu. Beşinci raundun nihayetinde Dimitriyef vaktin bittiğini bahs ederek çekildi ve Burg galip addedildi.

Üçüncü maç: Kemal Beyle bir Fransız arasında 10 raundluk müsabaka idi. Bunda da Kemal Bey ilk üç raundda hasmını ziyade hırpaladı ve dördüncü raundda birbirini takip eden iki düşmeden sonra (nak avt) yaparak Kemal Bey kazandı. Bu müsabakalar eskilere nisbetle daha muntazam olmuştur²²⁸. ”

2 Aralık Perşembe akşamı saat 6'da Skating Tiyatrosu'nda boks müsabakaları yapılmıştır. Halkın çok rağbet göstermesi özellikle dikkati çekmiştir.

İlk olarak ringe amatör sporcu Muhiddin ve yine amatör gruptan Benyasad Efendi çıkmıştır. 4 rauntluk maçın ilk raundunda Muhiddin Bey oldukça aktif hareket etmiştir. İkinci raunda gelindiğinde yine Muhiddin Bey üstün bir dövüş sergilerken, “... Muhiddin Bey göğüs göğüse kaldıkları bir sırada Benyasad Efendi dizi ile uzvu tenasülüne dokunduğundan Muhiddin Bey muzdarip olarak ellerini indirdi. Benyasad Efendi'nin hareketi boksda memnu olan ahvaldendi; mamefih yine Benyasad'ın galibiyetine hüküm olundu²²⁹. Böylece ilk maçın galibi Benyasad Efendi olur.

İkinci maçta ringe Beşiktaş'tan amatör boksör İzzet Bey ve amatör bir Rus boksör çıkar. 3 rauntluk olan maç günün en heyecanlı maçı olur. Sayı hesabı ile İzzet Bey galip

²²⁷ Vakıf, 19 Eylül 1336/ 19 Eylül 1920 Pazar, s.2.

²²⁸ Spor Âlemi, 4 Teşrinisani 1336/ 4 Kasım 1920 Perşembe, S.26-2, s.15.

²²⁹ Vakıf, 4 Kanunuevvel 1336/ 4 Aralık 1920 Cumartesi, s.3.

sayılır.Üçüncü müsabaka Amerikalı Kidnolm ile Rum Mazlumidis arasında 6 rauntluk maç idi. İlk 4 rauntta berabere devam eden maç, son iki raunttaki performansına bakılarak Amerikalı boksörün galip geldiği ilan edildi. Dördüncü karşılaşma Kemal Bey ve Ermeni boksör Pakarat kaçak dövüşmüştür. Neticede hakemler Kemal Bey'i galip seçmiştir.

Dönemin spor muharrirlerinden Çelebizade, bu müsabakalar için şöyle bir görüş beyan eder;

“... ilk müsabakada Muhiddin Bey hasmından daha kuvvetli idi. Yalnız etrafını görmeyerek hareket ediyordu. İkinci maçta Türk de Rus da iyi idi. Üçüncü maçta Mazlum bir terakki gösteriyordu. Bilhassa kaçışları muntazamdı. Son müsabakada ise Kemal Bey geçen maç kadar hasmını hırpalamadı. Pakarat Efendi mukavem bir boksördür. Sahnede her zamankinden daha fazla kalabalık nazarımıza çarptı. Hatta bu kalabalık ringin iplerine kadar temas etmiştir. Müteşebbislerin nazar-ı dikkatlerini celp ederiz²³⁰. ”

Birkaç hafta sonra Türkiye Boks Şampiyonunu seçmek için bir müsabaka organize edilir.

“Türkiye Şampiyonalığı Boks Müsabakaları

Bu Cumartesi akşamı saat altıda Beyoğlu'nda Yenitiyatro Eski Sketing) de birinci boks musarisi – 2 dakikalık 4 devre Adil Bey Türk (58 kilo) ile Melidis (Rum)

Güreş – (catch us catch can), Fransız Setiçni (80 kilo) ile Amerikalı (80 kilo);3. boks musarisi – 2 dakikalık 8 devre Fransız (60 kilo) Türkiye Şampiyonlarından Mazlum Efendi (60 kilo) ²³¹,”

Aynı müsabakaların haberini Vakit de duyurmuştur ve bu duyurudan, müsabakayı organize edenlerin Amerika Boks Kulübü olduğunu öğreniyoruz²³².

Bundan sonra Adil Beyle Milidis Efendi bir boks müsabakası yapılmıştır. Sayı ile Adil Bey kazanmıştır. İkinci boks müsabakası, amatör dalda olmuş, futbolda da boy gösteren Sava, fazla yumruğa maruz kalarak mağlup olmuştur.

Güreşlere Rum Mazlumidis ile Fransız rakibi karşılaşmasıyla devam edilmiştir. Mazlumidis, sayı üstünlüğü ile galip gelmiştir²³³.

²³⁰ Vakit, 4 Kanunuevvel 1336/ 4 Aralık 1920 Cumartesi, s.3.

²³¹ Tercüman-ı Hakikat, 7 Kanunisani 1337/ 7 Ocak 1921 Cuma, s.2.

²³² Vakit, 8 Kanunusani 1337/ 8 Ocak 1921 Cumartesi, s.2.

Şubat ayında yine sonuçlarına yer verilmeyen bir müsabaka ilanı vardır;

“Bugünkü boks müsabakaları

Bugün akşam saat altıda Beyoğlu’nda Varyete Tiyatrosu’nda mühim boks icra edilecektir. Amatörlerden Mösyö Beynaya Musevi Efendi ile Mösyö Berzilesi (İtalyan) arasında 4 raundluk bir müsabaka, Muhiddin Beyle geçende galib gelen Golleri (İtalyan) 4 raundluk maçı, Sava Efendi ile Nubar Efendi’nin 5 raundluk müsabakasıyla, meşhur boksörlerimizden İsmet Beyle Mösyö Mişel arasındaki maçlardan başka profesyoneller Türkiye’nin hafif sıklet Şampiyonu Scorpion 6 raundluk ve Türk Rus amatörlerinin iştirakleriyle gözü bağlı boks da yapılacaktır.²³⁴”

24 Mart Perşembe akşamı Beyoğlu Tepebaşı Tiyatrosunda Rus Yurra ile Rum Mazlumidis ringe çıkar. Haberi veren gazetelerin Mazlumidis için Türk boksör olarak bahsetmesi dikkate değerdir. 3 rauntluk olan bu maç sanıyoruz ki bir gösteri maçı olmuştur. Haberde şöyle yer verilir;

“... Her devrede siyah ve beyaz renkli idmanlıları halk kahkahalarıyla takip ediyordu. Bu güldürücü maçta Yurra galip geldiyse de her iki idmanlıya da madalya tevzi edildi²³⁵ ...”

İkinci müsabaka Ruslardan Mösyö Serj ile Musevi Rudolf arasında oldu. İlk devre hareketli geçse de ikinci devre nispeten daha sakin geçmiştir. Bu devrede nakdavnlar olmuş, ancak ilerleyen dakikalarda Rus boksöre göre daha iyi görünmesine rağmen, Mösyö Rudolf nakavt ile mağlup olmuştur.

Üçüncü maç Rum Boksör Mösyö Vitalis ile Türk Boksör Hikmet Bey arasında olması bekleniyordu. Hastalığı sebebiyle bir gün evvelden haber gönderen Mösyö Vitalis’in hastalığının ringe çıkmasına engel bir durumu olmaması, buna rağmen maç saatinde ringde bulunmaması gerekçesiyle hükmen mağlup sayılmıştır. Bu durumda Hikmet Bey galip addedilmiştir.

Dördüncü karşılaşma Rum Oresti ile Türk Boksör Münir arasında yapılır. Vakit Gazetesi tarafların fotoğraflarına da yer vermiştir. (EK. 20)

²³³ *İkdam*, 10 Ocak 1337/ 10 Ocak 1921 Pazartesi, s.3.

²³⁴ *Vakit*, 10 Şubat 1337/ 10 Şubat 1921 Perşembe, s.3.

²³⁵ *Vakit*, 26 Mart 1337/ 26 Mart 1921 Cumartesi, s.3.

İlk raunda yediği yumruklar sebebiyle Mösyö Oresti oldukça sersemliyor. İkinci raunda Oresti Nakavt olacakken, hakem Münir'in üç hata yapması dolayısıyla mağlup ilan edip maçı bitirmiştir. Halk büyük bir gürültü ile itiraz etmiştir. Olay bu şekilde kapanamayacak duruma gelince Jüri 2'ye karşı 1 oyla maçı başka bir güne erteleme kararı almıştır. Burada da ikna olmayan taraf Rum Boksör olmuş ve Münir ile bir maça daha çıkmayacağını bildirmiştir. Halkın da baskısıyla boksörler ringden inmeden Münir Bey'in galibiyeti halka ilan edilmiştir.

Sayın Çelebizade, bu müsabaka hakkında da görüş bildirir;

“Hakem için dedikodulardan sarfinazar ederek fikrimizi izah ediyoruz ki hakem üç hatada bir boksörü çıkarabilir; fakat jüriden ekserisi iki hata görüldüğünden bahs ederken her halde üçüncünün hemen hemen görülmeyecek bir tarzda cereyanına göre ve aynı zamanda memleketçe de bu gibi vakanın tekrar etmemesi dolayısıyla ilk ringe çıkan bu idmancılarımız az müsaade kâr davranılması icap ederdi; çünkü galibiyetaz değil, pek büyük farkla Türk'ün lehinde idi²³⁶...”

Son müsabaka Ermeni Keşişyan Efendi ve Rum Sava Efendi ringe çıkar. İlk devre ringde egzersiz yapıyor gibi davranmalarından rahatsız olan hakem, maçı tatil etmeye karar verir. Başka bir hakem ile maça devam edilmesi düşünülse de son karar olarak maçı bitirilmiştir. Bu maçtan sonra da gösteri maçı yapmak için profesyonel boksör Rum Mazlumidis ve amatör İzzet Bey ringe çıkmışlardır.

13 Mayıs 1921 Cuma günü Kadıköy'de spor müsabakaları yapılmıştır. Müsabakalara Amerikalı sporcuların beysbol maçıyla başlanmıştır. Daha sonra futbol maçları yapılmıştır. Son futbol müsabakası olan Altun Ordu-Galatasaray karşılaşmasının devre arasında bir boks maçı yapılmıştır²³⁷. Ringe çıkan Türk boksör İzzet Bey için “Türklerin mağlup edilemeyen boksörü” sıfatı kullanılmıştır. Beşiktaş Kulübü'nden İzzet Bey'in karşısına Darüşşafaka'dan Zeynel Bey çıkmıştır. Boksör Hamza'nın hakemlik yaptığı bu karşılaşma açık havada ve gösteri amaçlı yapılmıştır.

²³⁶ Vakıf, 26 Mart 1337/ 26 Mart 1921 Cumartesi, s.3.

²³⁷ Vakıf, 15 Temmuz 1337/ 15 Temmuz 1921 Pazar, s.4.

Vakit Gazetesi, Türkiye'nin yakından takip ettiği Karpantiniye ile röportaj yapmış ve 9 Temmuz nüshasında bu röportaja büyük yer ayırmıştır²³⁸.

29 Temmuz 1921 Cuma günü, Beylerbeyi Spor Kulübü bir spor müsamesesi düzenlenmiş halkın takdirle karşıladığı bu müsamerelere boks müsabakalarıyla başlanmıştır. Boks meydanı dar olmakla beraber iyi düzenlenmiştir. Ringe ilk olarak Nişantaşı Kulübü'nden Süreyya Bey ile Beşiktaş Kulübü'nden Ahmed Bey çıkmıştır. 3 raunt boyunca karşılaşma devam etmiş ancak kazanan tayin edilmemiştir. Daha sonra ringe Darüşşafaka'dan Hayati Bey ve Beylerbeyi'nden Hikmet Bey çıkacaktı. Ancak Hayati Bey'in maça gelememesi nedeniyle O'nun yerine Türk Gücü Kulübü'nden İzzet Tekin Bey ringe çıkmıştır. Bu karşılaşma da gösteri niteliğinde yapıldığı için kazanan tayin edilmemiştir. Eskrim ile devam edilen müsamerede jimnastik de yapılmıştır²³⁹.

1921 Eylül'ü Türk boks dünyasının en hazine ayıdır. Ermeni asıllı Türk boksörümüz Pakrat, ringde vefat etmiştir. Cem Atabeyoğlu'nun yazdığına göre, o gün *“Pakrat Efendi rakibi Amerikalı Butling Kelly'yi küçümsediğinden tıka basa tok mide ile ringe çıkmış ve 10. Rauntta fenalaştığı bir esnada sırtına yediği bir yumruk sebebiyle yaşamını yitirmiştir*²⁴⁰.”

Bu vefatın haberi tüm gazetelerde yayınlanmıştır.

*“Evvelki gün Taksimde Şantekler Tiyatrosu'nda icra edilen boks müsabakalarında Amerikalı Butling ile karşılaşan Pakrat Efendi mağlup olmuş ve neticede rahatsızlandığından hastaneye nakli icab etmişti. Haber aldığımıza göre Pakrat Efendi dün rahatsızlığı neticesi olarak hastanede vefat etmiştir*²⁴¹.”

Cenazesi 19 Eylül 1921 Pazartesi günü Üç Horan Ermeni Kilisesinden hazine bir törenle kaldırılmıştır. Tabutunun üzerine boks eldivenleri koyulmuştur. Ancak olay kapanmamıştır. Pakrat'ın tok karnına ringe çıkması kadar, fenalaştığı halde maçı

²³⁸ Vakit, 9 Temmuz 1337/ 9 Temmuz 1921 Cumartesi, s.3.

²³⁹ Vakit, 31 Temmuz 1338/ 31 Temmuz 1922 Pazar, s.4.

²⁴⁰ Cem Atabeyoğlu, 1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi, Fotospor yayınları, İstanbul 1991, s.81; Ayrıca bkz, Aram Kuran, Ergun Hiçyılmaz, Osmanlı'dan Günümüze Ermeni-Rum- Musevi Kulüpleri ve Sporcuları, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, s.112.

²⁴¹ Vakit, 20 Eylül 1338/ 20 Eylül 1921 Pazartesi, s.3

durdurmayan orta hakem Mazlumidis'in de hatası olduğu ileri sürülmüştür²⁴². Ancak Tevhid-i Efkâr'ın haberinde Mazlumidis'in hatasının fenalaştığını görmesinden ziyade raunt süresinin bitmesine rağmen maçı durdurmamış olmasıdır;

“... Hakem vazifesini ifa eylemekte olan Rum Mazlumidis, şehrimizdeki İspor Kulüplerinin müttehiden müracaatları üzerine zabıta tarafından derdest ve tevkif edilmiştir. Malum olduğu üzere Mazlumidis'in musara müddeti iki dakika tecavüz ettirmesi üzerine Pakrat son darbeyi yemiş ve yere düştüğü esnada başından aldığı ceriheden müteessiren vefat etmiştir²⁴³.

Ayrıca yine bu haberde, sırtından aldığı darbe yerine yere düşerken kafasından yaralanması sebebiyle vefat ettiği belirtilmiştir. Sonuçta, Türk boksu ilk kurbanını vermiştir ve görevini yerine getiremeyen Mazlumidis tutuklanmıştır.

16 Nisan Pazar günü için yine bir boks haberi görüyoruz. Beyoğlu Yeni Tiyatro'da yapılacak müsabakada ringe Kemal Bey'in de çıkacağı haber veriliyor²⁴⁴.

“BU GÜNKÜ BOKS MAÇLARI

Bugün saat beşte Beyoğlu'nda sabık Taksim Topçu Kışlası dâhili meydanında yapılacak büyük spor stadyumunda 8 adet boks müsabakaları yapılacaktır.

Bu günün en mühim müsabakası Zeynel Bey ile Büyük Dimitrief'in on devrelik çarpışması olacaktır. Zeynel Bey Türkiye hafif sıklet şampiyonluğunun namzedidir.

Bu müsabakaya muvafık olduğu takdirde mezkûr sıkletin hemen birincisi olacaktır.

Bundan maada Ahmed Bey, Jelive ile vee Adnan Bey Mardiros'la çarpışacaklardır. diğer müsabakalardan ekserisinin meraklı olacağı tahmin edilmektedir.

Hakem aslı Mister Tom ve diğer hakemler de Eşref Bey, Mösyö Fomelli, Havz ve Beynasad'dan mürekkeptir²⁴⁵.”

Türkiye'nin başpehlivanını seçmek için Saraçhanebaşı'nda sirk kurulmuş ve Ramazan ayı boyunca her akşam güreşler tutulmuştur. 30 Nisan 1922 Pazar akşamı başlayan müsabakalara 11

²⁴² Aram Kuran, Ergun Hiçyılmaz, *Osmanlı'dan Günümüze Ermeni-Rum- Musevi Kulüpler ve Sporcuları*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, s.112.

²⁴³ *Tevhid-i Efkâr*, 21 Eylül 1337/ 21 Eylül 1921 Çarşamba, s.3.

²⁴⁴ *İkdam*, 9 Nisan 1338/ 9 Nisan 1922 Pazar, s.3.

²⁴⁵ *Akşam*, 7 Mayıs 1338/ 7 Mayıs 1922 Pazar, s.2.

Mayıs itibariyle de alafranga g re ler ve boks müsabakaları da dâhil ediliyor²⁴⁶. İlk günün maçları hakkında bilgi verilmemiştir, ancak uzaklardan, Londra’da yapılan boks müsabakasının sonuçları ilk sayfadan verilmiştir. Türk Halkı’nın yakından takip ettiği George Karpantiniye, yarım s klet rakibi Kid Lewis’i mağlup etmi tir²⁴⁷.

Sara haneba ı g re leri arasında 11 Mayıs akşamı olduğunu düşündüğümüz bir boks maçı yapılır. Alaturka güreş yapmak için geldikleri duyurulan Giovane ve Jack isimli pehlivanlar, ring ve menajerleri olmaksızın bir boks müsabakası yapmışlardır. Muharrir bunu “göstermelik telakki olunan” bir maç olarak nitelendirir. Giovane’nin fazla h rpalandığı 3 rauntluk maçın galibi Jack olur.

O gece amatör boks rlerden Galatasaray’dan Kemal Necib Bey ve  engelk yl  Hakkı Bey 6 rauntluk ma  yapmıştır. Kadıköylü Sami Papazyan ve Ali Hikmet Bey de 4 rauntluk bir maç yapmışlardır. Ancak sonuçlara yer verilmemiştir.

12 Mayıs Fenerbahçe – Hilal maçı devre arasında Vakit Gazetesi spor muhabirinin de anlam veremediği bir boks müsabakası yapılır. Makalenin başında halkın bu yıl futbol maçlarına ilgi göstermemesinden dem vuran muhabir, boks maçlarına şöyle değinir;

“... futbol arasında üçer rauntluk boks müsabakası da göstermişlerdir. Bu müsabakaya üçer beşer dakika fas lalarla ve pek çirkin olarak taraftar seyircilerin de inzınamıyla sekiz on çift mus ari iştirak eylesmi tir.

Nihayet oyunun bu suretle devam edilemeyeceğini anlayan Hakem Mahmud Bey boksörler arasında nakavt vakası zuhur etmeden hitam işaretini vermiştir. Futbol sahasında boks itiyat edinenlere bu hareketlerinin yanlışlığını ihtara bilmem lüzum var mı?! ²⁴⁸...”

Sara haneba ı’ndaki ba pehlivan seçmelerinde 13 Mayıs akşamı öncelikle alafranga müsabakaların, talep edilmesi üzerine programa alınacağı belirtiliyor. Dönemin alafranga d v    sayılan boks müsabakası için ciddi müsabaka talepleri yapılmıştır. Ancak gösteri amaçlı bir maç için ringe Alman Jolc ile Litvanyalı George çıkarlar ve 3 rauntluk ma  yaparlar. Bu müsabakayı değerlendiren muharir, halkın artık boksa ilgisinin arttığını belirterek memnuniyetini dile getirir²⁴⁹.

²⁴⁶ Vakit, 12 Mayıs 1338/ 12 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

²⁴⁷ Vakit, 13 Mayıs 1338/ 13 Mayıs 1922 Cumartesi, s.1.

²⁴⁸ Vakit, 15 Mayıs 1338/ 15 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

²⁴⁹ Vakit, 14 Mayıs 1338/ 14 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

İstanbul'daki boks haberinden daha fazla yer verilen boks haberi yine Karpantiniye'nin boks haberidir. 11 Mayıs'ta yapılan müsabakasının ayrıntıları ve ilerleyen aylarda yapılacak olan Dempsey ile yapacağı boksun öngörülerini için tam sütun ayrılmıştır²⁵⁰.

21 Mayıs akşamı Taksim Sporting Palace'da önemli bir boks müsabakası vardır. Ancak hakemin tarafsız davranmaması sebebiyle Türk boksör aleni olarak kazandığı halde çeşitli gerekçeler uydurularak mağlup ilan edilmiştir. Akşam habere dikkat çekmiştir;

“ÇALINAN HAK

Dün akşam Taksim'deki (Sporting Palas) da icra edilen maçlardan Türkiye'nin vasat sıklet şampiyonluğu için vuruşan Adil – Paskalyan musarisine hakem heyetinin verdiği karar Karşıyaka sporcularından bazılarının mayalarını tamamiyle belli etmiş oldu. Esasen müsabakalardan evvel bizim marş'ın bütün milletlerinkinden sonra çalınmasıyla başlayan çirkin hadiseler birbirini takiben Adil'in pek aşikâr olarak kazandığı şampiyonluğunun çalınmak teşebbüsüne kadar dayandı.

Adil – Paskalyan maçının hakem heyetine Mıgıryan'ın intihabındaki yanlışlığın Türkiye Şampiyonluğu'nun mevzuu bahis olduğu bir meselede bile bu derece çirkin bir netice vereceğini, pek sarıh bir hakkın, kötü bir el çabukluğuyla, bu kadar küstahça gaspına sebep olabileceğini hatırimızdan geçirmemiştik.

Herhalde Akşiyote Efendi bu hatasını dayak yemiş bir adamı galip ilan eden mahud heyet-i heyetiye karşı orada mevcut Amerikan ve İngilizler'in de iştirâkiyle her köşeden savrulan tahkirler karşısında his etmesi icap ederdi. Hem spor müsabakalarını tertip edenlerin, spor meydanlarında daha doğrusu mert insanlara mahsus mahallerde böyle yalnız taassup-ı ırkisiyle hareket eden insanlara bir hak kelam hatta bir hak-ı teneffüs verilmemesi lüzumunu bu güne kadar anlamış olmaları icap ederdi.

...

Boksörümüz Adil'in hakkı çalındığı dün akşam Mazlumides'i onuncu rauntta nakavt etmiştir²⁵¹.

Haberdan öğrendiğimize göre, hak çalınması dışında Milli Marşımızın en sona bırakılmasıyla da psikolojik şiddet uygulanmıştır.

²⁵⁰ Vakıf, 14 Mayıs 1338/ 14 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

²⁵¹ Akşam, 22 Mayıs 1338/ 22 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

30 Haziran 1922 Cuma günü, İstanbul İdman Cemiyetleri İttifakı, 1921-1922 futbol şampiyonunu belirleme müsabakasını 3 gün sürecek bir idman şenliğiyle organize eder. Vakit, bunu “*spor birincilikleri müsabakaları*” olarak tanımlamıştır. İdman Cemiyetleri İttifakı, bu müsabakalara katılım şartı olarak “*heveskâr olmak ve mani-i sıhhi bulunmaması*” nı göstermiştir²⁵². Atletik müsabakalar ve halat çekmeden sonra saat 4’te boks elemeleri başlamıştır.

Hakemliği Eşref Bey, Jüriliği de Hamza ve İzzet Beyler üstlenmiştir. Birinci müsabaka horoz sıklettir. Ticaret Mektebi’nden 52 kilo Sadık, Darüşşafaka’dan 53,5 kilo Necmi Bey ringe çıkmış, puan itibariyle Necmi Bey galip addedilmiştir.

İkinci maç hafif sıklette Fenerbahçe Kulübü’nden Tıbbiyeli Orhan ve Vefa Kulübü’nden Vasıf Bey arasında oldu. İki boksör arasındaki kilo farkına müsabaka hakemi Eşref Bey itiraz ederken, başhakem Seyfi Bey bu durumun müsabakaya mani olmadığını belirtmiştir ve müsabakaya başlanmıştır. Orhan Bey’in hücumları ve Vasıf Bey’in boyunun kısa olması sebebiyle Vasıf Bey, ringden düşme tehlikesi yaşamıştır. Seyfi Bey, ringe çıkarak başhakemlik sıfatını kullanarak maçı men etmiştir. Seyfi Bey’in bu hareketi doğru bulunmamış ve jüri ve hakem heyeti maçı terk etmiştir.

Üçüncü müsabakada Fenerbahçe Kulübünden tıbbiyeli Hayri ile Anadolu Kulübü’nden Seyfi karşılaşmıştır. Oyunun başından itibaren Hayri Bey hücum yapmış ve 45. saniyede galip ilan edilmiştir.

Bu müsabakaların galipleri Pazar günü yapılacak olan finale katılma hakkı kazanmışlardır. Ayrıca Beşiktaşlı Bekir ve Fenerbahçeli Ziya, birbirlerine Pazar günü için boks maçı teklifi etmişlerdir²⁵³.

İhtilaflı olan karşılaşmada, 3 Temmuz günü Vakit’te Seyfi Bey’in mektubu ve yayınlanan habere cevabı yayınlanmıştır;

“... Hakem Eşref Bey iki müsabık arasında sıkletçe azim fark olduğunu söylediği an ben kendisine ‘o halde bu müsabakayı yapmayınız’ dedim. Kendisi yapmak arzu etti. Esna-i müsabakada müsabakanın kendisi tarafından tatilini icap ettirecek ahvale karşı de lakayt kaldı. Birinci müsabakada buna inzimam eden diğer yolsuzluklarda cereyan etmiş olduğundan artık iş ciddiyetini kayb etmişti. Başhakem işte bunun için müsabakayı tatile mecbur oldu²⁵⁴...”

²⁵² Vakit, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.1.

²⁵³ Vakit, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.2.

²⁵⁴ Vakit, 3 Temmuz 1338/ 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.4.

Haberde sıklet farkı nedeniyle Eşref Bey'in itiraz ettiği yazıyordu. Seyfi Bey de demek istiyor ki, asıl sıklet farkı olduğunu ben bildirdim, Eşref Bey maçın devamını istedi... Muhabir bunu kabul etmiyor²⁵⁵.

3. günde atletizm ve boks müsabakaları yapmış ve atletizmden sonra boksörler ringe çıkmıştır. İlk müsabaka horoz sıklette Remzi Necdet Bey ve Fenerbahçe'den amatör Sermed Bey arasında olmuştur. 2'şer dakikadan 3 rauntluk müsabakada taraflar berabere kalmıştır²⁵⁶. (EK. 21)

İkinci müsabakada tüy sıklet amatör Adnan Bey ve Fenerbahçe'den Sabih Bey yine 2'şer dakikalık 3 rauntluk maça başlamışlardır. Sabih Bey 1. rauntta ringi terk etmiştir.

Üçüncü müsabaka da tüy sıklet kategorisinden Anadolu Kulübü'nden Selahaddin Bey ve Fenerbahçe'den Ziya Bey'in karşılaşmasıdır. Bu maç da berabere sonuçlanmıştır²⁵⁷.

24 Eylül 1922 Pazar akşamı için önemli bir boks müsabakası haberi veriliyor. Öyle ki, Akşam Gazetesi hazırlıkları takip etmesi için özel olarak bir muharrir görevlendiriyor. Adil Bey Paskalyan ile, Salih Bey de Nevkilos ile dövüşecektir. Şehzadebaşı'nda İdman Evi'nde süren çalışmayı muharrir "... Uzun seferlere hazırlanan bir geminin içindeki sabi faaliyet" e benzetiyor. Ve yine muharrir göre şehrin her köşesinden gelen amatör boksörler, Adil ve Salih'i çalıştırmak için soyunmuştur²⁵⁸.

Çalışmalar sadece idman olarak değil, özellikle Nevkilos'un dövüş metodunu nasıl uygulayacağı, tarzında değişiklik yapacak mı ve hangi yumruğunu kullanacağı konusunda tartışmaları da içermektedir. Bu düşünce o kadar etkilemiştir ki boksörleri, muharrir, Salih'i kenara çekerek sorar;

"Rica ederim azizim, ben buradakilerin halini pek emin görmüyorum. Siz ne düşünüyorsunuz? Salih Bey sualime emin ve mütevazı cevap verdi;

- Vah şimdi ne söylesem biraz münasebetsiz düşer. Geçende Nevkilos'la döğüşen ve onun en mühim yumruklarını yiyen arkadaşlardan Boksör Hikmet Bey de taa Boğaziçi'nden beni bu maça hazırlamak için geliyor. Siz de nasıl çalıştığımı görüyorsunuz. Bir boksör ancak çalışabilir. Hasımın ve maçın ehemmiyetini tamamiyle takdir etmekle beraber size galibiyet kanaatlerimin tamam olduğunu söyleyebilirim Burada boksa "Mazlumides" den

²⁵⁵ Vakıf, 3 Temmuz 1338/ 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.4.

²⁵⁶ Vakıf, 3 Temmuz 1338/ 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.1; Vakıf, boks müsabakalarından İzzet ve Selahaddin Bey'in maç esnasında çekilmiş fotoğrafına da yer vermiştir.

²⁵⁷ Vakıf, 3 Temmuz 1338/ 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.1.

²⁵⁸ Akşam, 19 Eylül 1338/ 19 Eylül 1922 Salı, s.3.

şampiyonluğu almak için tekrar başladığımdan “Mazlumides” le bir maç yapabilmek üzere Nevkilos’u döğmeye mecbur olduğumu da biliyor ve ona göre çalışıyorum.”

O gün Adil Bey de ringe çıkacağı halde, muharrir idmanını yeni bitirmiş olan Adil Bey’e yanaşarak yine Salih – Nevkilos müsabakası hakkında düşüncelerini sorar. Adil Bey de Salih’e güvenir. Ayrıca motivasyonlarının yüksek olmasının sebebini de şöyle açıklar;

“Sporting Palas’da Pazar günü Hristiyan seyirciler nispetinde Türk seyircilerin de bulunacağıdır. Şimdiye kadar biz hep galebemizi istemeyen, masara esnasında mütemadi aleyhimizde bağırان, hasımlarımızı teşvik ve teşcii eden insanlar önünde döğüşük. 24 Eylül’de işin bu safhası de bize müsait olacağını zannediyorum²⁵⁹.”

Mezkûr müsabakaların organizatörlerden kaynaklı olarak müsabakaların ertelendiği haberi yer almaktadır²⁶⁰.

24 Aralık 1922 Pazar günü Taksim’deki Sporting Palace’da amatör ve profesyonel boks maçları yapılmıştır. Müsabakada hakemlik görevini Eşref Şefik Bey üstlendirmiştir. Bu müsabakada Türkçe ve Fransızca spikerlik yapılmıştır. Türkçeyi Kemal Bey, Fransızcayı da Ermeni bir vatandaş yapmıştır. Ayrıca jüride de Türklerin dışında da farklı milletlerden kişiler vardır²⁶¹.

İlk müsabakada ringe Küçük Kemal ve Rus olmadığı belirtilen Serj isimli bir boksör çıkıyor. Yüzünün kanlar içinde kaldığını anladığın maçtan çekiliyor ve galibiyeti rakibi Kemal’e bırakıyor. Kemal Bey’in boksı çok beğeniliyor.

İkinci maç Adnan Bey ile Saranga arasında 5 rauntluk maç yapılıyor. İlk 3 rauntta “*ringde bir tenezzüh mahalli gibi kol kola gezeceklerdi*” şeklinde eleştiri yapılıyor. Çünkü Saranga uzakta durarak yumruklardan da uzak durmayı tercih etmiştir. 4.raunt başlayınca maç da başlamış oluyor. Yani eleştirmenler bu maçı 2 raunt olarak sayıyor. Netice olarak Adnan Bey sayı üstünlüğüyle galip gelmiştir.

Üçüncü maçta Rus Kirpit ve Fransız Meter karşılaşmış sayı üstünlüğü ile Fransız boksör maçı kazanmıştır. Maçın sonucunda Adil Bey, Fransız boksöre maç teklif eder.

Dördüncü maç Artin ile George arasında olmuştur. Muharrir bunu “maçlar arası bir komik film yayınlandı” olarak anlatır. “*Artin Efendi iyi bir boksördür. Tasdik ederiz. Fakat gösterdiği*

²⁵⁹ Akşam, 19 Eylül 1338/ 19 Eylül 1922 Salı, s.3.

²⁶⁰ Akşam, 27 Eylül 1338/ 27 Eylül 1922 Çarşamba, s.3.

²⁶¹ Spor Âlemi, 27 Kanunievvel 1338/ 27 Aralık 1922 Perşembe, S.13-75, s.6.

*çeviklik pek fazla olduğundan maçın ciddiyetini bozuyordu*²⁶².” 10. rauntun sonunda izleyiciler beraberlik beklerken Artin galip ilan edilmiştir.

Son maç en heyecanlı maçıdır. İtalyan Betling Vic (Victor Berzoles) ve İngiliz Maks Ballom 10 raunt olarak planlanan bir maç yapmış ve Betling Vic galip gelmiştir.

Maçtan sonra bunun sebebi araştırılınca anlaşılıyor ki; İtalyan’ın bir yumruğu sebebiyle, İngiliz boksörün 5 dişi kırılmış ve birini de yutmuştur²⁶³.

3 Haziran Pazar akşamı saat 16:00’da başlamak üzere Taksim Stadında boks müsabakaları düzenlenmiştir. Verilen program şöyle; “*Payo – Moladoviç, Paskalyan – Leland, Selami – Gale aralarında 10 rauntluk profesyonel müsabakalar, horoz sıklet Şampiyonluğu için Nuri ile Adnan, Püzant ile Vasilyos arasında 8 raunt, Selami ile Yorgos arasında 6 rauntluk müsabakalar*” icra edilecektir²⁶⁴.

Eski kışlanın avlusunda açık havada yapılan mücadelelerde Selami Bey ile Yorgos karşılaşmıştır. İlk devrelerde Yorgos, son devrelerde Selami aktif dövüşmüş ve beraberlik beklenirken, hakem Yorgos’u galip ilan etmiştir.

İkinci müsabakada Ermeni Püzant ve Rum Vasilyos karşılaşmıştır. Rum Boksör ilk dakikalarda yediği yumruklar sebebiyle maçı terk etmiştir. Yarı vasat sıkletin galibi Ermeni Püzant oluyor.

Horoz sıklet şampiyonluğu müsabakasında Adnan ve Nuri karşılaşıyor. Merakla beklenen maçı Tevhid-i Efkâr yazarı şöyle anlatıyor;

“İlk saniyelerde Nuri Bey’in şedit bir hücumunu Adnan Bey muvaffakiyetle püskürttü. Birinci devrede Nuri Bey açık dövüşüyor. Adnan Bey de hasmının şiddetli (geniş yumruk) ndan muvaffakiyetle sakınıyordu. Nuri Bey üçüncü devreden itibaren daha ziyade faaliyet gösteriyor, yakından dövüşmeye başlıyor ve hasmını sıkıştırarak midesine mütemadi kroşeler yapıştırıyordu.

İki tarafın berabere kaldığı ve müsabakanın bir devre daha devam ettiği söylendi. Bu son devre Nuri Bey’e galibiyetini daha bariz bir surette azhar fırsatını

²⁶² *Spor Âlemi*, 27 Kanunievvel 1338/ 27 Aralık 1922 Perşembe, S.13-75, s.6.

²⁶³ *Spor Âlemi*, 27 Kanunievvel 1338/ 27 Aralık 1922 Perşembe, S.13-75, s.7.

²⁶⁴ *İkdam*, 3 Haziran 1339/ 3 Haziran 1923 Pazar, s.3.

*verdi ve Adnan Bey'in Menajeri olan Kemal Bekof Nuri Bey'i haziruna (İstanbul Horoz Sıklet Şampiyonu) olarak alkışlar arasında takdim etti*²⁶⁵.”(EK. 22)

Bunlardan sonra Selami Bey ve Fransız Gale karşılaşmıştır. 3 devre sıkı bir mücadele veren Selami Bey, dördüncü devrede sol kulağına aldığı yumruk sebebiyle sersemlese de maçın bitimine 2 devre kala Fransız ringi terk etmiştir. Galip Selami Bey olmuştur.

Payo ve Moladoviç ringe çıktığında sayı hesabı ile Fransız boksör galip sayılır.

Profesyonel Ermeni Boksör Paskalyan, acemi Leland ile karşılaşır ve habere göre neredeyse Paskalyan yenilecektir. “İngiliz hasmına akıl öğretenlerin müdahalesini protesto ederek müsabakadan çekilmiştir.”

1 Temmuz 1923 Pazar günü Taksim Stadyumu'nda boks müsabakaları yapılacak olsa da İngilizler, Galatasaray'a futbol teklifinde bulundukları için, boks müsabakaları iptal edilerek futbol maçı yapılmıştır²⁶⁶.

2 Eylül Pazar günü, Taksim Stadyumu'nda Beşiktaş Tatavla müsabakası varken, boks müsabakaları da yapılmıştır.

İlk müsabakada Berkoviç ile Zaharyadis 6 rauntluk bir maç yapılmış ve Berkoviç galip gelmiştir.

İkinci müsabakada Kadri Bey ile Jan arasında 6 rauntluk maç yapılmış, Kadri Bey galip gelmiştir.

Üçüncü müsabakada hafif sıklet şampiyonluğu karşılaşması yapılmış Selami ve Ahmed Beyler karşılaşmıştır. 6 raundun sonunda Selami Bey, rahatsızlığı sebebiyle maçı bırakmış ve böylece 1923 hafif sıklet boks şampiyonluğu Ahmed Bey'e verilmiştir.

Dördüncü karşılaşma, Kid Corç (Kidd George) ile Artin arasında yapıldı. 10 raunt olan müsabakanın 4. raunt sonlarında Artin'in attığı yumrukla rakibi yere yığılır ve Artin galip olur.

Beşinci yani son maçta Selami Bey ile İngiliz Kler arasında 10 rauntluk maçın 4. Raundunda İngiliz boksörün 10 dişi kırılınca oyunu bırakır. Selami Bey'in galibiyeti ilan edilerek müsabakalara son verilmiştir²⁶⁷.

²⁶⁵ *Tevhid-i Efkar*, 4 Haziran 1339/ 4 Haziran 1923 Pazartesi, s.3.

²⁶⁶ *İkdam*, 2 Temmuz 1339/ 2 Temmuz 1923 Pazartesi, s.3.

²⁶⁷ *İkdam*, 3 Eylül 1339/ 3 Eylül 1923 Pazartesi, s.2.

5. BÖLÜM

DENİZ SPORLARI

MÜSABAKALARI

Yüzme ile ilgili kaynaklar bu sporun tarihinin MÖ.10. yy'a denk geldiğine işaret etmektedir. Bulunan ilk kaynak MÖ 9000 yıllarında Mısır çölündeki Sura Vadisinde “Yüzücüler Mağarası”nda duvarlarındaki resimlere bakıldığında günümüzde kullanılan kurbağalama yüzme tekniğinin aynısının yapıldığı görülmektedir. Sparta Pers ve Atina uygarlıklarında çocuklara yüzme öğretilmeye çalışıldığı bulunan kabartma resimlerden anlaşılmıştır²⁶⁸.

Türklerin de yüzmeyle erken tanıştığı muhtemeldir ancak ilk kaynaklara Orhun ve Selenga nehirlerinde yüzdükleri bilinen Uygurlar döneminde rastlıyoruz. Uygurlar döneminde yapılmış ve şu an Londra British Museum’da bulunan bir kabartmada kulaç atan insan figürü bulunmaktadır. Ayrıca Asur Dönemi’nde de bir rölyef yapılmıştır. Bu rölyefte ilk kez kurbağalama tekniği tasvir edilmektedir.

Orta Çağ Avrupa’sında din adamları ruh yüceltmek için, vücudun zevk ve keyiften uzak yaşaması gerektiğine inandılar. Bu nedenle zevk ve konfor sağlayan yüzme, günah olarak tanındı ve bu inanış yüzyıl kadar sürdü²⁶⁹.

Yüzme sporuna ilk adım yine ülkenin Batı’ya açılan kapısı olarak görülen Mekteb-i Sultani’de atılmıştır²⁷⁰. Burada yüzme dersleri zorunlu yapılmıştır. Yüzme branşına da ilk yer veren kulüp Fenerbahçe olmuştur.

Ciddi anlamda ilk kayak yarışları 1913 yılında yapılmıştır²⁷¹. Osmanlı Devletinde ciddi anlamda yapılan ilk diyebileceğimiz ancak en önemli yarışlar Moda Büyük Deniz Yarışlarıdır. Miladi 7 Eylül 1913 Pazar günü icra edilen yarışlara tüm yazılı basın büyük önem vermiştir.

İdman, 5. sayısında 1329 senesi “Resmi Bahri Yarışları” başlığıyla Ramazan Bayramı sonuna yapılacak olan deniz yarışlarının duyurusunu yapar. Habere göre yarışları, Donanma-i Osmanî muavenet-i Milliye Merkez Umumisi tarafından tertip edilmektedir. Yarışlara sadece İstanbul değil, diğer vilayetlerden de katılımın sağlanacağı da belirtiliyor. Ayrıca Ahmed Robenson Bey bizzat tertibatla meşgul olmaktadır²⁷².

²⁶⁸ “Yüzmenin Tarihi”, <https://issk.org.tr/yuzme-tarihi/> Erişim: 20.09.2019.

²⁶⁹ Taner Yılmaz, “8 Haftalık Yüzme Egzersizlerinin Adölesanların Aerobik Güçleri, Solunum Fonksiyonları Ve Vücut Dengeleri Üzerine Etkisi”, T.C. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya–2012, s.1.

²⁷⁰ Gökhan Yiğit, “10-13 Yaş Grubu Ortaokul Öğrencilerine Uygulanan Pliometrik Antrenman Metodunun 15 M, 25 M Ve 50 M Serbest Stil Yüzme Süreleri Üzerine Etkisi”, T.C. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretimi Ana Bilim Dalı Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bartın-2019, s.8.

²⁷¹ Cem Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi 1453-1991*, Fotospor yayınları, 1991 İstanbul, s.66.

²⁷² *İdman*, 1 Ağustos 1329/ 14 Ağustos 1913 Perşembe, S.5, s.88.

İkdam'ın duyurusunda Sultan Mehmed Reşad'ın da yarışları izleyeceğini öğreniyoruz²⁷³. Hamidiye Kruvazörü eşliğinde Moda sahiline gelen Ertuğrul yatında izlemiştir yarışları. Yarışların icra edildiği dönemde 2. Balkan Savaşları devam etmektedir. Bu savaşlar sebebiyle İstanbul sahillerinde bulunan Amerikan (Scorpion), Fransız (Jeanne Blanche), Alman (Breslau), İngiliz, İtalyan, Avusturya ve Hollanda Askeri Gemileri de yarışlara iştirak etmiştir. Ecnebi denizciler karşısında boy gösterme gayretinde bulunan Galatasaray Sultanisi ve İstanbul Sultanisi öğrencileri, İngiliz yat kulüplerinden ödünç aldıkları kayıklarla yarışlara iştirak etmişlerdir²⁷⁴.

Yarışın yapıldığı gün, Hariciye Nezaretinde “29 Eylül 1913” tarihinde imzalanacak olan Türk-Bulgar sınırını belirleyecek olan İstanbul Antlaşmasının ilk celsesi toplanmıştır. Bu yarışlar, siyasi olarak stresli olan bir günde halka manevi olarak moral olmuştur. Yarışları yayımlayan gazetelerde duygular ve moraller yüksektir²⁷⁵.

Halk tarafından zihinlere kazınacak kadar özel bir gün olarak addedilen bu yarışlara tüm gazeteler sayfalarca yer ayırmıştır²⁷⁶. Yarışların organizasyonu ve yarış mahallini genel yorumlarını Donanma, tüm ayrıntılarıyla vermiştir²⁷⁷.

İlerleyen deniz yarışlarında da sürekli değinileceği gibi bu yarışlar – belki de ilk büyük deniz yarışı organizasyonu olduğu için – teknik ve sportif bilgiden uzak kişilerden oluşan bir heyet tarafından organize edilmiştir. Dolayısıyla bazı etaplarda birtakım sorunlar yaşanmıştır. En önemli sıkıntı, skoru bildiren cihazda yarışların mesafesi, bitiş skoru yazılmamasıdır.

İkinci üzüntü veren durum da, Donanma Cemiyeti adına yarışan sporcuların seçimi konusundaki özensizlik. “Donanma Cemiyetinde, ecnebi kürekçilerle boy ölçüşecek sporcu yok muydu?” sorusu ısrarla üzerinde durulan bir soru oldu. İdman dergisi muharriri, bunu “... adem-i muvaffakiye sebebi, katiyen idmansızlık değil, bizce en mühim sebep yarış komitesinde bulunan fesli zevatın beceriksizliğidir...” şeklinde yorumlamaktadır.

²⁷³ İkdam, 24 Ağustos 1329/ 7 Eylül 1913 Pazar, s.4.

²⁷⁴ Atabeyoğlu, age, s.66.

²⁷⁵ İdman, 1 Eylül 1329/ 15 Eylül 1913 Pazar (dergi kapağında Cumartesi yazmaktadır ancak biz TTK'da verildiği şekilde kullanmayı uygun gördük) S.6-7, s.89.

²⁷⁶ İkdam, 26 Ağustos 1329/ 8 Eylül 1913 Pazartesi, s.4.

²⁷⁷ İdman, 1 Eylül 1329/ 15 Eylül 1913 Pazar, S.6-7, s.90.

İkdam gazetesi 21 kürek yarışı yapıldığını aktararak 21 sonuç vermiştir. Ancak İdman, 23 yarış yapıldığını yazmış ve bunlardan 22. Etap olarak “iki çifte sandal” yarışı yapılmış ve bunu da Samatyalı Ali Bey kazanmıştır.

Bu etaptan sonra yağlı direk yarışları yapılmış ve eğlenceli geçen yarışı Üsküdarlı Mehmed kazanmıştır. Burada bazı tartışmalar olmuştur. Çünkü Ahmed Bey düşerken bayrağa asılmış ve bayrakla beraber denize düşmüştür. Ancak önemli olan bayrağı yerinden almak olduğu için kendisine birincilik verilmiş ve 3 Lira ile de ödüllendirilmiştir. İkinci olarak da Miyadoslu Yanko kazanarak 2 Liralık ödülün de sahibi olmuştur.

Bu yarışın akabinde yüzme yarışlarına geçilmiştir. (EK. 23)

27 Eylül 1329 Cuma Moda kayık yarışlarından sonra Beykoz sahillerinde de Adliye Nazırı İbrahim Beyin himayesinde Müdafaa-i Milliye Cemiyeti tarafından bir yarış düzenlendi. Bu yarışların icra heyeti sporla alakadar kişilerden oluşması sebebiyle yarışlar Moda Yarışları’na göre daha muntazam geçmiştir. Bir örnek olarak;

“Moda yarışlarında netice Röneo makineleriyle yalnız 1. ve 2.’nin isimlerini havi olduğu halde birinci sınıf müşterilere dağıtılıyordu. Hâlbuki Beykoz’da Röneo reklamı yoktu. Orada bir Türk yazıcısı tarafından, hakemin refakatinde bir makine kadar seri yazılarla yarışların ne kadar dakika ne kadar saniye zarfında icra edildiği halka bildiriliyordu²⁷⁸...”

Ayrıca büyük bir levhaya yazılan skorlar en uzaktaki seyirciler tarafından da görülebiliyordu. Ayrıca Moda yarışlarında başlangıç noktasında haksızlıkları önlemek amacıyla bekleyen bir hakem, dönüş noktasını belirlemek için koyulmuş şamandıraların yanında yine hile yapılmasını engellemek amacıyla gözetmen, yarış esnasında yarışçıları gözetlemek için bir motor tahsis edilmemişti. Beykoz Yarışlarında bilhassa bu konularda itina gösterilmiştir. Motor tahsis edilmiş ve bu görevi ifa etmesi için Rıfat Bey görevlendirilmiştir. Rıfat Bey, yarışlarda çok adil davranmıştır. Hakem heyeti de çok dikkatli ve adil bir tavır sergileyerek en küçük hatayı bile affetmemiştir. Dönüşlerde şamandıraya temas eden kayıklara derece verilmeyince, diğer yarışlarda bu durumun kayla alınmamasına alışan yarışçılar, oldukça şaşırmıştır.

²⁷⁸ İdman, 1 Ağustos 1329 Perşembe, S.5, s.88.

18 etapta yapılan yarışların sonuncusundav ördek avlama yarışı yapılmış ve her yarışın sonunda kazananların mükâfatları verilmiştir²⁷⁹. (EK. 24)

1913'te başlayan deniz sporları yarışları hızlı bir yükseliş yapmış, ancak istikrarı sağlayamayarak ertesi yıla taşıyamamıştır. 1918 yılına kadar ciddi manada bir müsabakaya rastlayamıyoruz. Bu sporu yapabilecek gençlerin silahaltına alınması da bunun sebeplerindendir. Yarışma yapılamasa da Donanma Mecmuası 1914 ve 1915 senelerindeki nüshalarında bu sporun kaidelerine çokça yer vermiştir²⁸⁰.

1918'e gelindiğinde yine Moda'da büyük deniz yarışları yapılmıştır. 6 Eylül 1334 Cuma günü Moda'da bir deniz yarışı düzenlenmiştir²⁸¹.

1920'ye gelindiğinde Ankara'da TBMM açılmıştır, Kurtuluş Savaşı'nda alınan muzaferiyetler halkta büyük umuda ve sosyal rahatlığa yol açmıştır. Dolayısıyla tüm spor dalları gibi deniz sporları da canlanmaya ve seyirci toplamaya başlamıştır.

17 Eylül 1920 Çengelköy Spor Kulübü'nün açılışı yapılmıştır. Çok yönlü müsabakaların icra edildiği müsamereye spor dünyasının en önemli isimleri katılım sağlamıştır. En önemlilerinden biri kuşkusuz Selim Sırrı Bey'dir²⁸².

Resmi küşada öncelikle boks ve güreş ile başlanmıştır. Daha sonra deniz müsabakalarına geçilmiştir.

100 Metre yüzme sürat müsabakasında Beşiktaş'tan Tahir Bey birinci, Çengelköy'ünden Cemil Bey ikinci olmuştur.

Bu müsabakalardan sonra iskele sandalları arasında yarış yapılmıştır. Burada da birinciliği Çengelköy'den iskele sandalcısı Ali Çavuş birinci olmuş, ikinciliği de Beylerbeyi Kulübü'nden Mümtaz Çavuş kazanmıştır.

Son müsabaka olarak da yüzmede mukavemet yarışı yapılmıştır. Bu müsabakanın kazananı da Çengelköy Kulübü'nden Selim Bey olmuştur. Beşiktaş'tan Mahfuz Bey de ikinci olmuştur. Müsabakalara akşamüstü halat çekme müsabakası ile devam edilmiştir²⁸³.

²⁷⁹ *İdman*, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913 Salı, s.123-124-125-126-127-128.

²⁸⁰ *Donanma*, S. 114, S.115, S.116, S.118, S.119, S.120, S.121; ayrıca bkz. *İdman* S.30-31.

²⁸¹ *İkdam*, 11 Ağustos 1334/ 11 Ağustos 1918 Pazar, s.2.

²⁸² *Vakit*, 19 Eylül 1336/ 19 Eylül 1920 Pazar, s.2.

²⁸³ *Vakit*, 19 Eylül 1336/ 19 Eylül 1920 Pazar, s.2.

29 Temmuz 1338 Cuma Beylerbeyi Spor Kulübü kara ve deniz etaplarını kapsayan bir spor müsamesesi düzenlemiştir. Deniz müsabakalarında kürek yarışında Fenerbahçe'den Mustafa Bey birinci, Beylerbeyi Kulübü'nden Mümtaz Bey ikinci olmuştur. Denizdeki olumsuz koşullar sebebiyle yüzme yarışları yapılamamıştır²⁸⁴.

7 Teşrinievvel 1337 Cuma “Beykoz Kayık Yarışları” yapılmıştır. Miladi takvimde 7 Ekim 1921'e denk gelen yarışlar, Malulin Asakiriye Muavenet Heyeti tarafından malul gaziler menfaatine organize edilmiştir. Yarışa her cins kotra, Alabama kayık katılabilecektir²⁸⁵.

Yarışlar saat 14.00'da başlamıştır. 6 etapta yarışlar düzenlenmiş, müsabakaların bitiminde Mekteb-i Bahriye talebesi tarafından kültürfizik ve barfiks hareketleri yapılmıştır. Yağlı kazık ve halat müsabakaları da icra edilmiş ve halk tarafından beğeniyle izlenmiştir²⁸⁶.

1 Eylül 1338 (1922) Galatasaray Kulübü'nden Sedad Bey, büyük bir rekor denemesi yapmış ve büyük bir başarıya imza atmıştır. Büyük Ada'dan Caddebostan'a yüzme denemesi yaparak, 9.10'da Büyükada'dan hareket etmiş ve 6 saat sonra Cadde Bostan'a varmıştır²⁸⁷.

Kurtuluş Savaşı'nın muzafferiyetle sonuçlanması neticesinde tüm yurttaki zafer şenlikleri düzenlenmeye başladı. Gazeteler “Anadolu'nun hiçbir karışında muharebe olmaması” başlıklarıyla çıkıyor... Bir gün önce İtilaf Devletleri, Ankara Hükümeti'ne başvurarak mütareke istemişlerdir. Aydın işgalden kurtulmuş, Yunanistan Hükümeti istifa etmiştir. Manisa'nın kurtulduğu gün, 8 Eylül 1338 Cuma Bebek Bahçesi Zafer Şenlikleri düzenlenmiştir.

İkdam, şenlik günü yayımladığı nüshasında “*Yazın bu son mehtabı bugün saat on ikiden gece ikiye kadar, kayık yarışları (kulüpler iştirakiyle), danslar, orta oyunu, ...*”²⁸⁸ başlığını vermiştir. Ancak ertesi gün Fenerbahçe Zafer Şenlikleri'nin gölgesinde kalmış olacak ki kayık yarışları kulüpler dâhilinde yapıldığı halde sonuçlarına hiçbir gazete yer vermemiştir.

²⁸⁴ Vakıf, 31 Temmuz 1338/ 31 Temmuz 1922 Pazar, s.4.

²⁸⁵ Vakıf, 3 Teşrinievvel 1337/ 3 Ekim 1921 Cumartesi, s.4.

²⁸⁶ Vakıf, 9 Teşrinievvel 1337/ 9 Ekim 1921 Pazar, s.3.

²⁸⁷ İkdam, 3 Eylül 1338/ 3 Eylül 1922 Pazar, s.4.

²⁸⁸ İkdam, 8 Eylül 1338/ 8 Eylül 1922 Cuma, s.4; Akşam, 8 Eylül 1338/ 8 Eylül 1922 Cuma, s.4.

17 Eylül 1922 Cumartesi, Fenerbahçeli yüzücü Salahaddin Bey, kırılması zor bir yüzme rekoru için Yenimahalle'den yüzerek geçmeyi denemiştir. Öğleden önce 11.15'te Yeni Mahalle'den hareket eden Salahaddin Bey, 11.39 Tarabya'ya, 12.08'de Yeniköy'e, 12.25'te İstinye'ye 12.56 Hisar'a, 13.20 Arnavutköy'e, 1.40 Ortaköy'e. 13.51 Beşiktaş'a, 14.15 Saray Burnu'na varmıştır. Salahaddin Bey, 3 saat süren bu yarış esnasında kendisini takip eden sandaldan bir salkım üzüm alarak yarışa devam etmiştir²⁸⁹.

29 Eylül 1922 Cuma günü için Milli Olimpiyat ve İdman Cemiyetleri İttifakı tarafından bir spor olimpiyatları düzenlenmesi planlanmaktadır. İttifaka kayıtlı kulüplerin iştirak edebileceği yarışların ön bilgilendirmelerinde yüzme branşında 100 metre serbest, 100 metre sırt üstü ve 400 metre serbest stillerde yarışlar yapılacağı ilan edilmiştir²⁹⁰. Bu ilanlarda sadece yüzme ve tenis sporları hakkında bilgi verilmiştir.

²⁸⁹ *İkdam*, 18 Eylül 1338/ 18 Eylül 1922 Pazar, s.4.

²⁹⁰ *İkdam*, 17 Eylül 1338/ 17 Eylül 1922 Pazar, s.4.

6. BÖLÜM

FUTBOL

MÜSABAKALARI

Mısır'da Merruka mezarlarındaki duvar resimlerinde çeşitli sporcu figürlerinin yanı sıra ayakla top oynayan insan şekillerine de rastlanmaktadır²⁹¹. Kahire, Berlin ve Londra müzelerinde örnekleri bulunan bu topaların 7.5 santim çapında, deriden veya sık dokunmuş ketenden yapılmış ve zikzak dikişlerle dikilmiş, içleri kepek ve yosun kurusu gibi maddelerle doldurulmuş olduğu görülmektedir. Ünlü Yunan şairi Homeros (M.Ö.8.yy.), ünlü eseri "Odisea"da, top oyunlarından bahseder. Sporta'da, 30 yaşına kadar olan delikanlıların sınıflara ayrılarak tecrübeli oyuncuların nezaretinde top oynadıkları bilinir. Sümerlilerin de ayakla oynadıkları bir top oyunundan bahseden tarihî belgeler mevcuttur. Millattan 2500 yıl önce Çin'de, İmparator Huang-Ti'nin, askerlerine, yere dikilmiş iki mızrak arasından, bir topu ayakla tekmelemek suretiyle geçirmeye çalışarak çeviklik talimleri yaptırdığı eski Çin kaynaklarında belirtilmektedir²⁹².

Modern futbolun ne zaman, nerede doğduğu hakkında da çeşitli iddialar ileri sürülür. Futbolun İngiltere'de ortaya çıkışı da ayrı bir tartışma konusudur. Fransızlar, bu oyunun Normanlar tarafından İngiltere'ye götürülen "La Soule"den türediği görüşündedirler. İtalyanlar ise İtalya'dan gitmiş olduğunu ileri sürerler. Kaynağı neresi olursa olsun; İngiltere'de 12. yüzyıldan beri futbolun oynanmakta olduğu gerçektir. Halk da, soylular da bu oyunu o kadar çok benimsediler ki köyler ve kasabalar arasında şiddetli rekabetlere neden olmakla kalmadı iç savaşa dönüştü. Kral II. Edward, yayınladığı bir fermanla İngiltere'de futbolu yasaklamak zorunda kaldı. İngiltere Kralı II. Edward bu fermanında şöyle diyordu:

*"Büyük bir topla şehir içinde gürültüler yapıldığı, Tanrı korusun birçok kaza ve hasara sebebiyet vereceği anlaşılmıştır. Tanrı ve Kral adına, şehir ve kasaba içinde top oynanmasını yasaklıyorum. Emirlerimizin aksine hareket ederek top oynayanlar en şiddetli cezalara çarptırılacaklardır"*²⁹³. (13 Nisan 1314).

Öncelikle Selanik ve İzmir, akabinde İstanbul gibi liman kentlerini tercih eden İngilizler beraberlerinde pipo, viski, ve en önemlisi "futbol"u da getirdiler.

²⁹¹ "Mısır'da Merruka mezarlarındaki duvar resimlerinde gördüğümüz o yuvarlak cismin peşinde koşan insanların da...", <https://www.hurriyet.com.tr/eg/atan-tutan-7990402> Erişim: 20.02.2020.

²⁹² Doç. Dr. T. Hakan Ongan, *Akademik Futbol: Futbolda Rekabet Başarı İlişkisi*, Hiperlink yayınları, 2010, İstanbul, s.35; Konu hakkında daha fazla bilgi için bkz; Doç. Dr. T. Hakan Ongan, *Akademik Futbol: Futbolda Rekabet Başarı İlişkisi*, Hiperlink yayınları, 2010, İstanbul.

²⁹³ Ongan, age, s.41.

Levanten olarak adlandırılan bu ailelerin erkekleri kendi aralarında iddialı futbol maçları yaparlarken buradaki komşuları Rumlar ve Ermeniler de onlara katıldı. Böylece mahallelerdeki futbol oynayanların sayısıyla orantılı takımlar da arttı.

Bugüne kadar elde edilebilen belgelerden, ülkemiz topraklarında ilk futbol maçlarının 1875 yılında Selânik'te oynandığı anlaşılmaktadır. 1877 yılında ise, İzmir'in Bornova çayırları futbolla tanışmıştır. Ve oralarda hafta tatilleri ya da yaz akşamlarının en büyük eğlencesi, Rumlarla İngiliz karma takımları arasında oynanan maçlar olmuştur. Bu maçların ilk seyircilerinin de bu ailelere mensup hanımlar oldukları bilinir. Daha sonra semt gençleri de bu cazip oyuna ilgi gösterip maç yapılan alanların etrafını çevirmeye başlamışlardır.

Ancak ne var ki; Selânik ve İzmir'in Müslüman Türk gençleri, bu cazip oyuna karşı büyük bir ilgi ve heves duymalarına rağmen, gerek aile baskıları, gerekse topluma hâkim olan muhafazakâr yapı nedeniyle futbol oynamaktan uzak kalmışlardır.

Ekim 1910'da yayın hayatına başlayan “Futbol” dergisi, dönemin spora ve futbola bakışını anlamamızda önemli bilgiler verir. İkinci sayının ilk haberi “Futbolun Mümtâziyeti” başlığını taşımaktadır. Yazıda, sporun sağlıklı yaşamla ilgisi, insanlığın ilerlemesindeki önemli katkıları, etkisinin siyasetin üstünde olduğu, Avrupalıların futbola verdiği değeri hiçbir spor dalına vermedikleri dile getirildikten sonra futbolun İngilizler tarafından bir kış sporu olarak icat edildiği, bunun gerekçesi olarak da kışın insanları ataletten kurtarmak olduğu anlatılmıştır. Bundan dolayı kış aylarının çok uzun geçtiği ve kış hayatının “ev hayatı” olarak algılandığı ülkemizde futbolun tam şark hayatına uygun bir spor dalı olduğu ve gençlerin bu spora yönlendirilmesine çalışılması gerektiği vurgulanmış, futbolun mücadele yönü de ele alınarak gençlerin askere gitmeden önce bu mücadele ruhunu edinmelerine fayda sağlayacağı kaleme alınmıştır²⁹⁴

Altıncı sayı ilk sayfanın diğer bir haberi, 1910'larda Türk insanının futbola bakışını yansıtmaları açısından önem taşımaktadır. Bu habere göre futbola olumlu bakmayanların futbolla ilgili genel kanıları şöyle aktarılmıştır: “Böyle çırılçıplak yağmur ve kar altında bazen de kızgın güneşin tesiri altında divane gibi hava ile dolmuş bir meşin topun arkasından tulumbacı, beygir ve deve yavrusu gibi koşup, birbirini dürtmek, kakmak, itmek, çamurlara bulanmak ne oluyor? Bunun mazarratından başka ne faydası olabilir?”

²⁹⁴ *Futbol*, 5 Teşrin-i Evvel 1326 / 18 Ekim 1910 Salı, S.2, s.1.

Meşrutiyet Cumhuriyet arasındaki dönemde diğer sporlardan farklı olarak futbola ayrı bir çerçeve açmak gerekir. Nitekim bu dönemde yapılan sporlardan çoğu ata sporu olmakla beraber yeni gelen sporlar da sempatiyle karşılanabilmiş ve rahatlıkla uygulanabilme ortamı bulabilmişti.

1910'lu yıllarda, Kadıköylü bir Bektaşî Babası'nın oğlu olan Nüzhet Abbas (Baba)'nın Fenerbahçe'nin birinci takımında bulunması, yavaş yavaş bu fikirden uzaklaşıldığını gösterir.

Asıl önemli olan bu dönemdeki siyasi baskıdır. Yıllardır süregelen istibdat rejimi ve 2. Abdülhamid'in iktidarını korumak için kurduğu sistemden dolayı; iki gencin yan yana yürümesinin dahi yasak olduğu ve soruşturmaya tabi tutulduğu ortamda, 22 gencin bir sahada toplanıp, meşin bir yuvarlağı tekmelemesi, hırslanması, rekabet etmesi ve en önemlisi seyirci toplaması, suçların en ağırını teşkil etmektedir.

Dönemin Osmanlı kaynakları bu şekilde bilgiler verirken Avrupa'daki kaynaklar da 'Osmanlı Futbol Hayatı' hakkında bir takım bilgiler verir. Öyle ki İskoçya'da yayınlanan Evening Telgraph Gazetesi dahi "Türkiye'de Futbol" başlıklı bir makale yayınlamıştır.

"...

Birkaç gün önce, gece yarısı evine gelen polis onu Üsküdar'a götürüp kulüp ve futbol oyunu hakkında uzun bir süre sorguya çekti. Türkçe'de top kelimesi aynı zamanda bir silah anlamına geldiğinden işler büsbütün karıştı. Yetkililer büyük bir komployla karşı karşıya bulunduklarına ve kulübün aslında gizli bir örgüt olduğuna inanmıştı. Topun gerektiği gibi incelenmesi için gönderilen özel memur, bunun bir şeytan icadı olduğuna karar verdi. Kulüp tüzüğü bir başka aleyhte delil olarak görüldü. Kulübün renkleri ve formlarıysa tam bir gizli örgütü ortaya koyan en büyük delildi. Uzun uzun düşünüp taşınan yetkililer zanlıyı İstanbul'daki daha yüksek polis makamlarına gönderdi. Burada zanlıyı ikinci kez uzun bir sorguya çeken görevliler, büyük bir komplonun erkenden ortaya çıkarılmasıyla imparatorluğun dağılmanın eşiğinden döndüğü sonucuna vardılar. Meseleyi daha iyi incelenmesi amacıyla olduğu gibi Yıldız'a havale ettiler²⁹⁵..."

²⁹⁵ Evening Telgraph, 13 Ocak 1902. s.3.

Makalede ironi var gibi duruyor, ancak bizzat Black Stochking ve Fuad Hüsni Bey'in başına gelenleri anlatmaktadır. Fuad Hüsni Bey'in bir özelliği de İngilizlerle futbol oynayan ilk Türk'tür. Black Stochking kapatıldıktan sonra Fuad Hüsni, İngilizler kadar İngilizce konuşabilmesinin avantajıyla Bobby ismiyle James La Fontaine'in takımında futbol oynamaya devam etmiştir²⁹⁶.

Ruşen Eşref Üneydin da "Galatasaray ve Futbol" kitabında bu dönemin futbolunu anlatır. Hiçbir kural olmadan, tüm Galatasaray Lisesi bahçesinde oynamak isteyen herkesin oyuna dâhil olabildiği, tarafsız ve gelişine oynanan oyunun, lise bahçesinin dışındaki durumunu tasvir etmiştir;

"... Bugün tüzükteki maddelere uyan herkesin kolayca gerçekleştirebileceği, en doğal insan haklarından sayılan bir örgütlenme, o gün için olağanüstü bir olaydı. Kendi aralarında bir saz alemi yapmak için bir evde beş on kişinin toplanmasından bile 'devlet idaresine karşı ayaklanma hazırlıyor olabilirler' kuruntusu duyan, o kuşkuyu duyduklarını imparatorluğun yıldırma, sindirme, ayırma politikaları düşünülürse, Galatasaray'ın kuruluşunda gösterilen cesaret ve Müdür Abdurrahman Şeref Bey'in göz yumuşundaki anlamın büyüklüğü kavranmış olur.²⁹⁷ ..."

Ofsaytın henüz bilinmediği Türk futbolunda, önceleri maçlar gizli ve mahalle maçları şeklinde yapıyordu. Kuralsız ve sadece ayağa gelen topa tekme atabilme duygusuyla oynanan futbol, sabit takımlar oluşturulup, Şişli Bulgar Hastanesi karşısındaki Rüzgarlı Tepe'de, Tatavla sırtında, Taksim Kışlası'nın Talimhane Meydanı'nda Rum takımlarıyla karşılaşmalar yapıla yapıla artık lise bahçesindeki şekilden ayrılmış ve zamanla teknikleşerek 'gerçek' şeklini almaya başlamıştır²⁹⁸.

Kadim İstanbul Ligi denince akla hep "Cuma Ligi" gelir. Ancak biz, Meşrutiyet'in erken döneminde daha çok Pazar günü müsabaka yapıldığını tespit ettik. Bir süre sadece Pazar ligi olarak devam ettikten sonra, Kulüplerin 2. takımları ve bazı amatör takımlar birleşerek Cuma Ligi'ni oluştururlar. 1914 - 1915 sezonunda ilk kez "Pazar Ligi" kaldırılır ve müsabakalar, Müslümanların tatil günü olan Cuma günü oynamaya başlar²⁹⁹. Burada 1.

²⁹⁶ Mehmet Yüce, *Osmanlı'nın Melekleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 1992, C.1, s.125-126.

²⁹⁷ Ruşen Eşref Üneydin, *Galatasaray ve Futbol*, Ka kitap, 2002 Ankara, s.50.

²⁹⁸ Üneydin, age, s.51.

²⁹⁹ Donanma, 14 Şubat 1914, S.31, İlave idman sütunları.

Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Ecnebi Kulüplerin İstanbul Futbol Birliği Ligi'nden men edilmesinin de etkisi vardır.

Günümüzde maç skorları ya da fikstür verilirken ev sahibi takımın başa yazılma adeti vardır. Ancak çalışma yaptığımız dönemde kulüplerin belli bir sahası olmadığı ve bir çok semtin takımı aynı sahada oynadığı için karşılaşma takvimi ve puan cetvellerini verirken birinci takım ikinci takım olarak belirtmeyi uygun bulduk.

Futbol, İstanbul'da 3. Sezonunu yaşarken artık futbol bilinci iyiden iyiye olgunlaşmıştı. İstanbul Futbol Ligi'ne katılan takımları belirtmeden evvel, sezon ortalarında "The Levant Herald" da kaleme alınan "Association Football" adlı makalesinde takımlar arasında yüksek rekabet, hatta düşmanca duygular olduğunu anlayabiliyoruz³⁰⁰. Ayrıca takımların yabancı oyunculardan arınması ve neredeyse milli olmaları da İstanbul'da yaşayan azınlıkların da milliyetçilikten nasiplerini gösteriyor.

Yine makaleden anladığımıza göre İngiliz Gemisi Efradının oluşturduğu Imogene takımı lige katılmamıştır. Balta Limanı da bu sezonda yok. Onların yerine Strugglers ve Robert Kolej Lige katılıyor. Süreli yayınlardan tespit edebildiğimiz maçlara göre lige Moda, Galatasaray, Pontious Omilos Kadıköy, Elpis, Strugglers, Robert Collage katılmıştır.

1907'de kurulduğunu bildiğimiz Fenerbahçe lige katılmamıştır ancak hususi müsabakalar yapmıştır. 1 Mart 1908'de öğleden sonra Makriköy Sahası'nda Kumkapı ile karşılaşmış ve müsabakayı 4-0 kazanmıştır. Daha eski olan Beşiktaş da ligde yoktur. Çünkü bu dönemlerde Beşiktaş Jimnastik ve atletizm gibi sporlara ağırlık vermektedir. O'nu İstanbul Futbol Ligi'nde görmek için 1914'ü beklemek gerekecek.

Sezon içi müsabakalarda Galatasaray'ın tek bir müsabakası tespit edilebiliyor. 22 Aralık 1907 Pazar günü Papaz'ın Bahçesi'nde Moda ile oynadığı maç golsüz beraberlik ile nihayetleniyor. Galatasaray Müzesi'nde Galatasaray'ın Moda'yı 4-0 mağlup ettiği bir belge olmasına rağmen, Sayın Mehmet Yüce bu müsabakanın 1908-1909 sezonuna ait olduğunu yabancı basının kaynaklarıyla gösterir³⁰¹.

20 Ekim 1907'de yine Papazın Bahçesinde Moda ile Kadıköy'ün karşılaşacağına dair bir haber bulunmakla birlikte maçın sonucuna dair bir bilgi bulamadık. Yine aynı rakiplerin

³⁰⁰ *The Levant Herald*, "Association Football", 7 Mart 1908 Cumartesi, s.2.

³⁰¹ Yüce, age, s.181.

24 Kasım 1907 Pazar günü müsabaka yapmaları gerekiyor ancak aynı güne çok daha mühim bir maç ilave edilince maç ertelenmek zorunda kalıyor.

İngiliz Kraliyet Donanması'na ait olan H.M.S. Barham İstanbul'a gelmiş ve İstanbul Muhteliti (karması) ile maç yapmıştır. Maç Papazın Bahçesinde saat 14:00'da çok kalabalık bir seyirci önünde yapılmıştır. Maçı İstanbul Muhteliti 1-0 kazanmıştır. Aynı gün Yoğurtluçeşme sahasında Elpis ve Lige ilk kez katılan Strugglers karşılaşılıyor. 1-1'lik beraberlikle karşılaşma nihayetleniyor.

Bu sezonla ilgili ulaşabildiğimiz maçlar sınırlı. Bu nedenle İstanbul Futbol Ligi'nin 1907 – 1908 sezonu için 4 maç tespit edebildik.

2 Şubat 1908 Pazar günü oynanan müsabakada Moda açık farkla 4 – 0 kazanıyor. İkinci karşılaşmada maç 1 – 1 devam ederken hakem, Kadıköy'ün attığı bir golü kabul etmiyor ve Kadıköy taraftarı sahaya iniyor. Yaşananları haksızlık olarak gören Kadıköy sahadan çekilince hakem maçı tatil ediyor. Şampiyonu belirleme işini Futbol Birliği'nin kararına bırakıyorlar³⁰². Bu, İstanbul Futbol tarihinin ilk şild meselesidir. Nitekim ilerleyen sezonlarda birkaç örneğini daha göreceğiz. Ayrıca ilk derbi mücadelesi olduğunu da söyleyebiliriz. Çünkü o dönemde yayımlanan birçok gazete iki takımın müsabakalarına “Büyük Maç” başlığını atmaktadır.

Şampiyonun belirlenmesi meselesinde İstanbul Futbol Birliği ilk maçı kazanan Moda'yı şampiyon ilan ediyor.

30 yıl süren İstibdat Dönemi'nden sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ağır basmasıyla Padişah II. Abdülhamid ülkede Meşrutiyet ilan etmiş (24 Temmuz 1908), bunu Meclis-i Mebusan'ın açılması (17 Aralık 1908) izlemişti. Bu, Osmanlı Devleti'ndeki ikinci meşrutiyet yönetimidir. Meşrutiyetin ilanıyla yurda bir nebze hürriyet havası da gelmişti. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlükler arasında “cemiyet kurma serbestisi” de vardı. İşte bu hakkın tescillerini tanınmasıyla mevcut kulüpler resmen yaptırırlarken, yeni kulüplerin sayısı da baş döndüren bir şekilde artmıştı.

Meşrutiyet'ten evvel de faaliyet gösteren kulüplerden Fenerbahçe ile Galatasaray kulüpleri resmen tescillerini yaptırmışlar, onların hemen arkasından da Beşiktaş Jimnastik Kulübü resmen kuruldu.

³⁰² *The Levant Herald*, “Association Football”, 7 Mart 1908 Cumartesi, s.2.

Sultan 2. Abdülhamit'in 24 Temmuz 1908'de İkinci Meşrutiyet'i ilan etmesi üzerine cemiyet kurmak serbestleşmesi üzerine Selim Sırrı Bey, Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti'ni kurmak için çalışmalara başladı. Kendisi öğretmen olduğu için cemiyet başkanlığına Gazeteci Ahmet İhsan Bey'i uygun gördü. Genel Sekreterlik görevini Selim Sırrı Bey üstlenirken üyeliklere Hasip Bey, Âsaf ve Cevat Rüştü kardeşler getirildiler.

Ahmet İhsan Bey, İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra günlük olarak yayımlanmaya başlayan Servet-i Fünûn dergisinin 5 Ekim 1908 tarihli, 889. sayısında 'Ahmet İhsan' imzasıyla şunları yazıyordu:

“Okuyucularımızın bildiği gibi, Modern Olimpiyat Oyunları'nı yeniden kuran Fransa'nın ileri gelenlerinden Baron Pierre de Coubertin, geçtiğimiz yıl Temmuz ayında İstanbul'a teşrif ederek cinnastik üstatlarımızdan Selim Sırrı Bey'i temsilci atamışlardı³⁰³...”

İçişleri Bakanlığı kayıtlarında Olimpiyat Cemiyeti'nin o tarihte kurulduğuna ilişkin bir belgeye rastlanmıyor olsa da, Londra 1908 Oyunları'nın resmi raporunda katılan ülkeler arasında 'Turkey', katılan sporcular arasında 'Aleko Moullos - Turkey' adının bulunması ve Ahmet İhsan Bey'in kalemiyle sabit yukarıdaki belge, TMOK'nin 1908'de kurulduğunu ortaya koymaktadır³⁰⁴.

Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin ilk yönetim kurulu şöylece belirlenmişti:

Başkan: Ahmet İhsan Bey, genel sekreter Selim Sırrı Bey, muhasip Hasip Bey, üyeler Âsaf ve Cevat Rüştü Beyler. Selim Sırrı Bey seçtiği yönetim kurulunu da İçişleri Bakanlığı'na resmi bir yazı ile bildirmişti³⁰⁵.

1907-1908 sezonuyla ilgili önemli diğer bilgi de, Kanun-i Esasi'nin getirdiği hürriyet ortamında, eskiden kurulmuş takımlar resmi tescillerini yaptırmış ve bu havadan etkilenenler yeni kulüplerin kurulmasına da etki etmişlerdir. Vefa İdman Yurdu, Anadolu İdman Kulübü bu dönemde kurulan iki önemli kulüptür.

1908-1909 sezonunda lige katılan takımlar; 1. Küme: HMS Barham, Moda, Kadıköy, Elpis, Galatasaray, Fenerbahçe; 2. Küme: Strugglers, Tatavla, Mühürdar ve Makriköy'ün iki

³⁰³ Ahmet İhsan, *Servet-i Fünûn Mecmuası*, 5 Ekim 1908, S. 889, s.7.

³⁰⁴ “Tarihçe”, <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Tarihce/46/1> Erişim: 11.10.2019.

³⁰⁵ Atabeyoğlu, Aga, s.45.

takımı³⁰⁶. Sayın Mehmet Yüce bu iki takımın ya biri Ermeni biri Rum, ya da ikisi de Ermeni takımı olabileceğini belirtir³⁰⁷. Şûrâ-yı Ümmet'te Dork ve Jason takımları olarak belirtilir³⁰⁸. Ayrıca Tatavla takımının yerine de H.M.S. Barham'ın ikinci takımının mücadele ettiğini de önceden belirtelim.

Akla gelen bir diğer soru da bu kümeler arasında bağıntı hiyerarşik mi yoksa fikstür hazırlamayı kolaylaştırmak ya da az sayıda olan futbol sahalarının paylaşımını kolaylaştırmak için mi? Tam da bu konuya 1909 Kanunisani'de Şûrâ-yı Ümmet gazetesinde "futbol" başlıklı haberde değinilmiş ve 1. Kümenin daha üstün oyuncularından oluşmasından dolayı ayrı grup oluşturduğu belirtilmiştir³⁰⁹.

Ulaşabildiğimiz bilgilere göre sezonun ilk maçı, 1 Kasım 1908 Pazar günü oynanmış. Papazın Bahçesinde oynanan bu maçta İngiliz Denizciler, Moda'yı 5-0 mağlup etmiştir. Şunu ayrıca belirtelim, sezonun ilk yarısında tüm maçlarda H.M.S. Barham var. Sanki İstanbul'da kaldığı kısacık sürede İstanbul'un en iyi takımlarıyla birer kez maç yapmak niyetindeymiş gibi görünüyor.

İkinci maç bir sonraki Pazar gününe rastlayan 8 Kasım 1908'de görüyoruz. Bu maç da Papazın Bahçesi'nde Kadıköy Takımı'nı 3-0 mağlup eden H.M.S. Barham kazanıyor.

Lig devam ederken İstanbul spor hayatı adına önemli bir açılış oluyor. Şimdiki Fenerbahçe Stadının temelini oluşturan "Union Club" hizmete açılmıştır³¹⁰. Ve bu tarihten sonraki maçların önemli bir kısmı burada oynanmaya başlar.

Üçüncü maç, H.M.S. Barham ilk kez bir Türk takımıyla karşılaşması ile başlar. Tabi ki Galatasaray için de bir ilk vardır. O da yeni formasıyla yaptığı ilk maçıdır. Bu maça kadar sarı-siyah olan renkleri bu maçla beraber sarı-kırmızıya dönüşmüştür. Union Club'da oynanan müsabakayı H.M.S. Barham 3-1 kazanmıştır. Ancak lig maçlarında H.M.S. Barham'a başka bir takımın gol atamadığını da belirtelim.

22 Kasım 1908 Pazar günü ligin 4. maçını H.M.S. Barham, Elpis ile yapar. İyi oyunculara sahip olmasına rağmen bir türlü ligde üst sıralarda göremeyeceğimiz Elpis takımı bu müsabakayı da 3-0 kaybeder. Bu karşılaşma H.M.S. Barham takımının son lig maçıdır. Bundan sonraki maçını 3 Aralık 1908'de İstanbul Muhteliti ile yapar. Bu maçı da

³⁰⁶ *Le Monituer Oriental*, "Constantinople", 31 Ekim 1908 Cumartesi, s.2.

³⁰⁷ Yüce, age, s.198.

³⁰⁸ *Şûrâ-yı Ümmet*, 29 Kanunievvel 1324/ 11 Ocak 1909 Pazartesi, s.3.

³⁰⁹ *Şûrâ-yı Ümmet*, 29 Kanunievvel 1324/ 11 Ocak 1909 Pazartesi, s.3.

³¹⁰ *The Levant Herald*, 7 Ağustos 1909 Cumartesi; s.2.

yine H.M.S. Barham 4-3 kazanmış ve İstanbul'daki son maçını da galibiyetle kapatmıştır. Bu maçtan sonra H.M.S. Barham'ın oynadığı başka bir maça rastlayamıyoruz. Fikstürde 6 Aralık Galatasaray, 20 Aralık Moda müsabakaları gösterilse de maçların oynandığı ile ilgili bilgiye rastlayamadık.

Türk ya da Ecnebi, hiçbir takımın İngiliz Denizcilere direnemediği görülüyor. Yıllardır futbol oynamanın tecrübesi ile daha birkaç yıl önce profesyonelleşmiş takımların mücadelesinin galibi tabikî bellidir.

Aralık ayının son haftasına futbolda çok iyi olan başka bir takım misafir ediliyor. Yukarıda kısaca bahsettiğimiz İzmir Takımı Noel Tatili hasebiyle İstanbul'a turnuva yapmaya gelir. Noel'i fırsat bilmelerinden, takım oyuncularının genelinin Müslüman olmadığını anlıyoruz. Bunu destekleyen de Şûrây-ı Ümmet'in haberi oluyor;

“...Aralık ayı içinde İstanbul'a gelen İzmir Muhteliti ilk defa olarak bir Türk takımı Galatasaray'la yaptığı maçı 3-1 kazandı. İzmir Muhteliti yine ecnebi oyuncularından ve bilhassa İngilizler ve Rumlardan müteşekkildi³¹¹...”

Ayrıca Mehmet Ali Oral, Türkiye Futbol Tarihi kitabında bu haberi “İzmirliler ilk defa bir Türk takımı ile karşılaşılıyor” başlığıyla veriyor³¹². Bu karşılaşmanın gününü tespit edemedik. Ancak turnuvalarda maç tespit edemediğimiz tek gün 2 Ocak olduğu için muhtemelen bu karşılaşma 2 Ocak 1909 Cumartesi günü olmalıdır. 28 Aralık 1908 Pazartesi günü İzmir takımı³¹³ Union Club'da Kadıköy'ü 7-0 mağlup eder. İstanbul'un şampiyonluğunu birkaç kez yaşamış olan bir takımı böyle bir skor ile mağlup eden İzmir takımının futbolda daha ileride olduğu su götürmez.

10 Ocak 1909 Pazar günü Fenerbahçe Union Club'de Moda'yı mağlup etmiştir. Skor belli değildir.

Ve nihayet günümüze kadar sürecek olan ezeli rekabetin ilk maçı yapılır. Tarih 17 Ocak'tır. Karşılaşmayı Galatasaray 2-0 kazanır. İki golü de Emin Bülent atmıştır.

31 Ocak'ta yine Galatasaray, bu kez Kadıköy ile karşılaşır ve Galatasaray bu tecrübeli takımı 4-0 gibi farklı bir skorla mağlup etmiştir³¹⁴.

³¹¹ Şurâ-yı Ümmet, 1909 Ocak ayı Nüshası.

³¹² Mehmet Ali Oral, Türkiye Futbol Tarihi 1892-1912, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1954, s.78.

³¹³ İzmir takımı olarak belirttiğimiz takımın Mehmet Yüce Smyrna FC olduğunu söyler. Şûrây-ı Ümmet'te ise İzmir Muhteliti olarak geçer. Ayrıca 29 Kanunievvel 1908 nühasında “Bornova asosieyşın” kulübü ismini kullanmıştır. Bir “İzmir Takımı” olarak kullanmayı uygun bulduk.

³¹⁴ Şûrây-ı Ümmet, 24 Kanunisani 1324, 1 Şubat 1909 Pazartesi, s.5-6.

Mart ayı geldiğinde yine çok önemli bir kuruluşa şahit oluyoruz. 1903'te faaliyete başlayan Beşiktaş Jimnastik Kulübü başvurusunu yapar ve resmi bir kuruluş haline gelir. Bu sezonlarda henüz futbol sahalarında boy göstermese de jimnastik faaliyetleri devam etmektedir.

Mart ayının 21'inde bu sezon içinde tespit edebildiğimiz son maç oynanıyor. Union Club'de Galatasaray ve Moda takımları karşılaşır ve sahadan 11-0 gibi ezici bir üstünlükle Galatasaray galip ayrılır.

1908'de Milli Olimpiyat Komitesi'nin kuruluşunun akabinde, Selim Sırrı Bey C.I.O.'ya (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) başvuru yapar ve hızla yanıt bulur bu başvuru. 28 Mayıs 1909'da Berlin'de yapılan büyük toplantıda Osmanlı Devleti'nin C.I.O.'ya kabulü kabul edilir³¹⁵.

1909-1910 sezonu 1. küme takımlarını şu şekilde tespit ettik; Kadıköy, Galatasaray, Fenerbahçe, Moda, Strugglers, Elpis. 2. kümede top koşturan takımlar ise şunlar; Ermeni Takımları; Araks, Makriköy, Club Jason, Dork, Rum Kulübü Tatavla, Türk Kulübü olarak da Galatasaray'ın ikinci takımı.

Bu sezonun açılış maçı 5 Eylül 1909 Pazar günü Kadıköy – Elpis karşılaşmasıdır. Kadıköy'ün mutlak üstünlüğüyle biten maçın skoru 7-0'dır.

19 Eylül 1909 Pazar günü Galatasaray – Elpis karşılaşmasında Galatasaraylı Sabri Mahir ve Elpisli Isac Cohen karşılıklı tartışmaya girmiş ve maç tehir edilmiştir. 28 Kasım 1909'a ertelenen maça Elpis ekibinin sahaya çıkmaması nedeniyle Galatasaray hükmen galip sayılmıştır.

Sezondaki karşılaşmalarla ilgili gazetelerden fazla haber bulamıyoruz. Eylül ayında Çar'ın seyahati, padişah 5. Mehmet Reşad seyahati, divan-ı harb haberleri ve bunların dışında milliyetçilik akımlarına maruz kalan halkın haberleri, Bulgar çeteleri haberleriyle gazeteler o kadar meşguldür ki maalesef spor haberlerine pek önem verilmemiştir. Aşağıda hazırladığımız fikstürü “Spor Âlemi” dergisinin 1913'ten itibaren kulüplerin tarihlerine değindiği makalelerden faydalanarak hazırladık.

³¹⁵ “Tarihçe”, <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Tarihce/46/1> Erişim: 20.10.2019.

Müşabakaların hepsinin sonucuna ulaşamadık ancak Sayın Cem ATABEYOĞLU, kendi hazırladığı “Spor Ansiklopedisi” nde kaynak belirtmeden ligin sonunu şöyle açıklar:

“... İki devreli lig usulüyle yapılan maçlar sonunda Galatasaray ikinci kez şampiyonluğu kazanırken, Strogles (Strugglers) ikinci, Moda üçüncü, Kadıköy ve Rum Elpis takımları eşit puanlarda dördüncü oldular. Ligin yeni takımı Fenerbahçe geçirmekte olduğu iç sarsıntılar nedeniyle bir varlık gösteremeyerek sonuncu sırayı aldı. Sarı-Kırmızı formalı Galatasaray bir yıl önceki şampiyon kadrosunu bu sezonda da aynen muhafaza ediyordu...”³¹⁶”

Bu sezonun takımlarını tanıtmadan önce Türk futbolu için önemli olan bilgiyi vermemiz gerekir. İlk spor dergisi olan “Futbol” yayımlanmaya başlamıştır. 28 Eylül 1326 yani 11 Ekim 1910’da ilk nüshası yayımlanan bu mecmua sayesinde dönemim spor hayatı hakkında daha fazla ve net bilgiye ulaşabiliyoruz.

İmtiyaz sahibi Mustafa Ziya Bey, başyazarı Ali Macid Bey’in olduğu dergi 7. sayıdan sonra çok ilgi görmediği için basılmaz.

Bu sezon lige Progre³¹⁷ takımı dâhil olur. Takım hakkındaki ayrıntılı bilgiyi yukarıda vermiştik. İsminden farklı olarak bir Türk takımı olduğunu belirtmekte fayda var. Nitekim İstanbul Şampiyonluk Ligi’nin 3. Türk takımı olarak ilk kez bu sezonda boy gösterecektir. Yine bu sezonda ileride Ankaragücü’nü oluşturacak iki önemli kulüp, Altınörs ve Turan Sanatkâran takımları kurulmuştur³¹⁸. Henüz lige dâhil olmamıştır.

Bu sezon maçlar Eylül’de başlasa da asıl lig maçları Kasımda başlar. Bu ilk maçları özel müşabakalar olarak değerlendiriyoruz.

Sezonun ilk maçı 9 Ekim 1910’da Galatasaray ve Modalı Rumlar tarafından müteşekkil Strugglers takımı yapar. Galatasaray sezonun ilk müşabakasından 2-0 yenik ayrılmıştır. Üsküdarlı Mehmet Burhaneddin Bey imzasıyla (Burhan Felek) kaleme alınan yazıda: “...Memleketimizde bu oyunun daha doğrusu bu fennin karşıtları nedendir bilinmez, oldukça çoktur. Futbolu kaba-saba bir oyun olarak görenler az değildir. Biz futbolcular, bunu elbette hoş görmeyiz, görmemeliyiz” sözlerine yer verilmiş ve futbola dönemin bakış açısı aktarılmıştır. Ayrıca, futbola karşı olanlar içerisinde kendilerinin ummunda bir katre

³¹⁶ Cem Atabeyoğlu, *Türk Spor Ansiklopedisi*, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1995, s.49.

³¹⁷ Dönemin futbolunu ele alan birçok kaynak “Progres” olarak kullanır ancak biz Osmanlıca yazılışına sadık kalarak “Progre” olarak kullanacağız.

³¹⁸ Veli Veysel Arığ, Ankara Gücü Belgeseli.

kadar az oldukları, hatta İstanbul'da bini bulan oyuncuların dışındaki herkesin bu spora karşı olduğu, bunun da kendilerini cesaretlendirmesi gerektiği dile getirilmiştir. Burhaneddin Bey, her yeni şeyin karşıtlarının bulunmasının doğal olduğunu belirttikten sonra: “İngiltere’de şimendöfer, Almanya’da matbaa ortaya çıktığında karşı olanlar çoğunlukta idi, ama zaman, o taassupları bertaraf etti. Futbol da böyle olacaktır ve futbol artık yolunu almıştır” sözleriyle futbol karşıtlarına cevap vermeye çalışmıştır. Yazının devamında her geçen gün futbol taraftarlarının sayısının arttığını söyleyen Burhaneddin, kısa süre içerisinde hükümetin bile futbolun okullarda ve kışlalarda oynanmasını kabul edeceğini, bunun futbol taraftarları için bir zafer olacağını ve kendilerinin de amaçlarının bu olduğunu açıklamıştır³¹⁹.

Bu sayının sonunda futbolu benimsetip içselleştirmek adına bir bildiri kaleme alınmış ve kural ve kaidelerin Türkçeleştirilmesi önerilmiştir.

Futbola karşı yönetsel ve buna bağlı olarak toplumsal zihniyet değişiminin henüz oluşmadığı ve futbol dergisinin de yayın hayatına başlamasında tiraj endişesi yaşadığını, yaklaşık iki sütuna yakın “Futbol Müntesiplerinden Bir Rica” başlığıyla kaleme aldıkları yazıdan anlıyoruz³²⁰.

Gazeteyi satın alarak, abone olarak futbol severlerin gazeteye sahip çıkmasını isteyen gazete yönetimi, yazıda okuyucuyu töhmet altında bırakan sert bir üslup da kullanmış ve “gazete kapanırsa tek sorumlu siz okuyucularsınız” demiştir³²¹.

13 Kasım 1910’da Kadıköy ile Strugglers müsabakası oynanması gerekirken olumsuz hava koşulları dolayısıyla tehir edildiği ilan ediliyor³²².

Yedinci yani yayımlanabilen son sayıda Kadıköy ile Galatasaray’ın maç yaptıklarını ve berabere bittiğini ayrıca 20 Kasım’da Galatasaray’ın Strugglers ile karşılaştığını ve 3-0 galip geldiğini yazıyor³²³.

4 Aralık 1910’da Fenerbahçe ile Galatasaray karşılaşması 5-0 Galatasaray üstünlüğü ile biter.

12 Şubat 1911’de Fenerbahçe – Galatasaray arasında yedi kişi ile 7-0 kazanılan meşhur maç oynanmıştır.

³¹⁹ *Futbol*, 28 Eylül 1326/11 Ekim 1910 Salı, S.1, s.2.

³²⁰ *Agd*, s.4.

³²¹ Hamza Çakır, “Türk basınında ilk spor gazetesi ‘Futbol’”, *Kuram ve Araştırma Dergisi*, S.26 Kış-Bahar 2008, s.169-196.

³²² *Futbol*, 3 Teşrin-i Sâni 1326 /16 Kasım 1910 S.6, s.2.

³²³ *Futbol*, 17 Teşrin-i Sâni 1326/ 30 Kasım 1910, S.7, s.3.

25 Mart 1911 Cumartesi günü yine Galatasaray ile Strugglers takımının bir maçına daha tesadüf ettik. Galatasaray bu karşılaşmadan da 2-0 gibi bir skorla galip ayrılır sahadan. Lig maçları Pazar günü oynandığı için, Cumartesi oynanmış olan bu karşılaşmayı da hususi müsabaka olarak ayırıyoruz.

Artık gelenek haline gelen, Lig şampiyonu ile İstanbul Ligi'nden oluşan karma takımın (İstanbul Muhteliti) yaptığı karşılaşma bu sezonda da yapılmıştır. 2 Nisan 1911 Pazar Günü Union Club Sahası'nda yapılan karşılaşmayı Sarı-Kırmızılı taraf 4-0 gibi net üstünlükle kazanmıştır.

Aynı yıl ilk kez yurt dışından bir kulüp misafir eden Galatasaray sayesinde ülke içinde ilk kez yabancı bir takımla turnuvalar düzenlenir. İstanbul Kulüpler Birliği gayretiyle Spor Bayramı'na dönüşen turnuvalarda futbol dışında; atletizm, halat, atlama gibi profesyonel ve farklı diyebileceğimiz muhtelif müsabakalar da yapılır. Bu bölümde futbol müsabakalarına değineceğimiz turnuva hakkında en ayrıntılı bilgiyi Tanin Gazetesi verir³²⁴. Cuma başlanan müsabaka 1-1 berabere bitmiş, Pazar günkü maç Galatasaray'ın 3-1 galibiyetiyle bitmiştir. Pazartesi de İstanbul Karması, Kolojvar Takımı'na 1-0 üstün gelerek müsabakaları tamamlamışlardır³²⁵.

Karşılaşmaların tamamı Union Club'da oynanmıştır. Karşılaşmalarla ilgili takımın kaptanı olan Refik Osman (Top), “Hasan Basri Bey'in Hatıraları” başlığında Türk Spor dergisinde, şunları yazar;

“... Galatasaray takımı artık İstanbul'un en güçlü teşekkülü haline gelmişti. Yenemediğimiz takım yoktu. Benim ve arkadaşlarımın gayretleri ve yaptığımız sayılarla üç sene şampiyonluğu kazandık. İktisab ettiğimiz kuvvetin asıl kıymetini o vakit İstanbul'a gelen Kolojvar isimli bir Macar takımı ile yaptığımız müsabakalar sonucunda anladık. Kendi halkımız arasında bu ecnebi takım ile iki maç yaptık ve neticede Türk'ün alnını yükselttik³²⁶...”

Sezon sonuna gelindiğinde İstanbul Futbol Ligi şampiyonu, oynadığı 9 lig maçının 8'ini kazanarak Galatasaray olur. Kendisinin 3. Şampiyonluğu olması bir kenara üst üste 3. Kez şampiyon olması ayrı bir anlam taşır ve ayrı bir takdir sebebidir.

³²⁴ Tanin, 3 Nisan 1327/ 16 Nisan 1911 Pazar, s.3.

³²⁵ Tanin, 5 Nisan 1327/ 18 Nisan 1911 Salı, s.3.

³²⁶ Refik Osman Top, “Hasan Basri'nin Hayatı ve Hatıraları”, *Türkspor Mecmuası*, 19 Ocak 1931 Pazartesi, S.57, s.23.

1911-12 sezonunun önemli özelliği bir kulübümüzün ilk defa olarak yurt dışına çıkması ve orada müsabakalar yapmasıdır. Galatasaray Kulübü, Nisan ayında memleketi ziyaret etmiş Macarlara bir "iade-i ziyaret" yapma düşüncesiyle Macaristan'a gider. Yolculuğun hazırlığına Eylül ayında başlanmıştır. Galatasaray Reisi Ali Sami Bey İdman'da Macaristan seyahatini tüm ayrıntılarıyla anlatır³²⁷.

Galatasaray'ın yurtdışı seyahati sadece Macaristan ile sınırlı kalmamış, Macaristan'dan sonra dönüş yolunda Bükreş'e de gidilmiştir. Bükreş'ten sonra gidilen Macaristan'da Galatasaray yenilmiş Bükreş'te yapılan müsabakayı ise kazanmıştır.

1911-12 futbol sezonunda İstanbul'da icrâ edilen yine üç lig olduğunu öğreniyoruz. Bunlardan birincisi ve en önemlisi Galatasaray'ın girmediği, Fenerbahçe, Strugglers, Ramblers, Kadıköy ve Progre kulüplerinin katıldığı İstanbul Ligi'dir. Bu ligle alâkalı gazetelerde pek bir habere rastlayamadım. Ligin oynandığı dönemde spor dergisi olarak sadece Ermeni cemaatine ait Savarş Krisyan'ın editörlüğünde yayımlanan Marmnamarz (atletizm) mecmuası yayımlanmaktaydı. Olimpiyat Oyunları'na katılan Ermeni sporcularla ilgili dönemin sistemini eleştiren bir haber yapan Agos Gazetesi'nde, İstanbul Ligi, 1911-12 Futbol sezonuna katılan takımlar hakkında şu bilgi bulunur:

“... Kapriel Macaryan, Dikran Kholayan ve daha birçok kişi öncülüğünde İstanbul'da Üsküdar, Bakırköy, Galata, Kumkapı, Nişantaşı, Şişli, Pera, Kadıköy, Balat, Üsküdar, Kazlıçeşme, Pangaltı, Kınalıada gibi Ermenilerin yaşadıkları semtin adları ile profesyonel takımlar kurulur. Dork, Araks A, Araks B, Ararat, Kilikia, Sasun, Raffi, Demokrat takımları dışında bu yıllarda Esayan, Berberyan, Sahakyan, Mikhitaryan gibi Ermeni liselerinin yanısıra Robert Kolejli Ermeniler de okul takımları kurar, hatta bu takımların hepsi 1911'de “Rumeli Ligi'nde” yarışır³²⁸.”

Dağlaroğlu'na göre Fenerbahçe ilk müsabakasını 29 Ekim 1911'de Kadıköy ile yapmış. Sonra ligin yeni takımı Ramblers ile 2-2 berabere kaldıktan sonra, Terakki takımını 2-0 yenerek ligde iddialı bir vaziyete gelmiş. İlk devrenin son maçında da Strugglers ile berabere kalmış. İkinci devreye 4-0'lık Kadıköy galibiyeti ile başlayan Fenerbahçe 25 Şubat 1912'de Ramblers ile 1-1 berabere kalıyor ve şampiyonluk yolunu açıyordu.

³²⁷ İdman, 19 Mayıs 1329/1 Haziran 1913, S.2, s.13.

³²⁸ Oral, age, s.96.

Lig sonunda beş galibiyet ve üç beraberlik alan sarı lacivertli takım böylece şampiyonluğa ulaşan ikinci Türk takımı olmuştur.

Lig maçları tamamlandıktan sonra Galatasaray ve Fenerbahçe özel bir karşılaşma düzenlemiştir. 16 Nisan 1912'de Union Club'de yapılan maçı Emin Bülend'in bir golüyle Galatasaray galip bitiriyor. Ancak bu maçta dikkati çeken, Adnan İbrahim için lige girmedişini iddia eden Galatasaray, bu maçta kendisini oynatmış.

1911-1912 sezonu önemli olaylarından biri 1911 yılı içinde Süleymaniye takımının kurulmasıdır.

1912 – 1913 sezonu maalesef, Balkan Savaşları'nın başladığı döneme denk gelir ve spor müsabakaları sekteye uğrar. Sezonun ilk devresi için, tüm kaynaklarda Pazar Ligi'ne ait sadece tek maç tespit oynandığı belirtilir. Ancak, 4 Mayıs 1913 Pazar günü yapılan idman bayramında İstanbul Futbol Şampiyonu seçilir ve 6-1 kazanan Galatasaray kupayı kulübüne götürür³²⁹. Müsabakanın ayrıntılarını aşağıda derc ettik.

23 Mart 1913 Pazar günü Union Club'da Fenerbahçe ile HMS Zelendiya isimli İngiliz Savaş gemisi tayfaları ile maç yapılmış ve bu maçı Fenerbahçe kaybetmiştir. (EK. 25) 13 Nisan 1913 Pazar günü Union Club'da yine bir İngiliz takımı Telefoncular ile HMS Weymouth karşılaşmış misafir takım galip gelirken 27 Nisan günü bu kez Galatasaray ile maç yapmışlardır.

27 Nisan Pazar günü HMS Zelandiya bu kez Galatasaray'la karşılaşır. Tasfir-i Efkar'dan maçın ayrıntılarına bakalım;

“... İstanbul'da bulunduğu müddet zarfında müsabakaya girdiği Kulüplerin kafasına galebe çalan “Zelandiya” heyeti İstanbul Şampiyonu ünvanına artık tamamen kesb-i liyakat istihkak eylemiş olan Galatasaraylılara karşı mağlup düşmüştür. Mağlubiyeti hataya, tesadüfe hal etmekte katiyen doğru olamaz. Hatta bu cihet hatıra bile getirilemez³³⁰.”

Galatasaray bu maçı 4-1 kazanmıştır.

Beyoğlu Sporting Kulüp, sezon içinde bir idman bayramı düzenliyor. Ancak adına “Türkiye Şampiyonluğu” dediği için ve organizasyonda bazı detaylardaki ihmallerden dolayı spor alanında etkin ve yetkin kişilerce eleştiriliyor. Galatasaray'dan Ahmed

³²⁹ Tasvir-i Efkar, 22 Nisan 1329/ 5 Mayıs 1913 Pazartesi, s.5.

³³⁰ Tasfir-i Efkar, 15 Nisan 1329/ 28 Nisan 1913 Pazartesi, s.4.

Robenson Bey eleştirilerini İdman Mecmuasında dile getirmiştir. “Türkiye Memalik-i Osmaniye demek olduğundan bütün vilayata spor imtihanlarının yapılacağını, “Beyoğlu Sporting Kulübü” bir kulüptür, ahyaren tesis edilen “Memalik-i Osmaniye Spor İttihadi Cemiyeti” değildir³³¹...” gibi gerekçelerle bir müsamerede yapılan yarışmalardan Türkiye şampiyonu seçilemeyeceğini ifade etmektedir.

Beyoğlu Sporting Kulüp menfaatine düzenlenen bu spor bayramının futbol müsabakası, 4 Mayıs 1913 Pazar günü Union Club’da yapılmış ve Galatasaray, tarihe geçecek bir sonuç almıştır. Galatasaray’ın galibiyetiyle biten bu müsabakanın asıl özelliği 1913 İstanbul Futbol Şampiyonu seçilecek olmasıdır. Kazananın kupayı kaldıracağı bu karşılaşmayı idman bayramı yaparak renklendirirler. Fenerbahçe’ye 6-1 üstünlük sağlayan Galatasaray 1912-1913 sezonunun şampiyonu olur³³².

Pazar Ligi’ne nazaren 2. Küme diyebileceğimiz Cuma Ligi’nde maçlar normal sıklığında oynanmıştır. Maç ayrıntılarına ayrı ayrı ulaşamasak da İdman, hem puan durumunu hem de sıralamayı yayınlamıştır.

1. Anadolu Futbol Kulübü	8 Puan
2. Darülfünun & Şehremini	7 Puan
3. Sanayi Kulübü	4 Puan
4. Üsküdar Kulübü	3 Puan
5. Anadolu II. Takımı	1 Puan

25 Mayıs 1913 Pazar günü Galatasaray ve Fenerbahçe, yine bir spor bayramı düzenlerler. İki takımın 3’er timi de ayrı ayrı sahaya çıktı. Önce 3. Takımlar sahaya çıkar. Kulüplerin altyapı takımları diyebileceğimiz bu timlerin maçında Fenerbahçe gençleri sahadan 1-0 galip ayrıldı. 2. Takımların müsabakaları da Sarı-Lacivert’in 2-0 galibiyetiyle sona erdi. Sahaya 3. Olarak ana takımlar çıktı ancak müsabaka tamamlanamamıştır³³³. Futbol Heyeti tarafından maçın sonucu Galatasaray lehine 1-0 olarak tescil edilmiştir.

İzmirli gelir ve turnuvalar başlar. (EK. 26) İdman’da turnuva programı yayınlanır³³⁴. Programa göre 3 maç planlanmaktadır Ancak İzmirli 4 maç yapmıştır ve İdman 3. Sayısının büyük bir bölümünü bu müsabakaların ayrıntılarına ayırmıştır³³⁵.

³³¹ İdman, 15 Mayıs 1329/ 28 Mayıs 1913 Çarşamba, S.1, s.14-15.

³³² Tasfir-i Efkar, 29 Nisan 1329/ 12 Mayıs 1913 Pazartesi, s.5.

³³³ İdman, 15 Mayıs 1329/ 28 Mayıs 1913 Çarşamba, S.1, s.14-16.

³³⁴ İdman, 1 Haziran 1329/ 14 Temmuz 1913 Pazartesi, S.2, s.35.

Bu sezona dair önemli gelişmelerden bir Musevi Cemaatinin takımı olan Maccabi kuruldu. Yine Haziran ayında İstanbul Jimnastik kulübü kuruldu. Temmuzda da Makriköy İdman Kulübü kurulmuş, önümüzdeki sezonda ismi Gürbüzler olarak değişecektir.

Balkan Savaşı bitmiştir ama yine de ülkede güven ortamı tesis edilmemiştir. Buna rağmen 1913-1914 sezonu çok canlı ve yoğundur.

Bu sezon lige katılan takımlar, Galatasaray, Fenerbahçe, Telefoncular, Ramblers, Progre, Strugglers, diğer bir lig 2. Küme olarak da anılan Cuma ligidir ve katılan takımlar Fenerbahçe 2. takımı, Darülfünun, Anadolu, Sanayi Mektebi, Şehremini ve İstanbul Jimnastik Kulübü'dür. 3. Küme olarak isimlendirdiğimiz yine Pazar günleri oynanan lige katılan takımlar da yine Fenerbahçe ve Galatasaray'ın alt takımları, Masis, Araks, Sutruglers II. Takımı, Milon, Olimpia'dır. Sezonda yapılması planlanan müsabaka programı İdman Mecmuasında yayınlanmıştır.

Sezon, Ağustos ayında Anadolu İdman Kulübü'nün kurulması sebebiyle düzenlediği müsamerelerle başlamıştır. 1 Ağustos 1913 Cuma günü Bahriyeliler ve İdman Yurdu maçı yapılır. Atletizm, halat ve bayanların dikiş yarışından sonra son olarak futbol müsabakası yapılır. Anadolu Hisarı İdman Yurdu ile Bahriye Efrad-ı Cedide Mektebi futbol takımları arasında bir müsabaka yapılmış ve 3-1 İdman Yurdu galip olmuştur³³⁶.

19 Ekim Pazar Galatasaray, Telefoncular takımını Union Club'da 5-0 mağlup eder.

26 Ekim 1913'te yapılan Ermeni Araks takımı ile Rum Strugglers 2. Takımının maçıyla da İstanbul Futbol Birliği'nin II. Küme sezonu başlamıştır.

Aynı gün Fenerbahçe Kulübü Union Club'da bir spor bayramı düzenler. Maarif Nazırı Şükrü Bey'in de katıldığı program bir saat gecikmeli başlamıştır. Atletizm bisiklet ve endahat müsabakalarından sonra Ramblers ve Strugglers spor bayramı kapsamında lige ait bir müsabaka yapar ve taraflar golsüz berabere kalmıştır³³⁷.

Bu bayramda Fenerbahçe ve Galatasaray da karşılaşır. Ancak kazanana kupanın ihda edilmesi sebebiyle lig maçı olmadığını düşünüyoruz. Fenerbahçe 3 gol yapsa da Galatasaray'ın kazandığı müsabakada Galatasaray'ın gol sayısını net olarak bilemiyoruz³³⁸.

³³⁵ *İdman*, 15 Haziran 1329/ 27 Haziran 1913 Cumartesi, S.3, s.50-51-52-53.

³³⁶ *İdman*, 1 Ağustos 1329/ 14 Ağustos 1913 Perşembe, S.5, s.88.

³³⁷ *İdman*, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913, S.8-9, s.137.

³³⁸ *İdman*, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913, S.8-9, s.138.

Ayrıca aynı gün için İdman'ın bir sonraki sayısında Galatasaray ve Progre'nin lig müsabakası veriliyor. 1-1 berabere kalınan müsabakada farklı kadrosunun oynadığı muhakkaktır³³⁹.

Sezonun açılmasıyla, spor haberlerine en çok yer veren Tasfir-i Efkâr, bir yazı yayımlar;

“... Bu sene beş (altı olmalı) kulüp birinci sınıfa dâhil olarak 1914 hey'etini yani ligini teşkil ettiler. Lige dâhil olanlar Galatasaray, Fenerbahçe, Union Club, Strugglers, Telefon ve Moda kulüpleridir. Bu kulüplerin her biri diğer dördüyle (beşiyle) iki defa müsabaka yapacak, neticede hangisi daha ziyade tadad (sayı) kazanırsa birinci ilan edilecektir. Rakip iki kulüpten biri, hasmının hiçine (sıfırına) mukabil bir veya müteaddit gol yaparsa iki tadâd kazanmış olur. Birinin birine (bir sayısına) diğeri iki veya müteaddit gol yaparsa evvelki bir, ikincisi iki tadâd ihrâz etmiş addolunur.

Müsabakalar hitama erdikten sonra her kulübün ihrâz etmiş olduğu tadâdlar hesap edilir, en ziyade kazanmış olan kulüp birinci addedilerek “şild”, temâyüz olunan gümüşten mamul bir kupa veya evvelce üzerine, kulübün ismi o senenin İstanbul Şampiyonu olmak üzere hakk olunur³⁴⁰...”

Makalenin başında “Progre” takımı için Union Club denilmektedir. Sezonun sonlarına doğru Altun Ordu ismini alacaktır.

7 Kasım 1913'teki Fenerbahçe – Anadolu müsabakası hakkında İdman'da uzun bir haber yapılır. 2-0 Fenerbahçe galibiyetiyle biten müsabakayı anlatan makale de Türk Futbolunun önemli sorunlarına da değiniliyor. Müsabaka ile ilgili olanı da Anadolu Kulübü'nün Fenerbahçe kadar güçlü olmasa da asıl mağlup olma sebebinin, oyuncularını başarılı olabileceği bölgelerde oynatılmamasıdır³⁴¹.

Profesyonel ligde de ilginç bir müsabakaya tesadüf ediyoruz. Dönemin hemen hemen tüm gazetelerinde yer bulan haber şöyle;

“Fenerbahçe : 6 Sayı

Strugglers : Hezimet Ve Firar

³³⁹ İdman, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, S.11, s.163.

³⁴⁰ Tasfir-i Efkâr, 14 Teşrinievvel 1329/ 27 Ekim 1913 Pazartesi, s.3-4.

³⁴¹ İdman, 14 Teşrinisani 1329/ 27 Kasım 1913 Perşembe, S.14, s.267.

Geçen Pazar günü icra idilen müsabaka Strugglers namındaki Rum kulübünün hezimet-i kat'iyesi (kesin mağlubiyeti) ve yigirmi dakika zarfında Fenerbahçe'nin önünden firarıyla neticelendi³⁴²... ”

30 Kasım 1913 Pazar günü oynanan maçta Strugglers sahayı terk ediyor. Firar haberleri o kadar abartılıdır ki, Strugglers'in ligi terkettiğini düşündürüyor.

Balkan Savaşları nihayetlenmiş ama oluşan şartlar dünya savaşının haberciliğini yaparken, milliyetçilik duyguları da salgın gibi yayılmaktadır. Vatanı korumanın sadece cephede olmayacağını düşünen bazı oyuncular, adı sezon ortası Altun Ordu olarak yenilenen eski Progre takımının iki oyuncusu Hasan ve Hüseyin'in kulüple ilişkisinin kesilmesini isterler. Gerekçe de “*Ecnebi ve azınlık halkın takımlarda oynayarak Türklük'e ihanet etmek*” olarak gösterilmektedir.

Mart ayında yayınlanan başka bir yazıda şampiyonluk geçmişleri hatırlatılırken yine milli duygular öne çıkmış.

“ ...

Eylül'den beri devam eden bu umûmi birincilik müsabakasına altı kulüp iştirak etmiştir.

Fenerbahçe, Galatasaray, Altun Ordu (1911-1912 sezonunda ismi henüz Progres'tir), Ramblers, Telefon, Strugglers. Bunlardan Fenerbahçe Sporting Kulübü ekseriyeti Türklerden mürekkep olup 1911-12 senesinde İstanbul müsabakalarında birinciliği kazanmıştır³⁴³”.

7 Aralık 1913 Pazar müsabakalarında Progre Teleofoncular takımıyla karşılaşmalıydı. Ancak İngilizler 11 kişiyi toparlayamadığı için hükmen yenik sayıldılar³⁴⁴.

1 Kanuni Evvel Pazar (14 Aralık 1913 Pazar) Ramblers ve Galatasaray Pazar ligi münasebetiyle karşılaşır. 2-2 berabere biten müsabakada tarafların oyunu da kuvveti de berabere gitmiştir³⁴⁵.

9 Ocak Cuma Anadolu – Şehremini müsabakası, hava muhalefeti sebebiyle ertelenmiştir³⁴⁶.

³⁴² *İdman*, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, S.15, s.289.

³⁴³ *Tasfir-i Efkar*, 27 Nisan 1330/ 10 Mayıs 1914 Pazar, s.4.

³⁴⁴ *İdman*, 21 Şubat 1329/ 6 Mart 1914 Cuma, S.24, s.367.

³⁴⁵ *İdman*, 5 Kanuni Evvel 1329/ 18 Aralık 1913 Perşembe, S13, s.203.

³⁴⁶ *İdman*, 11 Kanuni Sani 1329/ 24 Ocak 1914 Cumartesi, S.18, s.284.

4 Ocak 1914'te Gakatasaray, Fenerbahçe ile karşılaşmış ve ilk kez Fenerbahçe galip gelmiş ve 4-2 fark atmıştır. Bir ilki barındıran bu maça yazılı basın büyük önem verir. İdman 4 sayfa ayırmıştır³⁴⁷.

11 Ocak Pazar günü lig müsabakası Ramblers ve Eski Progre yani yeni ismiyle Altun Ordu arasında icra edilir. Ligin en güzide oyuncularını bünyesine toplayan Altun Ordu 3 gol atmış, İngilizlerin en güçlü takımı Ramblers ise golle karşılık verememiştir³⁴⁸.

16 Ocak Cuma günü, İstanbul – Şehremini takımları karşılaşır ancak bir golden dolayı oluşan ihtilaftan dolayı maç sonuçlandırılmamıştır³⁴⁹. İdman, birkaç hafta sonraki sayısında da şöyle değinir haberlere;

“... Geçende icra edilen Fenerbahçe – Galatasaray futbol müsabakasında hakem bulmak hususunda büyük müşkülata tesadüf edildiğini bu iki kulüpten birine mensub bir zat söylüyor ve şu halden şikâyet idiyordu. Yine geçenlerde Cuma Ligi müsabakalarından “Anadolu – Şehremini” ve “Şehremini – İstanbul” müsabakalarının yine hakemin sun’iyle (tesiriyle) yahud cehliyle (bilgisizliğiyle) hülasa noksaniyle meşkûk (şüpheli) bir halde neticelenmesi üzerine lig heyet-i idaresince bu maçların tekrar icrasına karar verildiğini de duyduk³⁵⁰ ...”

Mezkûr müsabaka ile ilgili ayrıca Şubat ayında bir karar beyan edilir. “...müsabakanın keenlemyekün ad ile tekrar icrasına ... Karar verilmiştir³⁵¹.”

18 Ocak Pazar günü kötü hava şartlarından dolayı 11 kişiyi tamamlayamadan sahaya çıkan Telefoncular takımı, Fenerbahçe karşısında yenilmiştir³⁵². Bu sezon Telefoncular müsabakaların çoğuna eksik kadroyla çıkmak zorunda kalmıştır.

Cuma Ligi müsabakalarından Anadolu ve Sanayi müsabakasında netice Anadolu 3-Sanayi 1. Maçtan ziyade sahanın durumuna dikkat çekilmiştir³⁵³.

25 Ocak 1914 Pazar günü Fenerbahçe – Ramblers karşılaşmış ve 3-3 berabere sonuçlanmıştır³⁵⁴.

³⁴⁷ İdman, 28 Kanuni Evvel 1329/ 10 Ocak 1914, S.16, s.247-248.

³⁴⁸ İdman, 4 Kanuni Sani 1329/ 17 Ocak 1914 Cumartesi, S.17, s.259.

³⁴⁹ İdman, 11 Kanuni Sani 1329/ 24 Ocak 1914, Cumartesi, S.17, s.283.

³⁵⁰ İdman, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.317-318.

³⁵¹ İdman, 30 Kanuni Sani 1329/ 12 Şubat 1914 Perşembe, S.20, s.316.

³⁵² İdman, 11 Kanuni Sani 1329/ 24 Ocak 1914, Cumartesi, S.17, s.283.

³⁵³ İdman, 11 Kanuni Sani 1329/ 24 Ocak 1914 Cumartesi, S.17, s.284.

³⁵⁴ İdman, 23 Kânunusani 1329/ 5 Şubat 1914, S.19, s.298-300.

8 Şubat Pazar günü de Ramblers ve Strugglers karşılaşmasında Ramblers 5-0 galip geldi³⁵⁵.

13 Şubat Cuma İstanbul Jimnastik Kulübü ile Darülfünun Union Club'da müsabaka yapar. Darülfünun'un ağırları havalandıramadığı maçta Jimnastik Kulübü 2 gol atmıştır³⁵⁶.

15 Şubat Pazar, Fenerbahçe – Altun Ordu müsabakası Union Club'da yapılır. İlk karşılaşmada 3 golle Altun Ordu'yu geçen Fenerbahçe, rövanşta da 2-0 galip gelmiştir³⁵⁷. Aynı gün Fenerbahçe ve Galatasaray ikinci takımları da karşılaşır. Kuru soğuk esen bir havada oynanan müsabakada 2-0 Fenerbahçe üstünlüğü ile biter³⁵⁸.

20 Şubat Cuma, Cuma Ligi müsabakaları kapsamında Sanayi ve Fenerbahçe karşılaşır. Fenerbahçe 3 golle yenik düşmüştür. Sonuç 3-0³⁵⁹.

6 Mart Cuma günü, Cuma Birliği Ligi müsabakası içerisinde Fenerbahçe, Anadolu Kulübü ile müsabaka yapmış ve Fenerbahçe 5-1 kazanmıştır³⁶⁰.

8 Mart Pazar günü iki hafta evvel hususi müsabaka düzenleyen kulüpler, bu hafta Pazar Ligi müsabakası için karşılaşmışlardır. 6 golle galip gelen Galatasaray bu kez tek golle mağlup olur³⁶¹.

22 Mart 1914 Pazar Galatasaray 2. Takımı ve Masis isimli Ermeni takımı maç yapar. Masis takımında, ligden henüz çekilmiş olan Strugglers isimli Rum takımının oyuncularını da vardır. Dolayısıyla Masis takımı güçlü bir kadrodan oluşuyordu. Galatasaray 2. Takımı ise daha zayıf bir kadroya sahiptir. Galatasaray 1 gol atmış ancak Masis gol attı mı ya da kaç gol attığı bilgisine ulaşamıyoruz. Ancak hakeme fazla vurgu yapılmıştır. Çünkü Rum oyuncuların arkadaşı olması hasebiyle fazla tarafgir davranması ve maçın havasını kaldıracak profesyonellikten aciz olduğu konusunda fazla eleştirildiği için Masis takımının galip geldiğini düşünüyoruz³⁶².

14 Mart 1330 (27 Mart 1914) Cuma günü II. Küme'de Türk İdman Ocağı ve Fenerbahçe karşılaşır. 4-2 İdman Ocağı galibiyetiyle biten müsabakayı değerlendirmiştir³⁶³.

³⁵⁵ *İdman*, 30 Kanuni Sani 1329/ 12 Şubat 1914 Perşembe, S.20, s.316.

³⁵⁶ *İdman*, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.331.

³⁵⁷ *İdman*, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.326.

³⁵⁸ *İdman*, 6 Şubat 1329/ 19 Şubat 1914 Perşembe, S.21, s.327.

³⁵⁹ *İdman*, 13 Şubat 1329/ 26 Şubat 1914 Perşembe, S.22, s.343.

³⁶⁰ *İdman*, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.385.

³⁶¹ *İdman*, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.376.

³⁶² *İdman*, 13 Mart 1330/ 25 Mart 1914 Perşembe, S.25, s.399.

³⁶³ *İdman*, 24 Mart 1330/ 6 Nisan 1914 Pazartesi, S.26, s.410.

Bu arada Türk İdman Ocağı Takımı, eski Şehremini takımıdır. Sezon içinde ismi değişmiştir. Sezon sonlarına varmadan iki takım daha isim değiştirir. Darülfünun Terbiye-i Bedeniye Kulübü “Türkgücü” ismini alıyor³⁶⁴. Ayrıca Mariköy’de de bir değişiklik var;

“...Makriköy İdman Kulübü” bu defa “Gürbüzler Ocağı” ismine bittahvil (dönüşerek) oldukça asar-ı teceddüt ve terakki göstermeye başlamıştır³⁶⁵ ... ”

İsim değiştirenler kervanına İstanbul Jimnastik Kulübü de katılır. Tanin, “Türk Gücü” olarak duyurur ancak İdman, haberini Tanin’e dayandırarak “Türk Gücü İstanbul Ocağı” şeklinde duyurur³⁶⁶.

Bu ay için İdman Mecmuasında spor havadisleri haberleri yok. Sebep olarak da muharrirlerinin hasta ve diğerinin de seyahatte olması belirtilmiş.

28 Mart (6 Nisan 1914) için Altun Ordu Kulübü menfaatine bir idman bayramı olacağını duyuran İdman Mecmuası, kaynak olarak da el ilanlarını gösterir³⁶⁷. Nitekim bu bayram verilen tarihte yapılmıştır. Üstelik büyük bir sporcu katılımı da sağlanmıştır. (EK. 27)

Havanın yağmurlu olmasına rağmen tribünler dolmuştur. Diğer müsamerelere göre intizamlı ve sükûnetli oluş dikkatleri çekiyor. İlk müsabaka Bahriye Gücü ve Ticaret-i Bahriye Mektebi ismindeki iki yeni takım arasında oluyor. Bahriye Gücü takımı oyunları kazanamasa da oyuncuların sportmenliği takdir toplar.

Sezonun ikinci devresinde ülkemize ikinci kez yabancı bir takım iade-i ziyaret eder. 11 Ekim 1911’de 11-1’lik hezimetin rövanşı için İstanbul’a gelen Bükreş takımı, küçük bir turnuva yapar. İdman, duyuru yapıyor konuklarla ilgili;

“Romanyalılar Geliyor

İstanbul’da biri Nisan’ın dördüncü Cuma Günü İstanbul Muhtelit Türk Takımı ile altı Nisan’da da Galatasaray ile müsabaka yapmak üzere Romanyalı dostlarımızdan yigirmi kişilik bir heyetin Nisan’ın ikinci günü şehrimize muvasalat-ı medeniyemiz gerekse terakkiyat-ı bedeniyemiz itibariyle bizim için şerefli ve faydeli birşeydir³⁶⁸ ... ”

³⁶⁴ İdman, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.384.

³⁶⁵ İdman, 24 Mart 1330/ 6 Nisan 1914 Pazartesi, S26, s.415.

³⁶⁶ İdman, 13 Mart 1330/ 25 Mart 1914 Perşembe, S.25, s.400.

³⁶⁷ İdman, 24 Mart 1330/ 6 Nisan 1914 Pazartesi, S26, s.416.

³⁶⁸ İdman, 24 Mart 1330/ 6 Nisan 1914 Pazartesi, S.26, s.417.

İstanbul Muhteliti ile haberdeki gibi Rumi 4 Nisan, miladi tarihe göre de 17 Nisan Cuma günü karşılaşp 1-0 galip gelen B kre , yine Miladi 19 Nisan Pazar günü de Galatasaray’la kar ıla m   ve 4-2 yenilmi tir³⁶⁹. (EK. 28)

26 Nisan Pazar günü Büyük Britanya’nın Armstrong Gemisi efradiyla bir müsabaka düzenlenir. İlk yarıda Galatasaray daha üstün oynam   ve 3 gol atm  tır. Ma  bu skorla bitmi tir³⁷⁰.

 lke futboluna dönecek olursak Cuma Ligi’nde Anadolu ve Türk  dman Ocağı kar ıla ıyor. Anadolu 3-0 galip oluyor³⁷¹.

18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914) Cuma günü İstanbul Jimnastik Kulübü adına özel bir müsabaka d zenlenir³⁷².

8 Mayıs Cuma günü için Cuma Ligi’nde Anadolu Kulübü, Galatasaray ile bir idman müsameresi yapmak istediğı duyurulur. Yapılan 3 futbol kar ıla masının en iddialısı olan Türk  dman Ocağı ve İstanbul Takımları’nın maçında İstanbul’un attığı bir golü hakem g rememi  ve o mevkide olanlara sormuştur. Topun el ile atıldığı gerekçesiyle kabul edilmedi. Ma  hakkında başka bilgi olmadığı için golsüz berabere bittiğini düşünüyoruz.

Altun Ordu’nun birinci gelmesinden sonra sıra Anadolu – Armstrong müsabakasına geldi. Sanayi – Dar lf n n maçı tamamlanmadan kalan süre daha sonra oynanmak üzere yarıda bırakıldı ve hemen Anadolu – Armstrong maçına geçilmiştir. Anadolu 3-2 yenmi tir.

Osmanlı Devleti’nin savaşa dâhil olmasına sebep olan Goben Zırhlısının efradı ile Fenerbahçe, 21 Mayıs 1914’te Union Club’da bir müsabaka tertip etmişlerdir. Tasfir-i Efkâr ilk sayfasında “... D n İstanbul  ampiyonu Fenerbahçe Kulübü ile Goben Zırhlısı futbol birinci takımı arasında icra edilen müsabaka cümlenin bütün   m l ve manasıyla fevkalade olarak icra edilmişti.  tiraf edilmeli ki şimdiye kadar oynanan oyunlarda bu kadar muvaffakiyet g sterilememi ti³⁷³...” yorumunu yapmıştır.

Hakemin taraflı tutumu olsa da ma , genel itibari ile olumlu geçiyor. Olumlu ve berabere biten maçtan sonra Ku dili’ndeki Fenerbahçe Kulübünde  ay ikramları yapılıyor ve konukseverlik gösteriliyor.

³⁶⁹ *Spor  lemi*, 12  ubat 1336/ 12 Şubat 1920 Perşembe, s.8.

³⁷⁰ * dman*, 1 Mayıs 1330/ 14 Mayıs 1914 Pazartesi, S30, s.468.

³⁷¹ * dman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S. 29, s.453.

³⁷² * dman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S. 29, s.454.

³⁷³ *Tasfir-i Efkâr*, 9 Mayıs 1330/ 22 Mayıs 1914 Cuma, s.1.

29 Mayıs 1914 Cuma günü İdman Mecmuası tarafından Union Club'da bir idman müsamesesi düzenlenmiştir³⁷⁴. Tasfir-i Efkâr bisiklet, atletizm ve hokey müsabakalarının tamamını verir ancak Tanin'e baktığımızda o gün futbol müsabakası da yapıldığını öğreniyoruz. Fenerbahçe ve Altun Ordu arasında yapılan müsabakada ilk yarı Fenerbahçe'nin tek golüyle biter. İkinci yarıda atılan karşılıklı birer gol sonucu maçı Fenerbahçe 2-1 kazanarak, İdman Mecmuası tarafından hediye edilen gümüş kupanın sahibi olmuştur³⁷⁵.

Bu yıl da yurt dışına Fenerbahçe gider. Tasfir-i Efkâr, Odessa Takımından bir davet geldiğini ve yakında muhtelit bir takımın seyahate çıkacağını bildirir³⁷⁶. Ancak bu seyahate muhtelit değil Fenerbahçe takımı gitmiştir.

Sezonun sonunda, yaptığı 10 müsabakanın 8'ini kazan Fenerbahçe 1913 – 1914 sezonunun şampiyonu olur.

Sezona başlarken, İstanbul Futbol Birliği yeni bir kararla, maç günü ve fikstür sistemini değiştirir. Birinci kümenin maçlarının bugüne kadar ecnebilerin tatil günü olan Pazar gününden Müslümanların tatil günü Cuma'ya alındığını ve birliklerin birleştiğini öğreniyoruz.

Lige hızlı başlayan Galatasaray, 2 Ekim'de Fenerbahçe ile karşılaşmış ve 6-1 gibi ezici bir üstünlükle Fenerbahçe'yi Union Club'da mağlup etmiştir³⁷⁷.

İstanbul Birliği Lig maçları, Donanma'nın bahsettiği gibi 18 Aralık'ta başlar. İlk Müsabaka İttihad Spor Kulübü'nde Galatasaray – Anadolu arasında olmuştur. Tarihe geçecek 14-1 gibi bir skorla galip gelen taraf Sarı-Kırmızı taraf olmuştur³⁷⁸.

Ligin ikinci müsabakası Altun Ordu ile İdman Yurdu arasında icra ediliyor. 25 Aralık 1914 İttihad Spor Kulübü'nde oynanan maçı tecrübeli Altun Ordu 2-1 kazanıyor. Aynı gün Altun Ordu, Galatasaray üçüncü takımları karşılaşmış 3-0 Galatasaray galip gelmiştir³⁷⁹.

1 Ocak 1915'te Anadolu, Süleymaniye'yi 3-2 yense de maçın ayrıntılarına pek yer verilememiştir. Çünkü Ardahan Kalesi'nin alınmasına öncelik vermiştir gazeteler. Ayrıca uzun zamandır Türk esirler meseleleri de sütunlarda yerini almıştır³⁸⁰.

³⁷⁴ *Tasfir-i Efkâr*, 17 Mayıs 1330/ 30 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

³⁷⁵ *Tanin*, 17 Mayıs 1330/ 30 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

³⁷⁶ *Tasfir-i Efkâr*, 17 Mayıs 1330/ 30 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

³⁷⁷ *Tasfir-i Efkâr*, 20 Eylül 1330/ 3 Ekim 1914 Cumartesi, s.3-4.

³⁷⁸ *Tasfir-i Efkâr*, 20 Eylül 1330/ 3 Ekim 1914 Cumartesi, s.4.

³⁷⁹ *Tasfir-i Efkâr*, 13 Kânunuevvel 1330/ 26 Aralık 1914 Cumartesi, s.4.

1 hafta sonra Kafkas Cephesi muzafferiyetleri ve Rus Vapurlarını batırma teşebbüsleri yapan Mehmed Ziya Bey'e geniş sütunlar ayrılrsa da Galatasaray – Altun Ordu Müsabakası da kendine yer bulabilmiştir. Galatasaray'ın 3-1 galip geldiği müsabaka haberinin devamında Tasfir-i Efkâr Altun Ordu'nun eski adının Progre oluşuna ve eski mevcudiyetine de değinmiştir.

Bu sezon Galatasaray'a karşı 3. Mağlubiyetini alan Altun Ordu, geçen sezon millileşmek adına yabancı oyuncularını ihraç etmiş, üstelik iki Türk oyuncusunu da yabancılarla müsabaka yaptığı gerekçesiyle takımdan men etmişti. Oyda ki bu müsabakaya gelirken iki Rum ve iki Ermeni oyuncuyu takıma dâhil etmiştir³⁸¹. Bu idhâl 4 oyuncunun geçen sezon mavi-beyaz formaları kabul edilmediği için ligden ayrılmayı tercih eden Ermeni ve Rumlardan teşekkül “Strugglers” takımı oyuncularındır.

Müsabakayı haber yapan gazetelerde Galatasaray'ın tamamen Türklerden oluştuğu vurgulanmıştır. Bu da demek oluyor ki takımın kaptanı Alman Emil Oberle, bu müsabakada sahaya çıkmamıştır.

29 Ocak 1915 Cuma günü Kadıköy İttihad Spor Kulübü'nde 4 müsabaka düzenlenir. Lige ait olan karşılaşmada taraflar Galatasaray ve Anadolu Hisarı İdman Yurdu'ydu. Lige hızlı ve motive başlayan Galatasaray bir kez daha farklı bir skorla galibiyeti alır. 6-0'lık mağlubiyet sebebiyle Anadolu Hisarı İdman Yurdu maçtan puan çıkaramamıştır³⁸².

Müsamere tadında geçen bu müsabakalarda Fenerbahçe de Altun Ordu ile özel bir müsabaka yapar. “... *Hakikaten şayan-ı ehemmiyet ve temaşa olan bu oyunda*” her iki taraf berabere kaldı.

5 Şubat'ta da bir futbol müsamesi yapılır. Yine İttihad Spor Kulübü'nde yapılan müsabakada Altun Ordu, Fenerbahçe, Darüşşafaka, Darülmualimin ve Anadolu Hisarı İdman Yurdu takımları kendi aralarında turnuvalar yaparlar³⁸³. İstanbul Futbol Birliği ligine ait olarak Anadolu ve Anadolu Hisarı İdman Yurdu karşılaştı. Anadolu 2 golle galip ayrıldı sahadan.

Birinci Dünya Savaşı Çanakkale Muharebeleri'nin başladığı gün yani 19 Şubat'ta yapılan müsabakaları İkdâm şöyle yazar;

³⁸⁰ *Tasfir-i Efkar, Tanin, Sabah*,..., 2 Ocak 1915 nüshaları.

³⁸¹ *Tasfir-i Efkar*, 27 Kanunievvel 1330/ 9 Ocak 1915 Cumartesi, s.3.

³⁸² *İkdâm*, 17 Kanunisani 1330/ 30 Ocak 1915 Cumartesi, s.2.

³⁸³ Yüce, age, s.276.

“... İlk oyun İstanbul Şampiyonası Ligi’ne ait Darüşşafaka ile Eren Köy takımları arasında oynandı³⁸⁴...”

İki takımın da berabere kaldığını da ekleyelim.

Yine aynı gün Galatasaray ve geçen hafta Altun Ordu ile berabere kalan Süleymaniye takımları da karşılaşmış ve 4’e karşı 5 golle Süleymaniye galip olmuştur.

26 Şubat Cuma günü ittihad Spor Kulübü’nün ilk müsabakası İstanbul Şampiyonası Liginde alacağımız Fenerbahçe ile Türk İdman Ocağı arasında oldu. 3-2 mağlup olan taraf Türk İdman Ocağı’dır³⁸⁵.

İstanbul Birliği’ne ait müsabakada da Galatasaray ve Anadolu Kulüpleri karşılaştı. Galatasaray 4-1 mağlup olmuştur.

5 Mart yine futbol müsamerelerine sahne olur yine İttihad Spor Kulübü. İlk müsabaka hususi kategorisine alacağımız Galatasaray Fenerbahçe Müsabakasıdır. Ligin başında Fenerbahçe’nin ligden ayrılmasına sebep olan maçın rövanşı niteliğinde diyebileceğimiz havada geçen karşılaşmada Sarı-Lacivertli taraf 4-0 galip ayrıldı.

“... Epey müddetten beri büyük müsabaka temasından mahrum kalan halk daha sabahtan oyun mahalline gelmeye başlamışlardı³⁸⁶...” sözleriyle ezeli rakiplerin müsabakalarının ne kadar özleildiğini belirtiyor İkdam Muharriri. Müsabaka da öyle heyecanlı geçmiştir ki heyecanlanan halk sık sık sahaya girmiştir.

Günün ikinci müsabakası İstanbul Şampiyonası Ligi’nin Darülmualimin ve Çamlıca takımları arasında oldu. Galip taraf 1 golle Darülmualimin oldu.

19 Mart İttihad Spor Kulübü yine yoğundur. Birden fazla maç yapıldı. Ancak burada Altun Ordu ve Anadolu takımlarının karşılaşmasına ayrı bir yer açmamız gerekir. Müsabakada Altun Ordu galibiyete daha yakın olsa da müsabakada yer verdiği oyuncuların birinin isminin İstanbul Birliği heyetine verilmemiş olması gerekçesiyle hükmen mağlup addedildi. Bu kararı kabul etmeyen Altun Ordu İstanbul Birliği Ligi’nden ayrılmıştır. Doanma’nın bu haberinden sonra bir iki müsabaka daha yapmıştır iki takım da.

Ligden ayrılan diğer bir takım da Süleymaniye Kulübü’dür. Bu kulüp de Anadolu Kulübü ile yapacağı müsabakada mağlup olmuş ve sahanın fazla çamurlu olmasını gerekçe

³⁸⁴ İkdam, 7 Şubat 1330/ 20 Şubat 1915 Cumartesi, s.2.

³⁸⁵ İkdam, 14 Şubat 1330/ 27 Şubat 1915 Cumartesi, s.2.

³⁸⁶ İkdam, 21 Şubat 1330/ 6 Mart 1915 Cumartesi, s.2.

göstererek bu müsabakanın hükümsüz sayılmasını talep etmiştir. Birlik Heyeti bu talebi kabul etmediği için, Süleymaniye kulübü de ligden çekilme kararı almıştır³⁸⁷.

Rumi 20 Mart 1331 (2 Nisan 1915) Cuma günü Anadolu ve İdman Yurdu takımları Cuma Birliği kapsamında müsabaka yaparlar. İdman Yurdu iyi oyuncularından mahrum olarak sahaya çıktığı için mağlup olmuştur. 3 golle mağlup olan İdman Yurdu için Donanma Muhabiri “*takımın zayıflığına rağmen sadece 3 sayıyla yenildi*” demesi oyun esnasında ne kadar zayıf olduğunu gösteriyor³⁸⁸. Müsabakayı İkdam’dan takip ettiğimizde ise bunun bir idman müsamesesi içinde İstanbul Futbol Birliği’ne ait yapılan bir müsabaka olduğunu görüyoruz³⁸⁹. Ayrıca müsamerenin şerefine kapanış için bir müsabaka daha yapılır ve burada da Türk İdman Ocağı ve Altun Ordu takımları karşılaşır. İki tarafın da asil oyuncularından yoksun olmasına rağmen keyifli ve çekişmeli bir müsabaka olmuş ve 2-1 skor ile Türk İdman Ocağı galibiyetiyle sonuçlanmıştır.

Aynı gün Er Meydanı’nda Yukarıda Donanma Mecmuası Haberi ile ligden ayrıldığını yazdığımız Süleymaniye kulübü Anadolu Hisarı İdman Yurdu ile İstanbul Futbol Birliği Ligi Birinci Küme dâhilinde müsabaka yapmıştır. 1-0 skorla galip gelen Süleymaniye olmuştur.

Aynı gün İttihad Spor Kulübü’nde umumi bir müsabaka vardır. Maç daha başlamadan eleştirilerle karşılaşır;

“... Mevsim, henüz böyle umumi şeylere müsaid olacak kadar küşayış bulunmadığından müsabakanın zaten parlak harareti bir surette icrası memul olamazdı. En müntehib idmancılarının da vazife başında bulunmaları müsabakaların adedine kly bir tetir yapacaktı ve öyle oldu³⁹⁰...”

Haberde Beşiktaş ve atletizme kattığı değerler için teşekkür edilerek devam eder ancak rakip ve skor hakkında bilgi vermez. Bu müsabaka günlük gazetelerde de yer almamıştır.

Gazeteler, malumdur ki Çanakkale Muharebeleri ve Almanya’nın Rusya’ya uyguladığını gaz saldırısı haberleriyle meşgul. Müsabakalar hakkında teferruat bulmaktan çok müsabakaları haber yapan gazete bulmakta bile zorlanıyoruz bu dönem. Nitekim en az sayfa sayısı olsa da İkdam, en azından sonuçlardan bizi haberdar ediyor. Aşağıda derc

³⁸⁷ Donanma, 22 Nisan 1331/ 5 Mayıs 1915 Çarşamba, S.42 İlave İdman Sütunları.

³⁸⁸ Donanma, 26 Mart 1331, İlave sütunları; [idman bölümü ilave olarak verildiği için çoğu idman sütununda tarih bulunmamaktadır. Önceki ve sonraki ilaveler göz önüne alınarak, tarih bizim tarafımızdan verildi.

³⁸⁹ İkdam, 22 Mart 1331/ 4 Nisan 1915 Pazar, s.2

³⁹⁰ İkdam, 25 Mart 1331/ 7 Nisan 1915 Perşembe, s.2

edeceğimiz müsabaka sonuçlarını maç tarihlerinin ertesi günkü tarihlerinde İkdan nüshalarından ulaştık.

Nisan ayı itibari ile İstanbul Birliği Ligi sona erer. Altun Ordu ve Süleymaniye ligden istifa edince 3 takım kaldı. O dönemin nizamnamesi gereği ligden ayrılan takımlar yenilmiş sayılıyor. Anadolu ve Galatasaray puan eşitliği sebebiyle şampiyonu belirlemek için bir maç yapmışlar ve İstanbul Birliği Şampiyonu Anadolu'yu 3-2 mağlup eden Galatasaray olmuştur³⁹¹. Fenerbahçe'nin oluşturduğu İstanbul Şampiyonalığı Ligi şampiyonu da Fenerbahçe olmuştur³⁹².

Galatasaray ve Yavuz Sultan Selim Zırhlı-i Osmani müsabakasının ilanları günler öncesinden yayımlanır³⁹³. 23 Nisan 1915 Yavuz Sultan Selim Zırhlısı efradı, Galatasaray'a 4-2 yenilmiştir³⁹⁴.

30 Nisan'da Makriköy Gürbüzler Meydanı'nda Sanayi ve Süleymaniye Kulüpleri karşılaşır. Hakem olarak Gürbüzler Ocağı'ndan Sadi Beyin bulunduğu müsabakada, Sanayi'nin 1 golüne karşılık Süleymaniye 6 golle karşılık vermiştir. Maçı, bîtaraf idmancılar namıyla kaleme almışlardır³⁹⁵.

Aynı gün İttihad Spor Kulübü'nde de Fenerbahçe öncülüğünde 3 farklı müsabaka olmaktadır. Galatasaray İhtiyat Takımı ile İstanbul Sultanisi takımı arasındaki maçı Galatasaray 2-0, Fenerbahçe ile Galatasaray'ın küçük oyuncularından mürekkep olan üçüncü futbol takımları arasındaki maçı Galatasaray 2-1 kazanmıştır. Bir de Fenerbahçe ile Midilli Kruvazörü Futbol takımı maçı olmuştur zaman Darlığından dolayı tek devre oynanan maçı Fenerbahçe 3-0 kazanmıştır³⁹⁶.

Bu sonuçların devamında ilginç bir habere rast geliyoruz;

“Poison Davril (Poisson D'avril³⁹⁷) İdmancılık Âleminde Olmaz mı?

İdmancılıkta poison davril ilk defa olarak Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nü aldattı. Beşiktaş Kulübü, müsabakası bazı mümareseler yapmak için Kadıköy İttihad Spor Kulübü'ne Fener'den bir zat tarafından davet edilir; bütün heyet sabahleyin erkenden takoş tokuş Kadıköy'üne giderler ve akşama kadar da, “ha şimdi yapacağız” diye aç ve biilaç intizar ederler. Nihayet, naçar bunun bir latifeden ibaret olduğuna inanmak

³⁹¹ *Donanma*, 22 Nisan 1331/ 5 Nisan 1915 Perşembe, S.42 İlave İdman Sütunları.

³⁹² *İkdan*, 26 Haziran 1331/ 9 Temmuz 1915 Perşembe, s.2.

³⁹³ *İkdan*, 9 Nisan 1331/ 22 Nisan 1915 Perşembe, s.2; *Sabah*, 22 Nisan 1915, s.3.

³⁹⁴ *Donanma*, 9 Nisan 1331/ 29 Nisan 1915 Perşembe s.35.

³⁹⁵ *Donanma*, 23 Nisan 1331/ 6 Mayıs 1915 Perşembe, İlave İdman Sütunları.

³⁹⁶ *İkdan*, 18 Nisan 1331/ 1 Mayıs 1915 Cuma, s.2.

³⁹⁷ Fransa'da Nisan Şakası anlamında kullanılır.

*isteyerek medid bir intizarın verdiği asap yorgunluğuyla avdet ederler. Hikâye musabından birisi yana yakıla naklediliyordu*³⁹⁸.”

Bu haber, Beşiktaş'ın futbol konusunda ilk kez süreli bir yayında adının geçmesi bakımından önemlidir.

14 Mayıs 1915 Cuma Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü'nün müsamesesi İttihad Spor Kulübünde yapıldı³⁹⁹. Futbolda taraflar Süleymaniye ve Darüşşafaka'dır. Darüşşafaka 3 gole yanıt veremediği için mağlup olmuştur⁴⁰⁰.

4 Haziran Cuma İttihad Spor Kulübü'nde Fenerbahçe, Teyyareciler takımını misafir eder. Taraflar 1'er sayı ile berabere kalmışlardır⁴⁰¹.

1914-1915 sezonunda Donanma Mecmuası'nın varlığı ve bazı gazetelerin de spor haberlerine ilgi duyması hasebiyle geniş bir müsabaka listesi hazırlayabildik. Ancak 1915-1916 sezonu için bu söz konusu olamıyor. Bu sezon, Çanakkale Kara Savaşları gölgesinde biraz geri plana atılarak icra edilir.

İstanbul Futbol Birliği bu sezon iki küme olarak ayrılıyor. Bu sezonda da tüm maçlar Cuma günü oynanmaktadır. Donanma Mecmuası, 14 Ekim sayısında bu kümelerin müsabaka tarihleri ve oynanacak sahaları içeren bir liste hazırlar. Listeye göre İstanbul Futbol Birliği 1915-1916 Birinci Küme takımları Altun Ordu, Anadolu, İdman Yurdu, Süleymaniye, Galatasaray, Fenerbahçe; İkinci Küme takımları ise, İdman Yurdu ve Fenerbahçe 2. Takımları, Erenköy, Türk İdman Ocağı, Turan ve Gürbüzler'dir⁴⁰². Ve Teşrinievvel'in ilk Cuma günü müsabakaların başlanacağı ilan edilir⁴⁰³.

Sezonu İttihad spor Kulübü'nde Altun Ordu ve İdman Yurdu müsabakası açıyor. Tahminlerin aksine 3-1 İdman Yurdu galip gelmiştir⁴⁰⁴.

28 Ekim 1915 Perşembe, Donanma Mecmuası 113. Sayısında savaşta hayatını kaybeden sporcuların listelerini yayımlar.

Beşiktaş'ın Şehitleri:

Kazım Bey – Koşucu – Zabıt Vekili

³⁹⁸ *İkdam*, 18 Nisan 1331/ 1 Mayıs 1915 Cuma, s.2.

³⁹⁹ *İkdam*, 28 Nisan 1331/ 11 Mayıs 1915 Salı, s.3.

⁴⁰⁰ *İkdam*, 2 Mayıs 1331/ 15 Mayıs 1915 Cumartesi, s.2.

⁴⁰¹ *Tasfir-i Efkar*, 23 Mayıs 1331/ 5 Haziran 1915 Cumartesi, s.2.

⁴⁰² *Donanma*, 1 Teşrinievvel 1331/ 14 Ekim 1915 Perşembe, S.111, İlave idman sütunları.

⁴⁰³ *Donanma*, 24 Eylül 1331/ 7 Ekim 1915 Perşembe, S.110, İlave idman sütunları.

⁴⁰⁴ *Donanma*, 1 Teşrinievvel 1331/ 14 Ekim 1915 Perşembe, S.112, ilave idman sütunları.

Asım Bey – Futbolcu – Zabit Vekili

Ali Bey – Futbolcu – Gönüllü Asker

Galatasaray Şehitleri:

Abdurrahman Robenson Bey – Umumi Kapudan ve İzçilerin Oymak Beyi – Mülazım-

1 Sani

Hasnun Galib Bey – Futbol ve Hokey İkinci Kapudanı – Zabit Vekili

Neşet Bey – Hokey Kapudanı – Zabit Vekili

Halid Fuad Bey (Müşir Fuad Paşazade) – İkinci Takımda Futbolcu – Zabit Vekili

Mehmed Ali Bey (Enver Paşazade) Futbolcu

Refik Ata Bey – Futbolcu

Cemil Bey – Futbolcu

Hasib Bey – Ali Paşazade

Nazmi Bey – Futbolcu

Yaralılar:

Yusuf Ziya Bey – Birinci Futbol Takımı İç Muhacimi – Zabit Vekili

Yakub Robenson Bey – Futbolcu – Asker

Feyzi Robenson Bey – Futbolcu – Asker

22 Ekim Cuma Süleymaniye, Anadolu Kulübü'nün karşısına çıkar. 3-2 mağlup eder⁴⁰⁵. Aynı müsabakanın sonucunu İkdâm 3-1 olarak verir⁴⁰⁶.

İkinci kümeden Fenerbahçe ve Gürbüzler karşılaşmış ve Fenerbahçe galip gelmiştir. Gürbüzler eksik ve zayıf oyuncularından oluştuğu için maçta bu sonuç çıkmıştır. Skor hakkında Donanma bilgi vermemiştir⁴⁰⁷. Ancak İkdâm skor olarak 5-2 Fenerbahçe'nin galip geldiğini belirtir⁴⁰⁸.

29 Ekimde yine futbol şenliği havasında 3 müsabaka var. Bunlardan birinde Er Meydanı'nda yapılan müsabakada İdman Yurdu ve Midilli Kruvazörü efradı karşılaşıyor. 4-1 İdman Yurdu kazanıyor.

⁴⁰⁵ *Donanma*, 15 Teşrinievvel 1331/ 28 Ekim 1915 Perşembe, S.113, İlave İdman Sütunları.

⁴⁰⁶ *İkdâm*, 7 Teşrinievvel 1331/ 20 Ekim 1915 Çarşamba, s.2.

⁴⁰⁷ *Donanma*, 15 Teşrinievvel 1331/ 28 Teşrinievvel 1915, S.113, İlave İdman Sütunları.

⁴⁰⁸ *İkdâm*, 7 Teşrinievvel 1331/ 20 Ekim 1915 Çarşamba, s.2.

Galatasaray – Fenerbahçe karşılaşması ise biraz olaylı geçiyor. Bu müsabaka da Galatasaray – Fenerbahçe arasında yarıda kalan bir karşılaşma olarak yerini aldı. Oyun terk edildiğinde skor Fenerbahçe 2-1 Galatasaray idi.

Ekim'in son haftasında bu kez de Fenerbahçe'den şehadet haberleri gelir. Kemal Bey, Nureddin Bey şehadete ermişlerdir. Aynı takımda Alman askeri olarak silahaltına alına Wilhelm Bey de yaralı olarak tedaviye alındığını öğreniyoruz. Şehadet listesinde Türk İdman Ocağı'ndan Mehmed Sedad Bey de yayınlanıyor.

Donanma da İdman Yurdu ve Süleymaniye müsabakasını anlatırken bu duruma alışmak gereğine değiniyor;

“... İdman Yurdu'nun oyuncularından üç mühim uzvun noksan olması ümid-i muvaffakiyetlerini azalttığı gibi Süleymaniye'nin de oyuncuları arasında mevki itibariyle tebdiller vukua gelmesi müsabakanın bir tek sayı ile neticelenmesine ve şu suretle tesadüfe hamil mesele ihtimalinin vücut bulmasına meydan vermiştir. Zaten evvelce de arz olunduğu gibi seferberlik her suretle başka türlü bir tesirle kulüpler arasındaki nisbetleri değiştiriyor. Gayr-ı muntazır hadisate alışmak gerektir⁴⁰⁹...”

Müsabakalara geri döndüğümüzde, 5 Kasım 1915 Cuma günü Er Meydanı'nda oynanan İdman Yurdu ve Süleymaniye müsabakasını 1-0 Süleymaniye kazanır.

İkinci kümede de aynı günde ancak İttihad Spor Kulübü'nde, Türk İdman Ocağı ve Gürbüzler karşılaşır ve Türk İdman Ocağı galip gelir. Skor bilgisi yine mevcut değildir.

12 Kasım 1915 Cuma günü ligin 5. Müsabakası oynanır. İttihad Spor Kulübü'nde Altun Ordu Fenerbahçe karşısına çıkar. Fenerbahçe'nin 1 golüne Altun Ordu 2 golle yanıt verir. Mağlubiyetin sebebi olarak Fenerbahçe oyuncularının bireysel oynaması gösterilir. Altun Ordu'nun kalecisinin iyi oynaması da skorun belirlenmesinde önemlidir⁴¹⁰.

Bu haftanın ikinci küme müsabakası Turan Sanatkâran Gücü ile İdman Yurdu ikinci takımını arasında oldu. Anadolu Hisarı Er Meydanı'nda oynanan müsabakanın galibi de 2'ye karşı 1 golle Turan Sanatkâran Gücü'dür⁴¹¹.

Ligin 6. Müsabakasında saha, Er meydanı oluyor. Ev sahibi İdman Yurdu konuk ettiği Anadolu'dan 1 gol yiyerek mağlup oluyor. Havanın son derece güzel olduğu gibi “her iki

⁴⁰⁹ Donanma, 22 Teşrinievvel 1331/ 4 Kasım 1915, S.114, İlave idman sütunları.

⁴¹⁰ Donanma, 5 Teşrinisani 1331/ 18 Kasım 1915, S. 116, İlave İdman Sütunları.

⁴¹¹ Donanma, 5 Teşrinisani 1331/ 18 Kasım 1915, S. 116, İlave İdman Sütunları.

*takım da müsabakayı yalnız idman fikriyle yaptığından cidden isabetten ari ve heyet-i umumiyesiyle güzel oldu*⁴¹². ”

Haftanın ikinci küme karşılaşması Türk İdman Ocağı – Fenerbahçe arasında Kadıköy İttihad Spor kulübünde yapıldı. Türk İdman Ocağı galiptir. Ancak skor belli değildir.

26 Kasım Cuma günü İttihad Spor Kulübü’nde Süleymaniye ve Altun Ordu karşılaştı. Bol gollü biten maçı 6-2 Süleymaniye kazanır⁴¹³.

İkinci Kümede Gürbüzler Turan Sanatkâran Gücü ile karşılaşır ve mağlup olur.

Bu hafta Donanma Mecmuası’nda İstanbul Futbol Birliği’ne dâhil Kulüpler için bir duyuru yayımlanır. İkinci küme Maçlarının 13.00, birinci kümenin de 14:30 gibi başlamasına özen gösterilmesi, geç başlayan ikinci küme maçları nedeniyle birinci küme maçlarının da gecikmesinin şikayetlere sebep olması dile getirilir.

26 Kasım Cuma Lig dışında bir de özel müsabaka yapılır Yavuz Zırhlısıyla. İdman Yurdu ile olan maçta iki oyuncu sahayı terk edince hükmen mağlup oldu. Oyun biterken maç skoru 3-0 İdman Yurdu lehineydi. Bunu kabullenemeyecek olacak ki bir müsabaka daha talep eder. 3 Aralık günü Er Meydanı’nda tekrar karşılaşan rakiplerde gülen taraf yine İdman Yurdu olmuştur. Bu gün yine Er Meydanı’nda İdman Yurdu’nun ikinci takımı ile Midilli Kuruvazörü karşılaşmış ve A takımının gösterdiği muvaffakiyeti gösteremeyen İdman Yurdu, ecnebi kulübe 2-0 mağlup olmuştur.

Aynı gün Kadıköy’de de Anadolu, Galatasaray karşısına çıkıyor. 4 gole yanıt vermeyen Anadolu mağlup olmuştur.

Galatasaray – Fenerbahçe arasında hakemin oyunu terk etmesiyle yarıda kalan müsabakayı neticelendirmek için verilen karar duyurulur. Özetle; iki tarafın aldığı skor dâhil olarak 45 dakikalık bir müsabaka daha oynanmasına karar veriliyor⁴¹⁴.

10 Aralık Cuma Anadolu Hisarı’nda bulunan Er Meydanı’nın konukları İdman Yurdu ve Fenerbahçe oluyor. Ecnebi Takımlara galebe çalan İdman Yurdu Türk Takımlarına yenilmekten vazgeçmez ve bu hafta da Fenerbahçe’ye 3-0 yenilir.

İkinci kümede Erenköy – Turan Sanatkâran Gücü karşılaşmasında gülen taraf olmamıştır. Kadıköy İttihad Spor Kulübü’nde oynanan müsabaka berabere bitmiştir⁴¹⁵.

⁴¹² *Donanma*, 12 Teşrinisani 1331/ 25 Kasım 1915, S.116, İlave İdman Sütunları.

⁴¹³ *Donanma*, 19 Teşrinisani 1331/ 2 Aralık 1915, S.118, İdman Sütunları.

⁴¹⁴ *Donanma*, 26 Teşrinievvel 1331/ 9 Aralık 1915, S.119, İlave İdman Sütunları.

⁴¹⁵ *Donanma*, 3 Kânunuevvel 1331/ 16 Aralık 1915 Perşembe, S.120, İlave İdman Sütunları.

İstanbul Futbol Birliği 10. Hafta maçlarında taraflar Altun Ordu ve Galatasaray oluyor. İttihad Spor Kulübü’nde icra edilen müsabakadan galibiyetle ayrılan 2 golün sahibi Galatasaray oluyor. Altun Ordu golle cevap veremiyor. Skorun sebepleri arasında “ Mösyö Oberle’nin sayısından sonra Altun Ordu eski faaliyeti muhafaza edememesi” ve mahacim hattındakilerin müdafaa hattıyla değişmesi sayılabilir.

İkinci kümede Türk İdman Ocağı, Er Meydanı’nda İdman Yurdu 2. Takımını 3-1 mağlup eder⁴¹⁶.

24 Aralık’ta yine tarihi skor yapılır. Skorun sahibi Fenerbahçe’dir. İttihad Spor Kulübü’nde Süleymaniye’ye 12 gol atmıştır.

31 Aralık 1915 Cuma, Galatasaray’ın rakibi, İdman Yurdu’dur. Kadıköy’de “*Heyecanlı ama gayr-ı muntazam*” geçen müsabakayı Galatasaray 5, İdman Yurdu 2 golle bitiriyor⁴¹⁷.

7 Ocak Cuma Altun Ordu ve Anadolu karşılaştı. Anadolu bu yılın en zayıf takımıyla sahaya çıkar. Kalecinin küçük hatalarından dolayı da 3 golle mağlup olur.

İkinci kümede Turan Sanatkâran, Fenerbahçe 2. Takımı karşılaşır. Galip taraf Fenerbahçe olur⁴¹⁸.

Donanma’dan ulaşabildiğimiz son spor havadisi İdman Yurdu ve Altun Ordu takımları müsabakası. Tek golle galip olan İdman Yurdu, üç önemli oyuncusundan noksan olarak sahaya çıkmıştır. İkinci kümede Türk İdman Ocağı 5 golle Union Club’da galibiyeti yakalamış, Turan Sanatkâran Gücü sadece 1 gol atabilmiştir⁴¹⁹.

5 Kasım 1915 Cuma Er Meydanı’nda İstanbul Futbol Birliği dâhilinde 1. Kümeye ait bir müsabaka yapıldı. Bu müsabakada Süleymaniye, İdman Yurdu’nu tek golle geçmiştir⁴²⁰.

11 Kasım 1915 Cuma günü İstanbul Futbol Birliği 1. Kümeye ait olan dördüncü müsabakayı tespit edebildik. Kadıköy’de oynanan maçta Fenerbahçe ve Altun Ordu karşılaştı. Ma sonucunda 2-1 Altun Ordu kazanmıştır⁴²¹.

12 Mayıs Cuma günü Osmanlı Devleti’nin ilk “İdman Bayramı” yapılmıştır. Futbol müsabakasında Darülmualimin Birinci ve İkinci Takımı karşılaşmıştır. Tek golle galip gelen İkinci takıma altın, mağlup olan Birinci Takım’a gümüş kupa ihda edilmiştir⁴²².

⁴¹⁶ *Donanma*, 10 Kânunuevvel 1331/ 23 Aralık 1915 Perşembe, S.112, İlave İdman Sütunları.

⁴¹⁷ *Donanma*, 18 Kânunuevvel 1331/ 31 Aralık 1915 Perşembe, İlave İdman Sütunları.

⁴¹⁸ *Donanma*, 31 Kânunuevvel 1331/ 13 Ocak 1916 Perşembe, İlave İdman Sütunları.

⁴¹⁹ *Donanma*, 4 Şubat 1331/ 17 Şubat 1916 Perşembe, İlave idman sütunları.

⁴²⁰ *İkdam*, 25 Teşrinievvel 1331/ 7 Kasım 1915 Pazar, s.2.

⁴²¹ *İkdam*, 2 Teşrinisani 1331/ 15 Teşrinisani 1915 Pazartesi, s.2.

19 Mayıs 1916 Cuma günü Kadıköy’de Miralay Cafer Tayyar Bey’in himayesinde Altun Ordu şerefine bir müsabaka düzenlenmiştir. Altun Ordu, Galatasaray ve Fenerbahçe’den oluşturulan karma bir takımla mücadele etmiş ve Altun Ordu’nun küçük oyuncularından oluşan ekip bu tecrübeli karmaya 4 gol atmıştır. Muhtelit takım gol atamamıştır⁴²³.

Sezon sonunda oynadığı 11 maçın 7’sini kazanan Galatasaray şampiyon olmuştur.

Spor ve siyasetin birbirine karıştığı 1916-1917 sezonunda, siyasetin en önemli figürü, halkın en çok ilgi duyduğu spor üzerinden propaganda yapma amacını güder. Talat Bey’in başkanlığını üstlendiği Altun Ordu, maddi olarak da ihya edildiği için, sezonun en önemli oyuncularını da renklerine bağlar. Fenerbahçe’den Bombacı Bekir, Otomobil Nuri ve Haydar; Galatasaray’dan da Refik Osman’ı kadrosuna dâhil eden Altun Ordu deyim yerindeyse hem ittifak hem terakki eder.

Oyuncuların, transfere ikna olmalarında belki de en önemli sebep, Altun Ordu oyuncularının askerlik muafiyetidir⁴²⁴. Yaklaşık 10 yıl sonra Refik Osman, Gol mecmuasına bir demeç verir;

“... Harb-i Umûmi esnasında muhabere memurları tecil edilmişlerdi. Bu tecilden ben de istifade ederek askerlikten istemeyerek af edildim. Ve Altun Ordu Kulübü’nün a’zâsı oldum⁴²⁵...”

Birinci kümeye dâhil olan kulüpler; Altun Ordu, Anadolu Hisarı İdman Yurdu, Fenerbahçe, Galatasaray, Süleymaniye’dir.

İkinci kümeye dâhil olan kulüpler de Altun Örs, Türk İdman Ocağı, Turan Gücü, Vefa İdman Yurdu, Vefa İdman Yurdu, Nişantaşı Jimnastik Kulübü ve gürbüzler Ocağı’dır.

Sezonun ilk haftasında Fenerbahçe – Anadolu müsabakası vardır. II. Takımdan 14-16 yaşlarındaki oyuncularla saha çıkan Fenerbahçe Anadolu’yu 7-0 yenmiştir⁴²⁶.

1916-1917 sezonunda 10 maçın 9’unu kazanan Altun Ordu bu sezonun şampiyonu olmuştur.

⁴²² Tanin, 30 Nisan 1332/ 13 Mayıs 1916 Cumartesi, s.4.

⁴²³ İkdâm, 8 Mayıs 1332/ 21 Mayıs 1916 Pazar, s.2.

⁴²⁴ Atabeyoğlu, Aga, s.70.

⁴²⁵ Refik Osman Top, “Futbol Âlemi’nde On Sekizinci Sene”, Gol Mecmuası, 10 Nisan 1926, S.21. s.412.

⁴²⁶ Atabeyoğlu, age, s.70.

1917-1918 futbol sezonu yine savaş ortamının gölgesinde başlamıştır. Sezonun en dikkat çeken durumu da Galatasaray'ın çoğu zaman takım kuramamasıdır. Geçtiğimiz sezonlarda özellikle Türk oyuncu oynatılmaya çalışılırken bu sezonda Alman Gemilerinin efradından oyuncu transfer edilmiştir⁴²⁷. Fenerbahçe de küçük takımlarına verdiği önemin meyveleri toplayarak çok güçlü bir takım olmuştur.

1. Lige katılan Kulüpler; Altun Ordu, Fenerbahçe, Süleymaniye, Anadolu, Anadolu Hisarı İdman Yurdu ve Galatasaray.

II. lige katılan kulüpler ise; Turan Sanatkâran, Altun Örs, Vefa, Nişantaşı, Gürbüzler'dir.

Lig dâhilinde ulaşabildiğimiz ilk müsabaka Galatasaray – İdman Yurdu karşılaşmasıdır. Ancak gazetede kısa haberde bunun Cuma Birliği'nin ikinci maçı olduğu belirtilir. 26 Ekim Cuma günü İdman Yurdu ve Galatasaray karşılaşmasında şanslı taraf olarak İdman Yurdu gösterilir. Çünkü eski oyuncularını hala muhafaza edebilmektedir⁴²⁸. Müsabakadan evvel yapılan tahmin maalesef tutmuyor. Müsabakayı Galatasaray 2-0 kazanıyor.

Önemli müsabakalardan biri yine 26 Ekim 1917 Cuma günü Alman Zırhlısı General Vapuru Efradı ve Altun Ordu arasında oldu. İttihad Spor Kulübü'nde oynanan müsabakayı Alman Denizciler 4-3 kazanmıştır⁴²⁹.

Şubat ayında Vakit gazetesinde alışılacelmedik bir ilan yer alır.

“Galatasaray Kulübü

Galatasaray Kulübü Heyet-i İdaresi'nin senelik ictimağında kulüpte kumar oynanmasının külliye menline karar verildiği büyük bir memnuniyetle haber aldık. Memleketin eski bir alemi müessesesinin namına izafe olunan bir mahfilde kumarın hudutsuz bir şekil alması kendini bilen herkesi müteessir ediyordu. Heyet-i idare bu kararından dolayı tebrik edilmeye layıktır⁴³⁰. ”

Bu dönem spor haberlerine kolay kolay yer verilme de bir habere ayrıntılarıyla ulaşabiliyoruz. Bu da 15 Şubat 1918 Cuma günü oynanan Anadolu – Süleymaniye karşılaşmasında 3-1 Süleymaniye galip gelmiştir⁴³¹.

⁴²⁷ Yüce, age, s.303.

⁴²⁸ Vakit, 25 Teşrinievvel 1333/ 25 Ekim 1917 Perşembe, s.2.

⁴²⁹ İkdâm, 28 Teşrinievvel 1333/ 28 Ekim 1917 Cuma, s.2.

⁴³⁰ Vakit, 1 Şubat 1333/ 1 Şubat 1918 Cuma, s.2.

⁴³¹ Tasvir-i Efkâr, 16 Şubat 1334/ 16 Şubat 1918, s.3.

1 Mart Cuma, İttihad Spor Kulübü'nde yine birkaç müsabaka aynı gün yapılmıştır. Birinci kümeden Süleymaniye ve Altun Ordu müsabakası 1-0 bitti. İkinci kümenin müsabakasında Turan Gücü ile Vefa karşılaşmış ve Turan Gücü 4-0 galip gelmiştir. İttihad Spor Kulübü'nde yapılan 3. Müsabakada Anadolu ve İdman Yurdu 2 takımları karşılaşmış ve taraflar birer gol ile berabere kalmıştır⁴³².

8 Mart Cuma günü, birinci kümeden Galatasaray ve Anadolu kulüpleri İttihad Spor Kulübü'nde bir müsabaka yapacaktı. İkdam'ın haberine göre “... Galatasaray, Birlik kararı hilafına teşkil etmiş olduğu takımla meydan-ı müsabakaya çıkmış olduğundan Anadolu takımı Galatasaray Kulübü'ne (seremoni) icrasıyle Anadolu Kulübü galib addedilmiştir⁴³³.” Bu kulüplerin 2. takımlarının karşılaşmasında da taraflar birer golle berabere kalmışlardır. Ardından ikinci kümeden Altun Örs ve Vefa takımlarının tehir edilen maçlarında 2-1 Altun Örs galip gelmiştir.

19 Nisan 1918 Cuma günü Anadolu Hisarı İdman Yurdu bir müsamere düzenledi. Halat, hokey ve futbol müsabakaları yapıldı. Futbolda kazanan Yavuz Sultan Selim Zırhlısı oldu⁴³⁴.

3 Mayıs günü Fenerbahçe için tarihi bir gün yaşanır. Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Paşa, yeni görevi olan Filistin cephesine hareket etmek üzere İstanbul'da bulunuyordu. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün Kuşdili çayırında, Kurbağalıdere'nin hemen yanındaki beyaz boyalı ahşap lokal binasını ziyaret etmişti. “Anafartalar Kahramanı” ın bu ani ziyareti Fenerbahçelileri oldukça heyecanlandırmıştır. Mustafa Kemal Paşa kulüp ileri gelenleri tarafından karşılanmış, salonda onlarla birlikte çay ve limonata içip birkaç saat sohbette bulunmuştu. Bu ziyaret sırasında Fenerbahçe Kulübü Müzesi'ni de gezen Mustafa Kemal Paşa, kulübün maroken kaplı hatıra defterine, Fenerbahçeliler için ölümsüz bir gurur vesilesi olacak şu satırları yazmıştı:

“Fenerbahçe Kulübü'nün her tarafta mazhar-i takdir olmuş bulunan asar-ı mesaisini işitmiş ve bu kulübü ziyaret ile erbab-ı himmetini tebrik etmeyi vazife edinmiştim. Bu vazifenin ifâsı ancak bugün müyes-ser olabilmektedir. Takdirat ve tebrikâtımı buraya kayıt ile müsaheyim.

3/5/1334 Ordu Kumandanı M. Kemal⁴³⁵”

⁴³² İkdam, 2 Mart 1334/ 2 Mart 1918 Cumartesi, s.2.

⁴³³ İkdam, 9 Mart 1334/ 9 Mart 1918 Cumartesi, s.2.

⁴³⁴ Yüce, age, s.305.

⁴³⁵ Atabeyoğlu, aga, s.71.

Lokalin iskelesinden iki çiftte fitaya binen Mustafa Kemal Paşa Fenerbahçelilere veda ederken “*Fenerbahçe’ye ebedi muvaffakiyetler dilerim. Allahaismarladık*” demiştir.

Anafartalar Kahramanı’nı Fenerbahçe kulübünden Moda’ya götüren Sarı - Lacivertli fitada küreği, yönetici ve kulüp kurucularından Elkâtipzâde Mustafa Bey çekmişti.

Atatürk’ün ziyaretine denk geldiğini düşündüğümüz İttihad Spor Kulübü’nde bir idman bayramı düzenlenir. Tüm gazetelerin bilgi verdiği bayramı Vakit’ten okuyalım;

“Dünkü İdman Bayramı

Dün Darülmuallimin bütün mekteplerin iştirakiyle tertib edildiği üçüncü idman bayramı pek mükemmel bir surette yapılmıştır. Merasime talebenin alkış tufanları toplayan uzun geçit resmiyle başlanmış ve sonra Selim Sırrı Bey’in idaresi altında ibtidası, bunu takiben Sultani Mektepleri talebesine Terbiye-i Bedeniye yaptırılmıştır. Bade, Darülmuallimin talebesinden bir takım Zeybek oyunları oynamışlar ve bundan insana tam Türk ruhunu süsleyen bu vakarlı şiiiryle hazır olanlara mesud bir zaman kazandırmışlardır.

Bayramda hazır bulunan Maarif Nazırı Vekili Ali Münif Bey Efendi ihda ettikleri iki kupadan birini bu milli oyun heyetine tahsis etmişler, diğerini de Maarif Nezaretinde hafız olmak üzere bütün mektepler namına vermişlerdir⁴³⁶...

Temmuz ayında bir kulüp Taksim Çayırında bir müsamere yapmayı planlar. Hatta bazı gazetelerde ilan yayımlar. Ancak Polis Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından müsamere iptal edilir. Vakit gazetesi duyurur;

“Müsabaka Menni

Polis Müdüriyet-i Umumisi’nden: dünkü gazetelerden bazılarında Taksim Bahçesi’nde ita edilecek müsamere esnasında müsabakalar yapılacağı ilan olunmuş idi. Mezkûr müsabakaların icrası polisçe muvaffak görülmeyerek men edilmiş olmakla ilan-ı keyfiyet olunur⁴³⁷.

Ligi kapatmadan önce vermemiz gereken bilgi; 8 Temmuz 1918 Cumartesi Günü Haliç Feneri Kulübü, İsminin diğer kulüplerle karışmasından dolayı İsmini Haliç İdman Kulübü olarak değiştirmiştir⁴³⁸.

Bu sezonda da Altun Ordu 10 maçın 9’unu kazanarak şampiyon olur.

⁴³⁶ Vakit, 4 Mayıs 1918, s.2; Tanin 4 Mayıs 1918, s.3.

⁴³⁷ İkdâm, 18 Temmuz 1333/ 18 Temmuz 1917 Çarşamba, s.2.

⁴³⁸ Yüce, age, s.306.

1. Dünya Savaşı bitmek üzere. 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi ile ateşkes yapılacak ancak düşman çizmeleri memlekete kalmaya devam edecekti. Bu sebeple sezonun ilk yarısında özel bir müsabaka dışında hiçbir müsabaka yapılamamıştır.

Bahsi geçen özel müsabaka 20 Eylül'de Galatasaray – Fenerbahçe arasında 4-0 Sarı-Lacivert galibiyetle biten maçıdır.

Kadıköy'de bulunan Alman askerleri ile Fenerbahçe takımı, 12 Aralık Perşembe günü bir futbol maçı düzenlerler. Güzel hava ve okulların tatil olması sayesinde Kadıköy'de görülmemiş bir kalabalık karşısında oynanır. Maç öncesi kadrolara bakılınca Fenerbahçe ortalama kuvvette bir takım oluşturmuştur. Kalecisi ve iyi iki oyuncusu eksiktir. Almanlarda ise kuvvetli bir takım oluşturulsa da idmansız olmaları Fenerbahçe açısından avantajlı idi. Ancak Alman takımının kalecisi oldukça profesyoneldir. Uluslararası maçlarda kalecilik yapmış bir kişidir. Alman kalesinin iyi korunduğu maçta Fenerbahçe 2 gol atabilmiş, Almanlar ise 3 golle galip ayrılmışlardır.

Ertesi gün 13 Aralık Cuma Turan Sanatkâran ve Vefa takımları karşılaşır. İttihad Spor Kulübü'nde 2 golle Turan Sanatkâran Takımı galip gelmiştir.

Yine aynı gün birinci lig takımlarından Galatasaray ve Anadolu takımları bir maç yapar ve 3-1 ile Anadolu galip gelir. *“Her iki takımda pek çok noksan his ediliyordu; senenin ilk müsabakası olduğundan olacak ki tamamiyle yerler muhafaza edilemedi. Galatasaray'dan Necib, Salih, İsmet, Anadolu'dan Mahmud, Saim Beyler temayüz ediyordu⁴³⁹.”*

15 Aralık Pazar günü için İngilizler ile Fenerbahçe arasında “üçüncü kez” yapılacak bir maçın duyurusu yapılır. Bilhassa İngiliz takımının kalecisine dikkat çekilir. O da Alman kalecisi gibi büyük şampiyonluklar görmüş bir oyuncudur. Maç günü soğuk ve yağmurlu olmasına ve vesait sorunlarına rağmen İttihad Çayırı'nda muhteşem bir kalabalık toplanmıştır. Ancak İngiliz ekibi bazı sebepler sunarak gelemeyeceklerini bildirirler. Toplanan onca kalabalığı mağdur etmemek için organizeyi yapanlar, sahada bulunan futbolu bilenlerden 2 takım oluştururlar. Takımın biri Fenerbahçe'nin 1. ve 2. Takımlarından karma oluşturulmuş, diğeri de Galatasaray'dan Hikmet, Altun Ordu'dan ve Anadolu'dan karma bir takım oluşturulmuştur. Maç bir gösteri maçı olduğu için sonuç değerlendirilmemiştir⁴⁴⁰.

19 Aralık Perşembe Alman Muhteliti ve Fenerbahçe arasında yapılacak olan 2. müsabakanın duyurusu verilir. İlk müsabakayı kaybettiği için bu defa daha üstün bir oyun

⁴³⁹ *Vakit*, 14 Kanunuevvel 1334/ 14 Aralık 1918 cumartesi, s.2.

⁴⁴⁰ *Vakit*, 16 Kanunuevvel 1334/ 16 Aralık 1918 Pazartesi, s.2.

sergileyeceği fikri vardır. Maç günü 7000 seyircinin toplandığı İttihad Spor Kulübü'nde izdiham çıkmıştır. *“Efradın bünyeleri itibariyle Alman Takımı daha mütefevvuk görünüyordu. Fenerbahçe ise eski oyuncularını da aldığından geçen haftalarla kıyas kabul etmeyecek mükemmeliyet arz ediyordu...”*

Fenerbahçe'nin kadrosunda tespit edebildiğimiz isimler; Bekir, Zeki, Alaeddin, Galib, Arif, Kamil, Naki, Lütfü, Hikmet, Ethem Beyler.

İlk devrede Fenerbahçe, Zeki Bey'in asistleri ile peş peşe 2 gol kaydeder. Almanlar sadece 1 gol ile yanıt verebilir. Devre arasında fotoğraflar çekilir ve hemen 2. devreye başlanır. Zeki Bey, gole giderken bir anda yere düşer ve arkadaşları tarafından saha dışına taşınır. Fenerbahçe'nin 10 kişi devam ettiği sırada Almanlar bir gol daha kazanarak 2-2 yapar skoru. Nihayet sonlara doğru ileri atılan hücum hattı ile bir gol daha kazanarak durumu 3-2'ye getirirler. Maçın analizi şöyle;

“... Her iki tarafın müdafaa hattı yorgun bir halde idi. Bünyece daha kavi olan Almanlar Fenerbahçe'nin bu yorgunluğundan istifade edebildiler ve kalecinin yanlış bir hareketiyle bir sayı daha yaparak berabere kaldılar⁴⁴¹...”

Kadıköy'de bulunan Alman askerleri ile ikinci müsabakada Fenerbahçe, 3-3 berabere kalmıştır.

Perşembe günü yapılan bu müsabakanın ertesi günü saat 1'de aynı sahada Süleymaniye ile Anadolu Hisarı İdman Yurdu karşılaşır. Süleymaniye eski oyuncularına da yer vererek nispeten daha kuvvetli bir kadro oluşturmuştur. İdman Yurdu ise çok zayıf bir kadro ile sahaya çıkmıştır. Bunun neticesinde Süleymaniye'den gelen, ilk yarıda 3, ikinci yarıda 4 golü kalesinde görmüştür⁴⁴². Süleymaniye'nin 5 golünü Burhan Bey atmıştır.

Maçın ardından Fransız Zabıtlarına çay ziyafeti verilmiş ve Şark Cephesi hayatını anlatan bir drama yapılmıştır.

27 Aralık Cuma günü yapılacak olan İskoçya – Fenerbahçe maçı için Vakit'te bir duyuru var;

“Yarınki Müsabaka

Yarın Dünya'nın en iyi futbolcularını yetiştiren İskoçyalılarla Fenerbahçe Kulübü arasında bir maç yapılacaktır. Müsabaka saat ikide başlanacaktır.

⁴⁴¹ Vakit, 20 Kununuevvel 1334/ 20 Aralık 1918 Cuma, s.2.

⁴⁴² Vakit, 21 Kununuevvel 1334/ 21 Aralık 1918 Cumartesi, s.2.

Karilerimizi pek heyecanlı geçeceğinden şüphe olmayan bu müsabakaya davet ederiz⁴⁴³.”

Duyuruya bir de Vakit gazetesinin daveti eklenmiş. Ancak maç günü geldiğinde İskoçlar, bir arkadaşlarının vefatı dolayısıyla sahaya çıkamayacaklarını belirtirler. Müsabaka iptal olunca, yine toplanan kalabalığı mağdur etmemek adına, Fenerbahçe’yi daha önce 2 kez yenen ve 3. müsabakayı geçen hafta bazı sebeplerle erteleyen İngiliz karması sahaya çıkmayı teklif eder. Vakit’ten devam edelim;

“... Fenerbahçe’nin son haftalardaki oyunları etrafında büyük bir merak ve iştirak uyandırıyor ve gördüğü müsait telakkinin hududu gittikçe genişliyor. Oyunun dünkü sahası işte yine o fevkalade kalabalığıyla büyük bir muzafferiyete delalet etmekte olduğu gibi havanın baharı andıran keşaişi de bu müsait telakkiyi daha cazip daha heyecan verici bir dereceye çıkarıyordu⁴⁴⁴...”

Önce Gürbüzler ve Vefa Kulüplerinin ikinci takımları sahaya çıkar ve 1-1 berabere kalır. Daha sonra Fenerbahçe ve İngilizler başlar. Kaptan Zeki’nin geçen haftaki müsabakada kolunun kırıldığını öğreniyoruz. Ancak Fenerbahçe diğer oyuncularını bu eksiği kapatmıştır. 3-0 Fenerbahçe’nin kazandığı müsabakayı Altun Ordu’dan Nuri Bey yönetti.

Bu dönemde gazetelerde Selim Sırrı Bey’in rahatsızlığından bahsedilir. “Siyatikten dolayı esir-i firaş” olduğu belirtilen Selim Sırrı Bey’e iade-i afiyet dileklerinde bulunulur⁴⁴⁵.

3 Ocak Cuma, Altun Ordu 10 gole imza atar. Anadolu Hisarı İdman Yurdu ise sadece 2 golle yanıt verir. II. kümede de Vefa, Altun Örs ile karşılaşır ve Altun Örs 2-1 galip gelir⁴⁴⁶.

11 Nisan 1919’da İttihad Spor Kulübü’nde bir müsamere yapılır⁴⁴⁷. Fenerbahçe ve Altun Ordu’nun 3 takımı da müsabaka yapar. Sahaya önce 3. Takımlar çıkar. 1-1 berabere biten müsabakayı 2. Takım müsabakası takip eder. Bu karşılaşmanın galibi tek golün de sahibi olan Fenerbahçe oldu. Müsabakayı Galatasaray Reisi Ali Sami Bey yönetti.

Son müsabakayı da 1-0 Fenerbahçe kazanır⁴⁴⁸.

Bu sezonu Altun Ordu lider bitirse de Lig’in tamamlanmış sayılmaması sebebiyle şampiyon tayin edilmez.

⁴⁴³ Vakit, 26 Kanunuevvel 1334/ 26 Aralık 1918 Perşembe, s.2.

⁴⁴⁴ Vakit, 28 Kanunuevvel 1334/ 28 Aralık 1918 Cumartesi, s.2.

⁴⁴⁵ Vakit, 27 Kanunuevvel 1334/ 27 Aralık 1918 Cuma, s.2.

⁴⁴⁶ İkdâm, 4 Ocak 1918 Cumartesi, s.3.

⁴⁴⁷ İkdâm, 11 Nisan 1335/ 11 Nisan 1919 Cuma, s.2.

⁴⁴⁸ İkdâm, 12 Nisan 1335/ 12 Nisan 1919 Cumartesi, s.2.

1919-1920 sezonunda Spor Âlemi Mecmuası Yayın hayatına başlar. Nihayet yıllar sonra sadece spor ile ilgili havadisleri kesintisiz okuyabiliyoruz.

Bunun dışında önemli olan diğer bir konu da sporun halk içinde sevilerek yayılması ve gelişen futbol camiası ve sonuç olarak futbol kulüpleri sayısı artmış ve 3 tane kümeye bölünmek zorunda kalınmıştır. Türk İdman Birliği olarak anılan Lig'in I. Kümesi'ne dâhil olan kulüpler; Galatasaray, Fenerbahçe, Anadolu, Süleymaniye, Anadolu Hisarı İdman Yurdu ve Altun Ordu; II. Küme A Grubu kulüpleri Beşiktaş, Türkgücü, Hilal, Altun Örs, Kumkapı ve son olarak II. Küme B Grubu Kulüpleri Darüşşafaka, Vefa, Beylerbeyi, Haliç Feneri ve Üsküdar Kulüpleridir.

Türk İdman Birliği'nin oluşturduğu 3 grubun dışında, Pazar müsabakaları yapan Makriköy Futbol Birliği ve Üsküdar Futbol Birliği Liglerine de rastlamaktayız. Makriköy Futbol Birliği'ne katılan takımları Spor Âlemi'nden öğreniyoruz;

“Makriköy Futbol Birliği

Makriköy'de bir futbol birliği kurulmuştur. Bu birliğe Makriköy Gençler Birliği, Makriköy Ermeni Kulübü, Makriköy Rum Kulübü ve Makriköyü'nde bulunan Fransız karargâhından müntahab bir ve en nihayet Kumkapı Ermenilerinden müteşekkildir⁴⁴⁹...”

Tespit edebildiğimiz müsabakalar sonucunda Üsküdar Futbol Birliği Ligi'ne katılan takımlar ise; Beylerbeyi (Türk), Enosis (Rum) ve Dork (Ermeni) kulüpleridir. Sayın Yüce, Üsküdar Ermeni Jimnastik Kulübü'nü de sayar ancak biz bu kulübün herhangi bir maçını tespit edemedik⁴⁵⁰.

2 Ocak Cuma günü Altun Ordu, Bahriye Kulübü ile Union Club'da müsabaka düzenler.

“Oyunun ibtidarında Bahriye Takımı oldukça Altun Ordu'yu sıkıştırmaya muvaffak oluyordu. Yalnız Bahriyeliler sahanın acemisi ve aynı zamanda çamurda koşmak gibi maharetlere pek vakıf olmadıkları cihetiyle hücumlarında muvaffakiyet temin etmiyorlardı. Bir müddet sonra Altun Ordu taarruzlarını teşdit etti ve muavin Nuri Bey'in sık bir vuruşu ve sol açığın maharetle idare ederek ilerlemeye muvaffak

⁴⁴⁹ Spor Âlemi, 18 Aralık 1335/18 Aralık 1919, Y.1, S.4, s.43.

⁴⁵⁰ Yüce, age, s.334.

olduğu top muhalif tarafın müdafaanın yere yuvarlamasından naşı kaleye girerek birinci golü temin etmiştir⁴⁵¹ ...”

Bundan sonra Altun Ordu bir gol daha atar ve maç 2-0 tamamlanır. Burada haberi yazan İkdâm'ın muhabirinin “...Altun Ordu kulübü ile oyun oynamak kuvvetini ihsan eden Bahriye takımı⁴⁵² ...” yorumu dikkat çekicidir. Altun Ordu'nun o dönemki futbolu ve halk sevgisini anlamamıza yardım ediyor.

9 Ocak Cuma günü Fenerbahçe Fransızların oluşturduğu takımla bir müsabaka organize etmiştir. Oldukça kalabalık ve heyecanlı geçen maçta, Fransız Ekip geçen haftaki kadrosuna 4 yeni ve güçlü oyuncu daha dâhil etmiştir. Bu sebeple geçmiş kadroya nazaren daha intizamlı bir takım oluşturmuştur. Buna karşılık Fenerbahçeli oyuncular vasıta yokluğu sebebiyle Alaeddin, Refik, Nihad ve Ethem gibi takımın as oyuncularından mahrum olarak sahaya çıkmak zorunda kalmıştır. Eksik kadroyu küçüklerin takımıyla tamamladılar. İlk yarı hakemi Türk Zabit Ahmed Cevad Bey oldu. İlk golü Zeki Bey atıyor. İlk yarıda rüzgâr Fenerbahçe'nin lehine olunca, Zeki Bey ikinci golü de atar. Ancak 2. Devreye geçilince rüzgâr Fransızların lehine geçince umutsuzluk baş gösterir. Ayrıca hakemliği de Fransız Zabit devralır. Umutsuzluk üzerine bir anda şiddetli bir yağmur başlar ve saha su dolar. İlerleyen dakikalarda dolu yağmaya başlar ve Fenerbahçelilerin cephesine denk geldiği için oyuncuların yüzlerine zarar verir. Çıkan karışıklıkta Fransızlar bir gol atar. Ancak iki taraf da yorulur ve maç bu skor ile biter. Fenerbahçe 2-1 galip gelir⁴⁵³.

Şubat ayı başlarında Vakı'te sitem ve istek içeren bir makale kaleme alınır. Makalede İstanbul'un futbol oynayacak düzgün bir sahasının olmamasından, ecnepleri davet ederken sahaya sokmaktan çekindiklerinden bahseder ve çözümleri şöyle dile getirir;

“...Eğer şehreminimiz müsaade ederse burada güzel bir Türk Spor Sahası yapsın, Cumaları, tatil zamanları Divan Yolu'na basık tavanlı kahvelerinde tavla seyretmek için iki büklüm olmuş zavallı gençleri açık havada oynamaya, koşuşturmaya sevk etmiş olsun⁴⁵⁴ ...”

27 Şubat Cuma Galatasaray Fransızlardan teşekkül bir takımı misafir eder. Vakı'te, şöyle özetler;

⁴⁵¹ İkdâm, 4 Kânunusani 1336/ 4 Ocak 1920 Pazar, s.4.

⁴⁵² İkdâm, 4 Kânunusani 1336/ 4 Ocak 1920 Pazar, s.4.

⁴⁵³ İkdâm, 10 Kânunusani 1336/ 10 Ocak 1920 Cumartesi, s.3.

⁴⁵⁴ İkdâm, 5 Şubat 1336/ 5 Şubat 1920 Perşembe, s.3.

“... Bire karşı beş sayı suretiyle son olarak neticelendirdiği bu oyunda Galatasaraylılar hasımlarını cidden pek müşkül bırakmıştır⁴⁵⁵.”

19 Mart Cuma ezeli rakipler yine İttihad Spor Kulübü’nde karşılaştılar. Bu müsabakadan önce Darüşşafaka ve Vefa müsabakası yapılmış ve 2-0 Darüşşafaka galibiyetiyle neticelenmiştir. Sıra Galatasaray – Fenerbahçe maçına geldi. Galatasaray bir gün evvel başka bir takım ile müsabaka yaptığı halde Fenerbahçe takımına göre daha kuvvetli görünmektedir. Maçın başında şiddetli bir oyun uygulansa da bu şedit ilerleyen dakikalarda zayıflamıştır. İlk golü Galatasaray yapar ve bu durum Fenerbahçe’nin maneviyatını kırar. İkinci yarı rüzgârı karşısına almasına rağmen bu devrenin de ilk golünü Galatasaray atar. Fenerbahçe Zeki’nin bir sayısını hanesine yazdırsa da Galatasaray 2 gol ile yanıt vermiştir bu gole. Sonuç 4-1 Galatasaray lehine bitmiştir⁴⁵⁶.

9 Nisan Cuma Kadıköy’de Galatasaray – Anadolu müsabakası vardı. Galatasaray 5-0 ile maçı bitirdi. Bu müsabakayı müteakip Fenerbahçe, Süleymaniye müsabakasında 4-0 ile galip gelmiştir⁴⁵⁷. İki müsabaka hakkında Vakıf ertesi nüshada tüm ayrıntıları vermiştir⁴⁵⁸.

16 Nisan Cuma İttihad Spor Kulübü’nde üç müsabaka yapılıyor. İlk karşılaşma Darüşşafaka ve Beylerbeyi arasında yapılıyor. Tek golle galip gelen taraf Darüşşafaka takımı oluyor. 2. Müsabaka Anadolu Hisarı İdman Yurdu arasında yapıldı. İdman Yurdu’nun gol atamadığı karşılaşmada, Altun Ordu 5 gol atarak maçı rahat kazanıyor. Son müsabaka da Süleymaniye ile Galatasaray arasında oluyor. Burada da 4-1 ile kazanan taraf Galatasaray oluyor⁴⁵⁹.

30 Nisan Cuma Darüşşafaka ve Haliç Feneri maçı vardır. İttihad Spor Kulübü’nde yapılan müsabakayı 2-1 Haliç Feneri kazanmıştır⁴⁶⁰. Bu müsabakadan sonra sahaya Galatasaray ve Anadolu Hisarı İdman Yurdu çıkar. Bu maçı Altun Ordu’dan Nuri Bey yönetir. Galatasaray 3-1 kazanır⁴⁶¹.

18 Haziran Cuma günü Ramazan Bayramı’nın 1. Gününe denk gelmesi hasebiyle Galatasaray ve Altun Ordu arasında bir müsabaka organize edilir. Galatasaray kadrosuna yeni oyuncular takviye ederek sahaya çıkmıştır. Altun Ordu ise kendi kadrosu ile çıkmıştır. Müsabakanın 15. Dakikasında top patlamış, bir süre mola verilmek zorunda kalınmıştır. İlk

⁴⁵⁵ Vakıf, 28 Şubat 1336/ 28 Şubat 1920 Cumartesi, s.2.

⁴⁵⁶ Vakıf, 21 Mart 1336/ 21 Mart 1920 Pazar, s.2.

⁴⁵⁷ Vakıf, 10 Nisan 1336/ 10 Nisan 1920 Cumartesi, s.2.

⁴⁵⁸ Vakıf, 11 Nisan 1336/ 11 Nisan 1920 Pazar, s.2.

⁴⁵⁹ Vakıf, 17 Nisan 1336/ 17 Nisan 1920 Cumartesi, s.2.

⁴⁶⁰ Vakıf, 1 Mayıs 1336/ 1 Mayıs 1920, Cumartesi, s.2.

⁴⁶¹ İkdâm, 1 Mayıs 1336/ 1 Mayıs 1920, Cumartesi, s.2.

yarı Altun Ordu'nun bir golü ile bitti. İkinci devre Galatasaray'ın bir golüne Altun Ordu iki sayı ile yanıt verdi. Maç sonucu 3-1 Altun Ordu lehine neticelenmiştir.

20 Haziran Pazar günü Beyoğlu Taksim Meydanı'nda Ecnebilerin idman bayramı yapılmıştır. "Karşının İdman Bayramı" başlığıyla verilen haberde müsabakaların ayrıntıları verilmemiştir⁴⁶².

Büyük heves ve hazırlıklarla başlamasına rağmen İstanbul'un işgal altında olması ve İngilizlerin Union Club'ı karargâh olarak kullanması sebebiyle geç başlayan lig, Ocak ayından itibaren yarıda bırakıldı⁴⁶³.

II. Küme'de sezon sonunda puan eşitliği olmuştur. Şampiyonun belirlenmesi için 4 Haziran 1920 Cuma günü final müsabakası yapılır. Hakem olarak Darüşşafaka'dan Hamid Bey görevlendirilir. Bu müsabakayı özel kılan başka bir durum da, Beşiktaş'ın kadrosunda Mısır'da İngilizlere esir düşen yıllarca esarette kalıp memlekete dönen oyuncuların da olmasıdır. Bunlardan ikisi Mustafa Bey ve İsmail Hakkı Beylerdir. Hilal ise eski kadrosuyla çıkmıştır⁴⁶⁴. Final müsabakasını Beşiktaş 2-1 kazanır ve kendi grubunun şampiyonu olur.

II. küme B grubunun şampiyonu da Darüşşafaka olmuştur. II. Kümenin A grubu şampiyonu Beşiktaş ile B grubu şampiyonu Darüşşafaka, Türk İdman Birliği Final maçını yapmaya hak kazanırlar⁴⁶⁵.

Bu final müsabakası 25 Haziran 1920 Cuma günü oynanır. Vakit gazetesi bu maçın haberini "Beşiktaş İstanbul Türk Futbol Şampiyonu" başlığıyla verir⁴⁶⁶. Müsabaka 2-0 Beşiktaş üstünlüğünde bittiği için II. Küme şampiyonu Beşiktaş olur.

II. Küme 2.lık müsabakasında da her iki grubun da 2. olan takımları karşılaşır. Vefa ve Hilal'in karşılaşmasını Nişantaşı Kulübü'nden İzzet Bey yönetir. 9 Temmuz Cuma günü oynanan müsabakayı Hilal, tek golle geçer.

27 Haziran Pazar günü Türkler ve Rumlar arasında bir hususi müsabaka düzenlenir. Türkler'den İttihad Spor Kulübü, Rumların da Pera Kulübü karşılaştı. Haberin başlığında Türkler kazandığı halde maçın berabere bitirildiğinden bahsediliyor. Maçın ayrıntısına baktığımızda; "... son zamanlarda asap gerginliği, sanki siyasi çarpışmanın bir numunesi karşısında imiş gibi bütün heyecanlarını burada gösterdi. Oyun her safhası taraftarların alkış tufanlarıyla geçiyor, her muvaffakiyetli hareket havada uçan fesler, yahud da

⁴⁶² Vakit, 21 Haziran 1336/ 21 Haziran 1920, Pazartesi, s.2.

⁴⁶³ Yüce, age, s.324.

⁴⁶⁴ Spor Âlemi, 17 Haziran 1336/ 17 Haziran 1920, Y. 1, S.17.

⁴⁶⁵ Spor Âlemi, 1 Temmuz 1336/ 1 Temmuz 1920, Y. 1, S.18.

⁴⁶⁶ Vakit, 26 Haziran 1336/ 26 Haziran 1920 Cumartesi, s.2.

şapkalarla alkışlanıyordu. İttihad Spor Kulübü Takımı en güzide Türk oyuncularından mürekkep idi.

...

Kuvvet ve maharet itibariyle Pera Kulübü'ne mesela beş altı sayı yaparak gayet bariz bir galebe temin edecek kadar faik olan oyuncularımız rakiplerini mütemadiyen sıkıştırdılar ve Rumlara karşı daima galip vaziyette bulundular⁴⁶⁷...

İlk yarı karşılıklı birer gol atılmış, ikinci yarıda da Rum kalesi önündeki karambolden yararlanan Türkler bir gol atmış ama hakem Arslanyan Efendi bunu ofsayt olarak değerlendirmiştir. Ancak kaleye şut atıldıktan sonra top geri dönünce ofsayt kuralı aranmaz. Oyun nihayette 2-2 berabere bitirilmiştir.

Aynı gün saat 6'da Taksim Meydanında da Türk ve Fransız futbolcular bir müsabaka yapmıştır. Fransız takımı, İtalyanlardan oyuncu alarak takımı güçlendirmeye çalışmıştır. Maçı yönetmesi için bir İngiliz tayin edilmiş ve halkın sahaya girmesini önlemek için de Fransızlar görevlendirilmiştir. Maç Türklerin 5-1 galibiyetiyle neticelenir⁴⁶⁸.

Lig ve Özel müsabakaların dışında asıl önemli müsabakalar bu sezonda işgal kuvvetleriyle yapıldı. Şehri işgal eden ülkelerin askerleriyle cephelerde yendikleri gibi bu kez de sporda üstünlük sağlamak emeli vardı herkeste. 1919 – 1920 sezonu içinde işgal güçleriyle çok fazla müsabaka yapılmıştır. Günlük gazeteler ve süreli yayınlara yansıyan müsabakalar şöyle listelenebilir;

1919 – 1920 sezonu Ecnebi Takımlarla Yapılan Müsabakaları:

28 Eylül 1919	İSK	Fenerbahçe	4	-	1	İskoçya	
5 Aralık 1919	Kuşdili	Fenerbahçe Altun Ordu	4	-	0	İngiliz Garnizonu	Sedat Bey
6 Ocak 1920	Makriköy	Galatasaray	3	-	1	Fransız Garnizonu	(Galatasaray)
9 Ocak 1920	Makriköy	Fenerbahçe	2	-	1	Fransız Garnizonu	Ahmed Cevad
30 Ocak 1920	Makriköy	Galatasaray	1	-	1	Fransız Garnizonu	Fuad Hüsnü (Lakrova)
27 Şubat 1920	Makriköy	Galatasaray	5	-	1	Fransız Garnizonu	Monsieur (Lakrova)

⁴⁶⁷ *Tevsîr-i Efkâr*, 28 Haziran 1336/ 28 Haziran 1920 Pazartesi, s.3.

⁴⁶⁸ *Vakit*, 29 Haziran 1336/ 29 Haziran 1920 Salı, s.3.

14 Mart 1920	Makriköy	Darüşşafaka	3	-	0	Fransız Garnizonu	
4 Nisan 1920	Makriköy	Gençler Birliği	1	-	3	Fransız Garnizonu	Monsieur (Lakrova)
18 Nisan 1920	İSK	Tıbbiye	3	-	1	Fransız Garnizonu	Refik Osman
25 Nisan 1920	Makriköy	Gençler Birliği	1	-	1	Fransız Garnizonu	Gaffar
30 Nisan 1920	Makriköy	Süleymaniye İmalat-ı Hayriye	4	-	1	Fransız Garnizonu	
9 Mayıs 1920	Bağlarbaşı	Dork	1	-	4	Fransız Garnizonu	
6 Haziran 1920	Taksim	Türk Muhteliti	2	-	0	Fransız Garnizonu	
27 Haziran 1920	Taksim	Türk Muhteliti	5	-	1	Fransız Garnizonu	
27 Haziran 1920	İSK	İSK	2	-	2	Pera	
18 Temmuz 1920	Makriköy	Gençler Birliği	2	-	0	Fransız Garnizonu	
25 Temmuz 1920	Makriköy	Süleymaniye	1	-	1	Fransız Garnizonu	

Müşabakalarda adı geçen Gençler Birliği, Makriköy liginde bulunan kulüptür. Ankara'daki Gençler Birliği henüz bu tarihte kurulmamıştır.

1919 – 1920 Futbol Sezonunda Edirne'de İstanbul basınına yansıyan iki müşabaka görüyoruz. İkisinin de işgal güçleriyle olması önemlidir. Şubat ayında olduğunu bildiğimiz müşabakalrın tam gününü tespit edemedik.

Edirne'de oynanan müşabakalardan biri Edirne Kardeş Muhteliti ve Fransız Garnizonu karşılaşmasıdır. 2-4 yenik ayrılan taraf maalesef Türk ekibi oluyor.

Bu yenilginin rövanşını Edirne Muhteliti adıyla kurulan Türk takımı yine Fransız Garnizonu'nu 2-0 yenerek kazanır.

1920-1921 sezonuna Galatasaray Spor Kulübü'nün düzenlediği “Galatasaray Kupası” turnuvalarıyla başlanıyor. İlki 12 – 19 Eylül 1920 tarihleri arasında yapılan “Galatasaray Kupası” müşabakaları, ilerleyen sezonlarda sık sık tekrarlanacaktır. Müşabakalara katılan 4 takım tespit edebildik. Ev sahibi Galatasaray, Fransız Garnizonu, Altun Ordu ve Ermeni Muhteliti⁴⁶⁹.

Doğu Cephesi'nin Ermenilere savaş ilan ettiği gün yani 12 Eylül 1920 Pazar günü Galatasaray, Fransız Garnizonu Efradı ile karşılaşır. Sahadan galip ayrılan maalesef 3-2'lik

⁴⁶⁹ *Spor Âlemi*, 23 Eylül 1336/ 23 Eylül 1920 Perşembe, Y.2, S.23, s.17.

skorla Fransız ekibi olur. Aynı gün Altun Ordu da Ermeni Muhtelitini misafir eder. Cephede askerin mücadele verdiği Ermenilere karşı sahada da Altun Ordu mücadele verir. Bu mücadeleyi de tek gole karşı 2 golle kazanır.

Bu günün galipleri 1 hafta sonra final müsabakası yaparlar. 19 Eylül 1920 Pazar günü Fransız Garnizonunun karşısına Altun Ordu çıkar. Fransızların tek golüne 4 golle karşılık veren Altun Ordu sahadan galibiyetle ayrıldığı gibi Galatasaray Kupasının da sahibi olur.

12 – 19 Eylül 1920 Galatasaray Kupası Müsabaka Listesi

Yarı Final

12 Eylül 1920 Pazar	Galatasaray	2-3	Fransız Garnizonu
12 Eylül 1920 Pazar	Altun Ordu	2-1	Ermeni Muhteliti

Final

19 Eylül 1920 Pazar	Altun Ordu	4-1	Fransız Garnizonu
---------------------	------------	-----	-------------------

Yaklaşık on gün sonra bu defa Makriköy’de farklı bir turnuva düzenlenir. Farkı şudur ki; sahanın yarısında 7’şer kişiyle 30 dakika sürede oynamak suretiyle eleme usulüyle yapılmıştır. Katılımın fazlalığı halkı oldukça heyecanlandırmıştır. Turnuvanın kurallarını Celal Bey’in kaleminden İkdam’dan öğreniyoruz⁴⁷⁰.

Turnuvaya katılan takımlar; Fenerbahçe, Pera, Gençlerbirliği, Galatasaray, Altun Ordu, Süleymaniye, İngiliz Muhteliti, Ermeni Muhteliti olacaktı ancak Ermeniler katılmayınca birkaç Türk’ün dâhil olduğu İngilizlerle karışık oluşturulmuş bir takım dâhil olmuştur.

1 Teşrinievvel 1336 Makriköy Gençlerbirliği Turnuvası

Eleme Turu

1.TAKIM	SKOR	2. TAKIM	HAKEM
Fenerbahçe	1-0	Pera	
Gençlerbirliği	1-4	Süleymaniye	Yusuf Ziya Bey
Galatasaray	2-1	Altun Ordu	Abdullah Bey
Türk-İng. Muh.	0-2	İngiliz Muhteliti	

⁴⁷⁰ İkdam, 3 Teşrinievvel 1336/ 3 Ekim 1920 Pazar, s.2.

Yarı Final

1.TAKIM	SKOR	2. TAKIM	HAKEM
Fenerbahçe	1-0	Süleymaniye	Yusuf Ziya Bey
Galatasaray	2-0	İngiliz Muhteliti	Sedad Bey

Final

1.TAKIM	SKOR	2. TAKIM	HAKEM
Fenerbahçe	3-2	Galatasaray	Fetil Nuri

Müşabakalar arasında ayrıca değinmemiz gereken karşılaşma, final maçıdır. Yukarıda derc ettiğimiz haberin devamında özetle, turnuva kuralları dahilindeki sürede skor 2-2'dir. Dolayısıyla maç uzatmaya gider. Altın golün sahibi Fenerbahçe olur ve müşabakanın 3-2 bitmesini sağlar. Ancak yine bir münakaşa çıkar.

İttihad Spor Sahası'nda oynanan müşabakaları galibi Fenerbahçe olmuştur. Ancak yine Fenerbahçe ve Galatasaraylılar arasında tartışma çıkar. Hakemin Fenerbahçe'den İsmet Bey'in yaptığı faule, faul değil de frikik vermesi, Fenerbahçe kalesi önünde topun kaleye girme olasılığı yüzde doksan iken Galatasaraylı bir oyuncunun kafasına yediği tekme ile bayılması üzerine tartışma başlamış. Maç 2-2 son bulmuş ve uzatmalara gidilmiştir. Sonucu İkdam'dan okuyalım;

“...Galatasaraylılar; hakemin, maçın uzatmaya gitmesi esnasında kaleleri değiştirtmemesinden dolayı müşabakanın sonucuna itiraz ettiler. İtirazın sonucu alınıncaya kadar kupanın Makriköy Gençlerbirliği Kulübü'nde kalmasına her iki takım futbolcuları rıza gösterdiler⁴⁷¹.”

Kupa muhtemelen Fenerbahçe'ye verilmiştir. Rüştü DAĞLAROĞLU, Fenerbahçe Tarihi kitabında 1932'deki yangında bu kupanın da yandığını yazmıştır.

Bu sezonun iyi tarafı hakemlerin isimlerine de rahatlıkla ulaşabiliyor olmamızdır. Asıl güzel olan ise ligin tamamlanabilmesidir.

Lig başlamadan önce II. Küme Şampiyonu Beşiktaş ve I. Küme son sırasındaki Anadolu Hisarı İdman Yurdu takımları arasında Lig yükselme müşabakası yapılacaktı. 19 Kasım olarak planlanan bu müşabaka iptal ediliyor. Neden iptal olduğu konusunda bir malumat bulamadık ancak İdman Yurdu, bu sezonda ligde bulunmuyor. Birinci Lig'e katılan

⁴⁷¹ İkdam, 3 Teşrinievvel 1336/ 3 Ekim 1920 Pazar, s.2.

kulüpler; en eski kulüpler olan Fenerbahçe, Galatasaray, Altun Ordu, Süleymaniye ve Anadolu Kulüpleridir⁴⁷².

Bu sezon da müsabaka ve lig zenginliği bakımından oldukça hareketli geçiyor. İstanbul Birliği Ligi bu yıl da Cuma günleri tertip ediliyor. Yine aynı birliğe bağlı olarak yine Cuma günleri icra edilen II. Küme de bulunmaktadır. Bu kümede bu sezon top koşturacak takımlar; Beşiktaş, Darüşşafaka, Vefa, Kumkapı, Haliç Feneri, Üsküdar, Hilal, Beylerbeyi kulüpleridir.

Geçen sezon yeniden icrasına başlanan Pazar Ligi'nde de bu sezon Union Club (Türk), Moda (İngiliz), Dork (Ermeni), Aris (Rum), Beşiktaş (Türk), Enosis (Rum), Pera (Rum), Ermeni Spor Cemiyeti, Stella (İtalya) takımları bulunmaktadır. Bu ligdeki Beşiktaş ile Cuma II. Küme'deki Beşiktaş'ın aynı kadro olup olmadığı bilgisini teyid edemedik. Ancak muhtemelen Beşiktaş'ın 2. Takımı olmalı.

Birçok kaynak İstanbul Futbol Birliği I. Ligin açılış maçını Galatasaray Anadolu kulüplerinin yaptığını söyler, ancak ertelenmiş bu maçtan evvel 12 Kasım 1920 Cuma günü Fenerbahçe – Altun Ordu müsabakasını görüyoruz. Bu müsabakayı Vakit gazetesi uzun bir sütun ayırmıştır. Hakem olarak Sedat Bey tayin edilmiştir. İlk golü Altun Ordu'dan Bekir Bey kaydeder. İkinci gol Fenerbahçe'den Zeki'den gelir. 2. goller karşılıklı verilen penaltı cezalarıyla kazanılır. Fenerbahçe'nin 3. golünü Zeki, 4. golünü de Refik atar. Son dakikalarda Cafer'in bir gol kaydetmesiyle Altun Ordu 3. golünü hanesine yazdırmış oldu. Netice olarak maç, Fenerbahçe'nin 4-3 galibiyetiyle sona ermiştir⁴⁷³.

Bir iki ay önce karşılaşmış ve 4-2 Eczacı-Dişçi üstünlüğüyle biten müsabakanın rövanşında yine Darülfünun Osmanlı Tıp Fakültesi Eczacı-Dişçi Şubesi ve Tıp Şubesi 28 Nisan Perşembe günü "Osmanlı İstiklali Şerefine" bir müsabaka daha yapar. Eczacı-Dişçi Şubesi 3 oyuncudan mahrum çıkmıştır sahaya. Oldukça hararetli geçen maçın neticesinde 4-2 bu defa Tıbbiyeliler galip gelmiştir⁴⁷⁴. Bir hafta sonra bir tekzip yayınlayarak aslında Tıbbiye şubesinin de oyuncu eksigi olduğu ilan edilir⁴⁷⁵.

29 Nisan Cuma oldukça heyecanlı bir karşılaşma yapılır. Fenerbahçe ve Anadolu'nun İttihad Spor Kulübü'ndeki maçının ilk yarısı karşılıklı birer golle kapandı. İkinci haftaymda Fenerbahçe bir gol daha kaydeditince maç, 2-1 bitmiştir⁴⁷⁶.

⁴⁷² *Vakit*, 19 Ağustos 1337/ 19 Ağustos 1921, s.3.

⁴⁷³ *Vakit*, 14 Teşrinisani 1336/ 14 Kasım 1920 Pazar, s.2.

⁴⁷⁴ *İkdam*, 1 Mayıs 1337/ 1 Mayıs 1921 Pazar, s.2.

⁴⁷⁵ *İkdam*, 8 Mayıs 1337/ 8 Mayıs 1921 Pazar, s.3.

⁴⁷⁶ *İkdam*, 1 Mayıs 1337/ 1 Mayıs 1921 Pazar, s.2.

Aynı gün Süleymaniye ve Galatasaray da karşılaşmış ve 3 eksikle çıkan Galatasaray Süleymaniye'yi 5 golle geçmiştir. Süleymaniye tek gol atabilmiştir.

İstanbul Futbol Birliğinin son hafta maçlarında, Cuma Ligi'nde Fenerbahçe – Altun Ordu karşılaşmıştır. Saat 6'da başlanan maçı, Galatasaray'dan Suad Bey yönetti. son dakikalara kadar muntazam ilerleyen maçın son dakikalarında Fenerbahçe önde olduğu halde attığı son golü Altun Ordu kabul etmemiştir. Netice kati edilmeden maç bitirilmiştir⁴⁷⁷.

8 Mayıs Pazar günü Pazar Ligi'nin en mühim maçlarından biri icra edilmiştir. Takımların durumunu anlamak açısından haberi Vakit'ten okuyalım;

“... İttihad Spor Kulübü takımı son haftalarda Rumları mağlup etmiş kuvvetli bir kulüp olduğu gibi Beşiktaşlılar da geçen mevsimde Türk İdman Birliği Şampiyonluğunu kazandıktan sonra Pazar Ligi'ne dâhil olmuş ve son Rumlarla yaptığı oyunda berabere kalmıştı⁴⁷⁸...”

Ligin birinciliğini kazanacak bu iki takımın müsabakasına Fenerbahçe'den Hasan Kamil Bey hakem tayin edildi. Vakit'in haberinde dikkati çeken bir konu da İttihad Takımı yerine yer yer Union Club demesidir. Müsabaka 2-2 berabere bitmiştir.

Heyecanla beklenen Türk ve İngiliz Muhtelitlerinin maçı 13 Mayıs Cuma Kadıköy'de icra edildi. Türk Muhteliti kadrosu şöyle oluştu; kaleci Nedim (Altun Ordu); müdafaalar Sudi (Vefa), Orhan (Süleymaniye); muavinler Cafer (Altun Ordu), İsmet ve Kamil (Fenerbahçe); muhacimler Saim (Süleymaniye), Rıza ve Haydar (Altun Ordu), Gali ve Sabih (Fenerbahçe).

Hakem olarak bir İngiliz Bahriyelisi görevlendirilmiştir. İlk Yarıda Galip Bey bir gol atarak Türk Takımını ikinci yarıya galip başlattı. İkinci yarıda da karşılıklı birer gol atan taraflar, neticede 2-1 Türk Takımının galibiyetiyle sahadan ayrıldı⁴⁷⁹.

13 Mayıs Cuma, Muhtelit-İngiliz müsabakasından sonra sahaya Galatasaray ve Anadolu çıkmıştır. Moral olarak yüksek olan Galatasaray'dır. Hakem Altun Ordu'dan Cafer Bey'dir. İlk sayı penaltıyı değerlendiren Anadolu tarafından yapıldı. Golü Şükrü Bey atmıştır. İkinci devrenin son dakikasında Nizami Bey Anadolu'nun ikinci golünü atarak müsabakanın 2-0 Anadolu üstünlüğüyle bitmesini sağlamıştır⁴⁸⁰.

⁴⁷⁷ İkdâm, 8 Mayıs 1337/ 8 Mayıs 1921 Pazar, s.3.

⁴⁷⁸ Vakit, 13 Mayıs 1337/ 13 Mayıs 1921 Cuma, s.2.

⁴⁷⁹ İkdâm, 15 Mayıs 1337/ 15 Mayıs 1921 Pazar, s.3.

⁴⁸⁰ Vakit, 15 Mayıs 1337/ 15 Mayıs 1921 Pazar, s.4.

15 Mayıs Pazar Anadolu – Galatasaray müsabakası yapıldı. Cuma ligine ait olan maçın bu gün oynanma sebebi, hava muhalefeti sebebiyle ertelenen müsabakaların oynanmaya başlamasıdır. İki takımın da kadrosunda eksiklikler vardı. İlk yarı Galatasaray 10 kişi oynadı. Maç, 2-0 Anadolu galibiyetiyle bitti. Bu maçın sonucuyla İstanbul Cuma Ligi Futbol Şampiyonunun, Fenerbahçe olduğu resmileşmiştir⁴⁸¹.

20 Mayıs Cuma günü de Union Club’da büyük bir müsamerenin ilanı verilir. Türk Muhtelit takımı ile İngiliz Muhteliti, Galatasaray ile Anadolu takımları karşılaşacaklardır⁴⁸². Ancak sonuçlarını öğrenemiyoruz.

22 Mayıs 1921 Pazar, İngilizler ile Union Club karşılaşma yapmış, 5-2 İngilizler galip gelmiştir⁴⁸³.

27 Mayıs Pazar günü İttihad Spor Kulübünde Hilal-i Ahmer menfaatine atletizm müsameresi yapılır.

29 Mayıs Pazar Galatasaray, Ermenileri İttihad Spor Kulübünde misafir etmiş, kalabalık bir seyirci önünde maç yapmışlardır. Saat 4’te başlaması gereken maç, Amerikalıların beysbol maçı sebebiyle 2 saat geç başlamıştır. Maçın başlamasında Bahriye-i şahane mızıkası konser vermiştir. Ayrıca Ermeni ekip siyah forma giymiştir. Union Club’dan Bekir Bey’in maçı yönetmesi istenmiş, Bekir Bey önce kabul etmese de vaktin az kalması sebebiyle kabul etmekten başka çaresi kalmamıştır.

Galatasaray, sahaya en güçlü kadrosuyla çıkmıştır. Müdafaa Nüzhet, Adnan, Ahmed Cevad; muavin Edib, Mücteba; muhacim Sadi, Nihad, Balaşabla, Suad, Necib Beyler ikame etmiştir. Ermeni Kulüp ise iki mühim oyuncudan yoksundu. Maçın sonucunda 2-1 Galatasaray galip gelmiştir.

Oynadığı 8 maçın 7’sini kazanan Fenerbahçe 1920-1921 sezonu şampiyonu olmuştur. II. Küme maçlarına bakacak olursak, bu sezon tek devreli oynanan ligde sezon ortalarında Üsküdar ve Haliç Feneri Kulüpleri ligi terk etmişlerdir ve bu kümenin şampiyonu Beşiktaş olmuştur. Ayrıca İkdam, 23 Mayıs Pazartesi günkü nüshasında “... İstanbul İdman Birliği’nden de Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Yurdu birinciliği ahraz etmiştir⁴⁸⁴.” Diye belirtmiştir.

⁴⁸¹ *İkdam*, 16 Mayıs 1337/ 16 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

⁴⁸² *Vakit*, 13 Mayıs 1337/ 13 Mayıs 1921 Cuma, s.2.

⁴⁸³ *İkdam*, 23 Mayıs 1337/ 23 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

⁴⁸⁴ *İkdam*, 23 Mayıs 1337/ 23 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

Pazar günleri oynanan Uluslararası nitelikte olan Pazar Ligi'nde grubun şampiyonu İttihad Spor Kulübü oluyor. Rüştü Dağlaroğlu, şöyle bir bilgi veriyor;

“İstanbul Cuma Ligi'ni Fenerbahçe, Pazar Ligi'ni de İttihad Spor birinci bitirince, İstanbul'un şampiyonu kim? diye gazetelerde bir tartışma başladı. Bu tartışmaları sona erdirmek gayesi ile Fenerbahçe ile İttihad Spor 17 Ağustos 1921 tarihinde karşılaştılar ve Fenerbahçe müsabakayı 3-2 kazanarak gerçek İstanbul şampiyonu oldu...”

Dönemin birkaç gazetesinde de bu tarz düşüncelere rastladık. 17 Ağustos'ta taraflar karşılaşır. Vakıf Gazetesi “Cuma Şampiyonu Pazar Şampiyonunu Yendi” başlığını atar. Haberin devamında “... Hem biçare muhacirlerimize yardıma ve hem de mevsimin en ehemmiyetli maçını seyre şüttab eden binlerce temaşaakar huzurunda karşılaştılar⁴⁸⁵...”

Spor Âlemi de müsabakanın yardım için olduğunu yazar⁴⁸⁶. Yardım için yapılmış olsa da ya sonuçta kafalardaki soru işaretlerini gidermiştir. Süleymaniye Kulübü'nden Zeki Bey'in yönettiği maçı Fenerbahçe 3-2 kazanmıştır.

Lig Müsabakaların dışında Galatasaray sezon başında olduğu gibi sezonun sonlarına doğru da bir turnuva organize eder. 17 Haziran 1921 – 2 Haziran 1921 tarihlerini ihtiva eden turnuvaya geniş katılım sağlandı.

Turnuvanın ilk gününde işgal altında olmanın soğuk tarafıyla yüzleşirler. İngilizler sahaya girerek Türk oyuncularını çıkarmışlardır. Bunu haber yapan Spor Âlemi'nin yazısını okuyalım;

“Galatasaray Kupası Turnuva Maçları:

17 Nisan Cuma günü Kadıköy'ünde turnuva müsabakaları başlayarak ilk Darüşşafaka ile Vefa'nın oyununda Vefalıları kazandı. Daha sonra Beşiktaş ile İtalyan Stella takımı oynadı. Stella, takımına İngiliz ve Rum oyuncular alırken, Beşiktaş ise İttihad Spor'dan Bekir ve Refik Beyleri ithal etmişti. Daha sonraki maçlara devam edilecekken İngilizlerin sahaya duhûl olması dolayısıyla saati biraz tehir ettirmeğe sebep oldu. Ve bilâhare devam ettiyse de devreler yarım saatten yirmi dakikaya tenzil edildi. Ermeni muhtelit takımı ile Hilâl berabere kalındı ve vaktin müsaitsizliğinden dolayı maçın tekrar edilmesine karar verildi⁴⁸⁷...”

⁴⁸⁵ Vakıf, 19 Ağustos 1337/ 19 Ağustos 1921 Cuma, s.3.

⁴⁸⁶ Spor Âlemi, 8 Eylül 1337/ 8 Eylül 1921 Perşembe, Y.2, S.36, s.3.

⁴⁸⁷ Spor Âlemi, 2 Mayıs 1337/2 Mayıs 1921 Perşembe, Y.2, S.33, s.19-21.

Union Club, Altun Ordu, Pera ve Süleymaniye Kulüpleri kadrolarını tamamlayamadıkları için turnuvaya katılamıyorlar. Kadroyu tamamlayamadığı için kadrosuna 2 oyuncu dâhil eden Beşiktaş, İtalyanlarla oynayabilmiş ama Fenerbahçe bunu kabul etmeyince Beşiktaş Hükmen yenik sayılmış ve turnuvaya erken veda etmiştir.

29 Mayıs Pazar günü Galatasaray – Ermeni Muhteliti müsabakası basın ilgisini büyüktür. Ecnebi müsabakalarda dönemin en önemli problemi burada da yaşanmaz. Hakem bulmakta sıkıntı çekilmez ama yine de maçta münakaşalar oluyor. Hakem olarak Bekir Bey tayin ediliyor.

“... İftihar bir futbolcumuz olduğu halde hakemlikte biraz mütereddid bulundu ve bunda da haklı idi. Çünkü her iyi sporcu hakem olamaz⁴⁸⁸...”

İlk devre Ermenilerin üstünlüğüyle bitse de maç sonu Galatasaray’ın 2-1 üstünlüğü ile neticelenir. Sırada Perşembe günü şampiyonu belirleyecek olan Fenerbahçe – Galatasaray müsabakası vardır.

2 Haziran Perşembe günü yapılan müsabakayı Refik Osman Bey yönetmiştir. Fenerbahçe’nin 1 golüne Galatasaray 2 golle karşılık verince kupayı da Galatasaray kazanıyor.

28 Mayıs Cumartesi Hilal-i Ahmer Cemiyeti İttihad Spor Kulübü’nde bir Spor Müsameresi düzenler. Atletizmin ağırlıklı olduğu müsabakaların son karşılaşması futboldur. Fenerbahçe, Anadolu ve Altun Ordu karması ile maç yapar. Skor belli olmasa da Fenerbahçe galip gelmiştir. Aynı gün Harbiye Nezareti Meydanı’nda Sebat ve Gayret Terbiye-i Bedeniye Yurdu kulüpleri arasında da bir futbol müsabakası yapılmış ve 6-0 skorla Gayret Kulübü galip gelmiştir⁴⁸⁹.

2 Haziran 1921 Perşembe bir buçuk aydan beri yapılagelen turnuvanın final maçında Galatasaray ve Fenerbahçe karşılaşır. Lig şampiyonu Fenerbahçe’dir. Ancak lig başından beri Galatasaray daha üstün bir performans sergilemiştir. Spor eleştirmenleri, *“iki takım karşılaşırsa şans eseri şampiyon olan Fenerbahçe değil, Galatasaray galip gelecektir⁴⁹⁰”* demektedir. Refik Bey hakem olarak görevlendirilmiştir. Fenerbahçe bir gol atmışsa da

⁴⁸⁸ Vakıf, 31 Mayıs 1337/ 31 Mayıs 1921 Salı, s.3.

⁴⁸⁹ İkdâm, 29 Mayıs 1337/ 29 Mayıs 1921 Cuma, s.3.

⁴⁹⁰ İkdâm, 4 Haziran 1337/ 4 Haziran 1921 Cumartesi, s.3.

hakem nizam dışı sayılarak gol değeri verilmedi. Galatasaray'ın kazandıkları Frikikten kazandığı golle maçı 1-0 bitmesini sağlar. Ve kupayla birlikte sahadan ayrılır.

5 Haziran Pazar günü Kadıköy İttihad Spor Kulübü Pera takımı İngilizlerden oluşan bir takımla maçı yapacaktır⁴⁹¹. Ancak bu da sonucu verilmeyen müsabakalar arasındadır.

Ayrıca Temmuz ayı içinde, Eylül ayında Avrupa Turuna gidecek olan Galatasaray, hazırlık idmanları yapmıştır⁴⁹².

Bu sezonda da işgal kuvvetleri ile Türk kulüpleri müsabakalar düzenledi. Bu karşılaşmaları da ayrı başlık altında toplamaya çalıştık;

1920 – 1921 Sezonu İşgal Kuvvetleri ile Yapılan Müsabakaları:

TARİH	SAHA	1. TAKIM	SKOR	2. TAKIM
17 Eylül 1920	İSK	Altun Ordu	2-0	İrlanda Garnizonu
15 Ekim 1920	İSK	Fenerbahçe	4-1	Fransız Kara Muhteliti
13 Ocak 1921	İSK	Fenerbahçe	9-0	İngiliz Subaylar Muhteliti
25 Mart 1921	Makriköy	Makriköy Spor	5-2	Fransız Garnizonu
29 Nisan 1921	İSK	Union Club	2-3	Büyük Britanya Garnizonu
13 Mayıs 1921	İSK	Fenerbahçe Altun Ordu Süleymaniye	2-1	Büyük Britanya Garnizonu
20 Mayıs 1921	İSK	Union Club	2-4	Büyük Britanya Garnizonu

1920-1921 sezonunda İstanbul dışında yaşanan önemli futbol olaylarında Ankara, Eskişehir karmasını konuk eder. İki şehir de kendi karmasını oluşturarak yaptıkları karşılaşmaya tek golle berabere kalırlar. Havanın çok yağmurlu olması sebebiyle yarımşar saatten iki devre olarak oynanmıştır⁴⁹³.

1921-1922 sezonunun ilk faaliyeti Ağustos ayında yapılan hususi müsabakalar oluyor. 5 Ağustos Cuma günü Anadolu Hisarı Küçüksu mesire alanında yapılan müsabakada

⁴⁹¹ *İkdam*, 5 Haziran 1337/ 5 Haziran 1921 Pazar, s.3.

⁴⁹² *Vakit*, 31 Temmuz 1338/ 31 Temmuz 1922 Pazar, s.4.

⁴⁹³ Yüce, age, s.353.

Beykoz Şark İdman Yurdu ile Vefa birinci takımı karşılaşmıştır. 3-0 Beykoz Şark İdman Yurdu galibiyetiyle sonuçlanmıştır⁴⁹⁴.

Yine Beykoz Şark İdman Kulübü Kardifa isimli İngiliz Torpidosu Efradı ile bir müsabaka yapar. 18 Eylül Pazar günü yapılan bu maçta ilk yarı 0-0 berabere bitse de 2. yarıda Şarklılar 4 gol birden atarak 4-0 galip ayrılmıştır⁴⁹⁵.

Daha önce 1911 senesinde yurtdışına çıkan sarı kırmızılı kulüp, bundan aşağı yukarı on sene sonra ikinci defa Avrupa seyahatine çıkıyor. Artık daha profesyonel ve Avrupa seyahatinde tecrübelidir.

Bu seyahat, Milli Mücadele'nin en çetin dönemlerine denk geldiği için yazılı basın ve bazı sporcular tarafından sert şekilde eleştirilir. Öyle ki yeni tesis edilen İttihad Spor Kulübü, Altun Ordu'dan transfer ettiği Bekir Refet ve Refik Osman Beyler'in turnuvaya katılmasına müsaade etmemiştir. Organizasyonu yapan ve kafilenin başkanlığını üstlenen Yusuf Ziya Bey, Altun Ordu'dan Nedim, Fener Bahçe'den Galib, Zeki Rıza ve İsmet Beyleri de kadroya dâhil ederek bir nevi İstanbul Muhtelit Takımı oluşturmuştur⁴⁹⁶.

Yusuf Ziya Bey'in bunu, oluşan tenkitleri hafifletmek için yaptığını düşünüyor. Ancak bu turnuvada gidilen şehirlere baktığımızda düşman sayılmayan ülkelerin olması önemlidir.

Avrupa seyahatinde tecrübeli olmasına rağmen ilk sonuçlar hezimetdir. Bunun üzerine İstanbul'dan Galatasaray Reisi Ali Sami Bey davet edilmiş ve O'nun oluşturduğu takımlarla nispeten daha iyi sonuçlar alınmıştır. Ali Sami Bey, takımla eski Müsabık Kolojvar'ı da ziyaret ederek ahde vefa etmiştir.

1. Lig'den hariç, Pazar Ligi, Makriköy Ligi de oynanmıştır. 1. Lig'deki kulüpler; Galatasaray, Fenerbahçe, Anadolu, Vefa, Süleymaniye, Darüşşafaka, Altun Ordu, Hilal, Beylerbeyi, Kumkapı, Türkgücü. Pazar Ligi kulüpleri; Beşiktaş, Espereans, Elpis, Pera, Maccabi, Dork, Stella, Üsküdar, Strugglers, Union Club.

Makriköy Ligi bu yılda enternasyonal bir lig havasındadır. Bu ligin takımlarını liste olarak verelim;

Makriköy Ligi 1921-1922 sezonu katılan kulüpler:

1. Makriköy Spor Kulübü

⁴⁹⁴ *İkdam*, 8 Ağustos 1337/ 8 Ağustos 1921 Pazartesi, s.3.

⁴⁹⁵ *İkdam*, 21 Eylül 1337/ 21 Eylül 1921 Çarşamba, s.3.

⁴⁹⁶ Yüce, age, s.357.

2. Makriköy Fransız Muhteliti
3. Makriköy Ermeni Takımı
4. Makriköy Rum Takımı
5. Makriköy Musevi Takımı

Milli Mücadele veren bir şehirde bu kadar renkli bir ligin olması, sporun nasıl da siyaset üstü bir yapı olduğunu gösteriyor.

13 Kasım 1921 Pazar günü Pazar Ligi şampiyonluk maçı icra edilecektir. Beşiktaş – Pera, Maccabi – Espereans karşılaşacaktır⁴⁹⁷.

Müşabaka İttihad Spor Kulübü’nde oynanmıştır. İlk yarı karşılıklı birer gol atılmıştır. İkinci yarıda saatin geç olması gerekçe gösterilerek yarım saat sonra maç bitirilmiştir. Skor 1-1 kabul edilmiştir. Kaleci Resul, Arif, Refik ve Edhem Beyler mükemmel oyun sergilemişlerdir. Bu müsabakalardan başka – muhtemelen öncesinde – Espereans ve Maccabi müsabakası da yapılmış ve 2-0 Espereans galibiyetiyle bitmiştir⁴⁹⁸.

25 Kasım 1921 Cuma günü Fenerbahçe, Kumkapı ile karşılaşmıştır. “*Cansız başlayan oyunun bu kadar heyecanlı biteceğini ümid etmiyorduk*” diye anlatıyor İkdâm. Galatasaray bir iki yeni oyuncu eklemiştir kadrosuna. Buna karşı Kumkapı, zayıf bir kadro ile çıkmışlardır sahaya. 6-0 Galatasaray’ın galibiyetiyle sonuçlandı.

Aynı gün Fenerbahçe de Vefa ile karşılaşılıyor. Fenerbahçe sağ ve sol açık oyuncularından mahrum olunca, bu eksiği sabah maç yapmış olan 2. Takım oyuncularıyla telafi etmeye çalışır. Vefa ise çok zayıf bir kadro hazırlamıştı. Yine aynı skorla bu defa Fenerbahçe 6-0 galip gelmiştir.

Bu müsabakadan önce sabah müsabakası olarak da Galatasaray ve Kumkapı ikinci takımları karşılaşmış ve Kumkapı galip gelmiştir. Fenerbahçe ikinci takımı da Vefa ikinci takımına mağlup olmuştur.

30 Aralık Cuma İttihad Spor Kulübünde Cuma Ligi dâhilinde Beylerbeyi ve Darüşşafaka takımları karşılaştı. Sabah 2. takımlar karşılaştı ve 1-0 Beylerbeyi galibiyetiyle sonuçlandı. Öğleden sonra da Anadolu ve Altun Ordu 2. takımları karşılaştı. Oldukça

⁴⁹⁷ İkdâm, 13 Kasım 1339/ 13 Kasım 1921 Pazar, s.3.

⁴⁹⁸ İkdâm, 27 Teşrinisani 1337 / 27 Kasım 1921 Pazar, s.4.

heyecanlı geçen maçta iki takım da galibiyeti çok istemiştir. Hakem olarak Galatasaray'dan Ziya Bey görevlendirilmiştir. Maç, 1-0 Altun Ordu lehine neticelenmiştir⁴⁹⁹.

13 Ocak 1922 Cuma, Kadıköy İttihad Spor Kulübü'nde Süleymaniye ve Vefa takımları karşılaştı. Süleymaniye bu maça zayıf bir kadro ile çıkmakla beraber Vefa'nın muhacim hattını boş bırakması sebebiyle rahat müdafaa ediyorlardı. Vefa'nın müdafaa hattı ise daha kuvvetli oynamıştır ve Süleymaniye'nin hücum hattı da buna rağmen daha zayıftı. İlk yarı golsüz berabere bitti. İkinci yarıda rüzgâra karşı oynaması sebebiyle Süleymaniye bocalamış ve ilk golü kalesinde görmüştür. Çok geçmeden bir gol kaydederek skoru berabere yapmıştır. Bu müsabakadan evvel Darüşşafaka ve Kumkapı sahaya çıkmış ve 6-1 gibi farklı bir skorla Darüşşafaka galip ayrılmıştır⁵⁰⁰.

20 Ocak Cuma yine Kadıköy İttihad Spor Kulübü'nde yapılan Galatasaray – Beylerbeyi karşılaşmasında Sarı-Kırmızılı ekip 1-0 galip ayrılan takım olmuştur⁵⁰¹.

“İstanbul Futbol Şampiyonası İçin,

Bu senenin en kuvvetli iki futbol kulübü olan Fenerbahçe ve Anadolu Kulüpleri senelik şampiyonluk müsabakalarından birincisi Cuma günü saat 3'te Kadıköyü'nde Union Kulüp'te aralarında icra edilecektir⁵⁰².”

Bu habere rağmen müsabaka ve sonucuyla ilgili habere ulaşamadık.

9 Mart Perşembe günü Sparta Prag takımının 4 oyuncusu Türkiye'ye gelmiş ve Türk Spor yetkililerince karşılanmışlardır. Bu 4 oyuncu ile ertesi günü yani 10 Mart Cuma hazırlık müsabakaları yapılmıştır⁵⁰³.

12 Mart Pazar, İttihad Spor Kulübü ile Malenburg gemisi efradı maç yapmış ve skor bilinmese de İttihad Spor galip gelmiştir⁵⁰⁴.

17 Mart Cuma günü için Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Şampiyonluk maçı icra edilecektir; Altun Ordu Kumkapı ile Beylerbeyi Türk Ocağı ile karşılaşacaktır. Öğleden önce Altun Ordu ve Kumkapı 2. takımları karşılaştı ve berabere kaldılar. Öğleden sonra da

⁴⁹⁹ *İkdam*, 1 Kanunisani 1338/ 1 Ocak 1922 Pazar, s.4.

⁵⁰⁰ *İkdam*, 14 Kanunisani 1338/ 14 Ocak 1922 Cumartesi, s.3.

⁵⁰¹ *İkdam*, 21 Kanunisani 1338/ 21 Ocak 1922 Cumartesi, s.4.

⁵⁰² *Vakit*, 10 Şubat 1338/ 10 Şubat 1921Cuma, s.3.

⁵⁰³ *İkdam*, 10 Mart 1338/ 10 Mart 1922 Cuma, s.4.

⁵⁰⁴ *İkdam*, 17 Mart 1338/ 1922 Cuma, s.4.

1. takımlar karşılaştı. Mütemadiyen Kumkapı kalesi önünde oynanan maçı Altun Ordu kazanmıştır⁵⁰⁵.

Geçen Pazar İttihad Spor Kulübü'ne yenilen İngiliz Malenburg Mürettebatı, bu Pazar günü için de rövanş maçı teklif etmiş ve Pazartesiden çarşambaya kadar mütemadi talim yapmıştır⁵⁰⁶.

Liderliğine kesin gözüyle bakılan Fenerbahçe'nin Mayıs ilk haftası maçlarına ve durum değerlendirmelerine bir bakalım;

“Fenerbahçelilerin Bugünkü Maçı

Fenerbahçeliler geçen hafta Pazar Ligi'nin en kuvvetli takımlarından biri olan Musevi Makabi Kulübü altı gol ile mağlup ettikten sonra cuma günü de Cuma Ligi'nin belli başlı uzuvlarından Süleymaniye temini ikiye karşı dokuz golle mağlup ettiler. Bu meraklı ve müthiş maç, diyebiliriz ki, Fenerbahçe hesabına senenin en büyük muvaffakiyeydi. Çünkü Fenerbahçe'ye dokuz golle mağlup olan Süleymaniye bundan birkaç ay evvel bu senenin şampiyonluğuna namzet olan Galatasaray Kulübü'nü ikiye karşı üç golle yenmişti⁵⁰⁷...

5 Mayıs Cuma günün maçı bu şekilde cereyan ettikten sonra bir sonraki haftanın Cuma günü yani 12 Mayıs maçını Akşam gazetesi de “Maç mı Kavga mı?” başlığıyla vererek farklı bir yorumda ele alır⁵⁰⁸. Fenerbahçe'nin 2 golünden birinin ofsayt sayıldığı için 1-0 Fener galibiyetiyle bittiğini öğreniyoruz.

Gazeteler, olaylı geçen Fenerbahçe – Hilal müsabakasının dışındaki müsabakalara yer vermemişlerdir maalesef.

Bu sezonda bize göre en önemli hadise “İstanbul Olimpiyatları”dır. İlk kez bu kadar kapsamlı ve profesyonel bir spor organizasyon tertip edilmekteydi. Anadolu'da Kurtuluş Savaşı vermektedir. Başkomutanlık yasası uzatılmıştır. San Remo Konferansı devam ederken; 21 Mayıs Pazar günü başlaması planlanan olimpiyatlar için duyuru ve teşvikler başlamıştır. Halk ve spor muhabirleri heyecanlıdır.

Spor dünyası heyecanlı bir şekilde hazırlıklarını sürdürürken, olimpiyatların sağlayacağı faydalara da değinir. Savaşın en acı evrelerini geçirmiş bir toplum için sosyal

⁵⁰⁵ *İkdam*, 19 Mart 1338/ 1922 Pazar, s.4.

⁵⁰⁶ *İkdam*, 17 Mart 1338/ 1922 Cuma, s.4.

⁵⁰⁷ *Akşam*, 7 Mayıs 1338/ 7 Mayıs 1922 Pazar, s.2.

⁵⁰⁸ *Akşam*, 13 Mayıs 1338/ 13 Mayıs 1922 Cumartesi, s.3.

faaliyet belki de yeni bir soluk olacaktır. Ve savaşta yenik sayıldığımız milletlere karşı sahada kazanılacak bir başarı hem halkın hem de yönetimin umutla beklediği bir duyguydu. Bu başarıları yeni bir başlangıcın mihenk taşı gibi gördükleri içindir ki daha önce hiç deneyimlemedikleri bir proje hakkında yurt dışındaki tecrübeli ülkelerden örnekler toplamışlardır.

Savaş psikolojisinden kurtulmak için bir dal olarak görülen bu beynelmilel olimpiyatlara sadece sporcu olarak değil organizasyonda da kusursuz olunabilmesi için oldukça profesyonel çalışmalar yapılmaktadır. Haberin devamında Olimpiyatların heyetleri ve organizasyon şeması hakkında bilgi sahibi oluyoruz⁵⁰⁹.

Olimpiyatlarda uygulanacak fikstürü yine Akşam Gazetesi'nden verelim;

“...

Evvela bu müsabakaların, Musevi, Ermeni, Y.M.C.A, Ecnebi ve Rum spor ittihadlarını temsil edecek en kuvvetli altı takım arasında icrası tamamıyla tekrar etti. Birinci gelecek takımı tayin için tasfiye, netice-i ibtidaiye ve netice-i kat'iyeye müsabakalarının icrası taht-ı karara alındı. Kura çekilmek suretiyle aşağıda yazılı olan tarife meydana geldi:

21 Mayıs Pazar günü Musevi takımıyla Ecnebi takımı karşılaşacaklardır.

26 Mayıs Cuma günü Rum takımıyla Ecnebi takımı karşılaşacaklardır.

28 Mayıs Pazar günü (bayram) Türk takımı Ermeni takımı karşılaşacaklardır.

Bu üç oyun tasfiye müsabakaları olacaklardır.

2 Haziran Cuma günü (ki atletizm yarışlarına da başlanacak gündür) Musevi ve Y.M.C.H. tasfiye müsabakasında kazanan takımla Türk ve Ermeni tasfiye müsabakasında kazanan takım arasında netice-i ibtidaiye müsabakası yapılacaktır.

4 Haziran Pazar günü (ki atletizm yarışlarının dahi son günüdür) Rum ve Ecnebi tasfiye müsabakasında kazanan takımla netice-i ibtidaiye müsabakasını kazanan takım arasında netice-i katiye müsabakası yapılacak ve bu oyunda ahraz

⁵⁰⁹ Akşam, 9 Mayıs 1338/ 9 Mayıs 1922 Salı, s.3.

galebe iden taraf İstanbul'un birincisi olmakla beraber şimdiye kadar yapılan sildlerin en büyüğü olan beş senelik mükafatı hatıra olarak elde edecektir.

Bu mühim ve pek heyecanlı müsabakalara hakem olarak tayin edilecek zevat Çeharşenbe akşamı intihâb edilecektir.

Her oyunda bir umumi hakem, iki çizgi hakemi, her kale arkasında iki dane bulunmak şartıyla dört gol hakemi ve üç aded vakit hakemi bulunacaktır.

Mümessil takımlara dâhil olacak futbolcular için her spor ittihadı ilanı 18 kişinin ismini "kayd ve kabul" bi'l-kayd heyet-i tertibiyeye takdim edecek ve her hangi bir oyuncu hakkında amatör olmadığı kanaati hâsıl olursa onu kabul itmemek hakkını muhafaza edecektir. Her müsabakaya ittihadların on bir kişi dâhil olabilecektir.

Bu müsabakaya gelmeyen her hangi bir takım gayb idecek ve oyunlara iştirâk hakkından da feragat edecektir. Bütün müsabakalar Beyoğlu'nda, sabık taksim topçu kışlası dâhili meydanında suret-i mahsusada yapılmış olan stadyumun arazisinde icra edilecektir⁵¹⁰...

Bu bilgilendirmeden öğreniyoruz ki karşılaşmalar kura sistemiyle belirleniyor. Ayrıca olimpiyat kupasının lig kupasından üstün tutulması da önemlidir. Profesyonel müsabakalar olduğu için 11'er kişilik takımlarla sahaya çıkılacak ve sahaya çıkmayan takım yenik sayılacak ve bundan sonra da karşılaşma yapamayacaktır. Kurallarda günümüzün dışında farklı bir uygulama yok. Kale arkası hakemlerinin olması da şampiyonlar ligi sistemini anımsatıyor.

Organizasyonların dışında bir de tahminler var. Futbol turnuvasında kim galip gelir sorularına önceden yanıtlar bulunmaya çalışılmıştır.

Pazar Ligi'nin final müsabakası yine 12 Mayıs Cuma günü oynandı. O güne kadar puan eşitliği olan iki takım karşılaştı. Kazananın şampiyon ilan edileceği müsabakayı uzun bir haberle maalesef Musevi Maccabi'nin kazandığı ilan ediliyor⁵¹¹. Müsabaka tüm ayrıntılarıyla verilse de asıl haberi haber yapan konuda yanlışlık olduğu öğrenildi ve ertesi gün çok önemli bir tekzip yayınlanıyor.

“Beşiktaş Mağlup Olmadı

⁵¹⁰ *Akşam*, 10 Mayıs 1338/ 10 Mayıs 1922 Çarşamba, s.3.

⁵¹¹ *Akşam*, 15 Mayıs 1338/ 15 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

Dünkü gazetemizin spor kısmında Beşiktaş ve Maccabi Kulüpleri'nin arasında başlayan turnuva maçı hakkında malumat verirken, Musevi timinin, ikinci haftaymda bir golle galip geldiğini yazmıştık. Memnuniyetle haber aldığımıza göre, muhabirimizin, havadisî yazarken yanlış bir istihbar ve müşahedeye inanmış ve Musevilerin yaptığı bir akının neticesini, kenar hatlarından taştan halk arasından iyice göremeyerek ve bu akın akıbetinde Musevilerin “gol!” diye bağtırmalarına, gürültü ve şamataya nazaren fi'l-vaki gol olduğunu zannederek o mevsuf hatada bulunmuştur. Çayırdağı bütünü o turlarına, vaziyetlerine, gürültülerine rağmen, Maccabi kazanmamıştır...⁵¹²”

Sahalarda hala halkın oturacağı tribünlerin olmaması müsabakaların seyri hakkında nasıl kötü sonuçlar yaratıyor. Eski sezonlarda kale çizgisinin olmaması sebebiyle gollerin verilemediğine dahi şahit olmuştuk. Yaşanan bu olumsuzluklar, zamanla müsabakaların daha sıkıntısız yapılması için düzenlenmesini de sağlıyor.

Pazar müsabakalarının son karşılaşması bu oluyor. Sonuç net olarak belli değildir. Ancak şampiyonu belirleyen konu başka şekilde oluşmuştur. Puan cetvellerini oluşturduğumuz bölümde gerekli açıklamayı yapacağız.

Bu dönemde İttihad Spor Kulübü, futbol odaklı olmayan bir idman şenlikleri yapmayı planlar. Uzun zamandır atletik spor dallarına gereken ehemmiyet ve ilginin verilmemesinden dolayı dikkati biraz da bu yöne çekmek adına 1 ay kadar sürmesi planlanan bir organizasyon düzenlenir. Katılımı ve ilgiyi arttırmak için gazetelerde tanıtım ve ilanlar dönmeye başlar⁵¹³.

Büyük heveslerle hazırlıklar yapılmış ve maddi manevi çalışmalar devam ederken maalesef Türk Sporuna için yine olumsuz gelişmeler yaşanır. Türk takımları için yapılması planlanan müsabakalara Y.M.C.A. ve Rum Kulüplerinin de katılmasından dolayı bazı kulüpler protesto için müsabakalardan ayrılırlar. Gazeteler de bu protestoların artması için haber yaparlar;

“Futbol ve Atletizm Müsabakaları

Türkiye İdman Cemiyetleri Birliği İttifakından: Haziran'ın ikinci, üçüncü ve dördüncü günleri Taksim Stadı'nda icra edileceği ilan olunan futbol ve atletizm müsabakalarına – genç Hristiyanlar Cemiyeti ile Rum Kulüplerinin teşrik edilmesinden dolayı – Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'na mensup on üç Türk

⁵¹² Akşam, 16 Mayıs 1338/ 16 Mayıs 1922 Salı, s.3.

⁵¹³ Akşam, 17 Mayıs 1338/ 17 Mayıs 1922 Çarşamba, s.3.

*Kulübü'nün iştirak etmeyeceği ve ittifakın Cuma'ya ve nezareti tahtında olarak "Spor Âlemi" mecmuası tarafından aynı mevkide tertibi karargir olan futbol ve atletizm müsabakalarına ait programın bilahare neşr edileceği beyan olunur*⁵¹⁴.

Haberdan de öğreniyoruz ki ecnebi takımların müsabakalarına katılım protesto edildiği gibi ayrıca Spor Âlemi mecmuası öncülüğünde de ayrı bir organizasyon yapılacaktır. Ertesi gün de "Aferin Türk İdmancılara" başlığıyla protestoya katılan 13 takım tebrik edilir ve yeni yapılacak organizasyonun da tanıtımları yapılır⁵¹⁵. Burada belirtilmeyen bir durum vardır. 13 kulüp protesto etmektedir ancak henüz müsabakalardan ayrılmayan bir kulüp daha vardır. O da organizasyonu yapan İttihad Spor Kulübü'dür. Bu tarihlerde ya henüz farkedilmemiştir ya da eninde sonunda ayrılacaktır düşüncesiyle henüz ayrılmaması dile getirilmemiştir. Şu durumda henüz yeni yapılacak müsabakaların organizasyonu ve sporcuların performansları düşünülmektedir.

6 Haziran'da müsabakaların yapılacağı yer Taksim Topçu Kışlasındaki çayır olarak belirlenir. Organizasyonların mükemmeliyeti için Birlik'in aldığı önlem ve yaptığı işlemler anlatıldıktan sonra mükemmelliği devam ettirmek için sporcuların da göstermesi gereken performansların da seviyesi işaret edilmiştir; Akşam'ın yorumlarına bakalım;

"Atletizm ve Futbol

Taksim Stadyumunda yapılacak müsabakalar ve rekorlar hakkında tafsilat.

*On üç kulübü temsil eden Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın İstanbul senelik futbol ve atletizm birincilik müsabakaları heyeti tertibiyesinden çekildiği malumdur. Bununla beraber ittifak-ı mezkûrun Beyoğlu'nda sabık Taksim Topçu Kışlası dâhilinde başlayan stadyumda futbol ve atletizm müsabakaları tertip ve mevku tatbika koyacağını gazetelerde görülen neşriyattan herkes anlamıştır. Kemal muvaffakiyetle yapılaması için her bir teferruatının evvelden mükemmel bir surette ihzar edilmesini ehemmiyetle temenni ettiğimiz bu müsabaka ile mühim mukayese meydana getirecektir. Biri Türk rekorları, diğeri ise geriye kalan beş ittifaka mensup kulüplerin atletleri tarafından yapılacak rekorlardır*⁵¹⁶...

Dikkat edilirse sürekli bir mukayese hali mevcut. Müsabakalara katılacak oyuncuların neleri hedefleyip, hangi skorları geçmeleri gerektiğinin şifreleri veriliyor gibi. Belki de aynı

⁵¹⁴ Vakıf, 27 Mayıs 1338/ 1922 Cumartesi, s.3.

⁵¹⁵ Tevhid-i Efkar, 27 Mayıs 1338/ 1922 Cumartesi, s.3.

⁵¹⁶ Akşam, 6 Haziran 1338/ 6 Haziran 1922 Salı, s.3.

dönemde yakın bir mevkide yapılacak olan Ecnebi Müsabakalarında alınan sonuçlarla gizli bir yarış yapılıyordu.

“...Mamañih beş ittifakın 9 ve 11 Haziran Cuma ve Pazar günleri Taksim Stadyumu’nda yapacakları müsabakaların “amatör tarifi” ile “müsabaka nizamname” leri maddelerinin birçoğunun Türkler tarafından meydana getirildiğini buraya işaret etmek isteriz.

Haber aldığımızı göre bu müsabakalara 42 kadar muhtelif müessesata mensup 350’ye karib idmancı dâhil olmuş ve jimnastik ile gösteriş idmanlarına da bin elli kişi kadar iştirak etmek üzere müracaatta bulunmuştur. Programa nazaren Pazar günü badelzukur iki buçukta cümlesine iştirakiyle bir resmîgeçit icra edileceği anlaşılmaktadır.

Bizim için en mühim nokta, bunların yapacakları rekorları öğrenmek ve futbolda olduğu gibi bunlarda da tefevvuk mevkiini temine çalışmaktır. Mamañih gençlerimiz arasında şimdiye kadar atletizme kâfi derecede alaka gösterilmediği cihetle arzu edilen tefevvuk ilk senede temin edilemediği takdirde bundan müteessir olmamak, bilakis fazla çalışmaya ahd etmek lazım gelir. Tekamül tedrici olduğuna nazaren a’n karib bunda da mevki-i mahsusumuzun temin edileceğine şüphemiz yoktur. Hal-i hazırda ise 100 metre ci Rauf Bey’in yüzümüzü ağartacağı muvaffakiyeti diğer bazı yarışlarda taht-ı zamana alacak idmancılarımız yok değildir⁵¹⁷...”

Bu müsabakalar artık bir gurur meselesi olmuştur. Birkaç gün evvel TBMM’de Rumların yaptığı mezalimi Dünya’ya duyurma kararı alınmıştı, Tüm gazetelerde tüm hissi duygularla müsabakaların ehemmiyeti anlatılarak katılımı arttırmak amaçlı yazılar yayınlanır. Israrla Ecnebi kulüplerin turnuvalarının protesto edildiği ve kendi milli müsabakalarımızın yapılacağı anlatılıyordu. Sanırsız kendi ülkesinde, kendi ülkesinden ve dininden olmayan insanların kendilerinden daha ahenkli karşılaşmalar ve skorlar yapılmasından endişe ediliyordu. Bu duyguyu anlamamak mümkün değildi. Sporda yüzlerce yıllık bir tecrübe üstünlüğü vardı rakibin. Üstelik başarılıydılar da. Bir de yıllardır şehri esaret altında tuttukları yetmiyor gibi, büyük kahramanlıklar sergileyip, uğruna oyuncularını feda ettikleri savaşta “yenik” sayılmışlardı. Sahada “yenik” sayılmaya tahammülleri kalmamıştı.

⁵¹⁷ Akşam, 6 Haziran 1338/ 6 Haziran 1922 Salı, s.3.

“Atletizm Müsabakaları

Taksim Stadyumunda Türk Kulüpleri tarafından Haziran sonunda yapılacak müsabakalar

Musevi, Ermeni, Rus ve Rum Spor Kulüpleriyle Genç Hristiyanlar Cemiyeti arasında ve senelik beynelmilel futbol ve atletizm müsabakaları namı altında Taksim stadyumunda icra edilmekte olan müsabakalara uzun müzakere ve münakaşalardan sonra “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı” na mensup Türk Kulüpleri tarafından iştirak olunmaması kararı verilmişti.

...

Futbola gelince: Galatasaray ile Fenerbahçe arasındaki müsabaka pek çok zamandan beri beklenmekte olmasına göre futbol amatörleri için bir hadise gibi telakki edilmektedir. Türk muhtelit takımı ile ecnebi takımı arasındaki müsabaka ise hemen hiçbir zaman teşekkül etmemiş olan böyle bir takımdan ne gibi hizmetler beklenebileceğini göstermesi itibariyle bilhassa şayan-ı temaşa olacaktır⁵¹⁸ ...”

İstanbul Futbolu’nun en kuvvetli takımı olması hasebiyle Galatasaray ve Fenerbahçe’ye büyük ümitler yüklenmiştir. Öyle ki ikisinin karmasına “Türk Milli Takımı” adı verilmiştir. Müsabakalar öncesi bu iki güzide takımın durum değerlendirmeleri yapılmıştır⁵¹⁹. Yayınlanan bu makaleden, Galatasaray’ın sezona iyi başladığı ve iyi devam ettiği, Fenerbahçe’nin de kötü bir başlangıç yapsa da kendini toparlamayı bildiğini öğreniyoruz. Yani müsabakalar için umut bağlamayı hakediyorlar.

Hâlihazırda devam etmekte olan ecnebi müsabakalardan hoşnut olunmasa da haberleri verilmekten geri kalınmıyor. “Taksim’deki Müsabakalar, Rumlar Ermenilerin ve diğer ecnebilerin iştirak ederek Türkler’in dâhil olmadığı bu müsabakaların tatsız bir surette devam ediyor” başlığıyla 9 Haziran’daki atletizm müsabakaları sonuçları veriliyor. Bu sonuçları atletizm bölümünde derc etmiştik.

Yukarıda bahsettiğimiz İttihad Spor Kulübü’nün müsabakaları protesto etmeyişi nihayet dikkati çekiyor ve muharrirler tenkit etmeye başlıyor. Müsabaka yaptığı bilinen bu kulüp de artık müsabakalardan çekildiğini beyan ediyordu. Akşam haberi şöyle duyuruyor;

“İttihad Spor da iştirak etmiyor

Bugün İttihad Spor Kulübü Reisi Râşid Bey’in bize verdiği malumata göre mezkûr kulüp stadyumdaki müsabakalara iştirak etmeyecektir. Bunun sebeplerini

⁵¹⁸ Vakıf, 9 Haziran 1338/ 9 Haziran 1922 Cuma, s.3.

⁵¹⁹ Akşam, 7 Haziran 1338/ 7 Haziran 1922 Çarşamba, s.3.

*yarın yazacağız. Her şeyden evvel milliyetperver bir genç olarak tanıdığımız Raşid Bey'i son dakikada verdiği bu karardan dolayı şayan-ı takdir addediyoruz*⁵²⁰.

Türklerin katılmadığı bu olimpiyatlarda futbolda Rum Pera takımı şampiyon olmuştur. Ve yaptırdıkları kupada “Türkiye Şampiyonu” yazmaktadır. Rumlar, İstanbul’da sahaları işgal ediyor, Samsun’da da halka eziyet ediyordu. Birkaç gün evvel 7 Haziran 1922’de Averof Gemisi ile Samsun’u bombalayan Rumlar, bölgede büyük faciaların müsebbibi olmuşlardı. Ülke topraklarında işgalcilik yapıp bir de bombalama suretiyle mezalime sebep olan Rumlar’a, kendi vatanımızda kupa kaldırmasına izin verilemezdi. Muharrirler üst perdeden İdman Birliği yetkililerine seslenirler. Gazetelerde sayfalar hep bu konuya dikkati çeker. Herkes hemfikirdir. Akşam Gazetesin’de birkaç gün üstüste “şampiyonluk ve şild” başlıkları altında makaleler yayınlanmıştır. En dikkat çeken karar şudur;

“...

Binaenaleyh, müsabakaları tertip edenler kimlerse, bu zevat, derhal o şildin üzerindeki [1922 senesi İstanbul Şampiyonalığı] unvanını silmeli ve Rum Kulüp şildi ondan sonra vermelidirler. Çünkü şampiyon ismini verdikleri bu Rum Kulübünü Fenerbahçe ve Galatasaray başta olmak üzere mahalli mekteplerimizdeki bütün Türk takımları bilistisna ve çevire çevire yendiler.

*Şampiyonluk, ancak bütün kulüplerin iştirakiyle yapılacak müsabakalar neticesinde tayin edilir. Yoksa para kazanmak için vücuda getirilmiş teşkilatlar tarafından rütbe gibi tevcih edilmez...*⁵²¹”

Spor insanları ısrarla Türk takımlarının katılmadığı turnuvada Türkiye Şampiyonu seçilemeyeceğini belirtir. Belki de bu sebeple resmi olmayan ve Türklerden oluştuğu iddia edilen bir takım oluşturularak Pera ile sahaya çıkartılır ve Pera şampiyonluğunu temellendirmeye çalışır. Tabi ki basın buna da sessiz kalamaz;

“Pera İle Maç?

Federasyonun Nazar-ı dikkatine

Bazı futbolcularımızın münasebetsizliği yüzünden Pazar günü Taksim Meydanında hadis olan rezalet.

⁵²⁰ Akşam, 10 Haziran 1338/ 10 Haziran 1922 Cumartesi, s.3.

⁵²¹ Akşam, 11 Haziran 1338/ 11 Haziran 1922 Pazar, s.3.

Geçen Pazar, mahud “Pera” timi, Midhat isminde birinin öteden beriden topladığı derme çatma beş on Türk futbolcusu ile Taksim’deki yeni spor sahasında bir maç yapmış ve bu maçı Rumca gazetelerde [Türk timinin en iyi oyuncularından mürekkep muhtelif timle yapılacak müsabaka] şeklinde ilan etmiş. Perde arkasında ve maksat-ı mahsusun tertip edilen bu maçtan ne Türk gazetelerinin, ne de Türk spor müntesiplerinin haberi yoktur. Maahazâ “Pera” timi mahil Türk Milli Takımı’yla maç icra etmiş ve bir golle Türklere galebe çalmış! Taksim’deki yeni saha o kadar keşif bir Rum kalabalığı ile dolu imiş ki maç bitip de halk boşaldığı zaman tramvaylar bile bir müddet için tatil sefere mecbur kalmış!

...

Herhalde federasyon evvela Rumca gazetelerin ilanlarını okusun, sonra maç yapan oyuncuları tahkik etsin ve bunlar hakkında tayini kendi hukuk ve maslahatı cümlesinden olan cezalardan münasip göreceğini tayin etsin. Ve bilhassa gazetelerle, resmen tanınmış Türk timlerinden hiçbirinin Pera Kulübüyle gecen Pazar maç yapmadığını ve federasyonun Rumlarla maç kabul etmeyeceğini gazetelere vereceği bir tebliğ ile ahaliye bildirsin. Federasyondan bunu bekliyoruz⁵²². ”

Burada bir açıklama eklememiz gerekiyor. Dönemin süreli yayınları bu müsabakayı yok saysa da, Türk Milli Takımı’nın gerçek gücünü gösteremeyecek birkaç vasıfsız gencin takım kurarak Pera karşısına çıkarak Türk Sporunun zayıf göstermeleri eleştirilse de; bu müsabakaları konu edinen ikincil kaynaklar bu müsabakayı da Olimpiyatlar kapsamında alıyor. Olimpiyatlardaki Futbol müsabakaları listesini hazırlarken biz de bu müsabakayı ekleyeceğiz ancak “Türk Milli Takımı” olarak değil, “Kadıköy Gençlerbirliği” adını kullandık.

Artık resmi dayanaklar gösterebilen Pera’ya karşı öfkeler daha da artıyor. Organizasyonu yapan şirkete itirazlar bırakılıp aralıksız olarak federasyona açık mektuplar yayınlanıyor. Ortak karar; “*Federasyon – eğer varsa – stadyum müretteplerine şampiyonalık şildi vermek hakkını haiz olmadıklarını anlatmalıdır...*”⁵²³

⁵²² *Akşam*, 19 Mayıs 1338/ 19 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁵²³ *Akşam*, 12 Haziran 1338/ 12 Haziran 1922 Pazartesi, s.3.

Bu münakaşalar devam ederken Spor Alemi'nin Y.M.C.A. hakkında özendirici haber yapması üzerine Milli Mücadele'nin destekçisi İleri gazetesi Sahibi Sami Bey dava açmıştır⁵²⁴.

Şild meselesi henüz kapanmamıştır. Organizasyonu yapan kuruluş eleştirilmekle kalmıyor artık. Sporu ticarete dönüştürmekle suçlanıyor⁵²⁵.Mevzuu artık spor havadisı olmaktan çıktığı gibi, haberleri de artık spor sütunlarından çıkmış, siyaset sütunlarına yerleşmiştir. Yunan mezalimi haberlerinin yanı başında artık. Rumlar o derece hırs yapmıştır ki sadece Türklere değil bu defa Ermenilere sıkıntı çıkarmaktadırlar. Öyle ki Ermeniler sahayı terketmek zorunda kalmışlardır;

“Rumlar ve Ermeniler

Ermeniler Rumlar'ın küstahça bazı hareketleri üzerine evvelki gün maçı yarıda bırakarak sahayı terk ettiler.

Pazar günü Taksim Kışlası derununde Y.M.C.A işaretli genç Hristiyan Cemiyeti tarafından tertip edildiği söylenen atletik müsabakalara, malum olduğu üzere, İttihad Spor Kulübü iştirak etmedi.

Türkler'in iştirak etmemesi üzerine icrası mükerrer futbol maçı Rumlarla Ermeniler arasında yapıldı. Fakat daha müsabaka başlar başlamaz Rumlar'ın gürültü ve patırtılarıyla başladı. Biraz sonra faullere, çelmelere, küfürlere şedit verildi. Rumlar Ermenilere karşı haksız hareket ediyor ve hakemi adeta hiçe sayıyorlardı. Nihayet Ermeniler buna tahammül edemeyerek müsabakayı yarıda kesmek mecburiyetinde kaldılar. Rumlar'a, bu müsabakalara Türkler'in adem-i iştirakte haklı olduklarını bağurdılar. Bunun üzerine Rumlar feryadı ayyuka çıkardılar ve kendilerini galip ilan ederek sahadan çekildiler. Bu maçlar ve gürültüler ve federasyonun yanında icrasını tasvir ettiği müsabakalar hakkında düşündüklerimizi yarın bir tafsil yazacağız⁵²⁶. ”

Yukarıda birçok örneğini verdiğimiz gibi Yunan sporcular ve sporseverleri, maçları gürültülü patırtılı seviyor. Yüksek sesle karşı takımın motivasyonunu bozarak psikolojik galibiyet sağlıyorlar. Asabiyesi güçlü olmayan Ermeni Kulübü gibi takımlar da erken pes ediyorlar.

⁵²⁴ *Tevhid-i Efkar*, 12 Haziran 1338/ 12 Haziran 1922 Pazartesi, s.3.

⁵²⁵ *Akşam*, 13 Haziran 1338/ 13 Haziran 1922 Salı, s.3.

⁵²⁶ *Akşam*, 13 Haziran 1338/ 13 Haziran 1922 Salı, s.3.

Şild konusunda vazgeçmeyen spor dünyası, artık ihtarları ilk sayfadan manşete koymaya başladı. Kazanana ihda edilecek şildin fotoğrafını da paylaşan Akşam, üst perdeden sesleniyor ve biraz da alaycı bir dille tariz yapıyor;

“Şampiyonalık Şildi Rumlar’a Verilemez!

Şişhane Karagölü şampiyonlarına, [Türk Futbolculuğunda Birincilik] iddia edemeyecekleri, ihtar edilmelidir.

...

Rum kulüpleri, eğer arzu ediyorlarsa, kendi aralarında bir [Şişhane Karagölü Şampiyonluğu], yahut [Tatavla Futbol Birinciliği] gibi unvanlar ihdas etsinler, fakat Türk kulüplerini yenmeden İstanbul Futbolunda birincilik iddia edemezler⁵²⁷. ”

Bu makalede haklı olarak bir konuya değiniyor. Ülke şampiyonu olmak için ülkede var olan tüm takımlara karşı güç denemesi yapılmalıdır. Tam da bu dönemde Ankaralı futbolcular da bu konudan mustarip bir duyuru kaleme alırlar. Hâkimiyet-i Milliye’de yayımlatılan haberin ayrıntısına Ankara futbolu kısmında değineceğiz.

Rumlar’ın müsabaka sitilinden biraz bahsetmiştik. Sadece Türklerin değil, birçok takımın oynamayı tercih etmeyeceği bir takım olduğunun örneklerini de verdik. Bu defa Türk Spor İnsanları neden Rumlarla oynamayacaklarına açıklık getirir:

“RUMLARLA NİÇİN OYNAMAYIZ?

Taksim müsabakalarına iştirak etmediğimiz için Rumlar’ın bizi mağlup ad ve ilan etmeleri adi bir furuşluktur. Biz o teşkilatın vücuda getirdiği şerait içinde ve bilhassa Rumlarla maç ve müsabaka yapmayız ve yapmayacağız.

Çünkü:

Spor başka, milliyet başka değildir. Spor her memlekette hissiyat-ı milliyeyi takviye ve nesli, vatanını müdafaa edebilmek için kuvvetli ve binaenaleyh vatanperver yetiştirmek maksadıyla kullanılan bir vasıtaadır.

En hürriyetperver ve en sportsmen memleket olan Fransa’dan biz daha ziyade hür, daha ziyade medeni, daha ziyade sportsmen miyiz? Davud Paşa kışlasında köyü yakılmış, ırzına tecavüz edilmiş, çocuk kesilmiş binlerce elil, zavallı, insanın ah vahu yükselirken biz o zulmü yapanların çocuklarıyla nasıl oynarız? Anadolu şehitlerinin vatandaşları her şeyden evvel vatanperverler ve Rumlarla, ancak dost ve centilmen

⁵²⁷ Akşam, 15 Haziran 1338/ 15 Haziran 1922 Perşembe, s.1.

insanlar arasında yapılması caiz olan müsabakalara girişemezler. Rumlarla maç yapamayız, çünkü Yunanlılarla muharebedeyiz. Biz de maç yapmadıkça hiçbir teşkilat Rumlara şampiyonalık şildi veremez.

Bir daha tekrar ediyoruz:

Federasyon, evvela bu şildin verilmemesini, [Şark-ı Karip'te (Yakın Doğu) akliyet-i Hristiyanıyeyi barbar ekseriyete faik bir vaziyete isal etmek] gayesiyle teşekkül etmiş mahut teşkilata tebliğ etmeli, bu tebliğe de ehemmiyet verilmezse şild için muhakemeye müracaat olunmalıdır. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın bu ilk vazifesidir⁵²⁸.

Şild mevzuunu biraz geri plana atacak gelişmeler başlar. Milli Takımın müsabakaları başlar. Milli Takımımızı oluşturacak kulüplerin idman havadislerine değiniliyor ve performansları değerlendiriliyor⁵²⁹.

Milli Takımı Galatasaray'dan Ziya Bey oluşturmuş ve çalıştırmıştır. Akşam Gazetesi, müsabakanın en ince ayrıntısına kadar vermiştir. 3-1 biten müsabakanın manevi galibiyet olarak nitelendirilen tarafı, uyumlu oyuncu sistemi ve umut veren gücünü görmek olmuştur⁵³⁰.

Sırada ikinci maç vardır. Ecnebi takımların karmasıyla oynanacak bu müsabakaya Türk takımı için önemli oyuncular gazete ilanı ile müsabakaya çağırılır;

“Futbol Amatörlerinin Daveti

Atide isimleri muharrer futbol amatörlerinin Haziran'ın on dokuzuncu Pazar ertesi günü saat altıda Taksim Stadyumu'nda hazır bulunmaları rica olunur.

Anadolu'dan: Şükrü, Ekrem

Altun Ordu'dan: Nedim, Cafer, Refik

Galatasaray'dan: Sadi

Fenerbahçe'den: Kamil, Zeki, Alaeddin, Sabih, İsmet, Ömer

Hilal'den: Sadi Beyler⁵³¹”

“Stadyumda Türklerin Şerefli Bir Galebesi

Milli Takım Dün Akşam Ecnebileri 9 Golle Yendi!

⁵²⁸ *Akşam*, 15 Haziran 1338/ 15 Haziran 1922 Perşembe, s.1.

⁵²⁹ *Akşam*, 16 Haziran 1338/ 16 Haziran 1922 Cuma, s.3.

⁵³⁰ *Akşam*, 16 Haziran 1338/ 1922 Cuma, s.3.

⁵³¹ *Akşam*, 18 Haziran 1338/ 1922 Pazar, s.3; *Vakit*, 19 Haziran 1338/ 1922 Pazar, s.3.

Bu bir maç değil, sahte parmaklıkların arkasına dizilerek sinsi sinsi gol edilen ve gol olmadıkça heyecandan tırnaklarını yiyen “Pera” ve “Tatavla” şampiyonları için acı bir ders-i ibretti!...⁵³²”

Müşabaka 9-1 bitmiştir.

Sırada 3. Müsabaka vardır. Spor muharrirleri işi şansa bırakmamak için tavsiyelerde bulunur. Mevcut takımı yorumladıkları gibi eksikleri nasıl tamamlamak gerektiğini anlatıyorlar.

Ermeni Muhteliti ile yapılacak 3. Milli maç 22 Haziran Perşembe günü yapılır. Maç öncesi Türk Milli Takımı'na dâhil edilecek oyuncular yine gazete ilanıyla davet edilir⁵³³.

Ermeni Muhteliti ile olan müşabakaya gelmeden önce, yeni bir karşılaşmanın ilanı yayınlanıyor. Ecnebi olimpiyalarına katılmaktan son anda vazgeçen İttihad Spor Kulübü ile İngiliz Gemisi Efradı arasında 25 Haziran Pazar günü yapılacak maçın duyurusu var.

“İttihad Spor Kulübü’nde Bir Maç

Pazar Günü İttihad Spor Kulübü’nde İstanbul’a yeni gelen kuvvetli bir İngiliz Takımı ile İttihad Spor Kulübü arasında mühim bir maç icra edileceğini ve İttihad Kulübü’nün yeni bir surette tanzim ve takviye edilen yeni takımın bu maçta tecrübe olunacağı ve galip takıma bir şild verileceği bildirilmektedir⁵³⁴.”

Ermeni Muhteliti müşabakasına gelecek olursak, umutlar yine çok yüksektir. 9 gol yeni bir soluk ve takımlarla karşılaştırma yapmak için bir ölçü olmuştur. 9 golle mağlup edilen Sporting Kulüp ile berabere kalan takımı mağlup etmek kesin gözüyle bakılıyor⁵³⁵.

Nihayet üçüncü karşılaşmadan da galibiyetle ayrılır Milliler. Türkler’in 5 golüne golle yanıt veremeyen Ermeniler en iyi oyuncularıyla sahaya çıkmıştı⁵³⁶.

1922 Taksim Türk Olimpiyatları Türk Milli Takımının Maçları*

TARİH	1. TAKIM	SKOR	2. TAKIM	HAKEM
14 Mayıs 1922	Pera	G-?	Kadıköy Gençler Birliği**	Arslıyan Efendi
15 Haziran 1922	Türk Milli Takımı	3-1	İngiliz Muhteliti	Burhaneddin Bey
19 Haziran 1922	Türk Milli Takımı	9-1	Ecnebi Muhteliti	İngiliz kolonisinden bir şahıs
22 Haziran 1922	Türk Mili Takımı	5-0	Ermeni Muhteliti	Burhaneddin Bey

⁵³² *Akşam*, 20 Haziran 1338/ 1922 Salı, s.3,4.

⁵³³ *Akşam*, 21 Haziran 1338/ 1922 Çarşamba, s.3.

⁵³⁴ *Akşam*, 21 Haziran 1338/ 21 Haziran 1922 Çarşamba, s.3.

⁵³⁵ *Akşam*, 22 Haziran 1338/ 22 Haziran 1922 Perşembe, s.3.

⁵³⁶ *Vakit*, 24 Haziran 1338/ 24 Haziran 1922 Cumartesi, s.3.

*Aynı dönemde Ecnebi Kulüpler de Taksim’de olimpiyat düzenlediği için ayrımı yapabilmek için “Türk” vurgusunu biz ekledik.

**yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu müsabakayı Türk Muhtelit takımı yapmamıştır. Müsabakayı veren gazetelerden bazıları “Kadıköy Gençler Birliği” olarak aktardığı için biz de bu ismi kullanmayı uygun gördük. Dönemin basını bu müsabakayı olimpiyat listesine eklemese de günümüzdeki kaynaklar eklemiştir. Biz de not olarak belirtelim.

İstanbul Olimpiyatları devam ederken, dönemin spor haberlerine en çok yer ayıran Akşam Gazetesi, bir İdman bayramı yapar. Fenerbahçe ile Galatasaray müsabakası düzenlenir. Gazete bunu “iki takımın en mühim müsabakası” olarak duyurur. Açıklamasını “Taksim Stadyumunda bu vukuu olacak bu akşamki müsabaka günlerden beri şehrimizin spor aleminde heyecan hasıl eden ve sabırsızlıkla beklenen bir müsabakadır.” Diyerek yapar ve asıl amacını spora meraklı bir gençlik oluşturmak olarak açıklar⁵³⁷. Müsabakaya katılacak oyuncuların fotoğraflarını da ilk sayfadan yayınlar.

30 Haziran akşamı yapılan futbol müsabakasını Fenerbahçe kazanır ve Akşam Kupası’nın sahibi olur⁵³⁸. Müsabakalara Veliahd Ömer Faruk Efendi, Pertev Paşa ve Şehremini Ziya Beyler katılmış. Maç başlama esnasında İdman Cemiyetleri İttifakı Murahhası, ihda edilecek kupayı saha kenarına getirerek “*binlerce kişiye*” şöyle hitap eder;

“Bu kupa Akşam Gazetesi tarafından ihda edilmiştir. Bu suretle gençleri teşvik ettiğinden ve daimi neşriyatıyla spora karşı umumi bir meyl ve muhabbet uyandırdığından dolayı İdman Cemiyetleri İttifakı ‘Akşam’a arz-ı şükran eder.”

İstanbul Türk Olimpiyatları kapsamında 02 Temmuz 1922’de Yusuf Ziya Bey yönetiminde, Türk Mili Takımı İngiliz Muhteliti ile müsabaka yapmış ve 4-0 kazanmıştır⁵³⁹. Ancak, “*Heyet-i Merkeziye İçtima; İdman Cemiyetleri İttifakından aldığımız bir varakada İttifak Heyeti Merkeziyesi içtimaanın ittifakça tertip edilen müsamerelerin hitamına talik*

⁵³⁷ Akşam, 30 Haziran 1338/ 30 Haziran 1922 Cuma, s.1.

⁵³⁸ Akşam, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.1-3.

⁵³⁹ Akşam, 4 Temmuz 1338/ 4 Temmuz 1922 Salı, s.3.

*edildiği bildirilmektedir*⁵⁴⁰” haberini referans aldığımız için bu müsabakayı da olimpiyat kapsamına almadık.

Sahalar, Türk üstünlüğüyle inliyor, Milli gurur göklere çıkıyordu. Ankara’da da güzel haberler geliyordu. Mustafa Kemal, Batı Cephesinde teftişte... Ayrıca çok önemli bir misafir vardır memlekette. Claude Farrère ismiyle tanınan Fransız dost Charles Frederick Bargone, Türkiye’yi ziyaret etmektedir. Eski asker olan ve Türkiye’de kullanılan namıyla Klodfarer, Kurtuluş Şavaşı’nda ülkesi Fransa’yı protesto ederek Türk Halkı’na destek vermiştir. Bu ziyaret ülke genelinde çok olumlu duygular oluşturmaktadır.

Yukarıda ayrıntılarıyla verdiğimiz, Ecnebi kulüplerin yaptığı olimpiyatların sonuçlarına ulaşabildiğimiz futbol müsabakaları için de bir liste hazırladık.

İstanbul Ecnebi Olimpiyatı Futbol Turnuvası

TARİH	SAHA	1. KULÜP	SKOR	2. KULÜP
21 Mayıs 1922	Pazar Taksim	Maccabi	3-0	YMCA
28 Mayıs 1922	Pazar Taksim	Ermeni Muh.	2-0	Maccabi
7 Temmuz 1922	Cuma Taksim	Union Club	H-0	Ermeni Muhteliti
7 Temmuz 1922	Cuma Taksim	Rus Muhteliti	3-5	Rum Muhteliti

Pazar ligi hakkında şu bilgileri de verelim; Dork ve Elpis Kulüpleri sezonun başında ligden ayrılıyorlar. İlerleyen günlerde de Espereans da ayrılıyor.

Beşiktaş’ın 12 Şubat 1922 Cuma günü Pera karşısında hükmen galip gelmesinden sonra Pera da ligden ayrılmıştır. 26 Mart Cuma günü de lige Fransız Muhteliti isminde bir takımın dahil olduğunu görüyoruz.

1921 – 1922 Sezonu Pazar Ligi’nde yapılan Müsabakalar:

TARİH	1. TAKIM	SKOR	2. TAKIM
16 Ekim 1921 Pazar	Beşiktaş	1 - 1	Elpis

⁵⁴⁰ Akşam, 22 Haziran 1338/ 22 Haziran 1922 Perşembe, s.3.

16 Ekim 1921 Pazar	Pera	1 - 0	Maccabi
23 Ekim 1921 Pazar	Beşiktaş	1 - 0	Ermeni İttihad Spor
23 Ekim 1921 Pazar	Dork	0 - 2	Stella
23 Ekim 1921 Pazar	Strugglers	0 - 3	Union Club
30 Ekim 1921 Pazar	Beşiktaş	0 - 1	Maccabi
30 Ekim 1921 Pazar	Pera	1 - 1	Elpis
6 Kasım 1921 Pazar	Üsküdar	1 - 1	Strugglers
6 Kasım 1921 Pazar	Stella	3 - 0	Union Club
13 Kasım 1921 Pazar	Beşiktaş	1 - 1	Pera
13 Kasım 1921 Pazar	Maccabi	2 - 1	Espereans
20 Kasım 1921 Pazar	Üsküdar	1 - 1	Union Club
20 Kasım 1921 Pazar	Stella	3 - 0	Strugglers
27 Kasım 1921 Pazar	Pera	2 - 0	Strugglers
27 Kasım 1921 Pazar	Stella	1 - 1	Beşiktaş
4 Aralık 1921 Pazar	Üsküdar	T - T	Espereans
4 Aralık 1921 Pazar	Maccabi	T - T	Union Club
18 Aralık 1921 Pazar	Maccabi	2 - 1	Üsküdar
18 Aralık 1921 Pazar	Union Club	2 - 2	Espereans
25 Aralık 1921 Pazar	Pera	1 - 0	Union Club
15 Ocak 1922 Pazar	Strugglers	1 - 1	Espereans
15 Ocak 1922 Pazar	Maccabi	2 - 0	Stella
29 Ocak 1922 Pazar	Strugglers	3 - 1	Union Club
5 Şubat 1922 Pazar	Beşiktaş	4 - 0	Maccabi
5 Şubat 1922 Pazar	Pera	1 - 0	Espereans
12 Şubat 1922 Pazar	Beşiktaş	H 0	Pera
26 Mart 1922 Pazar	Beşiktaş	4 - 0	Strugglers
26 Mart 1922 Pazar	Union Club	3 - 0	Fransız Muhteliti
9 Nisan 1922 Pazar	Üsküdar	3 - 0	Union Club
16 Nisan 1922 Pazar	Beşiktaş	1 - 1	Fransız Muhteliti
7 Mayıs 1922 Pazar	Maccabi	3 - 0	Üsküdar
14 Mayıs 1922 Pazar	Beşiktaş	0 - 1	Maccabi

Bu sezonda işgalcilerle müsabakalar daha azdır.

TARİH	SAHA	1.TAKIM	SKOR	2. TAKIM
31 Temmuz 1921 Pazar	İSK	Galatasaray	2-1	İskoçya Garnizonu
07 Ağustos 1921 Pazar	İSK	Union Club	3-1	İngiliz Garnizonu
12 Mart 1922 Pazar	İSK	Union Club	4-2	İngiliz Bahriye Efrâdı
30 Mart 1922 Perşembe	Bayezid Mey.	Makriköy SK	4-4	Makriköy Fransız Muhteliti*

* İki takım da Makriköy ligine mensuptur. Ancak müsabakayı Perşembe günü yapmalarından dolayı hususi müsabaka olarak aldık.

İstanbul dışında bu sezon dâhilinde önemli havadislerde Ankara'da ismi değişen takımların olmasıdır;

İzmir'in 1921 – 1922 futboluna ışık tutacak genel anlamlı bir makale yayınlanır İstanbul Basımında;

“Sevgili İzmir'imizden Spor Haberleri:

Harbden evvel (Altay) nâmını taşıyan kıymetli bir kulüp birçok azasını kaybettiğinden maalesef kapanmış ve bir sene (İdman Yurdu) isminde diğer bir kulüp teşkil etmişse de bu da hasımları bulunan Hristiyan takımlarıyla çarpışacak kuvvete yükselememişti.

Mektepler arasında ise 336 (1920) senesinde Muallim Mehmet Nuri Bey'in himmetiyle Hilâl Sultânisi, Mekteb-i Sultânî ve Sacré Coeur (Kutsal Kalp) Fransız mektebi arasında bir Türk Mekteplileri İdman Birliği yapılmış fakat bu da işgalin elim hâtıraları arasında söndürülmüştür. Şimdi Beyler Sokağı'nda Türk-Amerikan nâmında diğer kulüp açılmıştır. Bu da sahasızlıktan çırpınıyor. Çünkü Koca İzmir'de spor sahası hemen hemen hiç yoktur. Mümârese-i Bedeniyye Meydanı denilen çayır bir saatlik yolun nihayetindedir. Panionios ve Apollon çayırları da maalesef bizde değildir. Son sene Rumlar tarafından mektepliler şampiyonluğu nâmıyla lig yapıldı ve buna bir Fransız bir İngiliz beş Rum mektebi dâhil oldu. Neticede İngiliz mektebi birinciliği Fransız Sacré Coeur mektebi ikinciliği kazandı (Fransız mektebinin yedi oyuncusu Türk'tür.) Yakında Kokar Yalı'da bir idman kulübü tesis için çalışılıyor. Şimdi burada büyük kulüpler arasında şampiyonluk, vesâitden istifade ettiklerinden Rumlardadır. Apollon nâmındaki bu kulüp 1924 olimpiyatına iştirak etmek hevesiyle spor atletişe de fazla gayret ediyor.

18 Kanun-u Evvel Pazar günü (18 Aralık 1921) Atina ve Pire oyuncularından mürekkep gelen bir futbol takımı 7.500 kişiden fazla bir meraklı arasında İzmir Rumları ile bir müsabaka yaptı. Prens Andrea bile bu oyunu görmeye gelmişti.

Neticede ikiye karşı dört ile Atinalılar kazandılar. Nisan'da bura Rum takımı da Atina'ya iâde-i ziyarete gidecek. İşte Güzel İzmir'imizin acıklı spor hâtıratından mühim birkaç satır⁵⁴¹...

1921 – 1922 İzmir Ligi Şampiyonunun Apollon Takımı olduğunu belirtelim⁵⁴².

1922-1923 sezonun açılışını hayırlı bir havadisle yapıyoruz. Nihayet tüm spor branşlarını ilgilendiren ve hepsini tek çatı altında toplayan resmi bir kurum açılıyor. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı. 1921 – 1922 Sezon başından beri faaliyet gösteren İttifak, 31 Temmuz 1922'de resmîyete kavuşur⁵⁴³.

Bazı kulüpler kurulmuş bir yapıya sonradan dâhil olmaktansa; “kuruluşunda” kendilerinin de dâhil olduğu bir yapı istiyorlar. Burhaneddin Bey'in tasvip etmediği bu durumu Ali Sami Bey, Selim Sırrı Bey'e bir mektupla iletir. Mektubun cevabını öğrenemedik ancak, olumsuz olduğunu tahmin ediyoruz. Çünkü çalışmamız kapsamında kalan bölümde Beşiktaş ve Union Club İttifaka dâhil değildir.

İttifak, ilk icraat olarak Taksim Kışlası Avlusu, Taksim Stadyumu olarak açılır. İlk müsabakayı da Galatasaray – Fenerbahçe yapar. Müsabakayı kazanana da “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Kupası” verileceği vaz edilir.

“...Maç sıfıra karşı üç ile Fenerlilerin galebesi ile hitam bulduktan sonra Fenerlilerin kaptanı Gâlib Bey'e İdman Cemiyeti İttifakı bir vazo verdi. Ayrıca Mahmut Muhtar Paşa tarafından antika bir gümüş kupa verildi. Fenerbahçe'ye Akşam Gazetesinden büyük bir vazo, Vakıf Gazetesi'nden ise tunç bir heykel verildi⁵⁴⁴.”

Sezonun ilk müsabakası 13 Ağustos 1922 Pazar günü Taksim'de start alır. Fenerbahçe İngiliz Sporting takımını misafir eder.

20 Ağustos Pazar, Yine Fenerbahçe, Bu kez İttihad Spor Kulübü'nde Yine bir İngiliz takımı olan Ayrundok (Iron Dock)* takımını misafir eder. 2-2 berabere biten maçı Akşam gazetesi ilk sayfadan vermiştir⁵⁴⁵. “Bugüne kadar İstanbul'da oynayan en iyi ekip...” olarak nitelendirilen takımın müsabakaya çok az kala gelmesi endişe yaratmıştır. Soyunma

⁵⁴¹ *Spor Âlemi*, 5 Nisan 1338/ 5 Nisan 1922 Perşembe, Y.3, S.51, s. Kapak İçi

⁵⁴² Atabeyoğlu, age, s.76.

⁵⁴³ *Spor Âlemi*, 15 Ağustos 1338/ 15 Ağustos 1922 Perşembe, Y.3, S.60, sayfa bilgisi yok.

⁵⁴⁴ *Spor Âlemi*, 14 Temmuz 1338/ 14 Temmuz 1922, Y.3, S.58, s. 37.

⁵⁴⁵ *Akşam*, 21 Ağustos 1338/ 21 Ağustos 1922 Pazartesi, s.1.

* Osmanlıca “Ayrundok” olarak geçmekte olan takımı, çalışmanın devamında orijinal ismiyle “Iron Dock” olarak kullanacağız.

odalarına gönderilirken “İngiliz Denizcilerin simalarında tenis kortuyla, sandallarıyla, jimnastik hanesiyle, böyle belli başlı müstakil bir Türk spor müessesesi görmekten mütevellid bir hayret var⁵⁴⁶.” diye tanımlamışlardır. Ayrıca Sahanın maç için ne kadar güzel ve muntazam hazırlandığı da uzunca anlatılır haberde. Müsabakada güzel olan bir başka unsur da seyirciler arasında bayanların da çok sayıda olmasıdır.

Maçtan sonra, Iron Dock oyuncularını Fenerbahçe’nin İstanbul’un en iyi takımı olduğu, Refik ve Kamil’in de muhteşem oyuncular olduklarını beyan etmişlerdir.

25 Ağustos Cuma günü yapılan Fenerbahçe – Ermeni Muhtelit takımı karşılaşmasıdır. Pek de sağlıklı sonuçlanamayan müsabakayı Tasfir-i Efkâr’dan nakledelim;

“Fenerbahçe futbol takımı geçenlerde Taksim Stadyumunda muhtelit bir Ermeni futbol takımı ile müsabaka etmiş, Fenerbahçe takımımız münazaün fih (hakkında tartışılan) bir ceza vuruşuyla bir sayı kazanmış ise de Ermeniler bu golü saymayarak sahadan çekilip gitmişlerdi. Pek haklı olarak galibiyetini ilan iden Fenerbahçe’ye ahiren (daha sonra) Ermeniler meydan okumuştur. Bunun üzerine Fenerbahçe, Ermeniler ile yeni bir müsabaka icrasına karar vermiştir. Bu müsabaka önümüzdeki Pazar günü saat altı, Kadıköy ittihad spor kulübünde icra edilecektir. Muhtelit Ermeni takımı bu defa sahaya çok kuvvetli çıkmak için çalışmaktadır. Fenerbahçe takımımızın galibiyetini temenni ederiz ve Ermenilere artık bu defa sonuna kadar mukavemet tavsiye eyleriz⁵⁴⁷.”

Haberde bahsedilen müsabaka 6 Ağustos Cuma günü oynanan müsabaka olmalı. İkinci müsabaka da 3 Eylül’de oynandı. Fenerbahçe bu müsabakayı da 5-0 gibi farklı bir skorla kazandı⁵⁴⁸.

Altun Ordu’nun 1 Eylül 1922 Cuma günü için bir müsabaka ilanı ver;

“Altun Ordu futbol takımı, bu Cuma günü İngiliz 'Melbourne' gemisi efradıyla Kadıköyü’nde bir futbol müsabakası icra edecektir. Birkaç sene İstanbul futbol şampiyonluğunu muhafaza iden, bilahare her nedense inhilale yüz tutan Altun Ordu’nun yine şayan-ı takdir bir mevcudiyet olmağa çalıştığı haber alınmıştır. Altun Ordu takımımızın galibiyetini temenni ederiz⁵⁴⁹.”

⁵⁴⁶ Akşam, 21 Ağustos 1338/ 21 Ağustos 1922 Pazartesi, s.3.

⁵⁴⁷ Tasvir-i Efkâr, 31 Ağustos 1338/ 31 Ağustos 1922 Perşembe, s.3.

⁵⁴⁸ Akşam, 4 Eylül 1338/ 4 Eylül 1922 pazartesi, s.3.

⁵⁴⁹ Tasvir-i Efkâr, 31 Ağustos 1922 Perşembe, s.3.

Mezkûr müsabaka İttihad Spor Kulübü'nde oynanan Müsabakadan 3-2 galip ayrılan Altun Ordu oluyor⁵⁵⁰.

Aynı gün Taksim'de Beykoz Şark İdman Kulübü ve Fenerbahçe 2. Takımı ismini tespit edemediğimiz bir Kulübün 1. Ve 2. Takımlarıyla bir müsabaka yapar. Haberde "... saat 6'da Beykoz Şark İdman Kulübü ile Kulübümüz 1. Takımı, Fenerbahçe 2. Takımı ile Kulübümüz 2. Takımı karşılaşacaktır⁵⁵¹..."denilmektedir ancak haberin devamında da bu kulüp hakkında bilgiye ulaşamıyoruz. Bu arada Beykoz Şark İdman Kulübü, İstanbul İdman Cemiyetleri İttifakı'na başvuruda bulunmuş ve hazırlık müsabakalarında King George, İron Dork takımlarını yenmiştir.

3 Eylül Pazar, İttihad Spor Kulübü'nde Ermeni Muhtelit takımının meydan okuması münasebetiyle Fenerbahçe Ermeni takımını ağırlar. Ermeniler maça çıkmadan önce Rum Kulüplerinden 3 oyuncu transfer eder⁵⁵². Fenerbahçe de Altun Ordu'dan Cafer'i takıma katar. Ermenilerin meydan okuduğu karşılaşmada 6-0 gibi ezici bir üstünlükle sahadan ayrılan Fenerbahçe oluyor⁵⁵³.

Aydın'ın işgalden kurtulmasının ertesi günü, 8 Eylül 1922 Cuma, Taksim Stadı'nda Türk Milli Takımı İngilizlerle karşılaştı. Hakem olarak daha önceki maçlarda 9 gol yemiş bir İngiliz kaleci tayin edildi. İlk 45 dakikalık devre İngilizlerin 2-0 galibiyetiyle bitmiş, ikinci yarıda da gol gelmeyince, Türk Milli Takımı, 3 önemli oyuncudan yoksun olmakla beraber mağlup olmuştur⁵⁵⁴.

Sezona lig öncesi organize edilen ve artık gelenekselleşen "Galatasaray Kupası" ile devam ediyoruz. 17 Eylül – 1 Ekim arasında sürmesi planlanan müsabakalara iştirak eden kulüpler; ev sahibi Galatasaray, Hilal, Darüşşafaka, Ermeni muhteliti, Kampana, Vefa, Altun Ordu ve İngiliz Muhteliti'dir.

Çeyrek finallerin tümü aynı gün aynı sahada oynanmıştır. Bu sebeple ilk müsabaka öğleden önce 10:00'a koyulmuştur. İlk müsabıklar da Galatasaray ve Hilal'dir. Üst tura çıkan ekip 4-1 ile En önemli oyuncusu Nihad'ın eksikliğine rağmen Galatasaray oldu. Ancak maçı anlatanlar, Hilal'in oyundaki tutumları ve mücadelelerini daha fazla tebrik almıştır⁵⁵⁵.

⁵⁵⁰ *İkdam*, 2 Eylül 1338/ 2 Eylül 1922 Cumartesi, s.4.

⁵⁵¹ *İkdam*, 1 Eylül 1338/ 1 Eylül 1922 Cuma, s.4.

⁵⁵² *İkdam*, 3 Eylül 1338/ 3 Eylül 1922 Pazar, s.4.

⁵⁵³ *İkdam*, 4 Eylül 1338/ 4 Eylül 1922 Pazartesi, s.4; maçın ayrıntılı haberi 5 Eylül 1922 Salı nüshasındadır.

⁵⁵⁴ *İkdam*, 10 Eylül 1338/ 10 Eylül 1922 Pazar, s.4.

⁵⁵⁵ *Akşam*, 18 Eylül 1338/ 18 Eylül 1922 Pazartesi, s.3; *İkdam* 18 Eylül 1338/ 18 Eylül 1922 Pazartesi, s.4.

12:00'da ikinci müsabaka Ermeni Muhteliti ile Darüşşafaka arasında olur. Akşam gazetesi diğer üç müsabakayı ayrıntılarıyla verse de nedense bu müsabakaya değinmemiştir. Bazı ikincil kaynaklarda Vefa hükmen galip sayılmış⁵⁵⁶. Muhtemelen yine Ermeni ekip sahaya çıkmamış ve Hükmen yenik addedilmiş olmalıdır.

14:00'da 3. müsabaka için sahaya Vefa ve Telefon Takımı çıkar. Telefon Takımını 1913-1914 a-sezonundan hatırlayacaksınız. Sadece 1 sezon İstanbul Ligi'nde oynamış sonra İstanbul'dan ayrılmıştı. Şimdi nasıl ve neden İstanbul'da olduğunu bilmiyoruz ama lig dışı hususi müsabakalarda görüyoruz. Vefa'dan Şükrü Bey'in mükemmel oyun kuruculuğu sayesinde 4-0 galip ayrıldı Türk Ekip.

Günün son ve en heyecanlı müsabakası 16:00'da Altun Ordu İngiliz Muhteliti arasında oldu. Yusuf Ziya Bey'in yönettiği maçı Altun Ordu 4-0 kazandı. Burada ayrıca *“Türk oyuncularını Cuma günü Darüşşafaka'ya karşı yaptıkları oyuna faik oynadılar.”* Cümlesinden 15 Eylül Cuma günü Darüşşafaka ile Altun Ordu'nun karşılaştığını öğreniyoruz. Ancak maçın sonucu hakkında bilgi edinemedik.

İkdam'ın 22 Eylül 1922 Cuma nüshasında, Galatasaray'ın Beynelmillel muhtelit takımı ile bir futbol müsabakası yaptığı ve 4-1 galip geldiği yazmaktadır. Ancak maçın tarihi verilmiyor. Lig dışı özel müsabakalar genelde Perşembe veya Pazar günleri yapıldığı için bu müsabakanın da muhtemelen 21 Eylül Perşembe yapıldığını düşünüyoruz.

Üst tura çıkan takımlar; Galatasaray, Darüşşafaka, Vefa ve Altun Ordu olur. Yarı finaller 24 Eylül Pazar günü yapılır. Galatasaray Darüşşafaka 1-1 berabere kalır. Altun Ordu da Vefa'yı tek golle mağlup eder. Berabere biten müsabakanın galibi 29 Eylül Cuma belirlendi. Antoni Kraty'nin yönettiği maçın galibi Galatasaray olur. Finalistler Altun Ordu ve Galatasaray 1 Ekim'de karşılaştılar. 16.00'da başlayan maçın galibi olmadı. Bu sebeple Galibi belirme 6 Ekim'de yapıldı. Yine 16.00'da başlayan müsabakayı yine Antoni Kraty yönetti ve Galatasaray 2-1 galip gelmiştir⁵⁵⁷.

Bu günlerde İngiltere'nin Essex Piyade Alayı Türkiye'dedir. Kendi futbol takımından bazı oyuncularını İngiliz takımlarına vererek müsabakalara çıkaran takım, bu defa tam kadrosuyla Fenerbahçe karşısına çıkacaktır. *“Fevkalade hararetli ve heyecanlı olacağı şüphe götürmeyen müsabaka”* olarak tanımlanan karşılaşma için Essex Kaptanı Robenson

⁵⁵⁶ Yüce, age, s.376.

⁵⁵⁷ Akşam, 8 Ekim 1338/ 8 Ekim 1922 Pazar, s.3.

Fenerbahçe'ye müracaat eder⁵⁵⁸. Bu müsabaka, Essex'in Türkiye'de ilk kez yerli bir takımla yapacağı maç olması hasebiyle önemlidir. Türk futbolu açısından da, Türk takımlarının oynadığı ecnebi takımlarının en kuvvetlisidir⁵⁵⁹.

22 Eylül Cuma günü icrası yapılan müsabaka 1-1 berabere biter. Akşam muharriri Fenerbahçe'nin her zamanki kadrosuyla çıkmaması sebebiyle bu skorun oluştuğunu belirtir⁵⁶⁰. Kadrodaki değişiklik, sol muavin Refik Bey'in kaybı sebebiyle Fahir Bey geçmiş; bu suretle muavin hattında İsmet ve Kadri Beyler bulunmuşlardır. Müdafaada da Cafer ve Kamil Beyler bulunmuş, diğer kadrolar her zamanki şekilde teşkil etmiştir⁵⁶¹. Bu arada belirtmeliyiz ki Essex takımı da 5 önemli oyuncusundan mahrumdur. Bu oyuncuların yerlerini ikinci takımdan alınan oyuncularla telafi etmiştir⁵⁶².

22 Eylül Akşam Nüshasında yarınki Fenerbahçe Maccabi müsabakasının yeri ve saati bildirilir ve Fenerbahçe'ye muvaffakiyetler dilenir. Taksim Stadyumu'nda oynanan müsabakada Fenerbahçe Maccabi'yi deyim yerindeyse sahaya gömmüştür. 10 gole karşı Maccabi tek gol bile atamamıştır. Birinci devre 3, ikinci devre 7 gol atmıştır⁵⁶³. Aynı gün mezkur kulüplerin 2. Takımları da karşılaşmış burada da Fenerbahçe 3-0 galip gelmiştir⁵⁶⁴.

Essex hala İstanbul'dayken bir müsabaka da Altun Ordu ile yapar. Yine İttihad Spor Sahası'nda yapılan müsabakayı yine Türk ekip kazanır. İngiliz denizciler 1-0 yenilir⁵⁶⁵.

Lige ait ilk maç 20 Ekim 1922 İttihad Spor Kulübü sahasında Galatasaray – Altun Ordu arasında olmuş, Süleymaniye'den Hikmet Bey'in yönettiği Maçı Altun Ordu 3-1 kazanmıştır⁵⁶⁶.

Bu arada Almanya'da bir spor mecmuası Dünya'nın en iyi futbolcularının fotoğraflarını yayınlar. Türk Futbolu için gurur veren konu ise listede Bombacı Bekir namıyla anılan Türkiye'nin ilk uluslararası transferini yapan Türk Futbolcusunun da olmasıdır⁵⁶⁷.

Yine sezon ortasında geçen sezona damga vuran Pera Takımı, İstanbul'da Türklerin katılmadığı olimpiyatlarda Futbolda turnuva şampiyonu olunca kendini Türkiye şampiyonu

⁵⁵⁸ *Akşam*, 19 Eylül 1922 Salı, s.3; *Akşam Gazetesi*'nde 3.sayfada 2 tam sütunda bu müsabakanın tüm ayrıntıları verilmiştir. Ayrıca, *İkdam* da 24 Eylül 1338 nüshasında bu maça geniş yer ayırmıştır.

⁵⁵⁹ *İkdam*, 24 Eylül 1338/ 24 Eylül 1922 Pazar, s.3.

⁵⁶⁰ *Akşam*, 23 Eylül 1338/ 23 Eylül 1922 Cumartesi, s.3.

⁵⁶¹ *İkdam*, 24 Eylül 1338/ 24 Eylül 1922 Pazar, s.3.

⁵⁶² *İkdam*, 24 Eylül 1338/ 24 Eylül 1922 Pazar, s.3.

⁵⁶³ *Akşam*, 25 Eylül 1338/ 25 Eylül 1922 Pazartesi, s.3.

⁵⁶⁴ *Vakit*, 25 Eylül 1338/ 25 Eylül 1922 Pazartesi, s.3.

⁵⁶⁵ *Akşam*, 30 Eylül 1338/ 30 Eylül 1922 Cumartesi, s.3.

⁵⁶⁶ *Akşam*, 21 Teşrinisani 1338/ 21 Kasım 1922 Cumartesi, s.3.

⁵⁶⁷ *Spor Âlemi*, 27 Aralık 1922 Perşembe, Y.3, S.75-13, s.12.

ilan etmiş ve kendine de bir kupa yaptırmıştı. Spor yazarları çarşaf çarşaf protesto yazıları yazdı, Organizatörlerden ses gelmeyince federasyona seslenseler de Pera şehirden ayrılmakla yetindi. Ancak Türkiye dışında kendini Türkiye Şampiyonu olarak tanıtarak turnuvalara katılmıştır. Fransa Loto Gazetesi'nde yayınlanan bir telgraf sayesinde öğreniliyor. Pera'ya yakın bir kişi tarafından yazıldığı tahmin edilen telgraf şöyledir;

“ Beynelmilel Futbol

Bir Türk takımı maç yapmak üzere Fransaya ziyarete geliyor. Dersaadet 15 – Türkiye'nin resmi Şampiyonu Pera Kulübü müteaddit müsabakalar yapmak üzere Fransa'ya azimet etmiştir. Şimdiye kadar daima galip gelmiş olan bu takımın oyuncularını mukavim ve çalak olması hasebiyle payitahtın ve vilayatın birinci sınıf takımlarıyla muvaffakiyetle karşılaşabilir. Oyuncuları arasında bulunan (Sora) [Sava deniyor]. Yarım orta sıklette bir boksör olup yumruğa dayanıklı ve dövüşkendir. Fransada birkaç maç bulursa pek memnun olacaktır.

Malum olduğu üzere Fransa Atletleri İlbaharda İstanbul'u ziyaret edeceklerdir. Bu münasebetle İstanbul Sportmen tabakası, Pera Kulübü'nde Fransa'da mazhar hüsn-i kabul olmasına şiddetle muntazırdırlar⁵⁶⁸. ”

Olaylar böyle şekillenince T.İ.C.İ birisi Beynelmilel Futbol Federasyonuna diğeri de Paris'te münteşir Loto Gazetesi'ne iki mektup yazılmıştır. Mektubun tercümesi olarak yayınlanan mektup şöyle yayınlanıyor;

“Beynelmilel Futbol Federasyonu Kâtip Umumiliğine

Azizim Efendim

Bir suret-i lfa” gönderdiğim (Loto) Gazetesi'nde munderic fikre manzuremiz oldu. Bahs edilen (Pera Kulübü) ittifakımıza dâhil olmadığı gibi oyunlardan sonra tahsisat-ı nakdiye alan oyunculardan mürekkep olup yalnız İstanbul'da muvaffakaten bulunan ecnebi kıtaat-ı askeriyesiyle oyun yapmakta idi.

Mezkûr fikre de bahsedilen (Sava) da profesyonel bir boksör olup ancak (Pera) Kulübü Gibi Takımlarda yer bulabilir.

Pera Kulübü'nün Fransız Kulüpleri vasıtasıyla maç yapmak hususundaki talebi ihtimaline mebni işbu hususatın Fransız Futbol Federasyonu'na aşâ' rını rica ederim
“Efendim”

⁵⁶⁸ Spor Âlemi, 27 Aralık 1922 Perşembe, Y.3, S.75-13, s.10.

Loto Gazetesine yazılan mektubun tercümesi de şöyledir;

“Efendim

Şehrimizden azimet etmiş olan (Pera) Kulübünün Fransa’da kendini Türkiye Şampiyonu olarak tanıttığını hayretle istihbar ettik.

Heyetimiz, bu kulübün bağırhak tesahip etmek istediği unvanı istihsal için hiçbir müsabaka yapmamış olduğunu ilam eylemek mecburiyetinde kalmıştır. Bu takımın futbol federasyonu ile hiçbir münasebeti olmamakla beraber kendisinin bir Türk takımı olmasını tanımamaktayız.

İşbu tamimin muhterem gazetenize dercini vbalvsyle ihtiramat faikemizin kabulünü rica ederiz⁵⁶⁹. ”

“Altun Ordu – İngilizler Maçı

Spor sütunlarında bayram günlerinde icrası ilan edilen spor müsabakalarının en mühimi Altun Ordu – muhtelit İngiliz takımı futbol maçı olacaktır. Bu maç bayramın ikinci günü Taksim Stadyumunda saat üçte icra edilecektir. Altun Ordulular’ın bu maçta da muvaffak olmasını temenni ederiz⁵⁷⁰. ”

15 Haziran Günü, Taksim’de Altun Ordu ve Galatasaray tekaüt müsabakasının ardından Galatasaray – Fenerbahçe arasında hususi bir müsabaka düzenlenmiştir⁵⁷¹. Fenerbahçe’nin lakaid tavırları sebebiyle oyunun atmosferi bozulmuş ve kavga çıkmasına sebep olmuştur. Hakemin taraflı tutumu yanında ofsayttan attığı golün sayılması sebebiyle Galatasaray sahayı terk etmiştir.

1922 – 1923 sezonunda Spor Âlemi Mecmuası ve İdman Mecmuası Futbol Turnuvası düzenler. 18 Mayıs’ta başlanan müsabakaların çeyrek finaline katılan takımlar; Fenerbahçe, Süleymaniye, Galatasaray, Anadolu, Anatolia, Ermeni Muhteliti, Maccabi, Lightning’dır.

1 Haziran Cuma Salahaddin Adil Paşa’nın huzurunda Galatasaray – Ermeni Muhteliti müsabakası yapıldı. “Türkiye İdman Mecmuası ve Spor Âlemi Kupası Turnuvası” dahilinde

⁵⁶⁹ *Spor Âlemi*, 27 Aralık 1922 Perşembe, Y.3, S.75-13, s.11.

⁵⁷⁰ *Tanin*, 16 Mayıs 1339/16 Mayıs 1923, Çarşamba, s.3.

⁵⁷¹ *Tanin*, 16 Haziran 1339/ 16 Haziran 1923 Çarşamba, s.4; müsabakanın tüm kritiği ertesi günkü sayıda yer almaktadır. *Tanin*, 17 Haziran 1923 Perşembe, s.3.

karşılaşan takımlar Taksim Stadı'nda karşılaşmış ve 2-0 galibiyet resmileşmiştir⁵⁷². Bu sonuçla 15 gün sonra Fenerbahçe – Galatasaray'ın karşılaşacağı kesinleşir ve heyecan bu günden başlar. Sezonun en mühim maçı olarak 15 gün önceden duyurular başlar.

Bu turnuvada önemli ve özel bir konu da futbolu bırakmış sporcuların da unutulmamasıdır. Tekaüt adını verdikleri bir turnuvaya Altun Ordu, Süleymaniye, Galatasaray ve Fenerbahçe'nin tekaüt takımları katılmıştır.

18 Mayıs – 15 Haziran 1923 İdman ve Spor Âlemi Tekaüt Turnuvası Müsabakaları

TARİH	SAHA	1. TAKIM	SKOR	2. TAKIM
19 Mayıs 1923 Cumartesi	İSK	Altun Ordu	7-0	Süleymaniye
19 Mayıs 1923 Cumartesi	İSK	Galatasaray	2-0	Fenerbahçe
15 Haziran 1923 Cuma	Taksim	Galatasaray	1-0	Altun Ordu

Çeyrek Final Müsabakası bilgilerine ulaşamadık. Yarı final müsabakalarında taraflar İttihad Spor Kulübü sahasında karşılaştı. 19 Mayıs'ta sahaya ilk önce Altun Ordu – Süleymaniye çıktı. Maç boyunca üstün olan taraf skorda da üstün oldu. Altun Ordu'nu 7 golüne cevap veremeyen Süleymaniye tekaütleri turnuvadan elendi. Bu müsabakanın ardından saha, Galatasaray ve Fenerbahçe'nin karşılaşmasına sahne oluyor. Sarı Kırmızılı tekaütler finale adını yazdırıyor. Skor ise 2-0.

Yarı finallerin galipleri 15 Haziran'da Final Müsabakasında karşılaştı ve Galatasaray Altun Ordu maçında tek golle gülen taraf Galatasaray olmuştur⁵⁷³.

24 Haziran 1923 Pazar Günü, İngilizler, taksim Stadyumu'nda Altun Ordu karşısına çıkar. İngiliz taraftarlar bu maça şapkalarıyla katılmışlardır. Büyük bir kalabalık toplanmıştır. Müsabaka 2-1 sona ermiştir⁵⁷⁴.

29 Haziran 1923 Cuma, Türk futbol tarihi açısından önemli bir gündür. İngiliz Generali Charles Harrington, Kurtuluş Savaşı'nda cephede yenilmenin rövanşını sahada almayı hedefleyerek, İstanbul'u terketmeden evvel kendi adını taşıyan bir kupa maçı düzenler. Rakip olarak da gerçek üstünlük sağlayamadıkları Fenerbahçe'yi seçer.

Fenerbahçe, sezonun en zinde takımıdır ancak bu karşılaşma için yine de diğer takımlardan en iyi oyuncularını oynatma talebi gelmiştir. Ancak Fenerbahçe bu talepleri

⁵⁷² *İkdam*, 3 Haziran 1339/ 3 Haziran 1923 Pazar, s.3.

⁵⁷³ *Tanin*, 17 Haziran 1339/ 17 Haziran 1923 Perşembe, s.3.

⁵⁷⁴ *İkdam*, 25 Haziran 1339/ 25 Haziran 1923 Pazartesi, s.3.

reddederek kendi onbiri ile sahaya çıkmaya karar vermiştir. Kurtuluş savaşını rövanşı sayılan bu maçı Zeki Rıza'nın 2 golü ile 2-1 kazanan Fenerbahçe savaşı "hem havan topuyla hem futbol topuyla kazanmanın" gururunu yaşatmıştır⁵⁷⁵.

1 Temmuz Pazar günü saat 5'te Galatasaray birinci takımı İngiliz Muhtelit takımıyla Taksim Stadında karşılaşır⁵⁷⁶. Aslında Taksim Stadı'nda o gün için boks müsabakaları yapılacaktır ancak, İngilizler, Galatasaray'a futbol daveti yapınca Galatasaray daveti kabul ederek futbol maçına çıktı⁵⁷⁷. İki oyuncu rahatsız olduğu için başka takımlardan takviye yapıldı. Süleymaniye'den Nuri müdafaaya koyuldu. Kaleci Nüzhet'in olmaması sebebiyle de başka bir takımdan Adil kaleye geçti.

İngilizler de geçen hafta Fenerbahçe'nin karşısına çıkardığı kadroya birkaç yeni oyuncu takviye etmiştir. Hakem olarak da Haçopolo görevlendirilmiştir. İlk dakikalar İngilizlerin sert oyunuyla başladı. Etkili yapılan paslardan biri Galatasaray kalesinde gol değeri kazandı. Geriye düşmek Galatasaray'da gayrete sebep oldu ve oyunu lehlerine çevirmeyi sağladılar. Galatasaray'ın ilk golünü Necib attı. Sevinç uzun sürmeden İngilizler kale önünden ikinci golü attı. İkinci devrede rüzgara karşı oynamasına rağmen daha canlıydı ancak maalesef ilerleyen dakikalarda bir gol daha yiyerek 3-1 neticelendi. Spor yorumcularına göre, Galatasaray kötü oynadığı için kaybetmişti. Ancak iyi bir ders olmuştu.

Lig dışı oynanmış önemli müsabakaları şöyle sıraladık;

1922 – 1923 Sezonu Özel Müsabakaları

TARİH	SAHA	1. TAKIM	SKOR	2. TAKIM
25 Ağustos 1922 Pazar	Taksim	Fenerbahçe	1-0	Ermeni Muhteliti
03 Eylül 1923 Pazar	İSK	Fenerbahçe	5-0	Ermeni Muhteliti
08 Eylül 1922 Cuma	Taksim	İstanbul Muh.	0-2	İngiliz Muhteliti
21 Eylül 1922 Perşembe	Taksim	Galatasaray	6-1	Hristiyan Karması
24 Eylül 1922 Pazar	Taksim	Fenerbahçe	10-0	Maccabi
08 Ekim 1922 Pazar	İSK	Galatasaray	2-1	Altun Ordu
15 Mayıs 1923 Salı	Taksim	Fenerbahçe	Y-Y	Galatasaray
17 Haziran 1923 Pazar	Taksim	Galatasaray	3-0	Ermeni Muhteliti
29 Haziran 1923 Cuma	Taksim	Fenerbahçe	2-1	İngiltre
23 Temmuz 1923 Pazartesi	Taksim	Galatasaray	4-2	Trabzon İdman Ocağı

⁵⁷⁵ *İkdam*, 30 Haziran 1339/ 30 Haziran 1923 Cumartesi, s.1.

⁵⁷⁶ *İkdam*, 1 Temmuz 1339/ 1 Temmuz 1923 Pazar, s.4.

⁵⁷⁷ *İkdam*, 2 Temmuz 1339/ 2 Temmuz 1923 Pazartesi, s.3.

25 Temmuz 1923 Çarşamba	Taksim	Beşiktaş	4-2	Ermeni Muhteliti
26 Temmuz 1923 Perşembe	İSK	Fenerbahçe Altun Ordu Hilal	2-0	Trabzon İdman Ocağı

Çalışmamızın kapsamına giren yıllardaki İstanbul Ligi Şampiyonlarını şöyle listeleyebiliriz.

- 1907 – 1908 İstanbul Ligi Şampiyonu Galatasaray
- 1908 – 1909 İstanbul Ligi Şampiyonu Galatasaray
- 1909 – 1910 İstanbul Ligi Şampiyonu Galatasaray
- 1910 – 1911 İstanbul Ligi Şampiyonu Galatasaray
- 1911 – 1912 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe
- 1912 – 1913 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe
- 1913 – 1914 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe
- 1914 – 1915 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe
- 1915 – 1916 İstanbul Ligi Şampiyonu Galatasaray
- 1916 – 1917 İstanbul Ligi Şampiyonu Altun Ordu
- 1917 – 1918 İstanbul Ligi Şampiyonu Altun Ordu
- 1918 – 1919 İstanbul Ligi Şampiyonu Altun Ordu
- 1919 – 1920 İstanbul Ligi Şampiyonu İstanbul'un işgali sebebiyle Lig tamamlanamadı
- 1920 – 1921 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe
- 1921 – 1922 İstanbul Ligi Şampiyonu Galatasaray
- 1922 – 1923 İstanbul Ligi Şampiyonu Fenerbahçe

7. BÖLÜM

GÜREŞ

MÜSABAKALARI

İnsanlar arasında silâhsız olarak en basit ve doğal bir mücadele şekli olan güreş; insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Kendini koruma amacı taşıyan güreşe; tarihte yer almış tüm göçebe halklarda olduğu gibi eski Türklerde de rastlanmaktadır. Türkçe'nin çeşitli lehçelerinde Küreş ve göreş şeklinde bulunmaktadır⁵⁷⁸. Ayrıca Osmanlıca bazı gazetelerde “güleş” olarak da kullanıldığına rastlamaktayız.

Güreşte; cesaret, güç, mertlik, dürüstlük, çeviklik ve beceri gibi özelliklerin bulunması ve Türk karakterine çok uygun bir spor dalı olması nedeniyle; atalarımızdan günümüze kadar tüm Türk toplumlarında sevilmiş ve önemsenmiştir⁵⁷⁹. İyi bir nesil yetişmesinin yanında yine güreşin katkılarıyla bir Türk ordusundaki askerlerin Avrupa ve dünya ülkeleri arasında sağlam cesur kuvvetli ve vatanına bağlı birer er olarak yetişmesinde ata sporumuzun katkısı büyük olmuştur⁵⁸⁰.

İdman Mecmuasında geleneksel güreşimizin tarihçesi şöyle anlatılır;

“Atletik talimler gibi güreş de pek eski bir idmandır. Yunan-ı kadim şairi Ömer (Homeros) İlyada namındaki eserinde merasim-i mahsusa ile icra olunmuş bir güreş kaydeder.

...

Yunan-ı Kadimde musariden evvel yağ dahi sürüyorlarmış. Roma sirkleri musarilere daha çok cevelengah olmuş. Bu günle beraber Gotlardan asker Maksimen zamanının en kavi pehlivanlarını mağlup ederek Roma İmparatoru olmuş.

*Bugünkü alafranga güreş Yunan ve Roma musarilerinin en iyi kısımlarını ihtiva eder. Bunda eski güreşlerde görülmeyen hamleler müdafaalar vardır ki zamanımızda ıslah ve ikmal edildi...”*⁵⁸¹

Osmanlı imparatorluğunun bütün sınırlan içerisinde güreş sevilen ve itibarlı bir spor olarak kabul edilmiştir. Futbol gibi sonradan tanınan bir spor olmadığı için istibdat dönemlerinde dahi yapılabilen ender sporlardan olmuştur. Ayrıca güreş, spor olarak değil eğlence olarak görülmüş ve spor sütunlarında değil temaşa sütunlarında verilmiştir⁵⁸².

⁵⁷⁸ Müellif Abdülkadir Özcan, “Güreş”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 1988 İstanbul, C.14, s.317-320.

⁵⁷⁹ <https://www.turkguresvakfi.org.tr/Guresin-Tarihcesi> Erişim:20.09.2018

⁵⁸⁰ <https://www.turkguresvakfi.org.tr/Guresin-Tarihcesi> Erişim:20.09.2018

⁵⁸¹ *Donanma*, 5 Mart 1331/ 18 Mart 1915 Perşembe, Sayı bilgisi yok, s.1

⁵⁸² *Tanin*, 11 Ağustos 1327/ 24 Ağustos 1911 Perşembe, s.6; *Tanin*, 7 Eylül 1327/ 20 Eylül 1911 Çarşamba, s.3

Geleneksel yani alaturka güreşlerde pehlivanlar boy-kilo-tecrübe olarak bazı boylara ayrılmaktadır. İlk başlayanlar deste boyunda güreşirler. Tüm rakiplerini yenen pehlivan bir üst boya yükselir. Küçük orta, büyük orta ve en kuvvetli ve tecrübeli pehlivanların güreştiği baş boyu bulunmaktadır. Bazı özel güreşlerde deste açığı ve baş altı gibi boylar da kullanılmıştır. Alaturka olarak anılan güreşler yağlanarak yapılır. Bacağa dalma oyunu uygulanabilir. Ancak alafranga ya da kısmen Avrupa stili olarak kullanılan güreşte de yağ uygulanmaz ve bacağa dalma oyunu yapılmaz.

Güreş, ata sporumuz olsa da hatta Türk tarihiyle eş tutulsa da “Ramazan Güreşleri” nin tarihi çok da gerilere gitmez. Türkiye’de ilk Ramazan güreşini Razgıradlı Ahmed yapmıştır. Bu güreş 21 Şubat 1897 tarihinde Direklerarası’ndaki Giuletti sirkinde İtalyan jimnastikçi Milliens ile yapılmıştır⁵⁸³. Bu güreşler geleneksel güreş kaidelerine göre değil, ilerde ayrıntılarına gireceğimiz şekliyle, sirklerde güreş organize edenler tarafından belirlenmekteydi.

II. Abdülhamid döneminde toplantılar yasaklanmış, dolayısıyla toplu güreşlere de izin verilmemiş; 1908 Ramazanına kadar sirklerde güreş yapılmamıştır.

1908’de ilk Ramazan güreşi Yenibahçe’deki Nihal Bağ denilen yerde başlamak üzere haftanın Cuma ve Pazar günleri yapılmıştır. Bu tarihten sonra bu tür park, bahçe ve sirklerde yağlı güreşler de yapılmıştır. Bunlardan birisi de Şehzadebaşı’ndaki Fevziye Kırathanesinin karşısında bulunan Hürriyet bahçesidir.

Halk Ramazan Güreşlerini o kadar çok benimsemiştir ki güreş saatleri teravih namazının bitiminden sonra başlatılmıştır. Ayrıca pehlivanlara duyulan ilgi, park, bahçe ve sirklerin reklamlarının pehlivan isimlerinin kullanılmasına sebep oluyordu. Ayrıca aşağıda örneklerine rastlayacağımız gibi, sadece aşırı ilgi duyan pehlivanın o gün güreşeceği haberleriyle olmayan maçlara seyirci çekmeye çalışmışlardır.

Ramazan Güreşleri’nden sonra, 3 Kasım – 4 Aralık 1908 arasında bir Cihan Pehlivanlığı güreş turnuvası yapıldığı, bu turnuvada Pangal Recep ve Sığırcıklı Rasim Pehlivanın güreştiği bilgisi bulunmaktadır⁵⁸⁴. Bu güreşte Pangal Recep yenilmiş ve “*ne kadar kötü bir pehlivan olduğunu ispatlamıştır*”⁵⁸⁵.

⁵⁸³ Atıf Kahraman, “Pehlivan”, <https://pehlivanblog.wordpress.com/2016/11/02/ramazan-guresleri/> Erişim:29.09.2018.

⁵⁸⁴ Atıf Kahraman, *Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, C.1, s.264.

⁵⁸⁵ Atıf Kahraman, *age*, C.1, s.264.

Bu sene İstanbul dışında yapılan ve pehlivanlarımızın da katıldığı “Sofya Güreşleri” yapılmıştır. Bu güreşlere Kurtdereli Mehmed Pehlivan’ı da dâhil etmek isterler. Söz konusu habere göre “...Sofya’da pehlivan müsabakası icra ettirmekte bulunan Koço namında biri ahiren Dersaadet’e gelerek Balıkesir’e gidip Sofya’da mezkûr pehlivanlar ile güreşmek üzere Kurtdereli Mehmed Pehlivan ile kontrato akt ederek evvelki gün mumaileyh Kurtdereli Mehmed Pehlivan memleketi olan Balıkesir’den Dersaadet’e gelmiş ve dün gece kovansiyonel katarı ile refakatinde Koço bulduğu halde Sofya’ya gitmiştir⁵⁸⁶.”

Haberden de okuduğumuz gibi, Türk Pehlivanları dönemin en kuvvetli pehlivanlarıdır ve turnuva şampiyonlarını yenmesi amacıyla Anadolu’ya gelip bizzat davet ediliyorlar. Kurtdereli Pehlivan, İstanbul’da Sirkeci Garı’nda Sabah Gazetesi muhabirine demeç vermiştir.

Bu sene dâhilinde Silivrilî İzzet Pehlivan da Avrupa Turnesindedir⁵⁸⁷. Yine İstanbul dışında bir pehlivana rastlıyoruz. Tercüman-ı Hakikat, 13 Mayıs 1908 tarihli Kastamonu Gazetesi’ne dayandırarak; birinci derecede Âşık Kariboğlu Mehmed Pehlivan, Vezirköprülü Ömer Pehlivan, ikinci derecede Vezirköprülü Mustafa, Molla Mehmed, üçüncü derecede Vezirköprülü Ahmed, Ayancıklı Hafız Mehmed Pehlivanların müsabakalarını kazandıklarını yazar⁵⁸⁸.

1909 yılı siyaseten sancılı başlamıştır. En önemlisi 31 Mart Vakası yaşanmış ve bağlantılı olarak sokaklar tehlikeli olmaya başlamıştır. Ayaklanmacıların en çok tepki gösterdikleri alanlar tiyatrolar ve halkın toplanıp sosyalleştiği alanlardı⁵⁸⁹. Dönemin ortamı pek de güreş yapmaya uygun değildir.

27 Nisan’da Abdülhamit tahttan indirilir. Yıldız Sarayı’nın bahçesi halkın ziyaretine açılır. 1909 senesinin ilk önemli müsabakası 6-8 Ağustos tarihleri arasında Yıldız Sarayı Bahçesi’nde yapılmıştır. Bu dönemde yaşanan Adana ve Halep olaylarından* etkilenen insanlar için destek amacıyla organize edilmiş olan bu karşılaşmaların organizatörü de Rum Arnold Pierri’dir⁵⁹⁰.

⁵⁸⁶ Sabah, 8 Şubat 1323/ 21 Şubat 1908 Cuma, s.3.

⁵⁸⁷ Tercüman-ı Hakikat, 1 Mart 1323/ 14 Mart 1908, s.2.

⁵⁸⁸ Tercüman-ı Hakikat, 6 Mayıs 1323/ 19 Mayıs 1908, s.2.

⁵⁸⁹ https://www.youtube.com/watch?v=7FBF_AVv828 Dk. 3:00.

*Adana’nın güneyinde, özellikle Adana, Tarsus ve çevresinde Ermeniler ayaklanmış, Türk köylerine saldırarak katliama başlamışlardır. 16, 19 ve 25 Nisan günlerinde Adana çevresinde Ermeniler, zayıf buldukları köylere saldırmış, beşikteki çocukları bile öldürmüşlerdir.

⁵⁹⁰ Kahraman, age, C.1 s.205.

Yıldız Güreşlerine katılan pehlivanlar; “haydar asa kahramanlar kudreti ve maharetiyle teferrüt etmiş Kızılıklı Mahmud Pehlivan, cüssesi nazarlara heybet veren alafrangacı İzzet Pehlivan, ufak boyla bu iri adamların içine nasıl karıştığına mütehir kaldığım (Edirneli) Kara Emin Pehlivan, bir seneden beri esiri olduğu hamasının tahribatına rağmen yine herkese meydan okuyan o süzgül vücutlu (Zeytinburnulu) Ali Ahmed Pehlivan, kara sakalıyla beraber kendine gençler arasında bir mevki-i muhterem teminine muvaffak olan (Babanakkaşlı) Eyüb Pehlivan’dan maada daha sekiz dokuz arslan vardı ki komisyon azası grup şeklinde bir fotoğraflarını ahz etti ve doğrusu iyi etti⁵⁹¹.” İsmi verilenlerin dışında Ankara’nın Ferus Köyü’nden Ali, Karpuz Ahmed, Şumnulu Maksud, Aydınköylü İsmail ve Çorlulu Kara Mustafa’nın da katıldıklarını tespit ettik. Dönemin en önemli pehlivanı Adalı Halil’i bu müsabakalarda göremiyoruz⁵⁹². Güreşlerin başhakemleri de Deliormanlı Şerif Pehlivan, Suyolcu Mehmed Pehlivan’dı.

6 Ağustos 1909 Cuma gecesi başlayan güreşlerin ilk karşılaşmaları küçük boylarda yapıldı. Bu müsabakalardan sonra başa soyunanlar meydana gelmiştir. Baş müsabakaların ilki Kızılıklı Mahmud ve Feruslu Ali pehlivan arasında yapılır. Kızılıklı, 8 Ağustos Pazar günü de Babanakkaşlı ile güreşir. Bu karşılaşmaların duyuruları spor haberlerine yer veren tüm gazetelerde bulunsun da sonuçlar hakkında bilgi vermemektedirler. Ancak 15 Ramazan 1327 tarihli Sabah Gazetesi’nde geleneksel Ramazan Güreşleri duyurusunda şöyle bir yazı yayınladı:

“... Bundan önce İstanbul’da Yıldız’da Cihan Pehlivanlığını kazanan Kızılıklı Köylü meşhur Mahmud Pehlivan düünkü gün Bulgaristan’dan şehrimize gelip bayrama kadar her gece Şehzadebaşı civarında Saraçhane Caddesi’nde İbrahim Paşa Camii karşısındaki güreş yerinde ...⁵⁹³”

Bu haber sayesinde Yıldız Güreşlerini Kızılıklı Mahmud Pehlivan’ın kazandığını anlıyoruz.

6 Ağustos gecesi yapılan diğer müsabakalarda Edirneli Kara Emin Silivrilili İzzet ile karşılaşır O’nu yenmiştir. Çorlulu Kara Mustafa Aydınköylü İsmail ile karşılaşır ve yener. Nakkaşlı Eyüb de Karpuz Ahmed’i mağlup etmiştir⁵⁹⁴. Tasvir-i Efkâr da o gün Ali Ahmed

⁵⁹¹ Tasvir-i Efkâr, 11 Ağustos 1327/ 11 Ağustos 1909, s.8.

⁵⁹² Sayın Atıf Kahraman, çağırılmadığı için gelmediğini belirtmektedir; Kahraman, Age, , s.237.

⁵⁹³ Sabah, 15 Ramazan 1327/ 30 Eylül 1909 Perşembe, s.3.

⁵⁹⁴ Kahraman, age, C.2, s.199.

Pehlivan'ın Maksud ile çok uğraştığını ama yenilemedikleri için berabere kaldıklarını yazar⁵⁹⁵.

7 Ağustos gecesi kadınlara mahsus gösteriler olmuştur. O gece baş güreşçiler güreştirilmemiştir⁵⁹⁶.

8 Ağustos Pazar gecesi eşlerin değişimi konusunda bir sorun yaşanmıştır. Kara Emin, kendisinden oldukça iri olan Silivrili İzzet Pehlivan ile tutuşmakta ısrar eder. Halk ikiye ayrılmış, bazıları kendisinden daha cüsseli olan pehlivanın Kara Emin'e zarar vereceği düşüncesiyle bu tutuşmaya itiraz etmiş, bazıları da Kara Emin'in İzzet Pehlivan'ı yere sereceğinde ısrar etmiş ve Emin Pehlivan Galip gelmiştir⁵⁹⁷.

Aynı günün diğer bir müsabakası Babanakşılı Eyüp ve Kızılıklı Mahmud arasında olmuş ve Kızılıklı galip gelmiştir⁵⁹⁸.

İkilinin güreşini “*canavarca bir boğuşma*” olarak tasvir eden Sami Karayel'in anlattığına göre güreş sonrası yemek yerken Sarı Hafız pehlivan, ilk lokması düğümlelenip boğazında kalan parmakları kapanmayan Nakkaşlı'ya “*A be! Eyüp ellerin tutmuyor be, deyince Eyüp; Baka! Ulan bu kadar saat güreşten sonra tutar mı*” cevabını vermiş⁵⁹⁹.

Mahmut'un finaldeki rakibi Kara Emin'dir. Kara Emin yarı finaldeki müsabakasını 15 dakikada bitirmiş ve dingindir. Final güreşinde beklenmedik bir hadise yaşanır ve Kara Emin durup dururken güreşin 25. Dakikada güreşten çekilerek güreşi Kızılıklı'ya terk eder.

Bu güreşte yenilgiye itiraz etmemesini yıllar sonra Vatan Gazetesi muhabirine anlatır;

“ ... Ben güreş sabahı Yıldız Bahçesi'ne gitmiştim. Hiç unutmam, binlerce seyirci meydanı doldurmuştu. Bu sırada bir çamın dibinde oturan Çorlulu Kara Mustafa pehlivan ile Maksud'a rast geldim. Beni yanlarına çağırdılar. Biraz görüştükten sonra, Kara Mustafa bana dedi ki:

‘Oğlum, Mahmud pehlivan ile sen başa kaldınız. Şimdi güreşeceksiniz. Fakat senden bir şey rica edeceğim. Mahmud'u yenmeyeceksin. Çünkü onun talihi bu günkü müsabakaya bağlıdır. Galip gelirse Avrupalılar kendisi Paris'e götürecekler. Hâlbuki sen galip gelsen de memleketten ayrılamazsın. Bırak bu suretle bir dindaşın Avrupa'da nam kazansın.’

⁵⁹⁵ *Tasvir-i Efkar*, 11 Ağustos 1909, s.8.

⁵⁹⁶ Kahraman, age, C.2, s.199.

⁵⁹⁷ *Tasvir-i Efkar*, 11 Ağustos 1909, s.8.

⁵⁹⁸ Kahraman, age, C.1, s.442.

⁵⁹⁹ Sami Karayel, *En Meşhur Türk Pehlivanları*, “Kızılıklı Mahmut”, Ahmet Halit Kitabevi, 1995 İstanbul, s.9.

“Filhakika haklı idi. Gerçi bu teklif beni pek müteessir etmişti. Lâkin milletdaşımın Avrupa’da şöhret kazanmasına şu suretle bir hizmette bulunmakta da daha çok zevk ve şeref vardı. Bu düşünce ile peki dedim ve o gün kısa bir gösterişten sonra meydana kendi ihtiyarımla çekildim. Yalnız bu fedakârlığıma mukabil ondan bir söz istedim. O Söz de, bir daha Türkiye’de güreş yapmamastıydı⁶⁰⁰...”

Kara Emin pehlivanın bu söyledikleri tamamen doğrudur. Ayrıca başı kazanana verilecek 40 Lirayı da almıştır⁶⁰¹.

Yıldız Güreşlerini birincilikle bitirmesi sebebiyle 1909 yılı Cihan Şampiyonu unvanını da Kızılıklı Mahmud Pehlivan kazanmıştır. Aynı zamanda Sarıyer Güreşlerinin de yapıldığı görülmektedir⁶⁰².

1909 yılında Güreşler Taksim’de bulunan At Cambazhanesi’nde yapılır. Madaralı Ahmed, ustası Molla İbrahim ve Adalı Halil ile İstanbul’a gelmiştir⁶⁰³.

Bu güreşlerin dışında Ramazan Ayı içinde Çemberlitaş civarındaki Gedikpaşa Tiyatrosu’nda da yağlı güreşlerin yapıldığını görüyoruz. Silistreli Murat Pehlivan, Şumnulu Madaralı Ahmed, Sükûlulu Molla İbrahim, Şumnulu Halil, Hüseyin ve Yakub Pehlivanlar da güreşmiştir⁶⁰⁴. Ancak sonuçları hakkında gazetelerde bilgiye ulaşamıyoruz.

Payitaht dışında tam tarihini tespit edemediğimiz 1909 yılı Kırkpınar Güreşleri’ne katılan pehlivanlar; Kara Emin, Çorlulu Kara Mustafa, Çardaklı Arap Mehmed, Sarı Hafız, Mevlüd ve son anda dâhil olan Adalı Halil’dir. 1909 yılı Kırkpınar Başpehlivanı Adalı Halil olmuştur⁶⁰⁵.

Bu yıl Yıldız Güreşleri’ne katılan ve Kara Emin’in yurtdışında şansını denemesi amacıyla kendisini yenmesine göz yumduğu Başpehlivan Kızılıklı Mahmud, 14 Nisan 1909 Amerika Birleşik Devletleri’nde Chicago Kenti’nde Frank Gotch ile güreşir. Gotch, Kızılıklı’nın çıplak ayakla güreşmesine itiraz eder. Ancak Mahmud’un hissesinden 500

⁶⁰⁰ Vatan, 20 Kânunusani 1341/20 Kânunusani 1925 Salı, s.2.

⁶⁰¹ Kahraman, age, C.2, s.200.

⁶⁰² Tanin, 24 Ağustos 1325/ 6 Eylül 1909 Pazartesi, s.4.

⁶⁰³ Kahraman, age, C.1. s.434.

⁶⁰⁴ Sabah, 17 Eylül 1325/ 30 Eylül 1909 Perşembe, s.4.

⁶⁰⁵ Kahraman, age, C.1, s.474.

Dolar verilmek suretiyle itirazından vazgeçmiştir. Güreş ilk yarıda 8 dakika, ikinci devre 9 dakika sürmek suretiyle Kızılıklı Mahmud'un yenilgisiyle sonuçlanmıştır⁶⁰⁶.

27 Nisan'da 31 Mart olayı yaşanmış ve padişah 5. Mehmed Reşad tahta geçmiştir. Akabinde halkın ziyaretine açılan Yıldız Bahçesi'nde güreşler düzenlenmiştir.

Yıldız'da başpehlivan olan Kızılıklı Mahmud, menajeri A. Pierri'den habersiz Chicago güreşlerine katıldığı için Rum Pierri buna kızmış, Aralık ayındaki Amerikan güreşlerine Kurtdereli'yi götürmüştür⁶⁰⁷.

Kurtdereli, burada Peterson'a yenilmiş ve parmağından sakatlanmıştır. A. Pierri de Kurtdereli'ye parasını vermemiştir⁶⁰⁸.

1910 Taksim Güreşleri Talimhane Meydanı'nda kurulan sirkte yapılmıştır. Sirkin sahibi Artidi Efendi Avrupa'dan çok sayıda güreşçi getirdi İstanbul'a. Güreşçilerin Avrupalı olması, daha çok grekoromen stil* kullanılacak demek oluyordu. Bu bizim pehlivanlar için pek tercih edilen bir durum değildi. Çünkü Türk güreşçiler serbest stile alışık ve daha çok bu stilde başarılıydılar. Türk pehlivanlardan bu konuda en başarılı olan Adalı Halil, 44 yaşındaydı ve 120 kilonun üstündeydi. Ancak uzun zamandır güreşmediği için idmansızdır. Ama yine de organizatörlerinin teklifini geri çevirmemiştir.

Taksim güreşlerine katıldığını tespit edebildiğimiz pehlivanlar, Adalı Halil, Sebeblili Hüseyin, Kara Emin, Adanalı İbrahim, Mihaliçli Hasan, Paçacı İsmail, Pazarcıklı Ahmed, Gazhaneli Hüseyin, İkitelli Şükrü, Alablılı Ak Mehmedoğlu Mehmed, Aydıncöylü İsmail, Tanburacı Osman ve Bulgaristanlı Ethem Pehlivanlar.⁶⁰⁹

İlk güreşler 1 Mart 1910 Salı gecesi başladı. İlk karşılaşma Adalı Halil ile 2.10 cm boyundaki İngiliz Güreşçi Adams arasında oldu. Nitekim boyundan başka hiçbir özelliği olmayınca Adams, 31 dakikada yenildi.

O gece Adanalı İbrahim Pehlivan, Alman Baeri'i 18 dakikada yendi. Mihaliçli Hasan da Lehistanlı Vanyuk'a yenildi⁶¹⁰.

⁶⁰⁶ Kahraman, age, s.441.

⁶⁰⁷ Atıf Kahraman, Kızılıklı Mahmud Pehlivan'ın oğlu Hamza Kızılıklı ile 20 Ocak 1972'de yaptığı özel görüşmeyi naklediyor. Kahraman, age, s.373.

⁶⁰⁸ *Sabah*, 29 Aralık 1909/ 16 Kanunievvel 1325 Çarşamba, s.3.

⁶⁰⁹ *Sabah*, 16 Şubat 1325/ 1 Mart 1910 Salı – 10 Mart 1910 nüshalarındaki haberler ile oluşan listedir.

⁶¹⁰ *Tasvir-i Efkâr*, 22 Şubat 1325/ 6 Mart 1910 Pazar, s.7; *Sabah*, 3 Mart 1910, s.2.

İbrahim Pehlivan'a yenilmeyi kabul etmeyen Alman Baeri bir maç daha istedi ve kabul edildi. Adalı Halil'in namından da faydalanmak isteyen organizatör Adams ile bir müsabaka daha ilan etti.

2 Mart Çarşamba gecesi Adalı Halil Alman Winter ile karşılaştı ve güreş berabere sonuçlandı.

3 Mart Perşembe gecesi Avusturyalı Maximilian ile Adalı Halil berabere kaldı.

4 Mart Cuma gecesi, çarşamba günü berabere sonuçlanan güreş tekrarlandı ve bu kez Adalı Halil, Alman Winter'ı yendi.

5 Mart Cumartesi gecesi Adalı Halil Çitari isimli bir güreşiyi 40 dakika içinde yendi.

6 Mart Pazar gecesi, bir süre önce Sofya'da yapılan Avrupa Güreş Şampiyonası'nda birinci olan Hırvat Güreşçi Alexander Dobriç ile Adalı Halil güreşti ve berabere kaldı.

7 Mart Pazartesi gecesi Adalı Halil Pehlivan bu defa İngiliz Adams ile karşılaştı. İlk günün rövanşı sayılan bu karşılaşmayı yine Adalı Halil ve bu kez 37 dakikada kazandı.

8 Mart Salı gecesi Polonyalı Vanyak ile güreşen Adalı, 20 dakika mücadele ettiyse de yenişme olmadı. Berabere ilan edildiler. Bu maçın rövanşı 13 Mart gecesi yapıldı ve zor da olsa Adalı Halil galip geldi.

15 Mart Salı gecesi final karşılaşmaları için toplanıldı. Artık kazanan şampiyon ilan edilecekti. Avrupa Şampiyonu Hırvat Alexander Dobriç ile karşılaşan Adalı Halil sol kolunun ağrımakta olduğunu ve bu nedenle güreşin başka bir geceye ertelenmesini talep etti. Oyunları organize eden Musevi Artidi Efendi, Alexander Dobriç, Reşad Bey ve Kara Emin'in yanında "yenişme olmamak kaydıyla bir müddet güreşmeleri" ni rica eder ve taraflar kabul eder. Maç başlayınca halk doğal olarak "Adalı" için tezahürat yapar ve Dobriç de güreşi sıkı tutmaya başladı. Adalı tek kolla bir buçuk saat mücadele etse de daha fazla mücadele edemedi. Maçı Dobriç'e bıraktı⁶¹¹.

Taksim güreşlerinde hemen hemen her gün güreşen Adalı Halil yaşının da ilerlemesinden dolayı bu güreşlerden sonra memleketine dönmeye karar vermiştir*.

Organizasyonu yapan Artidi, bu güreşlerden çok fazla kar yapınca Ramazan'da tekrar güreş turnuvası hazırlamıştır.

⁶¹¹ *Sabah*, 3 Mart 1326/ 16 Mart 1910 Çarşamba, s.3.

* Edirne'ye dönmüş ancak bir süre sonra Balkan Savaşı patlak verip, Bulgar orduları Edirne'ye yaklaşınca Ekim 1912'de Mehmed Şükrü Paşa'nın kontrolündeki Edirne Kalesine geldi. Kuşatma boyunca (21 Kasım 1912-16 Mart 1913) burada kaldı. Savaş bittikten sonra mülküne kavuşacağını düşünürken Bükreş Antlaşması ile kendi arazisi Yunanistan sınırında kaldı. Malını mülkünü orada bırakıp Edirne'nin Osmanlı Sınırında kalan Kirişhane Mevkii'ne yerleşti. Fakirlik çekince para kazanmak amacıyla 1913 yılında tekrar güreşlere döner. Kahraman, age, C.1, s.234.

Taksim Güreşleri devam ederken bir Cuma günü Çamlıca Tepesi'nde Libade Mesire Alanı'nda Silivrili İzzet ile Adalı Halil yağlı güreş yapmışlardır⁶¹².

1910 yılının Ramazan'ı Miladi 6 Eylül – 5 Ekim arasını kapsamaktadır. Ramazan Güreşleri⁶¹³ olarak adlandırdığımız bu güreşler de Taksim'de yapıldı. At Cambazhanesi'nde yapılan müsabakaların organizatörü yine Artidi Efendidir. Kaynakların çoğu Artidi Efendi'nin Adalı Halil'in katılmasıyla (mart müsabakaları) yüksek kazanç elde ettiği için tekrar bir müsabaka düzenlediği yorumunu yapar⁶¹⁴. Adalı Halil'in yanına dönemin en namdar pehlivanlarından Kurtdereli'yi de ekleyen Artidi Efendi, olağanüstü bir katılım sağlamıştır.

Katılımın yüksek olduğu gösterinin en tanınmış yabancı pehlivanları; Macar Tchaya-Çaya, Rus Hackenschmidt Baradanof, Fransız Laurent le Boucher'dir. Bunların dışında İngiliz, Polonyalı, Hırvat, Alman, Ermeni pehlivanlar da vardı. Türk pehlivanlardan da Adalı Halil, Sebeblili Hüseyin, Kurtdereli Mehmed gibi en namdar pehlivanlar yer almaktadır. Bu nedenle Artidi Efendi Mutasarrıf Muhiddin Bey'e başvurarak emniyetin sağlanmasını istemiştir⁶¹⁵.

Artidi Efendinin organize ettiği musarilerde sonuçların en başta belli olduğu, pehlivanlara müsabaka öncesi sözleşme imzalatıldığı artık aleniydi. Bu danışıklı güreşleri önlemek için Beşiktaş Jimnastik Kulübü, Behçet Bey başkanlığında Ahmet Fetgeri, Hüseyin Hüsnü ve Kenan Beylerden oluşan bir jüri kurduysa da, pek etkili olamadı. Çünkü pehlivanlar paralarını alamamaktan korkuyordu⁶¹⁶.

Yarışmanın favorisi Rus Baradanof ile Ramazan'ın 11. Gecesi (16 Eylül) karşılaşan Kurtdereli güçlü rakibini 15 dakikada yendi. Baradanof bu yenilgiyi kabul etmedi. Ortaya 25 Osmanlı Lirası koyarak, 2. bir müsabaka talep etti. Üstelik yarım saatte yeneceğini de iddia etti. Tanin bu maçın ayrıntısını ikinci maçın duyurusunda aktarır⁶¹⁷.

21 Eylül gecesi alan tamamen dolmuştu. Halkın heyecandan taşkınlık yapmasını önlemek için giriş ve çıkışlar jandarma ve polisler tarafından tutulmuştu. Yine de izdiham

⁶¹² Kahraman, age, s.239.

⁶¹³ Bazı kaynaklar bunu 2. Taksim güreşleri olarak adlandırır. Ramazan ayını kapsadığı gibi son müsabakasını 24 Ekim gecesi yapmıştır. Bu nedenle biz "Ramazan Güreşleri" demeyi uygun gördük.

⁶¹⁴ Kahraman, age, s.374.

⁶¹⁵ *Sabah*, 5 Ramazan 1328/ 11 Eylül 1910 Cumartesi, s.3.

⁶¹⁶ Kahraman, age, s.374.

⁶¹⁷ *Tasvir-i Efkâr*, 10 Eylül 1326/ 23 Eylül 1910 Cuma. S.2.

sebebiyle bazı kapı ve pencereler kırılmıştı. Seyirciler arasında Dâhiliye Nazırı Talat Paşa, Adliye Nazırı Halil Bey, Debre Mebusu Fuad Bey bulunmaktaydı.

Halkın bu heyecanından yararlanmak isteyen Donanma Cemiyeti, güreş başlamadan önce Kurtdereli'nin başına sardığı kefyeyi (fesi başta tutmaya yarayan ipek bez) açık arttırmaya çıkardı⁶¹⁸.

Kurtdereli'nin galibiyetinin ardından bu kez de 28 Eylül 1910 Çarşamba gecesı Kurtdereli Mehmed Polonyalı Vanyak ile karşılaşır. Kurtdereli İstanbul'da hasmını yenerken aynı gün Kızılıklı Mahmud da Londra'da yapılan yarışmada Alman Belling'i mağlup ediyordu.

12 Ekim'de Kurtdereli'yi Fransız Laurent le Boucher ile eşleştirdiler. Kurtdereli rakibini 15 dakikada yendi. Boucher, daha önce 2 kez Kurtdereli'ye yenildiği halde bu güreş için 20 Lira bahis koyuyor. Maç öncesi para jüri üyelerinden Saadettin Efendi'ye verilir. Laurent le Boucher maçı kaybedince para Kurtdereli Mehmed Pehlivanı verilir⁶¹⁹.

Kurtdereli 13 Ekim Perşembe gecesı Macar Yanuş Çaya ile 35 dakika güreşir. Ancak yenişme olmayınca maç başka bir geceye ertelenir.

14 Ekim Cuma gecesı 2.10'luk Adams ile karşılaşır ve ilk hamlede yener.

17 Ekim Pazartesi gecesı Silivri İzzet, Polonyalı Vanyak ile eşleştirilir ve grekoromende Cihan Pehlivan'ı Kara Ahmed kadar iyi olan İzzet pehlivan Vanyak'ı mağlup etti⁶²⁰.

Paris Cihan Pehlivanı olarak belirtilen kişi Laurent le Boucher'dir. 18 Ekim Salı gecesı de Boucher ile karşılaşan İzzet maçı kazanmıştır⁶²¹.

Aynı gece Kurtdereli – Yanuş Çaya maçının rövanşı yapılır. Bu maça halk büyük ilgi gösterir. Erkenden tiyatro dolar. Maç öncesi at ve cambaz gösterileri yapılır. Kurtdereli ve dönemin kaynaklarının ele avuca sığmayan ve şımarık güreşçi olarak tanımladıkları Çaya ortaya çıkınca, maç başlamadan önce Kurtdereli'nin yazmış olduğu bir yazı okunur;

“Efendilerim,

Bu sene Avrupa'dan gelen pehlivanlarla yapılacak güreşlerde Allah'ın yardımıyla Cihan Pehlivanlığını kazanacağımı vatandaşlarıma bildirmiştim. Hamdolsun bu güne kadar yaptığım güreşlerde hiç yenilmemiş bulunuyorum. Bu

⁶¹⁸ *Tasvir-i Efkar*, 10 Eylül 1326/ 23 Eylül 1910 Cuma. S.2; *Tanin*, 10 Eylül 1326/ 23 Eylül 1910 Cuma, s.3; *Tercüman-ı Hakikat*, 18 Ramazan 1328/ 22 Eylül 1910.

⁶¹⁹ *Tercüman-ı Hakikat*, 30 Eylül 1326/ 13 Ekim 1910 Perşembe, s.3.

⁶²⁰ *Tecüman-ı Hakikat*, 7 Teşrinievvel 1326/ 20 Ekim 1910 Perşembe, s.3.

⁶²¹ *Tercüman-ı Hakikat*, 6 Teşrin Evvel 1326/ 19 Ekim 1910 Çarşamba, s.3.

tiyatro ile yapmış olduğum kontratımın sona ermesi üzerine 200 Osmanlı Lirası karşılığında Amerika'da yapılacak güreşlere gitmek üzere diğer bir kumpanyaya söz vermiştim. Şimdi değerli vatandaşlarımın özellikle çok uzak yerlerden bir çok zahmetlere katlanarak büyük bir heyecan ve telaşla âdeta hücum edercesine güreşlerimin seyrine koşmaları üzerine adı geçen parayı feda ederek yeniden bu kumpanya ile Cihan Pehlivanlığını kazanarak Osmanlılık namının yükselmesine bütün gücümle çalışacağıma söz ve güvence veririm⁶²². ”

Yenişme olmadığı için maçın tekrarı kesinleşti.

19 Ekim gecesi de yukarıda belirttiğimiz yazıda iletildiği gibi Silivri İzzet Pehlivan, 148 kiloluk Alman Güreşçi Felix Müller ile karşılaşmış. 35 dakika süren müsabakada yenişme olmayınca berabere sayılmıştır.

Kurtdereli ve Baradanof'un 2. karşılaşması 19 Ekim Çarşamba gecesi yapılmış ve Kurtdereli Mehmed Pehlivan galip gelmiştir⁶²³.

22 Ekim Cumartesi gecesi, Kurtdereli Mehmed, Çaya ile üçüncü maçına çıkmıştır⁶²⁴. Çaya kolunun rahatsızlığından dolayı maça devam edemeyeceğini belirtir⁶²⁵

23 Ekim Pazar gecesinde Silivri İzzet, Alman Felix Müller ile 2. müsabakasını yapar. Bu güreşte de 1 saat mücadele edildi ama yine yenen olmadı. Berabere ilan edildi.

24 Ekim 1910 Pazartesi gecesi, 2 gün önce kolunun sakatlandığını iddia eden Macar Tchaya-Çaya ile Silivri İzzet Pehlivan karşılaştı. 35 dakika mücadele edildi ancak yenişme olmadı.

28 Eylül 1910 Taksim'de Kurtdereli Vanyak ile güreşirken, bir gururu da Londra'da 119 kiloluk Alman Belling ile güreşen Kızılıklı Mahmud Pehlivan yaşatıyordu. Kendisinden 28 kilo fazla olmasına rağmen kazanmıştır⁶²⁶.

1911'in ilk müsabakaları Şubat ayıyla Taksim'de başlar. Bu güreşlerin en ünlü isimlerinden biri Pangal Recep'tir. Dönemin gazeteleri genelde sadece başa güreşenlerden haber verdikleri için Şubat Ayı Taksim Güreşleri'nde güreşen Türk pehlivanlar hakkında sadece Pangal Receb'in adını görebiliyoruz. Ancak, Pangal Receb yaşı ilerlediği için çok

⁶²² Tercüman-ı Hakikat, 6 Teşrin-i Evvel 1326/ 19 Ekim 1910 Çarşamba, s.3.

⁶²³ Tercüman-ı Hakikat, 7 Teşrin-i Evvel 1326/ 20 Ekim 1910 Perşembe, s.3.

⁶²⁴ Tecüman-ı Hakikat, 10 Teşrin-i Evvel 1326/ 23 Ekim 1910 Cumartesi, s.3.

⁶²⁵ Tecüman-ı Hakikat, 11 Teşrin-i Evvel 1326/ 24 Ekim 1910 Pazartesi, s.3.

⁶²⁶ Tercüman-ı Hakikat, 3 Teşrin-i Evvel 1326/ 16 Ekim 1910 Pazar, s.3.

başarılı olamadı⁶²⁷. Ancak organizasyonları yapan Macar Güreşçi Jan Tchaya-Çaya sonuçları önceden belirleyip sözleşme yaptığı için kazansa da kaybetse de güreşçiler makul ücretler kazanabiliyordu. Danışıklı dövüşleri önlemek amacıyla Beşiktaş Terbiye-i Bedeniyye Kulübü ve Alafranga Güreş Kulübü jüri teşekkül etse de engel olamıyorlardı.

Pangal Recep üç gün üst üste sahaya çıktı ve ilk maçını 4 Şubat gecesi yaptı, Alman Estayerenburg'u yendi. Ertesi gün de Brisenli ile güreşti ve Pangal kazandı. 6 Şubat gecesi de Michael Mayer'i yendi.

9 Şubat 1911 Perşembe gecesi Pangal Receb, Avusturyalı Vensel'i, 11 Şubat Cumartesi Kübal isimli güreşçiye, 12 Şubat Pazar gecesi de daha önce –tarihini belirleyemediğimiz- berabere kaldığı Kirkof'u yenmiştir. 2 Mart Perşembe günü Kazak Güreşçi Bogaterof ile yaptığı müsabakadan galibiyetle ayrılmıştır. Ne var ki final müsabakalarında 3 Mart Cuma gecesi Macar Çaya ile yaptığı güreşte 1,40 saatte yenilmiştir.

1911 yılı Nisan ayında sezonun en büyük spor olayı olur. İlk kez yurt dışından bir spor kulübü ülkemize ziyarette bulunur ve müsabakalar yapar.

Rumi 1 Nisan (14 Nisan 1911) Cuma günü alaturka güreşler yapılmıştır.

1911 Ramazan ayında 2 ayrı yerde güreş yapılmıştır. Biri Taksim Talimhane'de diğeri de Şehzadebaşı Vezneciler'dedir⁶²⁸. Ancak gazeteler bilhassa Taksim güreşlerine ilgi göstermiş ve şampiyonu “1911 Cihan Pehlivanı” ilan edildiği için biz de önceliği buradaki müsabakalara verdik.

Talimhane'de açılan sirkte düzenlenen maçların bir özelliği vardı. Beşiktaş jimnastik Kulübü'de 10 senedir amatör grekoromen güreş yapan gençler bu kez meydana çıkacaktı.

22 Ağustos gecesi güreşeceklerin isimleri “Karlzafet – Maskeli Pehlivan, Çaya – Dobriç, Filiz Nurullah – İzzet” olarak ilan ediliyor⁶²⁹.Ancak maç sonucu yoktur.

19 Ağustos gecesi bu sirkte bir yangın çıkmış ve yangında zarar görenler için 28 Ağustos gecesinden itibaren Ahmed Fetgeri, Şevket, Celal, Sami (KARAYEL), Kemal ve Mehmed Ali Beyler gösteri güreşleri yapmışlardır.

İlk müsabakada Celal Bey ve Sami Bey karşılaşmış ve Celal Bey galip gelmiştir⁶³⁰.

⁶²⁷ Kahraman, age, C.1, s.265.

⁶²⁸ *Tanin*, 11 Ağustos 1911/ 24 Ağustos 1911 Perşembe, s.6.

⁶²⁹ *Alemdar*, 25 Şaban 1329/ 8 Ağustos 1327/ 21 Ağustos 1911 Pazartesi, s.4.

⁶³⁰ *Aylık Mecmua*, Tarih bilgisi yok, S.4, s.36.

Amatör gürleşlerin sonunda hafif sikkette Mehmet Fetgeri, orta sikkette Ahmed Fetgeri, ağır sikkette Kemal bey birinci oldular.

Profesyonellerde Filiz Nurullah başta olmak üzere Şumnulu Kara Osman, İdris; yabancıardan Macar Jan Tchaya-Çaya, Sırp Dobriç, Kazak Krinkof, Fransız Pier de la Clais gibi gürleşçiler vardı⁶³¹. Yabancıardan da Berlinli Maks Şuvariç'i de eklemek gerekir.

31 Ağustos gecesi Kara Osman, Bavyeralı Gramer ile gürleşir.

Kara Osman, 1 Eylül gecesi aynı zamanda gürleşlerin organizatörlerinden biri olan Macar Çaya ile gürleşmiştir. 3 Eylül gecesi, Berlinli Maks Şuvariç'le 25 dakika gürleşti ve kılçık oyunuyla mağlup olmuştur. Aralıksız gürleş yapan Kara Osman, 8 Eylül'de İngiliz Emilson ile 18 dakika süren bir müsabaka yapmış ve galip gelmiştir.

Cuma günü gürleşenlerden halıya ilk her zamanki gibi amatörler çıkmıştır. İlk müsabaka Ahmed ve Kemal Bey arasında oluyor. Kemal Bey ilk oyunu almıştır. 25. dakikanın sonunda maç berabere bitirilmiştir⁶³².

İlk profesyonel müsabaka Filiz ile Maskeli arasında başlar. Maç başında 3 devre ve 3. devrede mutlaka bir yenişme olması şartı belirtilmesine rağmen 25. dakikada maç berabere ilan edilmiştir.

Dobriç – Maskeli gürleş ertelenince bu gece Dobriç'i Osman Pehlivanla karşılaştırdılar. Adalı'nın oyunu bırakmasıyla 1909 Cihan Pehlivanı kemerini kazanan Dobriç, Osman Pehlivan'ı yenmiştir.

3. profesyonel karşılaşma Lazertes ve Reviç arasında olmuş, maçın galibi ise Fransız Lazertes olmuştur.

4. profesyonel maçlar Çaya ile Herman arasında olmuştur Çaya galip gelmiştir.

15 Eylül gecesi halıya yine ilk önce amatörler çıktı. İlk karşılaşma Artin Efendi ile Sezai Bey arasında olmuştur. Artin Efendi galip gelmiştir⁶³³.

Bu müsabakadan sonra halıya Maskeli Pehlivan ile Dobriç çıkar. Taraflar berabere ilan edilmiştir.

Halıya ikinci gelen profesyoneller, halkın kısa zamanda sevdiği Fransız Lazertez ve sinirli pehlivan Berlinli Maks Şuvariç oluyor. Bu oyunu da Fransız kazanmıştır.

⁶³¹ *Türk Spor Mecmuası*, Y.1930, s.12.

⁶³² *Alemdar*, 21 Ramazan 1329/ 15 Eylül 1911 Cuma, s.3.

⁶³³ *Alemdar*, 22 Ramazan 1329/ 16 Eylül 1911 Cumartesi, s.3.

Sıra üçüncü müsabakaya gelir. Kristensen ve Çaya ortaya gelir. “*Daima mağlup olmak mesleğini ihtiyar eden Danimarkalı*” Kristensen Selanik’e gitmişti. Avrupa’daki güreş mahallinde kolera salgını olması sebebiyle İstanbul’a gelmiş. İlk güreşi Çaya ile yaptı. Yapılan eleştirileri haklı çıkarırcasına 6 dakikada kafa kapma oyunuyla yenilmiştir.

Nihayet iki kez berabere kalan Nurullah ve Kazak güreşçi halıya çıkıyor. Filiz, 34 dakikada Kazak’ı yenmiştir.

Bu neticeler sebebiyle 1911 Cihan Şampiyonu Macar Güreşçi Jan Tchaya-Çaya oluyor.

23 Eylül 1911 Cumartesi gecesi başladığını tahmin ettiğimiz müsabakalar Ramazan Bayramı’nın 3. Gecesine kadar devam etmiştir⁶³⁴.

İskele Caddesi, simit fırını karşısında, Said Pehlivan’ın idaresinde olan güreşlere Edirneli Kara Emin, Muharrem Pehlivan, büyük ortaya Arab Mustafa, Mihaliçli Hasan, Bulgurlulu Mevlüd, Nakkaşlı Hüsnü, küçük ortaya Bursalı Hüseyin, Zekeriyaköylü Hasan, Arab Niyazi ve Değirmendereli Mahmud, desteye birçok pehlivan davet edilmiştir.

Sıkletler özenle ayrılmış ve her sıklete yer verilmesi, Taksim güreşleri gibi gösteriye dayalı değil, daha “ciddi” müsabakalar olacağını göstermektedir⁶³⁵.

1912 senesi diğer spor dallarında gelişmenin oturmaya başladığı dönemlerdir. 1914’ten itibaren de Cihan Harbi sebebiyle yavaş yavaş azalmaya ve 1920 senesine kadar da neredeyse tamamen yapılmamaya başlar. Futbol bu branşların dışındadır. 1914’ten itibaren azalmaya başlar ancak her sene mutlaka yapılır. Güreş de genel itibara uymaz. Çünkü güreşçilerin geneli Edirne ve Balkan topraklarından oldukları için Balkan Savaşı patlak verince hepsi memleketlerine dönmek zorunda kalır. Kırkpınar güreşleri yapılamaz ve uzun yıllar Edirneli Pehlivanlar dahi İstanbul’a dönemezler. Dolayısıyla 1912 itibarıyla sadece bir müsabaka haberine rastlıyoruz.

Osmanlı Jimnastik Kulübü 11 Mayıs Cuma (24 Mayıs 1912) Akaretlerdeki kulüp binasında öğleden sonra 2 buçukta açılışını kutlamak için müsamere düzenleyeceğini ilan

⁶³⁴ İlk ilanına Sabah Gazetesi’nin 23 Eylül 1911 Perşembe nüshasında rastladığımız için bu gün başladığını düşünüyoruz. *Sabah*, 23 Eylül 1911 Perşembe, s.4.

⁶³⁵ *Sabah*, 11 Eylül 1327/ 24 Eylül 1911 Cuma, s.4.

eder⁶³⁶. Bu gibi ilanlar genelde reklam amaçlı olduğu için genellikle sonuçlarına gazetelerde yer verilmemektedir. 1913'ten itibaren spor dergilerinin yayınlanmaya başlamasıyla bu tarz kulüplerin de müsabaka sonuçlarına ulaşabiliyoruz.

1914 senesinde de diğer spor dallarıyla paralel olarak güreşte de müsabakalar azalıyor. Sporlu canlı tutmaya çalışan Osmanlı Jimnastik Kulübü bir müsamere düzenler ve sporcuları davet amaçlı duyuru yayınlar⁶³⁷.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu tarz kulüp müsamereleri reklam niteliğinde olduğu için ilanlarına yer verilse de sonuçlarına yer verilmemektedir.

1914 senesinden itibaren 1922'ye kadar ciddi anlamda güreş müsabakası yapılamamıştır. Ancak İdman Mecmuası, güreşi konu edinen bir makale yayınlar. Güreşin, futbol, tenis ve sair sporlar gibi ithal olmadığını, yüzyıllardır Türklerin yaptığı bir spor olduğu, içinde boks, atletizm, bisiklet gibi birçok spor dalını barındırdığını, üstelik de boks gibi ağız göz dağıtmadan güç gösterdiğinden bahseder⁶³⁸.

1915'te de güreşe dair sadece Donanma Mecmuasında iki makaleye rastlıyoruz⁶³⁹.

17 Eylül 1920 Cuma günü Çengelköy Spor kulübünün açılışı yapılır. Müsabakalara, sahaya koyulan ringdeki boks maçıyla başlanmıştır. Beşiktaş'tan Hulki ve yine aynı takımdan Nuri Bey ringde bir boks gösterisi yapmış ve ardından gerçek bir boks müsabakası için ringe Fenerbahçe ve Çengelköy'den iki sporcu çıkmıştır. Akabinde ringde bir güreş müsabakası yapılmış ve meydana Muhiddin Bey ve Tayyar Bey çıkmıştır. Tayyar Bey Muhiddin Bey'i mağlup etmiştir⁶⁴⁰.

8 Ocak 1921 Cumartesi için bir boks müsabakası ilanı verilir⁶⁴¹. Bu müsabakalar önce Serbest stil güreşle başlanmıştır. Beynelmüttefiklerin şampiyonu olan Amerikalı, muhasımı Greiron'u ikinci devrede yere atarak maçı kazanmıştır⁶⁴².

Güreşlere Rum Mazlumidis ile Fransız rakibi karşılaşmasıyla devam edilmiştir. Mazlumidis, sayı üstünlüğü ile galip gelmiştir⁶⁴³.

⁶³⁶ Tanin, 6 Mayıs 1328/ 19 Mayıs 1912 Pazar, s.5.

⁶³⁷ Tasvir-i Efkâr, 8 Mayıs 1330/ 21 Mayıs 1914 Perşembe, s.4.

⁶³⁸ İdman, 11 Kanunisani 1329/ 24 Ocak 1924 Cumartesi, S.18, s.273-274; Ayrıca 20, 21, 22, 26. Sayılarda da güreş sporuna dair makaleler yayınlamıştır.

⁶³⁹ Donanma, 5 Mart 1331/ 18 Mart 1915 Perşembe, Sayı bilgisi yok. s. Ek İdman Sütunları; Donanma, 15 Teşrinievvel 1331 (Tarihleme bizim tarafımızdan verilmiştir.), S.114, s.3.

⁶⁴⁰ Vakit, 19 Eylül 1336/ 19 Eylül 1920 Pazar, s.2.

⁶⁴¹ Tercüman-ı Hakikat, 7 Kanunisani 1921Cuma, s.3; Vakit, 8 Kanunusani 1337/ Ocak 1921 Cumartesi, s.2.

⁶⁴² İkdan, 10 Ocak 1337/ 10 Ocak 1921 Pazartesi, s.3.

⁶⁴³ İkdan, 10 Ocak 1337/ 10 Ocak 1921 Pazartesi, s.3.

Milli Mücadele zorlu bir mücadele ile devam etmektedir. Eylül'e gelene kadar Anadolu'da bazı isyanlar çıkmış, buna rağmen cephelerde zafer haberleri de gelmektedir. 22 gün 22 gece süren Sakarya Muharebesi, zaferle sonuçlanmıştır. Yunan Ordusu da Eskişehir'e doğru çekilmeye başlamıştır. Bu dönemlerde Romanya'dan bir haber yansır merkez basına. Pazarcık Kenti'nde yapılan güreşlerde Türkiye'den de iki pehlivan iştirak etmektedir. "Cinema Modern Salonu" nda yapılan müsabakalarda Karpuz Ahmed de bulunmaktadır. Alafranga ve alaturka stillerinde güreşen pehlivanımız burada Rus Pehlivan svKagrf 'ı mağlup ederek elini öptürmüştür⁶⁴⁴. Aynı müsabakalarda Şaban Kadir isminde de bir Türk Pehlivan bulunmaktadır. Fransız Lasertes ile 2 gündür güreş tuttuğu halde henüz yenişme olmamıştır⁶⁴⁵.

17 Kasım Perşembe gecesinden itibaren başlayacak olan güreşlerin duyurunda, *"Avrupa ve Amerika'da icra edilen müsabakalarda mükâfat ve nişanlar kazanan ve memleketimizin en maruf pehlivanlarından Halil Hoca, Neşet ve Kara Emin Pehlivanlarla bu kere Avrupa'dan şehrimize gelen ecnebi pehlivanları"* katılacağı belirtiliyor⁶⁴⁶. Geceleri saat 10 buçukta başlamakta olan güreşler, 17 Kasım ile 22 Kasım arasında İkdâm Gazetesinin tüm nüshalarında yer almış olsa da maalesef hiçbir nüshada sonuçlara yer verilmemiştir.

Dünya Savaşı, 1914 senesinden başlayarak ülkedeki futbolun dışındaki tüm spor dallarında bir kesintiye sebep olmuştur. Üstelik güreş, bundan iki sene evvel başlayan Balkan Savaşları sebebiyle daha erken kesintiye uğramıştır. Neyse ki 1922 senesi, güreşin altın çağının yaşanmasını sağlamıştır. Artık daha sistemli ve sık müsabakalar yapılmıştır.

İlk müsabakaya 30 Nisan'da denk geliyoruz ki o da Saraçhane'de bir güreş mahallinin açılışı sayesindedir. Burada başpehlivan seçilecektir ve güreşler 29 Nisan 1922 Perşembe başlamıştır. Vakıf Muharriri C. D. duygularını şöyle anlatır:

"Sekiz seneden beri temaşasından uzak kaldığımız pehlivanlarımızın milli güreşlerini dün gece Saraçhanebaşı'nda zevk ile seyr ettik. Herkeste uyanan bu merak

⁶⁴⁴ Vakıf, 20 Eylül 1337/ 20 Eylül 1921 Salı, s.3.

⁶⁴⁵ Vakıf, 20 Eylül 1337/ 20 Eylül 1921 Salı, s.3.

⁶⁴⁶ İkdâm, 19 Teşrinisani 1337/ 19 Kasım 1921 Cumartesi, s.4.

saikasıyla güreş mahalli vaktinden çok evvel dolmuştu. Üç davul ve üç zurna pehlivanları şevke getirmeye kâfi geldi⁶⁴⁷...

Havanın güzel, meydanın muntazam ve olduğu müsabakalarda hakemliği Mehmed ve Celal Pehlivanlar üstlenmiştir. Hakemler için güreşenleri görebilecekleri ve halkın da gözü önünde olması lazım gelirken, ilk gün olmasın sebebiyle olmalı ki, bunlara dikkat edilmeyecek şekilde hakem yeri verilmiştir.

15 çift pehlivan güreş tutmuştur. Tabi ki en heyecanlıları Abdullah ve Çoban Ömer'in de bulunduğu baş güreşleridir. 1 saat 15 dakika devam eden güreşlerinde berabere bırakılmışlardır.

Amasyalı Mustafa ile Tatar Murad'ın güreşinde Murad Pehlivan mağlup olmuştur. *"Mustafa çalışırsa Kara Emin ayarında çevik bir pehlivan olacak."*

İkitelli Şükrü Cibalili Mehmed'in güreşinde de Mehmed Pehlivan, Şükrü Pehlivan'ın elini öpmek suretiyle pes etmiştir. *"Seyircilerden bir boşboğaz itiraz etmek istese de iskat edildi."*

Müsabakaların ikinci gününde de büyük bir kalabalık olmuştur. Bu gün Kara Emin meydana çıkmış, maç sonunda berabere bırakılmıştır.

Başa Nakkaşlı Eyüb ve Nakkaşlı Hüseyin çıkarlar. *"Eyüb görmediğimiz zamandan beri çok gelişmiş. Maruf paça oyununu burada da gösterdi ve hemşehrisini elli dakikada mağlup etti⁶⁴⁸."*

Büyük ortaya Avranlı Yusuf ile Çoban Ömer karşılaşmış, Çoban Ömer kazanmıştır. Küçük ortaya Sineklili Ahmed Avranlı İbrahim'i, Çatalcalı Hüseyin Sineklili Ahmed'i, Şahin Pehlivan Niyazi'yi, Arnavut Salih de Şakir'i mağlup etmiştir. Amasyalı Mustafa da Kartaloğlu Halil de berabere kalmışlardır. Mandıralı Ayaşoğlu Osman Pehlivan ile Gümüşpınarlı Ali oğlu Abdullah Pehlivan da güreşlere dâhil olmuşlardır.

Bu arada Stanislaus Zybyzco ve Tchaya gibi önemli ve uluslararası güreşen pehlivanlarla güreşmiş olan Deliormanlı Ali İdris Pehlivan, Kızılcıklı Mahmud'dan aldığı davet telgrafı ile İstanbul'a gelmiş ve bu müsabakalara katılmak için başvuru yapmıştır. 1 Mayıs'ta yapılacak olan maçlarda güreşeceği müjdesi önceki günden veriliyor.

Deliormanlı, 1 Mayıs'ta Nakkaşlı Hüsnü ile başa güreşmiştir. Berabere kalmışlardır⁶⁴⁹.

⁶⁴⁷ *Vakit*, 30 Nisan 1338/ 30 Nisan 1922 Cumartesi, s.3.

⁶⁴⁸ *Vakit*, 1 Mayıs 1338/ 1 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁴⁹ *Vakit*, 2 Mayıs 1338/ 2 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

Desteye Yenibahçeli Halil Nakkaşlı Halil'i, Çatalcalı Mehmed de Nakkaşlı Yusuf'u mağlup ettiği için galip gelen iki pehlivan da güreştirilmiş ve neticede Çatalcalı Mehmed galip gelmiştir. Öresinli İbrahim Çatalcalı Küçük Şükrü'yü yenmiştir, Samsunlu Şahin de, iki defa üst üste güreşe tutuşup galip gelen Nakkaşlı Mehmed'i yenmiştir.

Amasyalı Mustafa, Fuad Pehlivan ile güreş tutmuş, Fuad pes etmiştir⁶⁵⁰. Çekmeceli İhsan Sineklili Ahmed'i mağlup etmiştir. Destenin şampiyonu Şahin Pehlivan olmuş ve bu gece mükâfatını almıştır.

Büyük ortaya çıkan Bulgurlulu Koç Ahmed ile Bulgarlılı Habil bir buçuk saat güreşmiş ve kuvvetleri eşit sayıldığı için berabere bırakılmıştır.

Saraçhanebaşı güreşlerinin 3. gününde Ali İdris Pehlivanla Nakkaşlı Eyüb başa güreşmiştir. Ali İdris'in kısıpeti sıyrıldığı için yenik sayılmıştır⁶⁵¹. Bu güreşten sonra Eyüb Pehlivan, hakem Cemal Pehlivan'a güreş telif etmiş ve devam eden günlerde güreş için sözleşmişlerdir.

Arnavud Abdullah Çoban Ömer ile tutuşmuş ve mağlup ederek 20 Lira mükâfatı kazanmıştır.

11 Mart 1921'de, şerefine müsamere düzenlenen Tamburacı Osman Pehlivan da konuktur. Nakkaşlı Yusuf ile Bulgurlulu Koç Ahmed tutuşmuş ilk karşılaşmada Ahmed yenilmiş ancak hakemin kararını kabul etmemiştir. İkinci kez tutuşmuşlar, yine Koç Ahmed yenilmiş ve ağlayarak meydanı terk etmiştir.

3 Mayıs gecesinde Nakkaşlı Eyüb ile Bulgaryalı (Deliormanlı) Ali İdris Pehlivanlar baş güreşine çıkmıştır. Aslında Ali İdris mağlup olmuş ancak Eyüb Pehlivan'ın da 10 diş kırılmıştır⁶⁵².

Büyük ortaya Sağır Osman ve Arnavud Abdullah çıkmış ve 1 saatlik güreş neticesinde berabere bırakılmışlardır.

4 Mayıs gecesi, Tekfur Dağlı Hasan Pehlivan da güreşlere dâhil olmuş ve Nakkaşlı Hüsnü ile başa güreşerek mağlup olmuştur⁶⁵³.

Deliormanlı Ali İdris de Kara Emin'i baş güreşinde açık düşürerek mağlup etmiştir. İki baş güreşi galibin arasında da bir güreş yapılır. Nakkaşlı Hüsnü ile Deliormanlı Ali Pehlivan

⁶⁵⁰ *Vakit*, 2 Mayıs 1338/ 2 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

⁶⁵¹ *Vakit*, 3 Mayıs 1338/ 3 Mayıs 1922 Çarşamba, s.4.

⁶⁵² *Vakit*, 5 Mayıs 1338/ 5 Mayıs 1922 Cuma, s.4.

⁶⁵³ *Vakit*, 6 Mayıs 1338/ 6 Mayıs 1922 Cumartesi, s.3.

tutuşur. Güreş 1 saat sürmüştür ancak vakit darlığı sebebiyle daha fazla devam edemeyeceği için başka bir güne ertelenmiştir.

Büyük ortada Sağır Osman İkitelli Şükrü'yü, Koç Ahmed de Kara Hüseyin'i yenmiştir. İki galip de birbiriyle tutuşmuştur. O gün galibin belirlenerek mükâfatın verilmesi gerekirken, Sağır Osman'ın yorgunluğu ve rahatsızlığını gören hakem güreşi berabere bitirmiştir⁶⁵⁴.

6 Mayıs baş güreşlerinde renkli bir müsabaka olmuştur. Nakkaşlı Eyüb, Arnavud Abdullah'a elini öptürmek suretiyle pes ettirmiştir⁶⁵⁵.

Büyük ortaya Bulgaryalı Koç Ahmed, kendi hatasından dolayı Amasyalı Mehmed'e yenilmiştir.

7 Mayıs akşamı iki pehlivan daha dâhil olmuş ancak yenilmişlerdir. Bunlar Uskumruköylü Ali ve Sirozlu Fuad Pehlivanlar, Cibalili Süslü Mehmed ile güreşmiş ve ikisi de Süslü'ye pes etmiştir. Sirozlu Fuad önce Sivaslı Mehmed ile güreşmiş ve O'nu yenmiştir⁶⁵⁶.

Önceki gün yarışlardan men edilen Niyazi Pehlivan, “fakr u zaruret” ini gerekçe göstererek hakemlere müracaat etmiş ve tekrar güreştirilmesine izin verilmiştir. Ancak Şahin'e sarma oyunuyla mağlup olmuştur.

Büyük ortaya çıkan Feriköylü Tatar Mustafa eski pehlivanlardan İkitelli Şükrü'ye yenildi. Çoban Ömer, yüzünü silmek için kenarda duran Sağır Osman'a durup dururken dalmış, sırtını yere getirerek yanmıştır. Çoban Ömer bu defa İkitelli Şükrü ile tutuşur. Şedit geçen müsabakada Şükrü Pehlivan mağlup olmuştur.

Baş güreşinde Kara Emin ve Nakkaşlı Eyüp tutuşmuş ancak Kara Emin, kispetinin darlığı ve rahatsızlık vermesi sebebiyle oyunu terk etmiştir. Ali İdris Pehlivan da Nakkaşlı Hüsnü ile güreşin ardından mağlup olmuştur.

8 Mayıs akşamı, bir gün evvel oyunu bırakan Kara Emin ile Nakkaşlı Eyüb tekrar baş güreşine tutuşmuş, Eyüb pehlivan meydanı terk ettiği için yenik sayılmıştır⁶⁵⁷.

Güreşler devam ederken bir Rus meydana gelip alafranga güreş teklif etmiştir. Bu teklifi, alafranga güreşte üstat olan Deliormanlı Ali İdris Pehlivan kabul etmiştir.

⁶⁵⁴ *Vakit*, 6 Mayıs 1338/ 6 Mayıs 1922 Cumartesi, s.3.

⁶⁵⁵ *Vakit*, 7 Mayıs 1338/ 7 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁵⁶ *Vakit*, 8 Mayıs 1338/ 8 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

⁶⁵⁷ *Vakit*, 9 Mayıs 1338/ 9 Mayıs 1922 Salı, s.3.

Bu arada Cuma günü için Nakkaşlı Eyüb'ün 200 kiloluk bir ayı ile güreşeceği duyurulur. Üstelik ayı meydana getirilip gösterilir⁶⁵⁸.

9 Mayıs Salı akşamı iki güçlü ve sonuca hızlı ulaşan baş güreşçi tutuşmuştur. Nakkaşlı Hüseyin ve Arnavud Abdullah'ın güreşinde, Nakkaşlı Hüseyin hasmını 27 dakika sonra açık düşürme suretiyle mağlup etmiştir.

Büyük ortanın en kuvvetli ve vücutlu pehlivanlarından Taşköprülü Sağır Osman, güreşe yeni dâhil olan Adalı Sabri'ye pes etmiştir. Adalı Sabri ile iki kişiyi yenen Çatalcalı Habil tutuşmuş ancak yorgun oldukları için halk, güreşin berabere bırakılmasını sağlamıştır.

Önceki akşam meydana gelip meydan okuyan Rus Pehlivan, bu akşam gelmemiştir. Dolayısıyla yatırdığı 10 Lira da yanmıştır⁶⁵⁹.

10 Mayıs akşamı baş güreşine 3 çift çıkmıştır. Pomak Yusuf Arnavud Abdullah'ın kardeşi Ali Pehlivanı mağlup eder. Bulgurlulu Koç Ahmed de Arnavud Abdullah ile 1 saat güreşir neticede berabere bırakılırlar. En mühim baş güreşi Kara Emin ile Şehreminli Küçük Hafız arasında olmuştur. Emin galip gelmiştir⁶⁶⁰.

11 Mayıs akşamı itibari ile alafranga güreşler ve boks müsabakaları da dâhil olmuştur. Birkaç gün evvel meydan okuyan George isimli Rus Pehlivan, 11 Mayıs akşamı gelmiş ve Ali İdris Pehlivanla güreşmiştir. Ali İdris, 20 dakikada Rus pehlivanı bir göğüs çaprazı ile mağlup etmiştir⁶⁶¹.

Bu gece Gürcü bir pehlivan da dâhil olmuştur. Toms Yorgi Kara Emin ile tutuşmuş, 20 dakika güreştikten sonra berabere bırakılmışlardır.

Alaturka güreşte Nakkaşlı Eyüb, Nakkaşlı Hüsnü'yü mağlup etmiştir.

11 Mayıs Akşamı büyük orta pehlivanlarından Arnavud Abdullah Sağır Osman'ı, Koç Ahmed de Arnavud Abdullah'ın kardeşi Ali'yi mağlup ettiği için kazananlar arasında bir karşılaşma daha yapıldı. Abdullah ile Koç Ahmed'in güreşinde Koç, pes etmiştir.

Baş güreşlere geçildiğinde Nakkaşlı Eyüb, daha önce de tartışmalara sebep olan ayı ile güreşe tutuşmuştur. Ayıyı asabileştirmek amacıyla önce Nakkaşlı'nın hocası Kıbtî güreşe başlamıştır. Ayı, neredeyse Kıbtî'nin göğsünü kırıyormuş ki yerden zorla kaldırarak hayatını kurtarmışlar. Nakkaşlı'nın güreşi şöyle geçmiştir;

⁶⁵⁸ *Vakit*, 9 Mayıs 1338/ 9 Mayıs 1922 Salı, s.3.

⁶⁵⁹ *Vakit*, 10 Mayıs 1338/ 10 Mayıs 1922 Çarşamba, s.3.

⁶⁶⁰ *Vakit*, 11 Mayıs 1338/ 11 Mayıs 1922 Perşembe, s.3.

⁶⁶¹ *Vakit*, 12 Mayıs 1338/ 12 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

“... Muvaffakiyetinden mütevellit kibir ve gururla meydanda dolaşan ayıya Eyüb Pehlivan yaklaşarak el ense etti. Mukabele gördü. Güreş kızıştı. Posta sarılmış bir iri âdem gibi ayı, oyunun bütün icabatını tatbik etti. Her gece üzerinde birçok güreş yapılan muşamba çok kaygan olmuş, Eyüb de yüklenin ce ayı pehlivan mağlup oluyordu. Kızdığından Eyüb’ün üzerine atıldı. Eyüb kaçtı. Sahipleri büyük bir zahmetle teskin edebildiler⁶⁶². ”

İlginçtir ki, bu güreş halkın pek hoşuna gittiğinden tekrarını alenen rica etmişlerdir.

13 Mayıs akşamı boks müsabakaları da ciddi maçlara sahne olmuştur. Öncelikle Fransız güreşçi maç talep eder ve amatörlerden İzmirli İhsan Bey teklifi kabul eder. Ertesi gün için yazılırlar⁶⁶³.

Baş güreşine evvelki günkü yoğun talep üzerine tekrar bir ayı çıkarılmış, Eyüb Pehlivan bu akşam da ayıyı 10 dakika içinde yenmiştir.

Büyük ortada Pomak Yusuf, Arnavud Abdullah ile güreşmiş ve göbek gösterdiği için yenik sayılmıştır. Küçük Hergelecî Çoban Ömer belindeki yaralardan dolayı güreşini uzatamayarak Nakkaşlı Hüsni’ye pes etmiştir. Galipler arasında yapılan güreşte de Abdullah, sarma ile Nakkaşlı’ya yenilmiştir.

14 Mayıs akşamı Nakkaşlı Hüsni, Deliormanlı Ali İdris’i itiraz kabul edilmeyecek şekilde yenmiştir⁶⁶⁴.

Büyük orta güreşlerinde İkitelli Şükrü ile Habil bir saat güreşmiş ve berabere bırakılmıştır. Koç Ahmed ve Taşköprülü Sağır Osman karşılaşmış ve Koç Ahmed açık düşerek mağlup olmuştur. Bu güreşe, Gebze’deki yenilgisinin acısını çıkardığı notunu düşmüştür.

Bu arada Ramazan ayı boyunca Üsküdar’da da İskele Başı Araba Meydanı’nda da güreşler yapılmaktadır. Alemdağlı Abdullah, Yusuf, İbrahim ve Hüseyin, Sarmacı Serhoş Süleyman, Gekbuzeli Receb, Edirneli Pomak Hasan, Sivaslı İsmail, Şileli Küçük İsmail, Çerkes Eşref, Çaprazcı Ahmed, Elenseci Edhem, Adapazarlı Çerkes Kazım, Bulgaryalı Edhem Pehlivanlar da burada güreşe tutuşmaktadır⁶⁶⁵.

⁶⁶² Vakıf, 13 Mayıs 1338/ 13 Mayıs 1922 Cumartesi, s.3.

⁶⁶³ Vakıf, 14 Mayıs 1338/ 14 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁶⁴ Vakıf, 15 Mayıs 1338/ 15 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

⁶⁶⁵ Vakıf, 5 Mayıs 1338/ 5 Mayıs 1922 Cuma, s.4.

15 Mayıs akşamı itibariyle de bu güreşlerden 9 pehlivan Saraşhanebaşı'ndaki başpehlivanlık güreşlerine dhl olmuřlardır⁶⁶⁶.

15 Mayıs akşamı başa greşenler Edirneli Kara Emin'in Bulgaristanlı Ali İdris arasında vukuu bulmuştur. Kara Emin, evvelki gece ikinci defa olarak Nakkaşlı Eyüp Pehlivan'a yenilmiş, bu gece de kırk dakika hasmıyla uğraşan Kara Emin, Deliormanlı Ali İdris'i yenmiştir. Ali İdris Pehlivan itiraz etmek istediye de hakem kararında ısrar etmiş ve kendisini yenik saymıştır.

Baş altına, Kurtköylü Âdem ve Selanikli Abdullah⁶⁶⁷ çıkmışlardır. Büyük ortada Mahmut ile Koç Ahmet, Ürgüplü Ali ile Pomak Yusuf meydana çıkmışlardır. Koç Ahmet Mahmud'a, Pomak Yusuf Ürgüplü Ali'ye mağlup oldu. Sonra bu iki galip Koç Ahmet ile rgpl Ali tutuştular. *"Evvelki gece de Pomak Yusuf'a yenilmişti; dün gece mağlubiyet yine kendisine teveccüh etti"*⁶⁶⁸ beyanıyla bu güreşi rgpl Ali'nin kazandığını anlıyoruz.

Bu arada pazartesiden itibaren gazetelerde Perşembe günü işi özel müsabakalar yapılacağı duyurulmaya başlar. Akşam Gazetesi'nde şöyle verilmiştir;

"Pencişenbe (Perşembe) Müsabakası

*Pencişenbe günü akşamı Saraşhanebaşı'nda yalnız o gece işi fevkalade bir müsabaka yapılacaktır ve galip gelene Elli Lira ikramiye ile birkaç hediye edilecektir. şimdiden birçok meşhur pehlivanlar o geceye hazırlanıyorlar"*⁶⁶⁹.

16 Mayıs akşamı güreşlerinde Evranlı Hasan, Nakkaşlı Eyüp ile baş tutuşmuşlardır. Hasan pes etmiştir.

Başa çıkan Nakkaşlı Hüsnü ve Sağır Osman güreşinde Nakkaşlı hüsnü sırtüstü gelerek yenildi. Baş güreşlerin iki galibi Nakkaşlı Eyüp'n Nakkaşlı Hüsnü arasındaki tutuşma çok sürmemiştir. Eyüp, her güreştiği gece olduğu gibi, dün gece de başpehlivanlığı almıřtır⁶⁷⁰.

Büyük ortada Tosunkyl çaprazcı Mehmed ile Koç Ahmed, Değirmendereli Kündeci Mahmud ile İkitelli şükrü greşmişlerdir çaprazcı Mehmed *"sarmada ters düşerek"* mağlup ilan edilmiş ve İkitelli şükrü Kündeci Mahmud'a pes etmiştir. Bunun zerine iki galip Koç Ahmed'le Değirmendereli Mahmud tutuşmuş, güreş Mahmud'un müthiş bir kndesi

⁶⁶⁶ *Vakit*, 16 Mayıs 1338/ 16 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁶⁶⁷ Akşam Gazetesi Arnavud Abdullah'ı Selanikli Abdullah olarak kaydetmektedir.

⁶⁶⁸ *Akşam*, 16 Mayıs 1338/ 16 Mayıs 1922 Salı s.3.

⁶⁶⁹ *Akşam*, 16 Mayıs 1338/ 16 Mayıs 1922 Salı s.3; *Vakit*, 16 Mayıs 1338/ 16 Mayıs 1922 Salı s.3.

⁶⁷⁰ *Akşam*, 17 Mayıs 1338, 17 Mayıs 1922 şarşamba, s.3.

neticesinde Koç Ahmed'in mağlubiyetiyle neticelenmiştir. Tüm rakipleri yendiği için o gece Mahmud Pehlivan'ın baş ortaya terfisi ilan edilmiştir⁶⁷¹.

17 Mayıs gecesinde baş güreşinde birkaç gün evvel başa terfi eden Arnavud Abdullah ve güreşin favorilerinden Kara Emin tutuşmuşlar, Kara Emin mağlup olmuştur⁶⁷².

Evranlı Hasan ile Sağır Osman'ın güreşlerinde Evranlı Hasan, künde ile yenilmiştir. Başa güreşen iki galip arasında yapılan güreşte Osman Pehlivan ile hakem arasında yağ sürmek için münakaşa çıksa da bastırılmış ve Sağır Osman, Abdullah'ın altında yenilmiştir.

18 Mayıs gecesi baş güreşinde Nakkaşlı Eyüb, Nakkaşlı Hüsnü, Kara Emin, Arnavud Abdullah Pehlivanlar güreş yapmıştır. Eyüb Pehlivan, Nakkaşlı Hüsnü'yü mağlup etmiştir. İkinci güreş Arnavud Abdullah ile Kara Emin arasında olmuş, Kara Emin açık düşerek yenilmiştir. İki galip arasında yapılan güreşte Abdullah'ın kısıveti çıktığından gelenek gereği Abdullah mağlup ve Eyüb galip ilan olunmuştur.

Büyük orta güreşlerinde birinci güreş Dursunköylü Kadri Pehlivanoğlu Mehmed ile Bulgurlulu Koç Ahmet arasında olmuş, Mehmed Pehlivan yenilmiştir. İkinci güreş Çatalcalı Habil ile Değirmendereli Mahmud arasında yapılmış, Halil yenilmiştir. Koç Ahmet ile Mahmud arasında yapılan güreş de berabere bırakıldı. Bu suretle büyük ortanın mükafatı Yirmi Beş Lira mükafatı ikisi arasında taksim edilmiştir⁶⁷³.

19 Mayıs gecesi yapılan baş güreşlerinde Nakkaşlı Hüsnü, Kara Emin ile tutuşmuştur. Müsbakayı Nakkaşlı kazanmış ve Kara Emin adına incitici yorumlar yapılmıştır⁶⁷⁴.

Evranlı Hasan Pehlivan ile Taşköprülü Sağır Osman'ın büyük ortada tuttukları güreşin galibi Sağır Osman olmuştur. Hasan buna itiraz etmiş ve tekrar tutuşmak istemiş, Hasan Pehlivan'ın itirazı üzerine ikinci kez tutuşmuşlar, neticede yine künde ile yenilmiştir.

20 Mayıs gecesi, birkaç gün evvel duyurusu yapılan Hakem Cemal Bey ile Türkiye Başpehlivanı olacağına kesin gözüyle bakılan Nakkaşlı Eyüb Pehlivan'ın güreşi yapılmıştır⁶⁷⁵. Baş güreşi olarak tutulan bu güreş esnasında diğer bir baş güreşinde Nakkaşlı Hüsnü de Çoban Ömer'i mağlup etmiştir. Ancak bunların oyununa bakan bile olmamıştır.

Baş altı güreşlerinde Değirmendereli Kündeci Mahmud, Arnavud Abdullah'ın kol sarmasıyla mağlup oldu.

⁶⁷¹ *Akşam*, 17 Mayıs 1338, 17 Mayıs 1922 Çarşamba, s.3.

⁶⁷² *Akşam*, 18 Mayıs 1338, 18 Mayıs 1922 Perşembe, s.3.

⁶⁷³ *Akşam*, 19 Mayıs 1338/ 19 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁶⁷⁴ *Vakit*, 21 Mayıs 1338/ 21 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁷⁵ *Akşam*, 21 Mayıs 1338/ 21 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

Büyük orta güreşi çok eski bir pehlivan olan Dursunköylü Mehmed, bir üstte olan İkitelli Şükrü'nün elinde gırtlaklama ile yenilmiştir. Pomak Yusuf da çapraz ile Habili yendi. İki galip arasında yapılan güreşte çok uzun sürmüş, neticede berabere bırakılmışlardır.

İlk güreş Moskov Dimitri ile Sofol arasında yapılmış ve Sofol kafasını kaptırarak yenilmiştir. İkinci güreş Emin ile Oski arasında olmuştur. Emin on iki dakika oynadıktan sonra Oski'yi yenmiştir⁶⁷⁶.

Büyük orta müsabakaya yeni dahil olan Erzurumlu Hüseyin ile Örcünlü Kara Hüseyin arasında yapılan güreşte Erzurumlu Künde ile galip olmuştur.

22 Mayıs gecesinde başa güreş tutan pehlivanlardan İkitelli Şükrü Pehlivan, Edirneli Kara Emin'i mağlup etmiştir⁶⁷⁷.

Büyük Ortada müsabakaya yeni dâhil olarak güreşe giren Alaylılı Muaveneci Nuri Pehlivan Bulgurlulu Koç Ahmed'i açık düşürerek yenmiştir. İkinci güreş Taşköprülü Sağır Osman ile güreşe yeni dâhil olan Ramaslı Hüseyin arasında yapılmış, Hüseyin pes etmiştir. İki galip arasında yapılan güreşte göbek göstererek Muaveneci Nuri Pehlivan Sağır Osman'a yenilmiştir. Böylece büyük ortanın nakdi mükâfatını Sağır Osman almıştır.

24 Mayıs gecesi Kadir Gecesi'ne denk gelmesi sebebiyle güreş yapılmamıştır⁶⁷⁸. 25 Mayıs gecesi büyük ortada Koç Ahmed Değirmendereli'ye yenilmiş ve itiraz etmiştir. Tabii hakem kabul etmediğinden meydandan çekilmiştir. Başa ayrılan Arnavud Abdullah ile Nakkaşlı Hüsnü'nün bir buçuk saatten fazla devam eden ezici güreşleri neticesinde Abdullah Pehlivan pes etmiştir. Yine başa ayrılanlardan Kurtköylü Edhem ile Kara Emin'in iki saat devam eden güreşlerinde berabere bırakılmışlardır⁶⁷⁹.

26 Mayıs büyük ortada yapılan tasnifte "*kendine güvenebilenlerden*" üç çift ayrılmıştı. Güreşe yeni dâhil olan Alemdağlı Süleyman Küçük Hergeleci Çoban Ömer'i, Değirmendereli Mahmud da Sağır Osman'ı yenmiştir.

Ramazan'ın 2. Gecesi yani 30 Nisan 1922 Cumartesi gecesi başlayan Saraçhanebaşı Güreşleri'ne Ramazan'ın 30. Gecesi son verilecektir. O gece meydana her boydan birer çift

⁶⁷⁶ Akşam, 22 Mayıs 1338/ 22 Mayıs 1922 Pazartesi, s.3.

⁶⁷⁷ Akşam, 23 Mayıs 1338/ 23 Mayıs 1922 Salı, s.3.

⁶⁷⁸ Akşam, 25 Mayıs 1338/ 25 Mayıs 1922 Perşembe, s.3.

⁶⁷⁹ Akşam, 26 Mayıs 1338/ 26 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

pehlivan çıkacak ve kazananlara berat ve madalyaları takdim edilerek merasime son verilecektir⁶⁸⁰. Dolayısıyla bu gece mağlup olanlar tekrar güreşemeyeceklerdir⁶⁸¹.

27 Mayıs gecesi küçük boyların seçmeleri tamamlanmış ve kazanalara mükâfatları verilmiştir. Evvelki akşamdan sonra kalan her sınıfın birer çift pehlivanı sıra ile meydana çıkmışlardır. Ardından büyük orta pehlivanları çıkmıştır. Değirmendereli Kündeci Mahmud ile Alemdağlı Süleyman bir güreş tutmuşlar, Kündeci Mahmud, hasmını sarma ile mağlup etmiştir⁶⁸².

Baş güreşlerinde Nakkaşlı Eyüb, Nakkaşlı Hüsnü, Kara Emin, Kurtköylü Edhem ve Arnavud Abdullah Emin ile Edhem evvelki gece yenilememişler ve Hüsnü ile Abdullah'ın güreşlerine itiraz olunmuştu. Vaktin gecikmesi hasebiyle başpehlivanın tayini 28 Mayıs'a ertelenmişti.

Ödüllerin dağıtımının ardından baş güreşlere geçildi. Hüsnü ile Abdullah ve Emin ile Edhem başa çıktılar. Nakkaşlı Hüsnü Abdullah'ı yenmiş, Kara Emin de Edhem'i yenerek başpehlivan güreşi tutuşmaya hak kazanmıştır.

Güreşlerin son gününde başpehlivanlık güreşinde Nakkaşlı Hüsnü ve Kara Emin'in güreşmesi gerekiyor. Ancak sonuçları veren gazetelere ulaşmamız mümkün olmadı.

Ramazan ayında Saraçhanebaşı'nda ve Üsküdar'da yapılan güreşlerin dışında asıl merakla beklenen bir güreş daha vardır. Kemal ve Danyal güreşi... Gazetelerde bazen manşetlere dahi taşınan bu güreşin hikâyesi biraz eskiye dayanıyor. Sami Bey Akşam'da geçmiş hikâyeyi anlatır⁶⁸³.

Üç sene evvel yaşanan bir sorundan dolayı bitirilemeyen maçta Beşiktaş Kulübü güreşçisi Kemal Bey ağır sıklet güreş şampiyonu ilan edilir ve 3 sene boyunca da kendisine kimsenin rakip olamaması sebebiyle şampiyonluğunu muhafaza etmektedir. O gün güreştiği Anadolu Kulübü'nün güreşçisi Danyal Bey o maçın rövanşını almak ümidiyle Kemal Bey'e meydan okumuş ve güreş teklif etmiştir. Güreşlerin Saraçhanebaşı'nda yapılması istenmesi makul bir düşüncedir. Nitekim o tarihlerde hâlihazırda güreş müsabakaları yapılmaktadır. Güreşin tarihi önce 24 Mayıs Çarşamba günü olarak verilse de o gecenin Kadir Gecesi'ne denk gelmesi sebebiyle güreşler ertelenmiştir⁶⁸⁴.

⁶⁸⁰ *Akşam*, 25 Mayıs 1338/2 Mayıs 1922 Perşembe, s.3.

⁶⁸¹ *Vakit*, 27 Mayıs 1338/ 27 Mayıs 1922 Cumartesi, s.3.

⁶⁸² *Akşam*, 28 Mayıs 1338/ 28 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁸³ *Akşam*, 12 Mayıs 1338/ 12 Mayıs 1922 Cuma, s.3.

⁶⁸⁴ *Akşam*, 24 Mayıs 1338/ 1922 Çarşamba, s.3.

İstanbul ağır sıklet şampiyonu müsabakası Grekoromen stilde olacaktır. 2'şer dakika ara ile 15'er dakika, rakiplerden biri diğerini mağlup edene kadar devam edecektir. Ödül heyetinde Selim Sırrı Bey, Rana Bey ve Seyfi Bey bulunacaktır. Güreş, Saraçhanebaşı'ndaki sirkte yapılacağı bildiriliyor. Verilen tarihlerde Türkiye başpehlivanını seçmek için alaturka güreş müsabakaları yapılmaktadır. Ancak Vakit'in haberine göre bu güreşleri sekteye uğratmayacak şekilde yapılacaktır⁶⁸⁵.

Basın bu müsabakaya yoğun ilgi gösteriyor ve hemen hemen tüm gazetelerde konu ediliyor. Zaman yaklaştıkça artık konu geçmiş maçı eleştirip suçlu aramak yerine bu yeni müsabakayı kimin kazanacağı yönündeki yorumlar oluyor⁶⁸⁶.

Nihayet güreşler yapılmıştır ve tüm gazetelerde sonuçlara yer verilmiştir. Akşam, ilk sayfada Kemal Bey'in fotoğrafına yer vererek şampiyon olduğunu duyurur⁶⁸⁷.

Romanya'nın Dobruca ve Pazarcık bölgelerindeki Müslümanlar için okul inşa edebilmek amacıyla, güreş müsabakaları ve at koşuları organize edilmiştir⁶⁸⁸. Yapılan güreşlerde Köşelerli Mustafa başpehlivan olmuştur. Ayrıca 2. Günde Tatar güreşi yapması için Dobruca'dan pehlivanlar getirtilmiştir.

23 Haziran Cuma günü İstanbul'un küçük bir kasabasında özel bir güreş müsabakası yapılacaktır. Vakit Muharriri okuyucularına bu küçük yerleşim yerini yani Ramiköy'ü tanıtmıştır⁶⁸⁹. Celal Davud Bey ilk defa gittiği bu köyden oldukça etkilenmiş ve yapılacak güreşlerin daha fazla duyurularak, gelecek seyircilerin arttırılması, dolayısıyla ekonomisine de katkı sağlanmasını istemektedir. Ayrıca da bir spor insanı olduğu için organizasyonlara da değinmiştir.

Celal Bey'in haberinde 30 Haziran'da da bir güreş yapılacağını öğreniyoruz. Onun neticelerine de Akşam'dan ulaşabildik. Akşam Muharriri de Rami'yi tanıtmaktan geri durmaz. Ancak Celal Bey'in aksine zavallı ve camisiz bir köy olarak tanıtır⁶⁹⁰. Müsabakalara baktığımızda açılışı Selanikli Hamdi ve Tikveşli Mehmed yapar. Mehmed'in

⁶⁸⁵ *Vakit*, 21 Mayıs 1338/ 21 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁸⁶ *Akşam*, 24 Mayıs 1338/ 1922 Çarşamba, s.3.

⁶⁸⁷ *Vakit*, 28 Mayıs 1338/ 1922 Pazar, s.1,3; *Tevhid-i Efkâr* 28 Mayıs 1338/ 28 Mayıs 1922 Pazar, s.3; *Akşam*, 28 Mayıs 1338/ 28 Mayıs 1922 Pazar, s.3; *İkdam*, 28 Mayıs 1338/ 28 Mayıs 1922 Pazar, s.3.

⁶⁸⁸ *Akşam*, 12 Haziran 1338/ 12 Haziran 1922 Pazartesi, s.3.

⁶⁸⁹ *Vakit*, 26 Haziran 1338/ 26 Haziran 1922 Pazartesi, s.4.

⁶⁹⁰ *Akşam*, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.4.

kuvveti Hamdi'nin sanata vakıf oluşuyla yarım saat öldüresiye boğuşan rakipleri, hakem müdahalesiyle durdurup berabere ilan etmişlerdir.

Büyük ortada Arnavud Abdullah'ın kardeşi Arnavud Ali ile Değirmendereli Kündeci Mahmud tutuşmuş Mahmud Pehlivan galip gelmiştir⁶⁹¹.

Baş güreşinde Kara Emin ile tutuşan Arnavud Abdullah galip gelmiştir. Nakkaşlı Hüsnü ve Kurtköylü Ethem de başa güreşmiştir. Bu haftaki güreşleri de iki saat boyunca neticesi kalınca hakem Cemal ve Suyolcu Mehmed Beylerin müdahalesi ile berabere ilan edilmiştir.

30 Haziran 1922 Cuma günü Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı futbol şampiyonunu seçmek için idman şenliği düzenlemiştir. Her branşta müsabakalar yapılmıştır. Cuma günü eleme turları yapılmış, Pazar günü de finaller yapılmıştır. Dolayısıyla Vakit Gazetesinin de dediği gibi aslında bu şenlik “*spor birincilerini seçme*” şenliği olmuştur⁶⁹².

Bu arada Ramazan Güreşlerini izlemeye gelemeyen Kadıköy sakinleri için özel bir turnuva hazırlanır. Yoğurtçu'da Ahmed Sabit Bey'in gazinosunun bahçesinde 9 Temmuz'dan itibaren güreşlerin yapılacağı ilan edilir⁶⁹³. Bu güreşlerde yerin darlığının dışında bir diğer sıkıntı da hakem bulunmamasıdır.

9 Temmuz büyük ortada güreşen Koç Ahmed, Adalı Sabri'yi yenmiştir. Baş güreşleri çok vasat geçmiştir. Sebebi ise hepsinin yenilmekten korkmasıdır. Kara Emin Nakkaşlı Hüsnü'ye pes etmiş, Selanikli Abdullah ile Edhem de berabere bırakılmıştır⁶⁹⁴.

16 Temmuz Pazar akşamı Yoğurtçu'da ikinci güreşler yapılır. Bu hafta da hakem sorunu çözülememiştir ve kadınlar için ayrılan alan çok uzakta bırakılmıştır⁶⁹⁵. Büyük ortada Gekbuzeli Receb, küçük ortadan Alemdağlı İbrahim tutuşmuş ve paça kasnak ile galip gelmiştir. Adapazarlı Mahmud da Koç Ahmed'e pes etmiştir.

Yine en heyecanlı güreşler baş güreşleridir. Nakkaşlı Hüsnü ile Değirmendereli Mahmud tutuşmuştur. Müsabaka berabere bitmiştir⁶⁹⁶.

⁶⁹¹ *Akşam*, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.4.

⁶⁹² *Vakit*, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.1.

⁶⁹³ *Akşam*, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.4; *Vakit*, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.3.

⁶⁹⁴ *Vakit*, 11 Temmuz 1338/ 11 Temmuz 1922 Salı, s.3.

⁶⁹⁵ *Vakit*, 18 Temmuz 1338/ 18 Temmuz 1922 Salı, s.3.

⁶⁹⁶ *Akşam*, 21 Teşrinisani 1338/ 21 Kasım 1922 Salı, s.3.

8. BÖLÜM

HOKEY

MÜSABAKALARI

İki takım arasında ucu kıvrık bir sopayla oynanan bir top oyunudur. Oynandığı ülkelere göre çeşitlilik gösterir. Ülkemizde buz, çim ve su altı hokeyi yapılmaktadır.

En eskisi buz hokeyidir. Orta çağda kuzey Avrupa ülkelerinde oynanmaya başlanmıştır. Türkiye'ye de ilk olarak buz hokeyi olarak işgal güçlerinin askerleri tarafından girmiş, ancak sporu tanıyıp uygulamaya başladıktan sonra çayır hokeyi daha çok sevilmiş ve oynanmıştır. İdman Mecmuası 30. Sayısında hokeyi tanıtmış ve kurallarını yazmıştır.

Ulaşabildiğimiz ilk hokeyi müsabakası 1913 tarihlidir. 4 Mayıs 1913'te Beyoğlu Sporting Kulüp menfaatine bir spor bayramı yapıldı. Futbolda 6-0 farkın olduğu müsabakalarda hokeyi sonuçları şöyle oldu;

“Hokeyi Müsabakası

Mayıs'ın dördüncü cumartesi günü akşamı Beyoğlu İsketing Palas'ında Galatasaray Kulübü İle İsketing Hokey Kulübü arasında mühim bir hokeyi müsabakası icra edilmiş ve bir gole karşı on bir gol ile rakibine galebe çalan Galatasaray'a bu oyunun akabinde bir kupa ihda olunmuştur⁶⁹⁷...”

Yine 4 Mayıs 1913 Cumartesi yapılan bir hokeyi haberi var Tasvir-i Efkâr'da. Taraflardan biri yine Galatasaray'dır ancak 7-2 yenilmiştir⁶⁹⁸.

Hokeyi, çok yeni bir spordur ve mezkûr dönemde de Türk Kulüpleri arasında sadece Galatasaray tarafından oynanmaktadır. Spor eleştirmenleri bunun sebebinin futbola ağırlık verilmesinden kaynaklandığını düşünüyor⁶⁹⁹.

Biz yazılı basında 1913 itibariyle haberlere ulaşabiliyoruz ancak İdman, 1911'den itibaren Galatasaray'ın yaptığı hokeyi müsabakalarının listesini yayınlar.

6 teşrinievvel 1329 Cumartesi (TTK'da 6 teşrinievvel 1329 Pazar gününe denk gelir) akşamı Galatasaray ile Skating Hokey Kulübü arasında hokeyi müsabakası yapılır. Galatasaray 4 gole karşı 6 dol ile galip gelmiştir⁷⁰⁰.

İstanbul Gazetesi Aralık başında Hokeyi haberleri verirken bir tahmin öne sürer ve sezon şampiyonu olarak Skating Club'ın olacağını ileri sürer. İdman buna eleştiri yapar;

⁶⁹⁷ İdman, 1 Haziran 1329/ 14 Haziran 1913 Cumartesi, S.2, s.35.

⁶⁹⁸ Tasfir-i Efkâr, 5 Mayıs 1329/ 5 Mayıs 1913, s.4.

⁶⁹⁹ Tasfir-i Efkâr, 29 Nisan 1329/ 12 Mayıs 1913 Pazartesi, s.5.

⁷⁰⁰ İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 29 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.138.

“Bu sene ‘Skating Palas’ta hokey müsabakalarına ibtidar edilmezden evvel İstanbul Gazetesi bazı tahminatta bulunuyordu. Fakat mecmuamız bu kadar uzun tahminata girişmeyi muvaffak görmediğinden tahminat yerine tahakkuk etmiş neticeleri yazmayı daha münasip gördü⁷⁰¹.”

Haftanın müsabakalarına geçecek olursak, 26 Kasım 1913 Cumartesi gecesı Skating Club sahasında yapılan ilk müsabaka, şampiyon olacağı tahmin edilen Skating Club ve Galatasaray arasında yapılır. “*Hararetli bir boğuşma*” sonucunda Galatasaray galip gelir.

İkinci müsabakada Skating Club ve Amerikalılar arasında yapıldı. Bu müsabakada Skating Club galip gelir.

Üçüncü müsabakaya sıra gelince bu defa da Amerikalılar Galatasaray karşısına çıkar. Bu müsabakayı kazanana yılın şampiyonu unvanı alacaktır.

“... Cumartesi günü akşamı iki muhasım taraf beyaz elbiseleriyle ortaya çıktıkları zaman adeta birbiri üzerine yıkılmış, büyük yekpare bir kitle hali almış gibi olan temaşakaranı müthiş bir heyecan istila eylediği aşikâr olarak görüliüyordu. Seyirciler de kati bir tarafgirlik vardı. Nısfı Galatasaray’ı nısf diğeri de Amerikalıları iltizam ediyordu. Hakem düdüğü çaldı seyirciler artık kabına sığmaz oldu. Herkes bağılıyor, iltizam ettiği tarafı teşvike çalışıyordu.

...

Hülasa kimsenin içi içine sığmıyordu. İşte bu hay huy içinde topun kalede bulunan saça tesadümünden hâsıl olan müthiş bir trake Galatasaray’ın ilk golünü ilan ediyordu. Oyun birçok devam etti, Amerikalılar bir gol yaptı. Sırasıyla bir onlar bir diğeri goller yapıp nihayetinde Amerikalılar dört gole karşı beş gol ile ihraz-ı galibiyet eylediler. Bu müsabakada Amerikalıların kalecisi bir maharet göstermiş ve kurtulmaz “şutlar” çevirmiştir. Buna mukabil Galatasaray’ın kalecisi Mıgır Efendi iki golü sırf kendi hatası olarak kaçırmıştır.”

Bundan sonra 4. Müsabaka olarak tekrar Skating Club ve Galatasaray arasında icra edilir. Gerekçeyi de şöyle verirler;

“... Galatasaray’ı yenmiş olan Amerikalılara galebe çalan Skating Kulübü bu vesile ile yenildiği Galatasaray’a karşı faikiyet ilan etmekte haklı ve bunu faalen teyit için yeni oyun yapmaya amade idi⁷⁰²...”

⁷⁰¹ *İdman*, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, S.11, s.163.

⁷⁰² *İdman*, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, S.11, s.164.

Bu müsabakada Galatasaray 7-0'lık bir seri ile galip gelmiştir. 4. müsabakanın sonucu 5. müsabakanın sebebi olur. Galatasaray'ın yendiği takıma yenilmiş olan Amerikalıların şampiyon addedilmesi yanlış görülmüştür. Bu nedenle Amerikalılar ile Galatasaray arasında bir müsabaka daha istenir. Galatasaray'ın kalesine Ahmed Robenson Bey geçer. Muhacim mevkii de değişir. Diğerlerinden daha sert geçer bu müsabaka.

“... Haydar Bey soğukkanlılığıyla müdafaa'nın vazifesini tamamiyle ifa ediyor ve “haf bek” Rıza Bey yıldırım süratiyle her tarafa yettiyordu. “Prens” sonradan geldiği vakit Galatasaraylıların yüzü güldü ve muhacim Neşet Beyle aralarındaki imtizaç (uyum) tam ikiye karşı Galatasaraylıların beş gol ile galibiyetini intaç ettirdi. Bunda hep bir ağızdan yükselen şedit, keskin ve kısa üç “yaşa” sadası Galatasaraylıların hokey için kati galibiyetlerini ilan ediyordu.”

Haberin başında gecenin şampiyonunun 1913 yılı İstanbul Şampiyonu olacağı ilan edildiği için 5-2 Galatasaray'ın galip gelmesi ile İstanbul Şampiyonu olduğunu söyleyebiliriz.

Bu gece için ayrı bir eleştiri de var. Skating Palas yöneticilerinden biri Hokey müsabakaları olunca en az Elli Lira zarar olduğunu belirtmiş ve bu duyuruya İdman muharriri eleştiri yazmıştır. Gün içinde tek tük müşterisi varken hokey müsabakası sayesinde hınca hınç dolduğunu belirtir⁷⁰³.

6 Aralık Cumartesi akşamı Skating Club'da Anadolu Hisarı İdman Yurdu bir eğlence düzenledi. Burada sadece hokey, halat ve paten yarışları yapıldı. Hokey müsabakası Amerikalılar ve Türkler arasında yapılmıştır. Galatasaray kulübü üç gol ile galip ayrılmıştır⁷⁰⁴.

1914 Senesinin ilk Hokey müsabakası 8 Ocak Perşembe Skating Ring'de düzenlenir. Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü Menfaatine düzenlenen gecede Maarif Nazırı ve Terbiye-i Bedeniye Müfettiş-i Umumisi Selim Sırrı Beyler de katılmıştır. İdman muhabiri bir tebrikle başlar. Müsabakalara zarafet yarışı ile başlanır. Sürat koşularından sonra kılıç mübarezesi kazananı da belli olunca nihayetle hokey müsabakalarına geçilir. Karma bir takımla Galatasaray karşılaşır. Bu zamana kadar genelde hep Galatasaray galip gelir ancak

⁷⁰³ *İdman*, 21 Teşrinisani 1329/ 4 Aralık 1913 Perşembe, S.11, s.165.

⁷⁰⁴ *Tasfir-i Efkar*, 24 Teşrinisani 1329/ 7 Aralık 1913 Pazar, s.4; *İdman*, 28 Teşrinisani 1329/ 11 Aralık 1913 Perşembe, S.12, s.184.

bu karşılaşmalarda uzmanlar tereddütdedir. “Çünkü Galatasaray’ın en mükemmel iki oyuncusu olan Neşet ve Hasnun Beyler mazeretlerine mebni gelememişlerdi⁷⁰⁵...”

Neşet Bey’in yerine oynayan Ahmed Cevad Bey, ilk hokey maçı olmasına rağmen Neşet Bey’i aratmamış ve 3-2 galip gelmiştir. Müsamere boks ile devam eder.

6 Mart 1914’te Galatasaray Kulübü Skating Club’da bir müsamere düzenler. Müsamerede halat, paten ve hokey müsabakalarının yanında keşşaf geçidi de vardı. Şeref konuğu da Maarif Nazırı Şükrü Bey’di. Paten yarışından sonra keşşafın geçişi yapıldı ve halat müsabakasının akabinde hokeye geçildi. Galatasaray Hokey takımının karşısına Skating Hokey takımı çıktı. Galatasaray’ın idmansızlığı oyunlarından belli olsa da nihayette kazanmışlardır⁷⁰⁶.

1914 senesi, Cihan Harbi’nin başladığı sene olmasına rağmen sporun en canlı olduğu senedir de aynı zamanda. Dikkat çekici bir şekilde hem maç sayılarında hem de çeşitlilikte bir artış vardır. Hokeyde de bir yenilik olur. İlk kez çayır hokeyi yapılır. İkincil kaynakların hepsi Türkiye’de ilk hokey müsabakası olarak verir bu haberi. Belki de gazetede ki haberin başlığından dolayıdır. Ancak yukarıda da haberlerini verdiğimiz gibi 1913’ten beri haberlerine rastladığımız gibi 1911’den itibaren de Galatasaray’ın hokey müsabakaları yaptıkları bellidir.

“İlk Hokey Müsabakası

...

Bundan sonra şimdiye kadar ilk defa olarak iki Türk takımı arasında bir hokey müsabakası icrâ edildi. Memleketimizde ilk defa olarak futbol oynayan Galatasaray olduğu gibi hokeyde fazl-ı takdimi yine Galatasaray ihrâz etmiştir. İskeyting'deki hokey müsabakalarını tevessü ederek (genişleterek) toprak üzerinde birkaç aydır hokey oynamaya başlamış olan Galatasaraylıların karşılıklarına dün hakikaten pek gayret ve faaliyetle çalışan ve terakki eden Anadolu Hisarı İdman Yurdları'nın hokey takımı çıkmıştı.

...

⁷⁰⁵ *İdman*, 4 Kânunusani 1329/ 17 Ocak 1913 Cumartesi, S.17, s.267.

⁷⁰⁶ *İdman*, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.367-368.

*Havanın son derecedeki sıcaklığı mani olmasaydı müsabaka şüphesiz daha hararetli ve mükemmel olacaktı. Neticede sıfır sayıya karşı üç sayı ile Galatasaray takımı galebe etti*⁷⁰⁷.”

Haberden öğrendiğimize göre bu müsabaka ilk çayır hokeyi olduğu gibi iki tarafın da Türk olması bakımından da ilktir. ilk kez hokey oynayan Anadolu Hisarı İdman Yurdu ilk maçında 3-0 yenilmiştir.

1915, 30 Nisan Cuma, Fenerbahçe – Yavuz Zırhlısı ile müsabaka yapar ve bu müsabaka idman müsamesesi havasında yapılır. Katılım da çok yüksektir⁷⁰⁸.

Bol seyircili bu ortamda İstanbul Hokey Birliği'nin 2. Hafta maçları da icra edilir. Sezonun en güçlü iki takımı Galatasaray ve Anadolu Hisarı İdman Yurdu takımlarının çekişmeli müsabakalarında 6 sayı ile Galatasaray galip gelmiştir. Anadolu Hisarı İdman Yurdu ise 2 sayı yapabilmiştir.

Sezonun 4. Hokey karşılaşması 14 Mayıs Cuma günü Anadolu Hisarındaki Spor alanı olan Er Meydanı'nda Fenerbahçe ile Anadolu Hisarı İdman Yurdu arasında icra edilir. Normalde futbol için kullanıldığından, bu müsabaka için özel olarak hokey için tekrar düzenlenmiş ve çizgileri ona göre düzenli bir şekilde çizilmiştir. Bu sayede nizami şekilde hazır bulunmaktadır. Bu arada halk bu sahayı, ulaşımının rahatlığından dolayı daha çok tercih etmektedir.

Maçın hakemi Anadolu Hisarı İdman Yurdu azasından Tayib Servet Bey olur. İdman Yurdu üstün oyununa rağmen yenik ayrılmıştır sahadan. Skor 1-0.

Kadıköy İttihad Spor Kulübü sahasında da Galatasaray, Altun Ordu ile karşılaşır. 8-0 gibi büyük bir farkla Galatasaray kazanır⁷⁰⁹.

14 Mayıs Cuma günü Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü menfaatine bir idman müsamesesi daha düzenlenir⁷¹⁰. Müsamereye Galatasaray ve Altun Ordu'nun hoke müsabakası ile başlanır. Skorda rakamlar nedir bilemiyoruz ama İkdan, Galatasaray'ın galibiyetiyle sonuçlandığını bildirir⁷¹¹. Müsamere Futbol ile devam eder.

⁷⁰⁷ *Tasvir-i Efkar*, 17 Mayıs 1331/ 30 Mayıs 1914 Pazar, s.4.

⁷⁰⁸ *İkdan*, 17 Nisan 1331/ 1 Mayıs 1915 Cumartesi, s.3.

⁷⁰⁹ *Donanma*, 7 Mayıs 1331/ 20 Mayıs 1915 Perşembe, ilave idman sütunları.

⁷¹⁰ *İkdan*, 28 Nisan 1331/ 11 Mayıs 1915 Salı, s.3.

⁷¹¹ *İkdan*, 2 Mayıs 1331/ 15 Mayıs 1915 Salı, s.2.

Türkiye Hokey Federasyonu yayınladığı tarihçesinde 1915'te bir HokeyBirliği kurulmuş ve ilk maçı 24.04.1915 tarihinde Union Clup sahasında Fenerbahçe-Altınordu arasında yapılmış, Fenerbahçe 6-0 kazanmıştır. 1915 İstanbul hokey ligi Şampiyonu olan Fenerbahçe'nin lig içi maç sonuçları şöyledir;

“Fenerbahçe 3-1 üstünlük sağlamış ve İdman Yurdunu 1-0, 6-2 yenmiştir. Galatasaray'la yaptığı ilk maçta 2-2 berabere kalan daha sonra 1-0 yenen Fenerbahçe, Beşiktaş'ı da iki kez yenmiştir. Altınordu ile yaptığı maçı 6-0 kazanan, Bakırköy ve Gürbüzler takımına 3-2 yenilmiştir⁷¹².”

Bu senenin içinde Fenerbahçe Kulübünde de çayır hokeyi hız kazanmıştır. Elkatipzade Mustafa Beyin girişimi çoğunluğu futbolculardan oluşan 2 takım kurarak çalışmalara başlamıştır. 1915 yılında Hilal-i Ahmer Spor Bayramında Fenerbahçe'ye karşı Galatasaray-Altınordu karması çıkarılmış ancak maçın başında Fenerbahçe'nin attığı ilk golden sonra sahadan çekilmiştir⁷¹³.

Genellikle at yarışları organizasyonlarında gördüğümüz Müdafaa-i Milliye Cemiyeti 1916 yılın yaz mevsiminde bir hokey müsabakası düzenler. Haberin ayrıntılarına bakalım;

“İdman Müsabakaları Tertibi

Memleketimizde idmancılığın terakki ve tasminine çalışmakta olan Müdafaa-i Milliye Cemiyetinin himayesinde olarak İstanbul'un güzide kulüplerinin iştirakiyle 332 senesi yaz mevsimi için bir hokey birliği teşkil edilmiş ve muntazam müsabakalar icrası tayin edilmiştir.

Tertip olunan nizamname mucibince müsabakalar pek muntazam olacak ve neşrolunan liste mucibince Kadıköy, Hisar, Nişantaşı oyun mahallerinde her Cuma günleri hokey müsabakaları icra kılınacaktır.

Bu Cuma günü ilk müsabaka Kadıköy'ünde Fenerbahçe ile Gürbüzler ve Altun Ordu ile Nişantaşı Kulüpleri arasındadır⁷¹⁴.”

Mسابakaların sonuçlarına ulaşamadık ama bu senenin şampiyonunun Altun Ordu olduğunu biliyoruz⁷¹⁵. Bu sezon içinde 4 galibiyet ve 1 beraberliği vardır. Futbol

⁷¹² <https://www.turkhokey.gov.tr/>

⁷¹³ Cem Atabeyoğlu, 1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi, Fotospor Yayınları, 1991 İstanbul, s.76.

⁷¹⁴ *İkdam*, 12 Mayıs 1332/ 25 Mayıs 1916 Perşembe, s.2.

bölümünde ayrıntılarıyla verdiğimiz gibi bu dönemde Altun Ordu İttihad ve Terakki'nin maddi ve manevi gücünü arkasına aldığı için ülkenin en iyi oyuncularını kolaylıkla kadrosuna katabilmiştir. Bu sayede 1917 ve 1918 senelerinin de şampiyonu olmuştur.

1917'de ikincilik Fenerbahçe'nin, üçüncülük de Galatasaray'ın olmuştur. Savaş ortamından dolayı bu sezon tekdevreli olarak oynanmıştır. 1918'de de sıramalama yine aynı olmuştur.

1919 Şampiyonası sekiz kulüp arasında geçmiştir. Fenerbahçe lig öncesinde Yıldırım, Fatih ve Yavuz adlı 3 hokey takımı kurar ve aralarında maç yaptırmıştır⁷¹⁶. Nitekim alt yapıya önem vermesinin meyseyini yiyerek 16 puanla ligin şampiyonu olur. Altun Ordu 14 puanla ikinci, Gürbüzler 13 puanla üçüncü, Anadolu Hisarı İdman Yurdu ve Galatasaray 12'şer puanla dördüncülüğü paylaşmıştır. Vefa ve Beşiktaş da 7'şer puanla son sırayı almışlardır⁷¹⁷.

1920 Şampiyonası 10 kulüp arasında düzenlenmiştir. Sahanın günlerini ve saatlerini belirlemede çıkan anlaşmazlıklar sebebiyle lig başlamasının 3. haftasında Fenerbahçe, Anadolu Hisarı İdman Yurdu, Gençlerbirliği ve Bakırköy ligden çekilmişler, Galatasaray, ilk kez hokey lig şampiyonu olmuştur. Nişantaşı ikinci, Altun Ordu üçüncü, Vefa dördüncü, Gürbüzler beşinci, Türkücü altıncı, Süleymaniye de yedinci olmuştur.

Bu listede Beşiktaş yoktur. Lige katılmamış olabileceğini düşündük ancak Vakit'in haberinde şöyle bir bilgi vardır;

“Hokey Maçları

Futbol maçlarının hitam bulmasının üzerine Kadıköy İttihad Spor Kulübü'nün Hokey maçları başladı. Evvelki gün ilk defa oynanan hokeyde Türk Gücü ile İdman Yurdu, Süleymaniye ile Gençler Birliği, Nişantaşı Vefa takımları birbirleriyle çarpıştılar. Birincisinde sıfıra karşı iki Güçlüler, üçüncüsünde sıfıra karşı iki sayı ile Beşiktaşlılar galip geldiler.

İkinci müsabaka cereyan ederken hakemin verdiği bir karara itiraz eden gençler Birliği takımı sahayı terk eyledi. Ve bu suretle oyun neticesiz kaldı. Gençler

⁷¹⁵ Atabeyoğlu, aga, s.70.

⁷¹⁶ <https://www.turkhokey.gov.tr/>

⁷¹⁷ Atabeyoğlu, aga, s.76.

Birliği oyuna devam eyleyerek itirazını oyundan sonra yapmış olsaydı daha muvaffak bir harekette bulunmuş olacaktı⁷¹⁸.”

Haberde Nişantaşı ve Beşiktaş'ın aynı takım için kullanılmıştır. Demek oluyorki 1920 Hokey liginde güç birliği yapmışlardır.

1921 Şampiyonasına 7 kulüp arasında başlanmıştır. 15 Mayıs 1921 Pazar günü, Cuma Liginin son müsabakası yapılır ve Fenerbahçe 1920-1921 Futbol sezonunun şampiyonu olur. Bu da artık hokey liginin başlaması anlamına gelmektedir. İlk müsabakalar Altun Ordu – Vefa, Fenerbahçe – Makriköy arasında yapılacağı ilan ediliyor⁷¹⁹.

22 Mayıs Pazar günü yapılan bu maçlarda sonuç “Altun Ordu 3-1 Vefa”. Vefa maçın başından itibaren zayıf kalmıştır. İlk maç olması sebebiyle iki taraf da dikkate değer bir maç ortaya koyamamıştır⁷²⁰. Geçen haftaki nüshasında Fenerbahçe – Makriköy müsabakası da ilan edilse de maç sonucu verilmemiştir.

27 Mayıs 1921 Cuma Hilal-i Ahmet Cemiyeti Şehzade Ömer Faruk ve Ali Vasıb Efendilerin huzurunda İdman Müsamerelei düzenlerler. İkdam ve Vakit gazeteleri Hilal-i Ahmer müsameresinin sonuçlarını verir. Atletizm müsabakalarından sonra halat çekme ve hokey müsabakaları yapılır. Hokeyde Nişantaşı ve Süleymaniye Kulüpleri karşılaşır. Nişantaşı bu karşılaşmada 2-0 ile galip gelir⁷²¹. Vakit Gazetesi ayrıca Galatasaray ve Türk Gücü Kulüplerinin de hokey maçı yaptığını yazar. Zaman kalmamasından dolayı maç yarıda kesilir. Müsabaka hitamında Türk Gücü 1-0 öndedir⁷²². Hokey maçına müteakip futbol maçı ile müsamere biter.

Bu müsabakalardan sonra Galatasaray futbol takımının uzun Avrupa turnesi – ki tüm hokey oyuncularını futbol kadrosundan oluşturmaktadır – ve maçlara tam kadro çıkarmakta zorlanan Süleymaniye'nin hokey liginden çekilmesi sonucu lig yarıda kalmıştır.

1922 ve 1923 yıllarında Hokey Ligi düzenlenmemiştir.

⁷¹⁸ Vakit, 27 Haziran 1336/ 27 Haziran 1920 Pazar, s.2.

⁷¹⁹ İkdam, 16 Mayıs 1337/ 16 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

⁷²⁰ İkdam, 23 Mayıs 1337/ 23 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

⁷²¹ İkdam, 29 Mayıs 1337/ 29 Mayıs 1921 Pazar, s.3.

⁷²² Vakit, 30 Mayıs 1337/ 30 Mayıs 1921 Pazartesi, s.3.

9. BÖLÜM

MUHTELİF

MÜSABAKALAR

Çalışmamızın 9. Bölümünde muhtelif müsabakalar başlığı altında profesyonel olmayan yarışları topladık. Bazı sporlar – paten, halat gibi – profesyoneldir ancak çok yaygın yapılmadığı için bu başlıkta verdik.

Çok daha eskiden başladığı muhtemel olan muhtelif müsabakalar maalesef 1910 senesinden evvel basında kendine yer bulamamıştır. Yayın hayatına 11 Ekim 1910 Salı günü başlayan Futbol Gazetesi’nde atletizm haberlerinin yanında atış müsabakaları da verilmiştir. Üçüncü haber olarak verilen “Av Müsabakası” haberinde üç kişinin katıldığı av müsabakası (atış müsabakası)’nın galibi Mösyö Alberto olmuştur⁷²³.

14 Nisan 1911, sezon spor olayı olur ve Macar misafirler Galatasaray’ın ev sahipliğinde bir spor bayramı havasıyla ağırlanırken bir de av müsabakası yapılır. Bu müsabakada Yusuf Bey isimli bir müsabık birinci olur. Bu şenlikte bir de genç kızlar arasında koşarak yumurta taşıma yarışı yapılmıştır. Bu yarışta Besime Hanım birinci, Huriye Hanım ikinci olmuştur. Şenliklerde daha önce rastlamadığımız bir müsabaka da yapılmış ve Tanin şöyle aktarmıştır;

“Torba içinden geçmek üzere tertip edilen müsabakalarda İstanbul Sultanisi Kulübünden sırasıyla Emin ve Celaleddin Efendiler kazanmıştır⁷²⁴.”

16 Nisan Pazar günü güne motosiklet yarışlarıyla başlanmış ve tahta bacak yarışlarıyla devam edilmiştir. Saint Joseph Mektebi’nden Lamberino birinci, Aleko Efendi ikinciliği kazanmıştır.

Genç kızların iğne müsabakasında Matmazel Vidoviç birinci, Matmazel Galavani ikinci olmuştur.

Ayrıca yine daha önce rastlamadığımız bum üzerinde bum bum oyunu oynanmış ve galibi İstanbul Sultanisi Kulübü birinci olmuştur.

Mesudiye Zırhlısı tayfası ile İngiliz Maiyet Vapuru (Imogene) efradı arasında halat çekme yarışı yapılmıştır. Kazanan Türk ekip olur. Spor bayramının son gününde kazananlara ödülleri verildi. Ödülleri Tanin şöyle tarif etmiştir;

Yapılan bu şenlikte kazananlara verilen mükâfatlar şöyle tarif edilmiştir.

“Mükâfatların nevi ve cinsi:

⁷²³ *Futbol*, 28 Eylül 1326/ 11 Ekim 1910 Salı, S.1, s.3.

⁷²⁴ *Tanin*, 5 Nisan 1327/ 18 Nisan 1911 Salı, s.3.

Dışı gümüş, içerisi altın kupalar, altın ve gümüş madalyalar, dikiş kutuları, kolonyalar, para çantaları, şekerlemeler, yazı takımı, yol çıkışı, elektrik feneri, baston üzerinde karagöz, cezvedan⁷²⁵.”

Bu müsabakalardan sonra Macar misafirler Romanya Vapuru ile memleketlerine dönüş yapmışlardır.

1912 senesi Rumi 4 Mayıs 1328 Cuma Donanma-i Osmani Muavenet-i Milliye Cemiyeti tarafından hasılatı Donanmaya ait olacak şekilde bir at yarışı tertip edilmiştir. Miladi Takvimde 17 Mayıs 1912 Cuma gününe denk gelen yarışlar, Sultan Ahmed Meydanı’nda yapılmıştır. Saat 6’da başlayan yarışlardan önce de bir müzayede yapılmıştır.

İkinci koşuda tulumbacılar yarışı yapılmıştır. Dördüncü daireliler birinci, Mengeneliler ikinci gelir ancak kıyafet ve takım itibarıyla şehremaneti birinci, Kadırga ikinci gelmiştir. Şehremini Tulumbacılarının kıyafeti hakikaten dikkati çeken bir şıklıktadır. *“Kırmızı mintan, beyaz dizlik, başlarında kefyeye etmişboyunlarında çapraz vari ipten örme merdiven taklidi, ellerinde tahtadan yapılmış itfaiye baltaları vardı. Tulumbaları da pek ziyade süslü idi.”* Bu yarışta ödül kazanan Dördüncü Daire, Mengeneliler ve Şehremini ekipleri ödülleri tamamını, Kadırga ekibi de yarısını Donanma’ya vermişlerdir.

Bu yarıştan sonra yaya koşusu ve velosipidyarışları yapılmış, akabinde çuval yarışı geçilmiştir. *“Yarışçılar bellerine kadar çuval içinde oldukları halde seke seke bir yarış icra etmişler, bu herkesin nazar-ı takdiriyei celb etmiştir⁷²⁶.”* Çuval yarışında Hasan isimli biri birinci olmuştur. Yarışta ikinci ve üçüncü gelen yarışçılara da ödül verilmiştir.

Osmanlı Jimnastik Kulübü 11 Mayıs Cuma (24 Mayıs 1912) Akaretlerdeki kulüp binasında öğleden sonra 2 buçukta müsamere düzenleyeceğini ilan eder⁷²⁷. Bu tür duyurular genelde reklam amaçlı olduğu için genelde sonuçlara yer verilmemektedir. Bu duyuruda bahsi geçen müsabakalara da hiçbir yevmi gazete yer vermemiştir.

4 Mayıs 1913 Pazar günü halat müsabakası yapılmıştır. Müsabakaların yapılacağı duyurusunda, yapılacak tüm branşlarda Türkiye Şampiyonları’nın seçileceği belirtilmiştir. Ancak dönemin spor otoriteleri bunun mümkün olmayacağını belirtir. Biz önce sonuçları sonra da neden otoritelerin böyle düşündüğünü aktaralım. Yapılan ilk müsabakada

⁷²⁵ Tanin, 5 Nisan 1327/ 18 Nisan 1911 Salı, s.3.

⁷²⁶ Tanin, 5 Mayıs 1328/ 18 Mayıs 1912 Pazar, s.3.

⁷²⁷ Tanin, 6 Mayıs 1328/ 19 Mayıs 1912 Pazar, s.5.

Galatasaray ve İstanbul Sultanisi çekişmiş 2-1 Galatasaray galip gelmiştir. İkinci çekişmede de Vefa ve Saint Benoit karşılaşmış yine 2-1 skor ile Saint Benoit kazanmıştır. Finalde Galatasaray 3 sayıyı da almıştır⁷²⁸. Şimdi neden bu şampiyonların Türkiye Şampiyonu seçilemeyeceklerine gelelim. Ahmed Robenson Bey İdman'a yazdığı mektupta şöyle açıklar;

“Birinci sebep – Türkiye Memalik-i Osmaniye demek olduğundan bütün vilayata spor imtihanlarının yapılacağını evvelce bildirmek lazım gelirdi.

İkinci sebep – “Beyoğlu Sporting Kulübü” bir kulüptür, ahyaren tesis edilen “Memalik-i Osmaniye Spor İttihadı Cemiyeti” değildir.

Üçüncü sebep – yapılan müsabakaların başlayacağı saatler yarışçılara vaktinde bildirilmediğinden bunlar arasında intizamdan eser olmaması, bundan maada çayırın intizamını temin için muhtelif noktalara koydukları âdemler hep mevkilerini terk ettiklerinden müsabaka meydanına ahalinin dolmuş ve hatta müsabakalara müdahale bile etmiş bulunmasıdır.

Dördüncü sebep – herkesçe tanınmayan ve ne dereceye kadar sahib-i salahiyet oldukları da malum bulunmayan bazı hakemler aşikâr surette taraftarlık etmeleridir.

Bu gibi şartlar ve intizamsızlıklar dâhilinde yapılmış olan müsabakaların verdiği neticelere Türkiye Şampiyonluğu demek biraz değil, tamamiyle gülünç olur, binaenaleyh bizde Ahmed Robenson Bey'in mektubundan lazım gelen nKaTy yukarıya derc etmekle sportmenlerin salahiyettar zevatı tanımlarını ayrıca beyana lüzum görüyoruz⁷²⁹. ”

4 Mayıs 1913'te Beyoğlu Sporting Kulüp menfaatine bir spor bayramı yapıldı. Futbolda 6-0 farkın olduğu müsabakalarda muhtelif müsabakaların sonuçları şöyledir;

“ 4 Mayıs Cumartesi akşamı icra edilen müsabakaların neticeleri:

1 – Tekerlekli kızak ile (beş devre) 350 metroluk sürat yarışı: birinci Kelekyan Efendi. Bir dakika Sekiz saniye 3/5 'de,

2 – Tekerlekli kızak ile (otuz devre) 2100 metroluk tahammül yarışı: birinci Kelekyan Efendi. Altı dakika on bir saniye 3/5 'te .

⁷²⁸ İdman, 15 Mayıs 1329/ 28 Mayıs 1913 Çarşamba, S.1 s.15; Tasfir-i Efkâr, 21 Nisan 1329/ 5 Mayıs 1913 Pazartesi, s.3-4.

⁷²⁹ İdman, 15 Mayıs 1329/ 28 Mayıs 1913 Çarşamba, S.1 s.15.

3 – Zerafet Yarışı: İştirak edecek iktidarı kimse gösterememiştir.

4 – Yumurta yarışı: Mekteb-i Sultani talebesinden Ahmed Efendi 33 saniyede birinci.

5 – Patates yarışı: 3 dakika 38 saniyede Galatasaray Hokey Kulübü azasından Adil Bey birinci.

6 – Hokey müsabakasında İngilizlere karşı sefere mukabil on adet gol ile birinci Galatasaraylılar gelmişlerdir. Bunlar hakkında tafsilat gelecek nüshamızdadır⁷³⁰.”

11 Mayıs 1913 Pazar günü İstanbul Futbol Şampiyonu, bir idman bayramı organizasyonunda belirlenir. bu organizasyonlarda her branşta müsabaka yapılır. Bunlardan bir de Amerikalılar tarafından yapılan beyzboldur. Muhabir, bu sporu o kadar gereksiz görür ki ne sporcular ne de skor hakkında bilgi vermez.

“...Amerikalıların “beyzbol” dedikleri oyun Mümarese-i Bedeniye için nafia bir talim, göz keskinliği için mükemmel bir saik. Fakat bu oyun arkadaşlar arasında ve hususi surette icra edilir. Yoksa böyle keşrû'l-mikdar (az sayıda) seyirciler karşısında ve müsabaka meydanlarında can sıkar⁷³¹.”

19 Temmuz (1 Ağustos 1913) Cuma günü Anadolu Hisarı İdman Yurdu Spor Müsameresi düzenler. Müsamereler hafif bahar yağmurları eşliğinde yapılmıştır. Atletizm ile başlayan müsabakalarda kadın koşuları tamamlandıktan sonra 5. yarış olarak halat yarışı yapılmıştır;

“... Dördüncü numrunun komik yarışı da bittikten sonra heyecanlı ip çekme müsabakasına ibtidar edildi. İtfaiyenin idmansız olduğu halde şayan-ı hayret mukavemeti, bahriyelilerin pek kuvve-i bilekleri müsabakayı heyecanlı safhalarla uzattı. Nihayet üç metre dâhilinde iki dakika dört saniyede Bahriyelilerin galebesiyle nihayet buldu...”

Halat müsabakasından sonra değişik bir yarış daha yapılmıştır. İdman'dan müsabakanın ayrıntılarını okuyalım;

⁷³⁰ İdman, 15 Mayıs 1329/ 28 Mayıs 1913 Çarşamba, S.1, s.14-16.

⁷³¹ Tasfir-i Efkâr, 29 Nisan 1329/ 12 Mayıs 1913 Pazartesi, s.5.

“...

Bu Anadolu Hisarı İttihad Mektebi'nin kızları tarafından yapılacaktı. Mektebin tedrisat programında mühim bir mevki işgal eden dikişçiliğin iyi bir imtihanı olacaktı. Müsabakaya ibtidar edildiği zaman herkes müteahir bulunuyordu. Sonra bütün süratle koşan küçük mektepliler merkezdeki erkek arkadaşlarının yanlarına geldiler. Şimdi her çocuk kendi yakasının rengini arıyordu. Bu renkler büyük bir zarfın üzerinde erkek çocukların arkalarında saklı idi. Orada ani bir kargaşalık oldu, renkler karıştı, her çocuk arkadaşını aradı, buldu. Ve zarflar açıldı, küçük hanım kızlar zarflarda ayrı ayrı bulunan iki mendili çok süratle dikmek arkadaşıyla birinci gelecekti. Şimdi çayırın üzerine yer yer dizilmiş kızlar büyük bir gayret veriyorlardı, kimi ipliği iğneden geçiriyor, kimi arkadaşlarını süzerek, endişeyle çabuk dikmek istiyordu. Fasilalarla her hanım dikişini bitirdi ve arkadaşlarıyla koşarak müsabakaya devam etti.

Bu müsabaka valdeler için pek heyecanlı oldu. Orada hazır bulunan aileler tatlı, endişeli birkaç dakika geçirdiler. Ve medit alkışlar arasında Naile Hanım ile Kadıköy Numune Mektebi talebesinden küçük Edip Bey 40 saniyede birinci geldi. Mendil tetkik olunurken beyaz tire muntazam sıralarla al mendil de görülüyordu⁷³²...”

5 Eylül 1913 Cuma günü Bayramın 3. Günü münasebetiyle Dâhiliye Nazırı Talat Paşa himayesinde Donanma-i Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti'nin Kadıköy Şubesi'nin teşebbüsüyle Kadıköy Uzunçayır'da at yarışları yapılır. Oldukça kalabalık olan yarışlarda ik, yarış yapıldıktan sonra tulumba sandığı taşıma yarışı yapılmıştır⁷³³.

“... Haylaz gençliğin bir ananesi şeklinde bir spor hayatı yaşayan tulumba sandık yarışı programın üçüncü numrosunu teşkil ediyordu. Bu yarışın irili ufaklı ve ekseriyet-i azime ile demokrat olan meraklıları oldukça çoktu. Birinciliği Kadıköy Ermeni Kiliseliler 9 dakika 10 saniyede kazanmış ve Hamdi Reis'in Kadıköy dairesi sandığı ikinci gelmiştir⁷³⁴.”

27 Eylül 1913 Cuma günü Beykoz Deniz Yarışları yapılmıştır. 18 etaptan oluşan yarışların 18. etabında “ördek yarışı” yapılmıştır. Bu etap eğlence içindir ama yine de bir

⁷³² İdman, 1 Ağustos 1329/ 14 Ağustos 1913 Perşembe, S.5, s. 87.

⁷³³ İdman, 1 Eylül 1329/ 14 Eylül 1913 Pazar, S.6-7, s.107.

⁷³⁴ İdman, 1 Eylül 1329/ 14 Eylül 1913 Pazar, S.6-7, s.108.

kazanan seçilmiştir. 12 kişi iştirak etmiş. Beykozlu Ahmed Refik, Unkapanlı Mehmed, Beykozlu Abdullah, Paşabahçeli Tahsin birer ördek yakalayarak yarışı kazanmışlardır.

26 Ekim 1913 Pazar günü Maarif Nazırı Şükrü Bey'in de katılım sağladığı bir spor bayramı düzenlenir. Union Club'da Fenerbahçe ev sahipliğinde yapılan müsabakalara atletizm ile başlandı. İkinci müsabaka olarak da avcılık müsabakası yapılmıştır. 5 atışın 3'ünü isabet ettiren Mustafa Bey birinci oluyor⁷³⁵.

Senenin sonuna doğru 6 Aralık 1913 Cumartesi, Anadolu Hisarı İdman Yurdu bir müsamere daha düzenler. Müsamerede atletik yarışmalar da vardır. Zerafet ve riyasetin öne çıktığı gecede halat, hokey, paten müsabakaları yapılır. İlk müsabaka beş tur koşusudur. Koşulardan sonra saat üç buçukta beşe kadar mızıka ve orkestranın müzik dinletisi olur. Dinleti sonrası zarafet yarışı yapılır. Türk ve ecnebi birçok genç hatta kadınlar da katılmıştır. Yarışmayı Galatasaray Kulübü'nden Siret Bey kazanmıştır. İkinciliği de Katina isminde bir genç bayan kazanmıştır.

Amerikalılar'ın hokeyde sorunlar çıkarıp sahayı terk ettiği gecede halat müsabakası da yine Amerika ile yapılır. Ayrıntılar şöyle;

“Dün Akşamki Spor Eğlenceleri

...

Halat müsabakası ise pek muhic oldu. Türk ve Amerikalı gemiciler karşı karşıya geldiler, rakipler sıralandılar. Düdük çalındı. Her iki taraf halata asıldı. Üç dakika devam eden mdbd bir çekişmeden sonra Türk gemiciler rakiplerini sürüklediler. Ahalinin teşciakar sıhelerini takip eden alkış tufanı salonu çın çın çınlattı.

Biraz istirahatten sonra yerler mütekabilen tebdil olundu. Bu defa çekişme birincisi kadar devam etmemekle beraber yine helecanlı oldu. Her iki taraf bir müddet bocaladı. Nihayet Amerikan gençleri kazandı. Bade muvaffakiyetin hangi cihhete ait olduğunu anlamak için üçüncü çekişmeye başlandı. Evvelce bir itiraz vaka olmuştu. Amerikan gençleri çorap giymişlerdi. Her iki tarafın çorapsız bulunması mukaveleden olduğu için İngilizler de çoraplarını çıkarmaları teklif olundu. Onlar çıkarmadılar. Bizim gemicilerin de beden çorapları bulunmadığı için bu üçüncü çekişmede suhuletle denecek derecede yenildiler. Çünkü terleyen ayaklar

⁷³⁵ İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913, S.8-9, s.138.

lazım geldiği kadar sebat edemiyor ve kayıyordu. Amerika Bahriye Efradı'nın kaffesi (tamamı) de güçlü kuvvetli ve daha idmanlı bulunuyorlardı. Vakit gecikmişti. "cimkane" eğlenceleri hokeyden sonraya bırakıldı⁷³⁶...

Tasfir-i Efkâr'ın Türk Takımı olarak addettiği ekibe İdman sütunlarında Barbaros Hayrettin Zırhlısı efradı deniliyor⁷³⁷.

Dâhiliye Nazırı Talat beyin de konuk olduğu eğlencelerde paten yarışı da şöyle gelişmiştir;

"...Dün akşam üç buçukta umumi patinaj başladı. Her cinsten, her boydan patinaj vardı. Muhtelif adalarla ve orkestranın terennümatına tebaen yapılan bu umumi patinaj nazarlara ahenktar gibi geliyordu.

Beş buçukta bütün bu zerafet müsabakasını paten üzerinde yapılan sürat yarışları takip etti. Bu yarışlarda İsmet Bey, Kelekyan Efendi ve gemicilerden "Ekar" muvaffak oldular. Ve alkışlar arasında tevzi olunan madalyaları aldılar⁷³⁸...

8 Ocak 1914 Perşembe günü Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü bir müsamere düzenler. Maarif Nazırı Şükrü Bey ve Terbiye-i Bedeniye Müfettiş-i Umumisi Selim Sırrı Beyin de konuk olduğu müsabakalarda müsamerenin açılışında bir zerafet yarışı yapılır ve Galatasaraylı Küçük Siret Bey kazanır⁷³⁹.

Sürat koşucuları performansından sonra kılıç mübarezelerine geçilmiştir. İlk mübareze Ahmed Nuri Bey ile Mösyö Kastelli arasında icra edilmiştir. *"Ahmed Nuri Bey'in asabi hamleleri Mösyö Kastelli'nin mutedil ve ağır müdafaalarıyla neticesiz kalıyordu."*

Nihayette Mösyö Kastelli'nin kazandığı ilan edilmiştir.

İkinci kılıç karşılaşması Cemil Bey ile Mösyö Barbiyeri arasında olur. Bunda Mösyö Barbiyeri galip gelmiş, üçüncüde de iki galip karşılaşır. Mösyö Kastelli ve Mösyö Barbiyeri karşılaşmasında da Mösyö Barbiyeri galip gelir⁷⁴⁰.

⁷³⁶ Tasfir-i Efkâr, 24 Teşrinisani 1329/ 7 Aralık 1913 Pazar, s.4.

⁷³⁷ İdman, 28 Teşrinisani 1329/ 11 Aralık 1913 Perşembe, S.12, s.181.

⁷³⁸ Tasfir-i Efkâr, 24 Teşrinisani 1329/ 7 Aralık 1913 Pazar, s.4.

⁷³⁹ İdman, 4 Kânunusani 1329/ 17 Ocak 1913 Cumartesi, S.17, s.267.

⁷⁴⁰ İdman, 4 Kânunusani 1329/ 17 Ocak 1913 Cumartesi, S.17, s.267.

13 Mart 1914 Cuma, Cuma Birliği Ligi himayesinde İttihad Spor Kulübü'nde bir spor bayramı düzenlenir. Üsküdar Mutasarrıfı Faik Ali Bey ve Maarif Müdürü Şevket Bey'in de onurlandırdığı eğlencede geniş kapsamlı bisiklet müsabakaları da yapıldı. yapılan atletizm müsabakalarında alışık olmadığımız şekilde şişmanlar sürat koşusu da yapılmıştır. Sıra halat çekmeye gelince taraflar Vefa Sultanisi ve İstanbul Sultanisi oldu. Sultaniler mücadelesinde kazanan taraf İstanbul olur⁷⁴¹. İkinci halat müsabakası Davud Paşa Sultanisi ve Mercan Sultanisi arasında icra edilir. Bu çekişmenin galibi de Mercan ekibi olur.

14 Mart 1914 Cumartesi Gecesi Galatasaray Kulübü bir spor müsamesesi daha yapar. Müsamereye Maarif Nazırı Şükrü Bey de teşrif etmişlerdir. *“Çok müşaşa bir gece, Galatasaray birçok muvaffakiyetler temyiz eden bir gece oldu.”*⁷⁴²

Programa önce paten yarışı ile başlanmıştır;

*“... Programa saat 3'ten 4 buçuğa kadar umumi patinaj vardı. Galatasaray'ın pek küçük efendileri, diğer kulüplere mensup zevat ve İsketing her geceki mümtaz zevatı iştirak ettiler. Programın birinci numrosu bitti”*⁷⁴³...

Görüldüğü gibi haberde sonuçlar verilmemiştir. Hiçbir neşriyat da değinmemiştir. Sadece İdman kısaca değinmiştir;

Patenin ardından keşşafklar bir yürüyüş yapmışlardır. Üçüncü olarak da Amerika İskorpiyon (Scorpion) Maiyet Gemisi Efradı ile Galatasaray Halat Takımı ile bir halat müsabakası yapılacaktı. Ancak Scorpion Gemisinin İstanbul'dan ayrılmış olması sebebiyle sahaya O'nun yerine İmojen (Imogene) gemisi efradı çıktı. Bu aslında Türk tarafı için avantaj sayılır. Çünkü halat konusunda Amerika İngilizlerden çok daha kuvvetlidir. Nitekim Galatasaray kolaylıkla rakibini geçer.

*“... Bizce malum olan bir şey varsa o da Türklerin galip gelmesi idi. Galatasaraylılar galip geldiler, karşılarındakini pek kolay sürüklediler. Galatasaraylılar uzun uzun alkışlandılar. Kulübün halat için ayırdığı takım, bilhassa Kenan Bey'in mümtaz vücuduyla nazarlarda büyüüyordu”*⁷⁴⁴...

Müsamereye hokey ile devam edilmiştir.

⁷⁴¹ İdman, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.381.

⁷⁴² İdman, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914, S.24, s.366.

⁷⁴³ İdman, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.367.

⁷⁴⁴ İdman, 6 Mart 1330/ 19 Mart 1914 Perşembe, S.24, s.367-368.

10 Nisan 1914 Cuma günü Altun Ordu Spor Kulübü menfaatine yapılan spor bayramında yumurta yarışı gibi halat da organize edilmiş ancak havanın aşırı yağmurlu olması sebebiyle yarışmalar iptal edilmiştir⁷⁴⁵.

1 Mayıs 1914 Cuma günü İstanbul Jimnastik Kulübü bir idman müsamesesi düzenler. Müsamerede bazı sıkıntılar vardır. En önemlisi seyirci yoktur. Seyircinin artması amacıyla 1,5 saat geç başlatılsa da maalesef pek bir artış olmamıştır. Bu müsamereler o dönemde kulüplerin maddi kazanç sağlamasını da amaçladığı için kulüp için üzüntü verici olmuştur. Ancak sezon içi yapılan müsamerelere oranla büyük oranda sporcu artışı vardır. Mesela koşu ve sıklet atma yarışlarında çoğu oyuncu ilk kez sahalarda görülmektedir⁷⁴⁶.

Ağırlığın atletizme verildiği müsabakalarda bir de hakemlerin tarafsız kalamama durumları bazı olumsuzluklar yaratmıştır. Ayrıca bir buçuk saatlik gecikme neticesinde 4000 m koşusuna zaman kalmamıştır ve müsamerede yapılması gereken halat müsabakası da İngilizlerin henüz gelememesi sebebiyle yapılamamıştır.

“... En sonra icra olup Altun Ordu'nun muvaffakiyetiyle neticelenen bayrak yarışını müteakip vaktin gecikmesinden dolayı hemen top oyununa ibtidar olunmuş ve halat çekmek, 4000 metre mukavemet gibi bazı müdabakalar İngiliz oyuncuların geç kalmaları mahzuruna binaen terk edilmek mecburiyeti hâsıl olmuştur.”

25 Nisan yani miladi 8 Mayıs 1914 Cuma günü Anadolu Kulübü bir spor bayramı yapar. Sezon içi müsamerelerden farklı olarak nu defa atletizm ve futbol da yapılmıştır. Türk İdman Ocağı ve Darülfünun futbol müsabakası yaparken, İstanbul Jimnastik Kulübü ve Anadolu Kulübü efradı halat müsabakasına başladı. Takımlar şöyle;

Anadolu: Atıf, Selahaddin, Yusuf, Sadullah, Halid, Rasim, Macid, İbrahim ve Şemsi Beyler;

İstanbul Jimnastik Kulübü: Hafız Kamil, Cafer, Mahmud, Hüseyin, Zeynel, Muhtar, Kazım, Osman, Emin Beyler.

Burada belirtilmesi gereken; İstanbul Jimnastik Kulübü'nde oyuncu eksikliğinin olmasıdır. Eksik olanların futbol müsabakasında olduğunu da ayrıca belirtelim. Çalışmamızın girişinde de belirtildiği gibi oyuncular branşlara değil kulüplere mensup

⁷⁴⁵ *İdman*, 6 Nisan 1330/ 19 Nisan 1914 Pazar, S.27, s.426.

⁷⁴⁶ *İdman*, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S.29, s.454.

sayıldıklarından yapılan müsabakada ihtiyaç görüldüğü şekilde oyuncular o müsabakaya transfer edilebiliyordu. Müsabakanın ayrıntıları yine İdman'da;

“... bu müsabakada tarafeynin sıkletleri hakkında bir şey denilemezse de tertibat yekdiğerinin aksi idi. İstanbul Jimnastik Kulübü hafif cüsseli efradını ileriye, Anadolu ise ağır cüsselileri ileriye koymuştu. Çekişmeye Muallim Seyfi Bey'in kumandasıyla başlandı. İlk hamlede otuz saniye zarfında Anadolu galip geldi. İkinci defada yine Anadolu beş-altı saniyelik bir müddet zarfında çekti. Bunu biz tertibatın tarzına atf ediyoruz⁷⁴⁷...”

Anadolu'nun idman bayramında halat müsabakası Anadolu'nun 2-0 galibiyetiyle neticelendi.

15 Mayıs 1914 Cuma, Ticaret Bahriye Gücü tarafından bir idman müsamesesi düzenlenir. İlk 4 etapta dönüşümlü olarak atletizm ve bisiklet yarışları yapılır. İlgili alanlarda sonuçlarını verdiğimiz müsabakalardan sonra beşinci etapta yumurta yarışı yapılmıştır. *“... Hepsinden gülünçlü olan bu müsabakada birinciliği on yaşında Cevad Bey, ikinciliği sekiz yaşındaki Vahide Hanım kazanarak pek çok alkışlanmışlardır⁷⁴⁸.”*

24 Mayıs 1914 Pazar günü de Union Club Çayırı'nda “Çiçek Eğlenceleri” yapılmıştır. Çeşitli alanlarda müsabakalar yapılmıştır. Meclis-i Mebusan Reisi Halil Bey'in, Maliye, Bahriye, Ziraat ve Maarif Nazırlarının da hazır bulunduğu şenliklere Ertuğrul Mızıkası'nın “Marş-ı Sultani” ezgileriyle başlanmıştır.

Çiçeklerle bezeli müsabakaları Tasvir-i Efkâr'dan aktaralım;

“... Birinci müsabakaya rengarenk çiçeklerle süslenmiş merkeb-süvar iki çocuk ile, yine çiçeklerden mamul tayyaresini yürüten bir mini mini tayyareci tarafından cer edilen müzehher arabasına kurulmuş küçücük bir rakkase iştirak etmiştir. Birinciliği ve kendisi kadar büyük olan mükâfatı mini mini tayyareci kazandı.

Kadıköy Numune Mektebi Talebesi de iki bisiklet üzerine mevzuu bir tayyare-i müzehher ile yarışa iştirak etmişti.

⁷⁴⁷ İdman, 1 Mayıs 1330/ 14 Mayıs 1914 Perşembe, S.30, s.469-470.

⁷⁴⁸ Tanin, 3 Mayıs 1330/ 16 Mayıs 1914 Cumartesi, s.4.

İkinci müsabaka çiçekten şemsiye müsabakası idi. Bir mösyö, bir matmazel, bir çocuk müzehher ve şemsiyeleri ile kırıtarak dolaştılar, birinciliği tabii matmazel kazandı.

Müteakiben Osmanlı İttihad Mektepleri Talebatı ahenk-i latifine ayak uydurarak ve aynı zamanda ellerindeki tahtadan mamul jimnastik aletleriyle muntazam ve müctemi kol hareketleri yaparak mükemmel bir resmigeçit yaptılar. Bu allı beyazlı libaslar giymiş hanımlar pek çok alkışlandılar⁷⁴⁹ ... ”

Şenliklerin gerçek manadaki ilk müsabakası 5. etapta yapılan halat müsabakasıdır. Bahriye Gücü ve İtfaiye takımlarının karşılaşmasında Bahriyeliler galip gelmiştir⁷⁵⁰. Kazanan takıma ödül olarak saat verilmiştir. Ancak bir saat eksik kalınca Bahriye Nazırı Cemal Paşa, kolundaki saati çıkararak eksik kalan oyuncunun da ödül alabilmesini sağlamıştır.

Halat çekişmesi yapıldıktan sonra yumurta yarışları yapılmış ve bu yarış da Kadıköylü Besime Hanım kazanmıştır.

100 metre koşu müsabakasından sonra cimkane denilen komik yarışlara devam edilmiştir. Osmanlı İttihad Mektebi keşşafı birinci olmuştur.

Akabinde hindi ve tavuk koşu yarışları yapılmış ve Matmazel Galavani'nin hindisi birinci gelmiştir.

El arabası yarışı yapılmış ve Osmanlı İttihad Mektebi'nden Şahab Bey'in binip Selahaddin Efendi'nin sürdüğü araç birinci olmuştur.

Çuval yarışında da yine Besime Hanım birinci gelmiştir.

12 Mayıs 1916'da icra edilen idman müsabakalarını Tanin'den öğrenebiliyoruz. Saat 14.15'te müsamere başlamış ve hazır bulunan öğrenciler tarafından bir resmigeçit yapılmıştır. Ancak Maarif Nazırı Şükrü Bey'in geç kalması sonucu bu geçit tekrar edilmiştir⁷⁵¹. Tanin; “... bir askeri mızıka bandosu tarafından bir marş çalınmıştır” diye verilen bilgi muhtemelen yukarıda da bahsettiğimiz gençlik marşı olmalı. Çünkü genelde gazeteler çalan marşın ismini mutlaka yazar. Yapılan resmigeçitte, Darüleytam öğrencileri askeri üniforma giymiş ve marşların yanında bir de milli şarkılar söyleyerek izleyicileri derinden etkilemiştir.

⁷⁴⁹ *Tasfir-i Efkâr*, 12 Mayıs 1330/ 25 Mayıs 1914 Pazartesi, s.1,3.

⁷⁵⁰ *Tasfir-i Efkâr*, 12 Mayıs 1330/ 25 Mayıs 1914 Pazartesi, s.3.

⁷⁵¹ *Tanin*, 30 Nisan 1332/ 13 Mayıs 1916 Cumartesi, s.4.

“... darülmüallimin ibtidai kısmıyla tatbikat kısmı tarafından bir jimnastik numune dersi yapılmıştır. Hakikaten takdirlere layık bir surette yapılan bu idmanlarda ibtidai kısmına Neşet Bey, tatbikat kısmında Selim Sırrı Bey kumanda etmekte idiler...”

Kazanan takıma gümüş bir kupa verilmiştir.

İlki 12 Mayıs 1916’da yapılan “İdman Bayramı”nın ikincisi bu yıl 11 Mayıs’ta yapılmıştır. Atletizm açısından çok önemli müsabakalar yapılmıştır. İdman Bayramı, Tanin’de “İkinci İdman Bayramı” başlığıyla verilmiştir. Uzun girizgâhta, ilk bayrama oranla daha iyi ve parlak geçtiği anlatılmaktadır.

Sırrı Bey’in komutasında Darülmüallimin öğrencileri “terbiyevi oyunlar” icra etmişlerdir. Burada bir drama da sergilenmiştir. Spor yaparken yaralanan sporculara nasıl müdahale edileceği canlandırılmıştır. Daha sonra atletizm müsabakalarına başlanmıştır.

Halat çekme müsabakalarında gruplar ayrı ayrı yarışmışlardır. Elemeler sonucu finale iki takım kalmıştır. Darülmüallimin Aliyye ve Galatasaray Sultanisi arasında 3 müsabaka yapılsa da hangisinin daha iyi olduğuna karar verilememiştir. Bu sebeple iki takım berabere ilan edilmiştir⁷⁵². Bisiklet müsabakalarından sonra ödüller dağıtıldıktan sonra müsamere sona erdirilmiştir.

Henüz 2. İdman Bayramı olmasına rağmen Osmanlı Devleti döneminde son bayram olmuştur. 1928’e kadar bir daha kutlanamayacaktır.

19 Mart 1920’de Scating Club’da önemli boks müsabakaları yapılır. Kemal Bey’in Amerikalı boksörle yaptığı maçtan sonra farklı bir boks yapılır;

“Gözler bağlı olarak yapılan komik müsabaka biraz evvelki müsabakanın heyecanını teskin etti⁷⁵³.”

Bu eğlenceli dövüşten sonra ciddi maçlara devam edilmiştir.

3 Teşrinievvel 1336 Pazar günü, Veli Efendi Sonbahar at yarışları yapılmıştır. 3 ayak at yarışları yapıldıktan sonra tulumba yarışları yapılmıştır. İki kilometre mesafeli tulumba

⁷⁵² Tanin, 12 Mayıs 1333/ 12 Mayıs 1917 Cumartesi, s.3-4.

⁷⁵³ Vakıf, 21 Mart 1336/ 21 Mart 1920 Pazar, s.2.

yarışını da Mevlevihane Kapusu Tulumbası 3 dakika 50 saniyede koşarak birinci gelmiştir⁷⁵⁴.

13 Mayıs 1921 Cuma günü Kadıköy “İlkbahar Yarışları”nın ikinci haftası hasebiyle yeni müsabakalar yapılır. İkinci takımlar saat 10.00 itibariyle müsabakaya başlamış, asil takımlar müsabakaya başlamadan evvel de Amerikalı Denizciler tarafından beysbol müsabakası yapılmıştır.

“... iki saat süren bu müsabakada sayı yapmak, topu atmak ve tutmak, ile topu çelmek muvaffakiyetin en mühim amellerindendi. Bazı idmancılar gayet mahirane falsolar ile topu uzaklaştırırken yabancı kalan yabancı kalan idmancılarımız bile takdir ediyordu⁷⁵⁵.”

28 Mayıs 1921 Cumartesi günü İttihad Spor Kulübü’nde Hilal-i Ahmer Cemiyeti İdman Müsameresi düzenler. Atletizm müsabakalarının önemle icra edildiği müsamerede bir de çuval yarışı yapılmıştır. 6 kişinin katıldığı yarışı birinci bitiren Tıbbiye’den Talat Bey olmuştur. Altun Ordulu Sadi Bey de ikinci olmuştur⁷⁵⁶.

29 Temmuz 1921 Cuma günü Beylerbeyi Spor Kulübü bir spor müsameresi düzenlemiştir. Boks ile başlayan müsabakalara eskrim ile devam edilmiştir. Bedri Bey ve Cevad Beyler karşılıklı eskrim müsabakası yapmışlardır. Kısa bir moladan sonra Binbaşı Muallim Said Bey’in idaresinde 25 kişilik bir jimnastik ekibi gösteri yapmıştır. Barfiks, paralel hareketleri halkın büyük alkışını kazanmıştır⁷⁵⁷. Müsamere, deniz sporlarıyla devam edilmiştir.

30 Haziran 1922 Cuma günü, İstanbul İdman Cemiyetleri İttifakı, 1921-1922 futbol şampiyonunu belirleme müsabakasını 3 gün sürecek bir idman şenliğiyle organize eder.

Vakit, bu müsamereyi “Spor Birincilerini seçme müsameresi” olarak tanımlar. İlk günü “heveskar ve mani-i sıhhisi olmama” şartıyla herkesin katılacağı duyurulmuş ancak yine de bireysel sporlara asgari bir ölçü getirilmiştir. Bunun için de ilk gün için eleme yarışmaları yapılır. İlk olarak atletik müsabakalar yapılarak Pazar günü yapılacak final yarışlarının yarışmacıları belirlenmiştir. 400 metre koşusu yapıldıktan sonra halat müsabakası yapılmıştır. Halat çekme şampiyonu Anadolu Kulübü ile Bahriye, Beşiktaş ve

⁷⁵⁴ *İkdam*, 5 Teşrinievvel 1336/ 5 Ekim 1920 Salı, s.3.

⁷⁵⁵ *Vakit*, 15 Mayıs 1337/ 15 Mayıs 1921 Pazar, s.4.

⁷⁵⁶ *İkdam*, 29 Mayıs 1337/ 29 Mayıs 1921 Cuma, s.3.

⁷⁵⁷ *Vakit*, 31 Temmuz 1338/ 31 Temmuz 1922 Pazar, s.4.

Kumkapı Kulüpleri iştirak etmiştir. Kazanma için bu oyuna özel de bir kural koyulmuştur; “galip addedilmek için hasım tarafı iki defa üç buçuk metro sürüklemek meşrut idi”⁷⁵⁸.

İlk grup Bahriye ve Kumkapı Takımları olmuştur. Bahriye Takımı rakibini ilk çekişte 10, ikinci çekişte 10⁴/₅ saniyede çekerek galip gelmiştir.

İkinci grup Hilal ve Nişantaşı olmuştur. Hilal, rakibini ilk çekişte 17, ikinci çekişte 10 saniyede mağlup etmiştir.

Şu durumda final müsabakasına Hilal ve Bahriye Kulüplerinin takımları kalmıştır. Gazetede ayrıca Anadolu Kulübü’nün de katılacağı belirtiliyor.

3. günde atletizm ve boks müsabakaları yapılır. Atletizm ve boks müsabakaları bitince halat çekme müsabakası yapılır. Bahriye Takımı, Anadolu Takımı’nı mağlup eder⁷⁵⁹.

29 Temmuz 1922 Cuma günü ok müsabakası yapılır. Cuma Namazından sonra Davud Paşa Kışlasında yapılan müsabakalarda 410 adım atarak, Kemankeş İbrahim Efendi birinci gelmiştir. 370 adımla Bahri Efendi ikinci, 300 adımla Hafız Mükerrerem Efendi üçüncü gelmiştir. Rüzgâr nedeniyle sonuçların düşük olduğu belirtiliyor⁷⁶⁰.

22 Eylül 1922 Cuma günü tulumba yarışları yapılır. Aynı gün Fenerbahçe Esseks takımıyla karşılaşma yapmıştır. Haberler arası bağlantı kurulmamıştır ancak aynı sahada yapıldığını düşünüyoruz. Akşam Gazetesi, orada olan bir kişinin haberine dayandırarak şu haberi yazar;

“Yüz yirmi, sene evvel, yüz altmış, yüz seksen okka gelen çardaklı tulumbaları bir takımla çok uzaklarda yangına götüren ecdadın nesilleri günden güne zayıflamaktadır. Geçen Ağustos’un 3.günü yapılan yarışlar sekiz tur üzerine mürettep idi. Mesafe de 3000 metro idi. Bu, bir mukavemet meselesi olduğundan, ondan sonra yapılan yarışların üç binden aşağı düşmemesi lazım idi. Bu gibi işlerde herhalde salahiyyetlar olmadıklarını dünkü tertibatlarıyla gösteren müteşebbisler yarışı iyi idare edemediler. Üç binden fazla seyirci olduğu ve bir ok duhuliye alındığı halde birinci ve ikinci gelenlere birer saat ile kıymeti kendilerinden menkul bir oyma levha verdiler. Bu kadar külfetlerle yapılan ve halkı şehrin en uzak mahallerinden

⁷⁵⁸ Vakit, 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.2.

⁷⁵⁹ Vakit, 3 Temmuz 1338/ 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.1.

⁷⁶⁰ Akşam, 30 Temmuz 1338/ 30 Temmuz 1922 Pazar, s.3.

Beyoğlu'na kadar çıkaran yarışların mükâfatı hiç olmazsa yüz liradan aşağı olmamalıydı. Taa ki parayı alan sandığın ihtiyacına medar olabilsin.

Benim zannım kabahat yarışı tertip edenlerden ziyade seyir için girenlerde. 3890 metro koşu, çocuk işidir ve bu mesafe azami yedi dakikada eğer biraz daha gayret olunursa bilhassa böyle Ağustos ibtisadına nispetle Eylül nihayetlerindeki serinliklerde beş dakikalıktır. Bahriye çifte kolalılar sekiz tur, 3 bin metre ile kazandıkları bir yarışı dün göremeyince çok büyük bir ağırbaşlılıkla yarışa dahil olmadılar.

Halk artık numrodan bıktı. Ve böyle bir yarış ilan edilince, müteşebbisler tertibatına bilhassa dikkat etmelidirler⁷⁶¹. ”

Yine 22 Eylül'de Okmeydanı'nda kemankeşlik müsabakalar yapılır. Hacı Besim Efendi zade Aksaraylı Hafız İbrahim, Biraderi Mehmed Bahri, Süleymaniye Camii Baş Müezzini Hafız Kemal, Molla Gürani İmamı Ömer Lütfi ve Davud Paşa Kışla Camii Hatibi Ahmed Mükerrerem Efendiler katılmışlardır. M. Kemaleddin Bey sonuçları şöyle aktarır;

“Müsabakadan mukaddem pirleri ve bilcümle kemankeşanın ruhlarına birer Fatiha ithafından sonra nazende yaylar kurulmuş ve (keler) denilen kıymettar deri ile tezyin edilmiş kabzalar sol ele takılıp zekyr dahi sağ elin başparmağına geçirilerek oklar bin adım ilerideki havacılar da (ya Hak) sadasıyla küşâd olunmaya başlandı. Neticede (620) adımla İbrahim Efendi birinci, (605) adımla biraderi Bahir Efendi ikinci, (590) adımla Hafız Kemal Efendi üçüncü gelmiştir⁷⁶².

29 Eylül 1922 Cuma günü için Milli Olimpiyat ve İdman Cemiyetleri İttifakı tarafından bir spor olimpiyatları düzenlenmesi planlanmaktadır⁷⁶³. Akşam Gazetesi saha olarak Jandarma Mektebi'ni belirtmektedir. İttifaka kayıtlı kulüplerin iştirak edebileceği yarışların ön bilgilendirmelerinde sadece tenis ve yüzme sporları hakkında bilgi verilmiştir. Tenis branşında tek ve çift olacak şekilde başvuracak sporcuların 21 Eylül'e kadar başvuru

⁷⁶¹ Akşam, 23 Eylül 1338/ 23 Eylül 1922 Cumartesi, s.3.

⁷⁶² Akşam, 24 Eylül 1338/ 24 Eylül 1922 Pazar, s.3.

⁷⁶³ Akşam, 26 Eylül 1338/ 26 Eylül 1922 Salı, s. 3.

yapmaları rica edilmiştir⁷⁶⁴. Ayrıca maçlara hakem olarak da Prens Muhsin Bey tayin edilmiştir.

⁷⁶⁴ *İkdam*, 17 Eylül 1338/ 17 Eylül 1922 Pazar, s.4.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde iki erkeğin yanyana yürüyemediği, toplantıların yasak olduğu istibdat rejimi sebebiyle spor, gençler arasında yayılma fırsatı bulamamıştır. Meşrutiyet rejimi ile siyasi ve sosyal yaşamda yaşanan refah ve özgürlük ortamı sporda da kendini göstermiş ve gençler arasında hızla yayılmaya başlamıştır. En zirvede olduğu 1914 senesinde yaşanan Dünya Savaşı sebebiyle gençlerin askere alınması, nüfusun azalması ve spor sahalarının işgal olması gibi durumlar sebebiyle, Kurtuluş Savaşı'nın iyiye gitmesine kadar spor yaşamı tekrar sekteye uğramıştır. 1922 itibarıyla eski canlılığını yakalamış ve nihayet Cumhuriyetle birlikte profesyonel olarak yapılmaya başlamıştır.

EKLER:

EK. 1. Spor Kulüplerinin Ambлемleri

Altınordu İdman Yurdu
1909
Mavi – Kırmızı

Anadoluhisari İdman Yurdu
1913

Bereket Jimnastik Kulübü
1903
Siyah – Beyaz

Black Stocking
1899
Kırmızı - Siyah – Beyaz

Galatasaray
1905
Sarı – Kırmızı

Fenerbahçe
1907
Sarı - Lacivert

Küçükçekmece
1911
Yeşil – Beyaz

Vefa İdman Yurdu
1908
Yeşil – Beyaz

Altay
1914
Siyah – Beyaz

Karşıyaka Terbiye-i Bedenîye
1912
Kırmızı – Yeşil

Apollon
1891
Mavi – Beyaz

Panionios
1890
Mavi – Beyaz

Ankaragücü
1910
Sarı-Lacivert

EK. 2. Kadıköy 1. Uzunçayır Koşusu (23 Ağustos 1329 Cuma)
Kaynak: İdman, 14 Teşrinisani 1329/ 27 Kasım 1913, S.10, s.145

Hakem Heyetine mahsus kale

. Arap atlarına mahsus Dört Bin metrelik koşu

Birinciliği kazanan Kolağası Kemal Bey'in Tayyar'ı

EK. 3. Veli Efendi Sonbahar Koşuları (6 Teşrinisani 1329 Pazar)

Kaynak: İdman, 15 Teşrinievvel 1329/ 28 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.117

Uzun Çayır At Koşuları Heyet-i Tertibiye ve Hükmiyesinde bulunan zevat-ı kiram

Faik Bey'in Tufan'ı

فوطو فرید ابراهیم

اوروپا حیوانلرینه مخصوص تک ارابه یاریشی

فوطو فرید ابراهیم

مانعه لی یاریشده برنجلیکی قزانان حسام الدین بك مانع آتلاتیر ایکن

1. Avrupa hayvanlarına mahsus tek araba yarışı.
2. Mani'li yarışta kazanan Hüsameddin Bey Mani' atlıyor iken.

EK. 4. Veli Efendi Sonbahar At Koşuları.

Kaynak: İdman Dergisi, 14 Teşrinisani 1329/ 27 Kasım 1913 Perşembe, S.10, s.145

عشیرت آلایی ضابطانی یاریشه باشلارکن

عشیرت آلایی ضابطانی یاریشی

هلال اجر افرادی مجروح بدی بکی نقل ایدر اینکن

EK. 5. 1914 Veli Efendi İlkbahar Koşularının İkdam'ın manşetine taşıdığı fotoğraflar.

Kaynak: İkdam, 6 Haziran 1914, s.3

EK. 6. 21 Mayıs 1922 Cuma Makriköy At Yarışları.
Kaynak: Akşam, 22 Mayıs 1922, s.1-3

يا یشلرده سیاهی شخصیتلر : صاعقرده مارکیز فارونی، مارکی ژرن دوق ایداده اومیسیری
فارونی و مینال برالد بارونه اوشیرا

Yarışlarda siyasi şahsiyetler: Sağdan Markiz Garoni, Marki Japon Fevkalade Komiseri Baron

Dün üç mühim koşuda muvaffak olan
Yüzbaşı Fauré

İkinci yarışta birinci
Damat Abdülmecid Bey'in Küheylan'ı

Ek. 7. 4 Haziran 1922 Pazar Veli Efendi Yarışları.
Kaynak: Akşam, 5 Haziran 1922, s.1

Birinci sınıf pavyonunda kadın seyirciler.

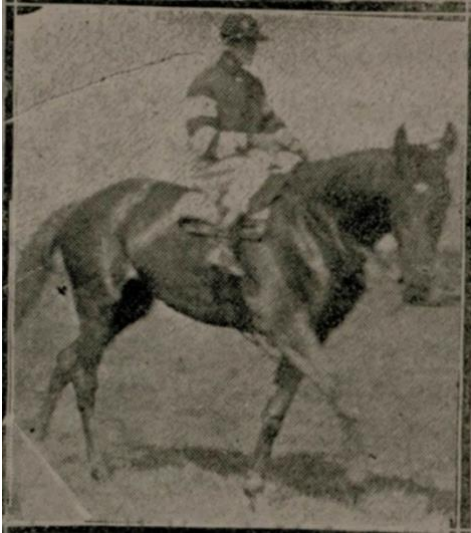
EK. 8. Veli Efendi 4. İlkbahar At Yarışları.

Kaynak: Akşam, 11 Haziran 1922, s.3

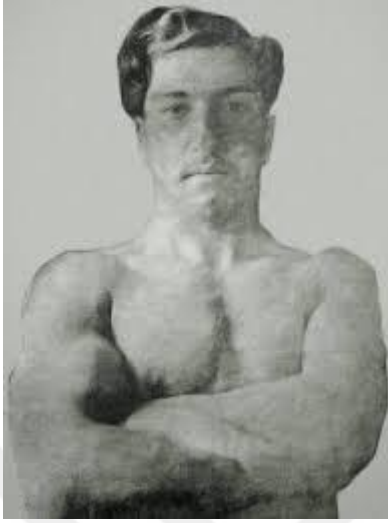
EK. 9. Veli Efendi 5.İlkbahar Yarışı.

Kaynak: Yarın Mecmuası, 29 Haziran 1338/1922, s.40

EK. 10. 1912 Stockholm Olimpiyatlarına katılan sporcularımız
Kaynak: Agos Gazetesi web Sayfası

Mıgıdıç Mıgıryan

Vahram Papazyan

EK. 11. 18 Temmuz 1913'te başlanan Anadolu Hisarı İdman Yurdu Spor Müsameresi'nde bayan koşucular. Kaynak: İdman, 1 Ağustos 1329/ 14 Ağustos 1913 Perşembe, S.5, s. 87

İdman Yurdu Müsabakasında Silifkeli Şükrü Bey 11 ⁴/₅ saniyede yüz yardada birinci gelmiştir.

K. 12. 10 Nisan 1914 Altun Ordu İdman Bayramı Atletizm Müsabakaları
Kaynak: İdman, 6 Nisan 1330/ 19 Nisan 1914 Pazar, S.27, s.426

Şükrü Bey İrtifa Atlarken

Mukavemet Yarışında Birinciliği Kazanan Müsavad Bey

EK. 13. 27 Mart 331 Ergenekon Günü Enstantanesi
Kaynak: Donanma, 15 Nisan 1329, S. Y, s. 1 İlave 7

EK. 14. 3 Eylül 1915 Cuma Günü Anadolu Hisarı İdman Yurdu Müsameresi

EK. 15. Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin müsameresinde ödül alanlar.

Kaynak: Vakıf, 29 Mayıs 1337/ 29 Mayıs 1921 Cuma, s.3.

EK. 16. 30 Haziran 1922 Taksim İdman Şenlileri
Kaynak: Akşam 1 Temmuz 1338/ 1 Temmuz 1922 Cumartesi, s.1

EK. 17. 2 Temmuz 1922 Pazar günkü Taksim İdman Şenliklerinde Engelli Koşu Fotoğrafi
Kaynak: 3 Temmuz 1922 Pazartesi, s.3

EK. 18. Drezin

Velosipit

EK. 19. 1909 İstanbul Futbol Şampiyonu Galatasaray'ın Sabri Mahir'li Fotoğrafi.
Kaynak: Ruşen Eşref Ünaydın, Galatasaray ve Futbol, Ka kitap, 2002 Ankara, s.34

EK. 20. Mösyö Oresti ve Münir Bey

Kaynak: Vakıf, 26 Mart 1337/ 26 Mart 1921 Cumartesi, s.3

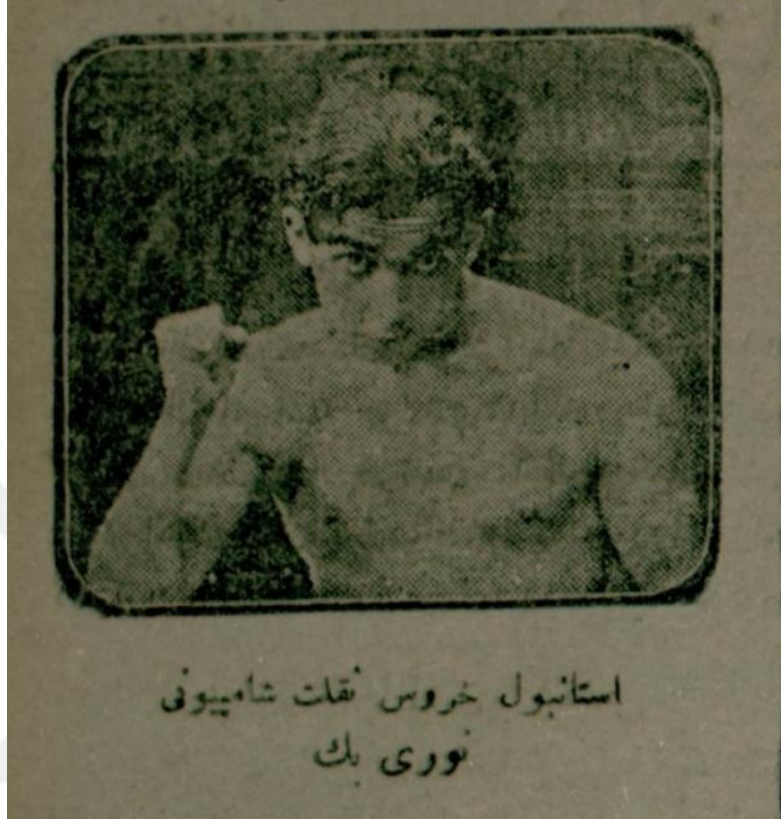

EK. 21. 2 Temmuz 1922 Pazar günkü Taksim İdman Şenliklerinde Boks Müsabakası için Ringe ıkan Ziya ve Selahaddin Beyler.
Kaynak: İkdam, 2 Temmuz 1339/ 2 Temmuz 1923 Pazartesi, s.3.

EK. 22. Horoz Sıklet Şampiyonu Nuri Bey.

Kaynak: Tevhid-i Efkâr, 4 Haziran 1339/ 4 Haziran 1923 Pazartesi, s.3

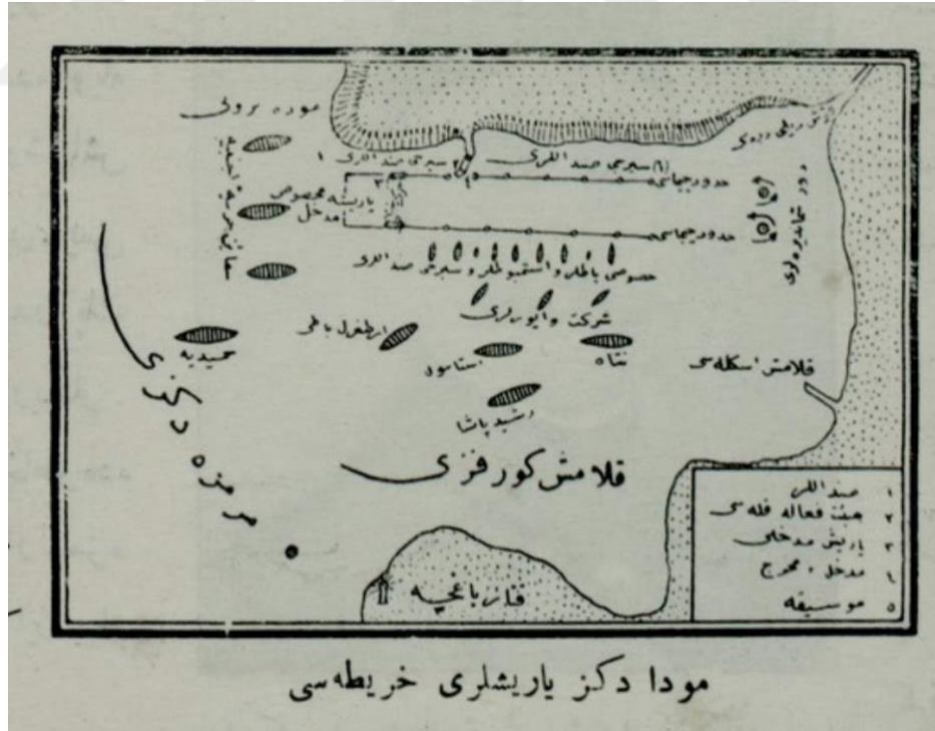
EK. 23. 7 Eylül 1913 Pazar “Moda Deniz Yarışları”.

Kaynak: İdman, 1 Eylül 1329/ 1 4 Eylül 1913 Salı, S.6-7, s.90-97

فوطو : فرید ابراهیم
برنجی کی قازانان مادہ وازل لومبازونک اداره ایتدیکی صندال

Birinciliği kazanan Matmazel Lombazo'nun idare ettiği sandal

Moda Deniz Yarışları Haritası

Tahlisiye Sandalı batar iken

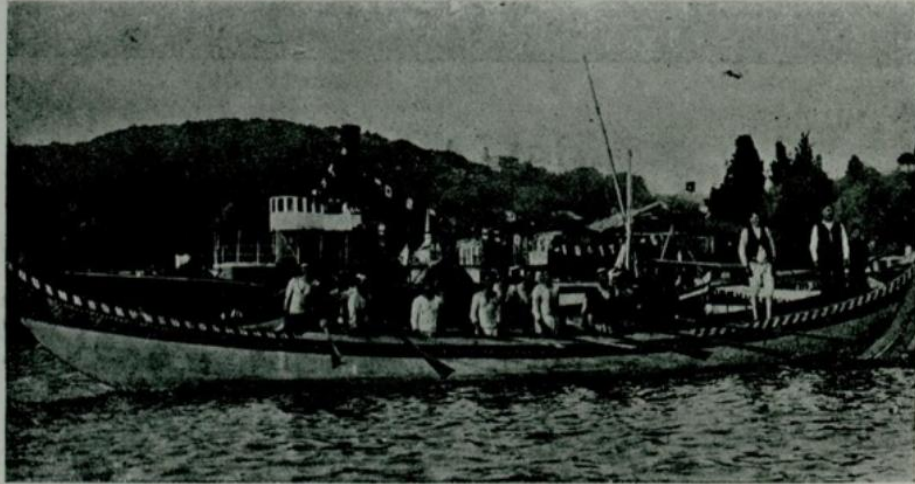
Yüzme Müsabakasına Hazırlanırken

EK. 24. 27 Eylül 1329 Beykoz Deniz Müsabakaları Fotoğrafları
Kaynak: İdman, 15 Teşrinievvel 1331/ 28 Ekim 1913 Salı, S.8-9, s.177.

فوطو فرید ابراهیم

دکز حکمنه مخصوص موتوربوت حکملر قیچ طرفدن برنجی رفعت بك ایکنجی شوکت بك

فوطو فرید ابراهیم

یدی چفته قانجه باش قایقلى یاربشنده برنجیلکی قازانان بکقوزلی نیازی قبودانک قاینی

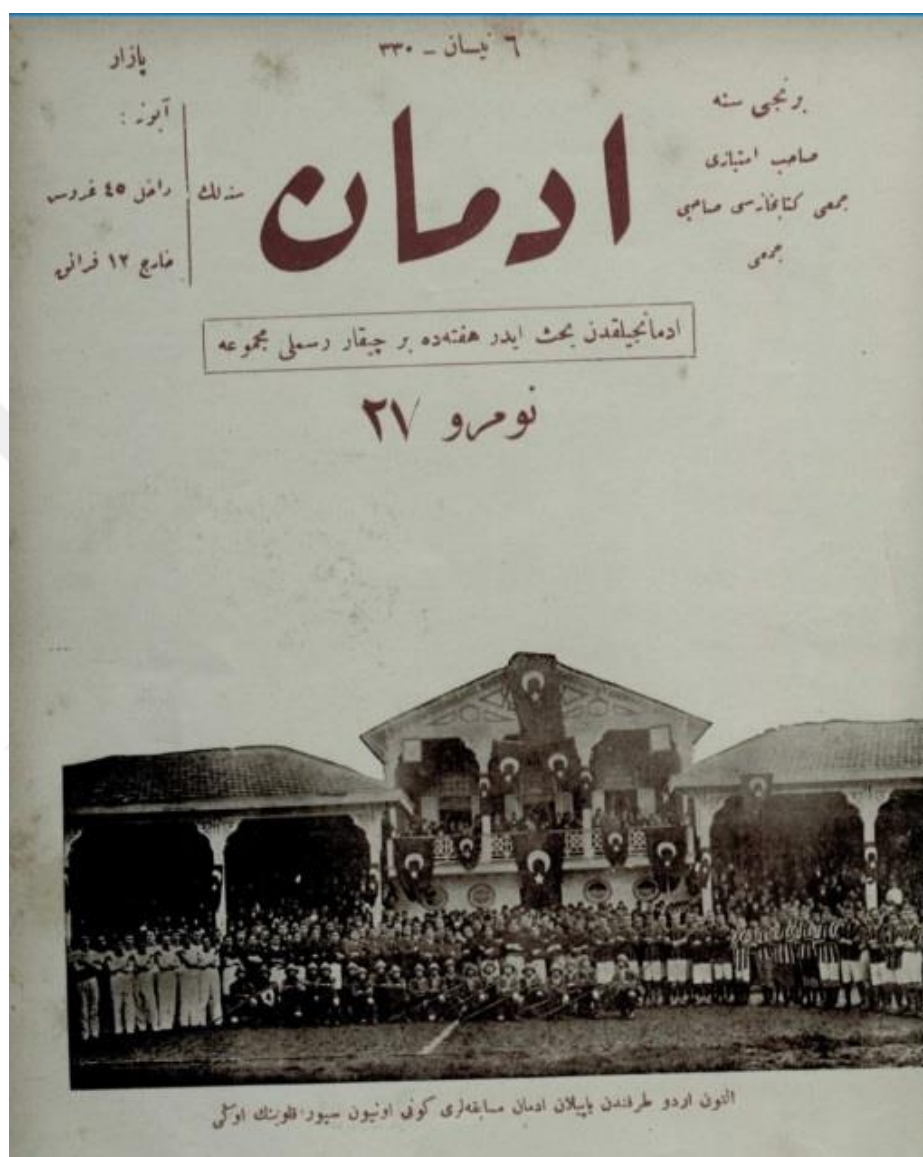
EK. 25. Fenerbahçe ve İngiliz Zelandiya Sefinesi Efradı

EK. 26. Bu Kere Şehrimize Futbolcuları İle Gelen Müsabakaya Girişen İzmirli Misafirlerimiz. Kaynak: İdman Mecmuası, S.1

EK. 27. Altun Ordu İdman Bayramı (6 Nisan 1914)

EK. 28. Galatasaray Ve Romanya Ayak Topu Takımları.

Kaynak: İdman, 21 Nisan 1330/ 4 Mayıs 1914 Pazartesi, S. 29, s.453

Solda Galatasaray Kalecisi Nedim Bey

Diğeri Romanya Takımı Kalecisi

Sağdaki Galatasaray Takımı Kaptanı

Mösyö Oberle diğeri Romanya Takımı Kaptanı

Galatasaray Romanya Oyunundan: Tehlikeli bir an.

Galatasaray – Romanya Oyunu Resimlerinden

EK. 28. Galatasaray'ın Tasvir-i Efkâr'a İhda Ettiği Gümüş Kupa.
Kaynak:

KAYNAKLAR

Sürelî Yayınlar

Gazeteler

Agos
Akşam
Alemdar
Evening Telgraph
İkdam
Le Monituer Oriental
Sabah
Sebilür-Reşad
Şûrây-ı Ümmet,
Tanin
Tarik
Tasfîr-i Efkâr
Tasvir-i Efkâr
Tevhid-i Efkâr
Tercüman-ı Hakikat
The Levant Herald
Vakit
Vatan

Dergiler

Aylık Mecmua
Donanma
Futbol
Gol
İdman
Servet-i Fünun
Spor Alemi
Türk Spor Mecmuası
Yarın Spor

Ansiklopediler

Anabritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık, İstanbul 2004, C.4
Cem Atabeyoğlu, 1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi, Fotospor yayınları, İstanbul 1991.
Cem Atabeyoğlu, Spor Ansiklopedisi, Tercüman Yayınları, İstanbul 1991.
Meydan Larousse, Meydan Yayınları 1969, C.1,
Morpa Spor Ansiklopedisi, Morpa Yayınevi, İstanbul, 2003, C.1

Kitaplar

Akçura, Gökhan, Evvel Zaman İçinde Bisiklet, Om Yayınları, 2003 İstanbul.
Bilge, Nalan, Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989 Ankara.

- Emiroğlu, Kudret, Gündelik Hayatımızın Tarihi, Dost Kitabevi, Ankara, 2002.
- Kuran, Aram ve Hiçyılmaz, Ergun, Osmanlı'dan Günümüze Ermeni-Rum- Musevi Kulüpler ve Sporcuları, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 1992 İstanbul.
- Ligeti, Lajos, Attila ve Hunlar, Asya Hunları, 1962 İstanbul.
- Ongan, Doç. Dr. T. Hakan, Akademik futbol: futbolda rekabet başarı ilişkisi, Hiperlink yayınları, 2010 İstanbul.
- Oral, Mehmet Ali, Türkiye Futbol Tarihi 1892-1912, Sulhi Garan Matbaası, 1954İstanbul.
- Övmen, Hıfzırahman Raşit, Mustafa Kemal'in Eğitimle İlişkileri ve Türk Eğitimine Etkileri, Atatürk Konferansları 6, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1977 Ankara.
- Sertkaya, Osman Fikri, Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atıcılık, TJK yayınları, 1995 İstanbul.
- Ünaydın, Ruşen Eşref, Galatasaray ve Futbol, Ka kitap, 2002 Ankara.
- Yüce, Mehmet, Osmanlı'nın Melekleri, İletişim Yayınları, 1992 İstanbul, C.1

Makaleler

- Akyüz, İlker, “Geçmişten Günümüze Şanlıurfa Hipodromu At Yarışları İle İlgili Bir Araştırma”, Veteriner Fakültesi Dergisi, 2012, S.23
- Belek, Kayrat, “Eski Türklerde At Ve At Kültürü (Dünden Bugüne Kırgız Kültürel Hayatı Örneği) ”, Gazi Türkiyat, Bahar 2015/16
- Çakır, Hamza, “Türk basınında ilk spor gazetesi ‘Futbol’ ”, Kuram ve Araştırma Dergisi, S.26 Kış-Bahar 2008
- Güven, Özbay, “Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Okulların Eğitimini Hazırlayıcı Çalışmalar”, Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi, S. 1996/2
- Süme, Mehmet; Özsoy, Selami, “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Bisiklet Sporu”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y.2010, S.24
- Top, Refik Osman, “Futbol Âlemi’nde On Sekizinci Sene”, Gol Mecmuası, 10 Nisan 1926, S.21
- Top, Refik Osman, “Hasan Basri’nin Hayatı ve Hatıraları”, Türkspor Mecmuası, 19 Ocak 1931
- Yapıcı, Korkut, Adnan Ersoy, “Modern Olimpiyat Oyunlarında Atletizm Rekorlarını Hazırlayan Faktörler” <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55285> ,

Tezler

- Güngör, Sevinç, Atletizme Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2018,
- Yılmaz, Taner, 8 Haftalık Yüzme Egzersizlerinin Adölesanların Aerobik Güçleri, Solunum Fonksiyonları Ve Vücut Dengeleri Üzerine Etkisi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya-2012
- Yiğit, Gökhan, 10-13 Yaş Grubu Ortaokul Öğrencilerine Uygulanan Pliometrik Antrenman Metodunun 15 M, 25 M Ve 50 M Serbest Stil Yüzme Süreleri Üzerine Etkisi, T.C. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretimi Ana Bilim Dalı Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bartın-2019,

Web

<https://www.letour.fr/en/#>
<https://ikitekerruhu.wordpress.com/2014/12/30/bisiklet-tarihi/>
<http://sgm.gsb.gov.tr/>
<http://www.taf.org.tr/tafgenel-bilgiler-ve-tarihce/>
https://www.google.com/search?q=atletizm+nedir&rlz=1C1HLDY_trTR852TR852&oq=atletizm+ne&aqs=chrome.1.69i57j0l7.6427j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8
<http://www.agos.com.tr/tr/ara?query=futbol+tarihi>
<https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/idman-senliginden-19-mayisa-h260295.html>
<https://perpaboks.com/boks-bilgileri/boksun-tarihi/>
www.britannica.com İngilizce aslından çevrilmiştir.
<https://www.cnnturk.com/yasam/ispanyada-boksu-yasaklatan-turk-sabri-mahir?page=11>
<https://issk.org.tr/yuzme-tarihi/>
<https://www.hurriyet.com.tr/ege/atan-tutan-7990402>
<http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Tarihce/46/1>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Doğum Tarihi :
Medeni Durumu :

Eğitim :

Lise
Ön Lisans
Lisans

Çalıştığı Kurumlar :